

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet

Şeref ULUOCAK
Gökhan GÖKULU
Olgun BİLİR
Nigar ETİZER KARACIK
Dilek ÖZBAY

Paradigma Akademi

**TOPLUMSAL CİNSİYET
EŞİTSİZLİĞİ**

ve

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

ÇANAKKALE ÖRNEĞİ
ve
ÇANAKKALE'DE KADIN HAKLARI KONUSUNDAKİ
SOSYAL HİZMET ÇALIŞMALARININ
KISA TARİHÇESİ

Şeref ULUOCAK Nigar ETİZER KARACIK
Gökhan GÖKULU Dilek ÖZBAY
Olgun BİLİR

ISBN: 978-605-5230-54-8

**Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet
Çanakkale Örneği Ve Çanakkale’de Kadın Hakları Konusundaki
Sosyal Hizmet Çalışmalarının Kısa Tarihçesi**

Şeref ULUOCAK
Gökhan GÖKULU
Olgun BİLİR
Nigar ETİZER KARACIK
Dilek ÖZBAY

©2014 Paradigma Akademi

Sonçağ Yayıncılık Mat. San. Tic. Ltd. Şti.
Yayıncı Sertifika No: 25931
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48-49
İskitler/Ankara

Kapak Tasarım: Ufuk LAZYÜKSEL
Dizgi: Ufuk LAZYÜKSEL

Baskı: Sonçağ Matbaacılık
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48-49
İskitler/Ankara
Sertifika No:25931

Paradigma Akademi Yayınları

Paradigma Kitabevi Yayınları
Talatpaşa Asfaltı 110/C EDİRNE
Tel: (284) 214 10 13
akademikkitap@hotmail.com
www.paradigmaakademi.net

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

ve

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

ÇANAKKALE ÖRNEĞİ

ve

ÇANAKKALE'DE KADIN HAKLARI KONUSUNDAKİ
SOSYAL HİZMET ÇALIŞMALARININ
KISA TARİHÇESİ

Şeref ULUOCAK
Gökhan GÖKULU
Olgun BİLİR
Nigar ETİZER KARACIK
Dilek ÖZBAY

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. KONU	3
1.2. AMAÇ.....	3
1.3. METODOLOJİ	4
1.3.1. EVREN-ÖRNEKLEM ve VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGUSU.....	7
---	---

2.1. TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ VE ŞİDDET KAVRAMI	7
2.1.1. <i>Şiddet Olgusuna Yönelik Sınıflandırmalar</i>	11
2.1.1.1. Şiddet Olgusunun “Sosyal Etkileşim Bağlamları ” Açısından Boyutları.....	12
2.1.1.2. “Sosyal Etkileşim Bağlamları ” Açısından Şiddet Türleri	15
2.2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET	18
2.2.1. <i>Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Olgusunun Genel Tipolojisi</i>	18
2.2.1.1. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet	19
2.2.1.2. Kadına Yönelik Sözel- Psikolojik Şiddet	20
2.2.1.3. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet	21
2.2.1.4. Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet	22
2.2.2. <i>Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet - Toplumsal Cinsiyete (Gender) Dayalı Şiddet Kavramsallaştırmaları Arasındaki Farklaşma</i>	24
2.2.3. <i>Toplumsal Cinsiyet ve Sosyalizasyon (Toplumsallaşma)</i>	26
2.2.3.1. Sosyalizasyon ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Açısından Birleştirici Utandırma Yaklaşımının Önemi	29
2.2.4. <i>Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Açısından Ataerkillik ve Hegemonik Erkeklik Kavramsallaştırmaları</i>	30
2.2.5. <i>Kadına Yönelik Şiddet Olgusunun İdeal Tıpsel Yaşam Döngüsü</i>	36
2.2.6. <i>Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesi Açısından Stratejik Bir Başlangıç Noktası Olarak Yakın Duygusal İlişkilerdeki Partner Şiddeti</i>	37
2.2.7. <i>Kamusal Alan ve Özel Alan Ayrımı Açısından Kadına Yönelik Şiddet</i>	41
2.2.7.1. Kamusal Alan-Özel Alan Ayrımı	41
2.2.7.2. Kamusal Alan-Özel Alan Ayrımına Yönelik Feminist Eleştiriler ve Kadına Yönelik Şiddet	44
2.3. CİNSİYET – TOPLUMSAL CİNSİYET –YAŞANAN BEDEN KAVRAMSALLAŞTIRMALARI	48
2.3.1. <i>Cinsiyet - Toplumsal Cinsiyet Ayrımı</i>	48
2.3.2. <i>Cinsiyet-Toplumsal Cinsiyet Ayrımına Yönelik Bir Eleştiri Olarak “Yaşanan Beden” Kavramsallaştırması</i>	57

2.4. KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER	60
2.4.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Yasal Düzenlemeler	60
2.4.2. Uluslararası Sözleşmelerde Kadına Yönelik Şiddet.....	62

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN NİCEL BULGULARI	67
3.1. KATILIMCILARIN YAŞ GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMLARI	67
3.2. KATILIMCILARIN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMLARI	67
3.3. KATILIMCILARIN MESLEKLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI	68
3.4. KATILIMCILARIN MEDENİ DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMLARI	69
3.5. KATILIMCILARIN EVLENME BİÇİMLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI.....	69
3.6. KATILIMCILARIN NE KADAR SÜREDİR EVLİ OLDUKLARINA GÖRE DAĞILIMLARI	70
3.7. KATILIMCILARIN HAYAT SEYİRLERİNE GÖRE ŞİDDETE MARUZ KALMA DURUMLARI	70
3.7.1. Katılımcıların Çocuklukta Şiddete Maruz Kalmalarına Göre Dağılımları	70
3.7.2. Katılımcıların Ergenlikte Şiddete Maruz Kalmalarına Göre Dağılımları.....	71
3.7.3. Katılımcıların Evliliklerinin İlk Yılında Şiddete Maruz Kalmalarına Göre Dağılımları	71
3.7.4. Katılımcıların Evliliklerinin İlk Yıllarından Sonra Şiddet Görme Eğilimlerine Göre Dağılımları	72
3.7.5. Katılımcıların Çocukları Olduktan Sonra Şiddet Görme Eğilimlerine Göre Dağılımları	72
3.7.6. Katılımcıların Hâlen Şiddet Görme Eğilimlerine Göre Dağılımları	73
3.8. KATILIMCILARIN MARUZ KALDIKLARI FİZİKSEL ŞİDDET TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMLARI	73
3.8.1. Katılımcıların “Tokatlanmaya” Maruz Kalma Durumlarına Göre Dağılımları... 73	
3.8.2. Katılımcıların “Yumruk Yemeye” Maruz Kalma Durumlarına Göre Dağılımları 74	
3.8.3. Katılımcıların “Tekmelenmeye” Maruz Kalma Durumlarına Göre Dağılımları.. 74	
3.8.4. Katılımcıların “Yaralanmaya” Maruz Kalma Durumlarına Göre Dağılımları 75	
3.8.5. Katılımcıların Gerek Duyulduğu Halde Tıbbi Destek ve Tedavilerinin Engellenmesi ile Karşılaşma Durumlarına Göre Dağılımları.....	75
3.8.6. Katılımcıların Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumları	76
3.8.6.1. Katılımcıların Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumlarının * Kadınların Şiddete Zemin Hazırladığı Düşüncesine Göre Dağılımı.....	76
3.8.6.2. Katılımcıların Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumlarının * Kimden Şiddet Görüldüğü.....	77
3.8.6.3. Maruz Kalınan Fiziksel Şiddet Türlerinin “Toplam Yanıtlar” İçindeki Dağılımının * Kimden Şiddet Görüldüğüne İlişkin Dağılımı	79
3.8.7. Maruz Kalınan Fiziksel Şiddet Türleri “Toplam Yanıtlar” İçindeki Dağılım.....	80
3.9. MARUZ KALINAN CİNSEL ŞİDDET BİÇİMLERİNE GÖRE DAĞILIM	81
3.9.1. Maruz Kalma Durumu: Tecavüz.....	81

3.9.2. Maruz Kalma Durumu: Taciz	82
3.9.3. Maruz Kalma Durumu: İstemediği Halde Cinsel İlişkiye Girmek Zorunda Kalanlar	82
3.9.4. Maruz Kalma Durumu: Çocuk Doğurmaya Zorlanma	83
3.9.5. Maruz Kalma Durumu: İstemediği Biriyle Evlenmeye Zorlanma	83
3.9.6. Maruz Kalma Durumu: Cinsel Yönden Kıran, Üzen ve Güven Sarsan Davranışlar	84
3.9.7. Maruz Kalma Durumu: Cinsel Açıdan Kadınlığının Aşağılanması, Değer Görmemesi Durumu	84
3.9.8. Maruz Kalma Durumu: Cinsel Sarkıntılık, Laf Atma	85
3.9.9. Maruz Kalma Durumu: Cinsel İçerikli Rahatsız Edici Mesaj veya Mektup Almak	85
3.9.10. Maruz Kalma Durumu: Giyim Tarzına Müdahale	86
3.9.11. Maruz Kalınan Cinsel ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Biçimlerinin Toplam Yanıtlar içindeki Dağılımı	86
3.9.12. Cinsel Şiddet Biçimlerine Maruz Kalma Durumu	87
3.9.12.1. Cinsel Şiddete Maruz Kalma*Şiddetin Kimin Tarafından Uygulandığı	87
3.10. MARUZ KALINAN EKONOMİK ŞİDDET BİÇİMLERİNE GÖRE DAĞILIMLAR	89
3.10.1. Maruz Kalma Durumu: Kazanılan Paranın Yönetimine El Koyulması	89
3.10.2. Maruz Kalma Durumu: Sık Sık Para İstemek Durumunda Bırakılma	89
3.10.3. Maruz Kalma Durumu: Başkasının (Eş, anne, baba) Parasına İhtiyacı Olan Bir Durumda Olduğunun Sık Sık Hatırlatılması	90
3.10.4. Maruz Kalma Durumu: Ailenin Gelir-Gider, Borç ve Tasarruf Konularında Bilgi Alamama	90
3.10.5. Maruz Kalma Durumu: Tasarruf Yapmasına izin Verilmemesi	91
3.10.6. Maruz Kalma Durumu: Çalışmasına izin Verilmemesi	91
3.10.7. Maruz Kalma Durumu: Ekonomik Konularda Fikrinin Sorulmaması	92
3.10.8. Ekonomik Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu	93
3.11. MARUZ KALINAN SÖZLÜ VE PSİKOLOJİK ŞİDDET BİÇİMLERİNE GÖRE DAĞILIMLAR	93
3.11.1. Maruz Kalma Durumu: Küfür	93
3.11.2. Maruz Kalma Durumu: Hakaret	94
3.11.3. Maruz Kalma Durumu: Tehdit	94
3.11.4. Maruz Kalma Durumu: Küçük Düşürücü ve Aşağılayıcı Sözler ve Davranışlar	95
3.11.5. Maruz Kalma Durumu: Görüş ve Davranışlarının Küçümsenmesi Değer Görmemesi	95
3.11.6. Maruz Kalma Durumu: Eşyalara Zarar Verilmesi	96
3.11.7. Maruz Kalma Durumu: Sözlü ve Psikolojik Şiddet	96
3.11.7.1. Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma*Şiddetin Kimin Tarafından Uygulandığı	97
3.11.8. Maruz Kalma Durumu: Toplam Yanıtlar İçinde Maruz Kalınan Sözlü ve Psikolojik Şiddete Göre Dağılım	98

3.12. ŞİDDETE UĞRAMA DURUMUNDA VERİLEN TEPKİ	98
3.13. PSİKOLOJİK KAYGI BİÇİMLERİNİ YAŞAMA DURUMU	99
3.13.1. "Gerginlik Hissetme Durumu".....	99
3.13.2. "Sinirlilik" Hissetme Durumu	99
3.13.3. "Uyku Sorunları" Yaşama	100
3.13.4. "Huzursuzluk" Hissetme Durumu.....	100
3.13.5. "Umutsuzluk" Hissetme Durumu	101
3.13.6. "Çaresizlik Duygusu" Hissetme	101
3.13.7. "Suçluluk Duygusu" Hissetme.....	102
3.13.8. "Değersizlik Duygusu" Hissetme.....	102
3.13.9. "Endişe Duygusu" Hissetme.....	103
3.13.10. "Utanç Duygusu" Hissetme	103
3.13.11. "Güvensizlik" Duygusu Hissetme	104
3.13.12. "Ölme İsteği ya da İntihar Etme" Düşüncesi Hissetme	104
3.13.13. "Korku Duygusu" Hissetme.....	105
3.14. GECE TEK BAŞINA DIŞARIDA KENDİNİ GÜVENDE HİSSETME	105
3.15. ŞİDDET SONRASI PSİKOLOJİK VE TIBBİ TEDAVİ GÖRME DURUMU.....	106
3.16. KİMLERDEN "ŞİDDET" GÖRÜLDÜĞÜNE İLİŞKİN DAĞILIMLAR.....	106
3.16.1. Eş Şiddeti.....	106
3.16.2. Boşanılan Eski Eş Şiddeti	107
3.16.3. Baba ya Abi Şiddeti	107
3.16.4. Anne Şiddeti.....	108
3.16.5. Erkek Arkadaş Şiddeti.....	108
3.16.6. Nişanlı Şiddeti.....	109
3.16.7. Kayınvalide ya da Kayınpeder Şiddeti.....	109
3.16.8. Akraba Şiddeti	110
3.16.9. Sokaktaki Vatandaştan Kaynaklı Şiddet.....	110
3.16.10. Amir Ya da İş Arkadaşından Kaynaklı Şiddet	111
3.16.11. Şiddetin Kimlerden Görüldüğüne İlişkin Toplam Yanıtlar İçindeki Dağılım .	111
3.16.12. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti.....	113
3.16.12.1. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Fiziksel Şiddete Maruz Kalma.....	114
3.16.12.2. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Ekonomik Şiddete Maruz Kalma.....	115
3.16.12.3. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	116
3.16.12.4. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Cinsel Şiddete Maruz Kalma.....	116
3.16.13. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi).....	118
3.16.13.1. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi) Şiddeti* Fiziksel Şiddete Maruz Kalma.	119

3.16.13.2. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi) Şiddeti* Ekonomik Şiddete Maruz Kalma	120
3.16.13.3. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi) Şiddeti* Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma.....	121
3.16.13.4. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi) Şiddeti* Cinsel Şiddete Maruz Kalma ..	122
3.17. ÇOCUK EĞİTİMİNDE “BİR SORUNLA KARŞILAŞILDIĞINDA BENİMSEYEN TUTUMLAR”	123
3.18. ÇOCUKLUKTA TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİNE UYGUN GÖREV VE SORUMLULUKLARIN VERİLMESİ KONUSUNDAKI DAĞILIM	124
3.18.1. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Ev İşi Yapmak	125
3.18.2. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eve Gelir Getirici Bir İşte Çalışmak.....	126
3.18.3. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eş ve Çocukların İhtiyaçlarını Daha İyi Karşılama İçin Fedakârlıkta Bulunmak.....	127
3.18.4. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eşin Cinsel İhtiyaçlarını Karşılama	128
3.19. KADINLIK GÖREVLERİ KONUSUNDAKI DAĞILIMLAR	129
3.19.1. Kadınlik Görevi: Ev İşi Yapmak.....	131
3.19.2. Kadınlik Görevi: Ev İşi Yapmak.....	131
3.19.3. Kadınlik Görevi: Çocuk Doğurmak.....	132
3.19.4. Kadınlik Görevi: Çocuk Yetiştirmek.....	132
3.19.5. Kadınlik Görevi: Eşin Cinsel İhtiyaçlarının Karşılanması.....	133
3.19.6. Kadınlik Görevi: Eve Gelir Getirici Bir İşte Çalışmak	133
3.19.7. Kadınlik Görevi: Eş ve Çocukların İhtiyaçları İçin Fedakârlıkta Bulunmak.....	134
3.20. TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ VE KADINA YÖNELİK ŞİDDETE İLİŞKİN GÖRÜŞLER.....	134
3.20.1. “Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları” Görüşüne İlişkin Dağılımlar.....	134
3.20.1.1. “Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları”**“Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne”	135
3.20.1.2. “Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları”**“Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu”	136
3.20.1.3. “Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları”**“Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu” ..	138
3.20.1.4. “Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları”**“Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”	140
3.20.2. “Sizce Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar	141
3.20.2.1. “Sizce Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?”**“Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne”	142
3.20.2.2. “Sizce Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?”**“Çocukluğunda Şiddet Görme”	143

3.20.3. “Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar.....	144
3.20.3.1. “Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”.....	144
3.20.3.2. “Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Görüş ve Davranışlarının Küçümsenmesi, Değer Görmemesi”	145
3.20.3.3. “Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Tehdite Maruz Kalma”	146
3.20.3.4. “Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Hakarete Maruz Kalma”	147
3.20.4. “Sosyal Yaşamın Düzenliliği İçin Kadın ve Erkek Rollerinin Farklı ve Belirlenmiş Olması Gerekli mi?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar	148
3.20.4.1. “Sosyal Yaşamın Düzenliliği İçin Kadın ve Erkek Rollerinin Farklı ve Belirlenmiş Olması Gerekli mi?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma”	149
3.20.4.2. “Sosyal Yaşamın Düzenliliği İçin Kadın ve Erkek Rollerinin Farklı ve Belirlenmiş Olması Gerekli mi?” * “Cinsel Şiddete Maruz Kalma”	150
3.20.5. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması İçin Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar	151
3.20.5.1. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Yakın Duygusal İlişki içinde Olunan Partner Şiddeti: Eş, Boşanmış Eş, Nişanlı, Erkek Arkadaş” ..	152
3.20.5.2. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne”	153
3.20.5.3. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu”	154
3.20.5.4. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”	155
3.20.5.5. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”	156
3.20.6. “Sizce Karşılaşılan Bazı Sorunlarda Şiddet Çözümünün Bir Parçası Olabilir mi?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar.....	157
3.20.6.1. “Sizce Karşılaşılan Bazı Sorunlarda Şiddet Çözümünün Parçası Olabilir mi?” * “Ekonomik Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”	158
3.20.7. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar.....	159
3.20.7.1. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Ekonomik Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”	160
3.20.7.2. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Yakın Duygusal İlişki içinde Olunan Partner Şiddeti: Eş, Boşanılan Eş, Erkek Arkadaş, Nişanlı”	161
3.20.7.3. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Yakın Akraba: Baba, Abi, Anne Şiddetine Maruz Kalma Durumu”	162
3.20.7.4. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu”	163

3.20.7.5. "Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türlü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?" * "Cinsel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu"	164
3.20.7.6. "Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türlü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?" * "Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu"	165
3.20.8. "Aile İçinde Yaşanan Şiddetin Resmi Kurum ya da Kuruluşlara İntikal Ettirilmesi Sorunun Çözümünde Yararlı Olabilir mi?" Görüşüne İlişkin Dağılımlar ...	166
3.20.8.1. "Aile İçinde Yaşanan Şiddetin Resmi Kurum ya da Kuruluşlara İntikal Ettirilmesi Sorunun Çözümünde Yararlı Olabilir mi?" * "Yakın Akraba Şiddetine Maruz Kalma Durumu"	167
3.20.8.2. "Aile İçinde Yaşanan Şiddetin Resmi Kurum ya da Kuruluşlara İntikal Ettirilmesi Sorunun Çözümünde Yararlı Olabilir mi?" * "Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu"	168
3.20.9. "Sizce Şiddet İnsan Hakları İhlallerine Giriyor mu?" Görüşüne İlişkin Dağılımlar	169
3.20.10. "Şiddete maruz kaldığınızda nereye başvuracağınızı biliyor musunuz?"	169
3.20.10.1. "Şiddete Maruz Kaldığınızda Nereye Başvuracağınızı Biliyor musunuz?" * "Cinsel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu"	170
3.21. "HUKUKİ HAKLARINIZI BİLİYOR MUSUNUZ?"	170
3.22. ŞİDDETE MARUZ KALINDIĞI DURUMLARDA BAŞVURUDA BULUNULABİLECEK KURULUŞLAR.....	171
3.23. ŞİDDET SORUNUNUN ÇÖZÜMLENMESİNDE EN ÇOK HANGİ KURUMA GÜVENİLİYOR OLDUĞU KONUSUNDAKİ DAĞILIMLAR	172
3.24. ŞİDDETLE MÜCADELEDE KONUSUNDAKİ GÖRÜŞLERE GÖRE DAĞILIMLAR.....	173
3.24.1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınma Evlerinin Arttırılması Gerekliliği.....	173
3.24.2. Şiddet Uygulayan Kişilere Yönelik Ceza ve Yaptırımların Arttırılmasının Gerekliliği.....	173
3.24.3. Şiddetle Mücadelede Kadınların İletişim, Kadın Hakları gibi Konularda Eğitim Almalarının Gerekliliği	174
3.24.4. Şiddetle Mücadelede Erkeklerin İletişim, Kadın Hakları gibi Konularda Eğitim Almalarının Gerekliliği	174
3.24.5. Şiddetle Mücadelede Kadınların Ekonomik Bağımsızlıklarının Sağlanması Gerekliliği.....	175
3.24.6. Şiddetle Mücadelede Kadınların Eğitim Düzeylerinin Arttırılmasının Gerekliliği	175
3.24.7. Şiddetle Mücadelede Aile Desteğinin Sağlanması Gerekliliği	176

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇANAKKALE'DE KADIN HAKLARI KONUSUNDAKİ SOSYAL HİZMET ÇALIŞMALARIN KISA TARİHÇESİ VE BU ÇALIŞMALARDAN NİTEL BULGU ÖRNEKLERİ 177

4.1. ÇANAKKALE'DE KADIN HAKLARI KONUSUNDAKİ SOSYAL HİZMET ÇALIŞMALARININ KISA TARİHÇESİ (1994-2012) 177

4.1.1. Çanakkale'de Kadın Hareketi Açısından Toplum Merkezleri 179

4.1.1.1. Uygulama Örnekleri 183

4.1.1.1.1. Kadının İnsan Hakları Projesi 183

4.1.1.1.2. Ev Kadınlarının Desteklenme Projesi ve Morabbin Parkı 186

4.1.1.1.2.1. Ev kadınlarını Destekleme Projesinin İlk Uygulaması ve Ön Çalışmalar.. 186

4.1.1.1.2.2. Projenin Eylem Planı 191

4.1.1.1.3. "Kadının İnsan Hakları Projesi" ve "Ev Kadınlarını Destekleme Projesi"nin Birleşmesi 194

4.1.1.1.4. "Ev Kadınlarını Destekleme Projesi"nin KİHEP Grubuna Katılan Kadınlar Tarafından Yeniden Hazırlanması..... 196

4.1.1.1.5. Yaşlı Kadınların Gücü..... 200

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 203

KAYNAKÇA..... 217

GİRİŞ

Kadına yönelik şiddet tüm dünyada gözlemlenen yaygın bir toplumsal sorundur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olarak kadınlar farklı biçimlerde ve yoğunlukta şiddetin mağduru olmaktadır. Bu durum hem ulusal hem de uluslararası alanda şiddeti önlemeye yönelik çalışmaların yaygınlaşmasına neden olmaktadır.

Birleşmiş Milletler ve Dünya Sağlık Örgütü gibi uluslararası kuruluşlar ülkelerle işbirliğine giderek, kadına yönelik şiddetin boyutlarını ortaya koymaya ve toplumsal cinsiyetten kaynaklanan ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların bir sonucu olarak, kadına yönelik şiddet konusunda devletleri bağlayıcı uluslararası sözleşmeler kabul edilmektedir. Sözleşmeleri imzalayan taraf devletler iç hukuk açısından sözleşmedeki maddeleri kabul ettiğini ve kadına yönelik şiddetle mücadelede gereken önlemleri alacaklarını taahhüt etmektedir.

Ancak kadına yönelik şiddet sorunu toplumsal ve kültürel alanlar içerisine gömülü ilişkiler ve değerler ağının analiz ve eleştirisi yapılmaksızın, hukuksal düzenlemeler ve dışsal müdahaleler ile çözüme kavuşturulacak bir mesele değildir. Buna paralel olarak konunun, toplumsal cinsiyet algısı, eşitsizliği ve toplumsal cinsiyete ait örüntüleşmiş davranış kalıpları çerçevesinde, “emik” ve “etik” perspektifleri gözeten çok boyutlu bir yaklaşım ile incelenmesi gerekmektedir.

Bu yaklaşım içerisinden çalışmada, kadına yönelik şiddet toplumsal cinsiyete ait eşitliksiz ilişki biçimlerinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu anlamda kadına yönelik şiddet kavramı ile toplumsal cinsiyet temelli şiddet kavramının farkları ortaya konulmaktadır. Toplumsal cinsiyet temelli şiddetin neleri içerdiği, kimlere yönelik olduğu, nasıl gerçekleştiği ve kimler tarafından gerçekleştirildiği irdelenmekte ve toplumsal cinsiyet algısının kurbanlarının sadece kadınlar olmayabileceği, erkek çocuklarının ve hegemonik erkeklik tipolojisine girmeyen erkeklerin de toplumsal cinsiyet temelli şiddet açısından mağdur olabileceği vurgulanmaktadır.

Şiddetin cinsiyete ait toplumsal değerler ve davranış sisteminin yansıması olarak gerçekleşmesi, kadına yönelik şiddetin “mikro”, “mezzo” ve “makro” boyutlarda ortaya çıktığı bağlamların ayırıcılığına varılması ihtiyacını doğurmakla beraber, hem şiddetle mücadele hem de şiddeti meşrulaştıran davranış kalıplarını ortadan kaldırmaya yönelik stratejilerin oluşturulması açısından önem kazanmaktadır. Şiddeti önlemeye yönelik çözüm önerilerinin geliştirilebilmesi, şiddetin çok boyutlu yapısının ve bağlamsal farklılıklarının derinlemesine bir analizinden sonra mümkün olabilecektir.

Bu perspektifle çalışma, bireyler ve bağlamsal faktörler arasındaki ilişkilere yaslanan şiddet olgusunun, çok boyutluluğuna da vurgu yapacak şekilde, ekolojik bir model çerçevesinde ele alınmasını önermektedir. Ekolojik model içerisinde, şiddetin ortaya çıktığı bağlamlar dört kategori de sınıflandırılmaktadır: Bireysel, akrabalık, topluluk ve daha geniş toplumsal sistem. Benzer şekilde şiddet, mağdurları açısından yalnızca fiziksel değil duygusal-psikolojik, cinsel ve ekonomik olarak deneyimlenen eylemler kümesi olarak analiz edilmektedir. Çalışmada, bu şiddet biçimlerinin ayrı ayrı kapsamalarını ortaya konmakta ve buradan hareketle kadına yönelik şiddet olgusunun hangi boyutlar üzerinden operasyonelleştirildiği ayrıntılı bir biçimde açıklanmaktadır.

Bu kuramsal yaklaşımdan yola çıkarak çalışma, kadına yönelik şiddet olgusunu Çanakkale il merkezi ölçeğinde ele almaktadır. Çanakkale ilinde bu ölçekte ve içerikte bir çalışmanın olmaması hem bu alandaki eksikliği doldurması açısından hem de Çanakkale il merkezinde kadına yönelik şiddetin boyutlarının tespit edilmesi açısından önem kazanmaktadır. Bu anlamda Çanakkale il merkezinde kadına yönelik şiddet açısından risk grubunda yer alanların sosyo-demokratik ve sosyo-bilişsel özelliklerini ortaya koymak, şiddeti önleme noktasında politikaların belirlenmesi ve uygulanması açısından önem arz etmektedir.

Bu çerçevede kadınlara yönelik şiddet olgusunun Çanakkale'deki boyutlarını ortaya koymayı amaçlayan saha çalışmasının sonuçları bu çalışmada paylaşılmaktadır. İlk olarak katılımcılara ait betimsel istatistikler, ondan sonra fiziksel, ekonomik, duygusal ve cinsel şiddetle ilgili grafikler çalışmada yer almaktadır. Şiddetin hangi boyutta gerçekleştiğini ortaya koyan bu verilerle birlikte kadınların ataerki değerleri ne derecede içselleştirdiği ya da bunlara karşı çıktığını ortaya koyan sorularla ilgili istatistiklere de yer verilmektedir. Çalışma ayrıca şiddetin hangi sosyo-demografik ve sosyo-bilişsel özelliklerle ilgili olduğunu ortaya koyan analizlere yer vermektedir. Bu anlamda kadının gelir düzeyi, medeni durumu vb. gibi özelliklerinin şiddetle ilişkisi olup olmadığı incelenmektedir. Çalışma ayrıca şiddete maruz kalan kadınların hangi duyguları daha yoğun olarak yaşadığı, şiddete maruz kaldıklarında başvuracakları kurumları ve şiddetle mücadele açısından neler yapılması gerektiğine dair soruları ve dağılımları da içermektedir.

Çalışmanın Çanakkale'de kadın hakları konusundaki sosyal hizmet çalışmalarının kısa tarihçesini sunulduğu son bölümünde, Çanakkale'deki toplum merkezlerinin kentteki kadın sorunu açısından yapmış olduğu çalışmalar değerlendirilmekte, bu konudaki uygulama örneklerine yer verilmektedir. Kadının güçlendirilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele açısından toplum merkezlerinin farkındalık yaratması ve bu farkındalığın boyutları çalışmanın bu bölümünde ayrıntılı olarak ele alınmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. KONU

Bu çalışma kapsamında “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Eşitliği” ve “Kadına Yönelik Şiddet” olgusu konu edinilmektedir.

1.2. AMAÇ

Toplumsal cinsiyet eşitliği çerçevesinde bir insan hakları ihlali biçimi olarak kadına yönelik şiddet olgusu, bu çalışma kapsamında hem kuramsal hem de nitel ve nicel saha verileri çerçevesinde ele alınacaktır. Çanakkale Merkez İlçe örneğinde elde edilen nitel ve nicel veriler yardımıyla, “olan”ı ortaya koyma gayreti içinde, betimsel bir analiz yapılacak ve sonuçlar yerel, ulusal ve küresel ölçekteki kuramsal ve uygulamalı çalışmalarla ilişkilendirilecektir. Böylece söz konusu sosyal probleme yönelik kapsamlı çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet olgusu birbirini besleyen ve “meşrulaştırıcı kalıp yargılar ve tutum alışlar” oluşturan, *bireysel biyografiler düzeyinden, mikro, mezzo ve makro toplumsal yapılara kadar* farklı biçimler kazanan bir sosyo-kültürel sorun alanına karşılık gelmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet olguları, “normatif bir olması gerekene” yönlendirilmiş, eşitlik ve şiddeti dışarıda bırakan salt teorik ya da siyasal politikalarla çözüm geliştirilebilecek bir sosyo-kültürel yapı “mühendisliği” sorunu ya da insan hakları ihlali biçimi olarak değil, “olanın mevcut haliyle” ortaya koyularak, olması gerekene dönük hangi stratejilerin geliştirilmesi gerektiği konusunda disiplinler arası çözümler ve aşama aşama hangi adımların atılması gerektiğini belirlemeyi içeren bir “sorun” alanı olarak dikkat çekmektedir.

Bu çalışma, kamuoyundaki görünürlülüğünün ötesinde kadına yönelik şiddetin ülke geneli ve Çanakkale ili özelindeki gerçek boyutlarının açığa çıkarılması gerekliliğinden hareketle planlanmıştır. Bu çerçevede, özelden Çanakkale ve genelde *Türkiye’de Kadına Yönelik ve Aile İçi Şiddet* sorununa dönük mücadele stratejilerine katkı sunulması ve bu sorunun çözümü için kent ölçeğinde geliştirilebilecek sosyal çalışmalara zemin hazırlanması, bu çalışmanın gerisindeki temel motivasyon olmuştur.

1.3. METODOLOJİ

Araştırmamızın metodolojisi, gerçekliğin “sosyal bakımdan” inşa edildiği ve bu söz konusu inşaların “anımlar”, “değerler”, meşrulaştırma biçimleri ve büyük ölçüde de kalıp yargılar üzerinden toplumsal olarak gerçeklik kazanan bir bütünlük olduğu perspektifinden hareket etmektedir. Sosyal bakımdan inşa edilen bir gerçeklik biçimi olarak sosyo-kültürel gerçeklik, içerdiği asimetrik ilişki kodları bakımından yine bir insanın ürünü olarak “değiştirilebilirlik” taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği merceğinden sosyo-kültürel yapıya bakmak, sosyo-kültürel yapı içindeki diğer eşitsizlik biçimlerini ortaya çıkaran dinamiklerin anlaşılabilmesi açısından da önemli bir kavrayış biçimi sunmaktadır.

Bu biçimiyle çalışmamız sosyo-kültürel gerçekliğin bütüncül dinamiklerinin feminist bir epistemolojiden hareketle, sosyo-kültürel gerçekliğin “daha eşitlikçi” ve daha az asimetrik ilişki biçimlerini barındıran bir duruma dönüşebilme “imkânını” sorgulayan kuramsal perspektiflerin referanslarını da önemsemekte ve kuramsal açıdan bu türden bir imkânın sağlayacağı yeni düşünümsellik¹ olanaklarını olumlamaktadır.

1.3.1. EVREN-ÖRNEKLEM ve VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmamız ampirik verilerine ilişkin olarak, nicel ve nitel olmak üzere iki ayrı veri toplama ve değerlendirme stratejisini bütünleştiren bir araştırma deseni içermektedir.

Nicel desen, Mayıs 2012-Ekim 2012 tarihleri arasındaki 6 aylık dönemde, Çanakkale Merkez İlçedeki “Toplum Merkezleri”nin² faaliyetlerine katılmak için başvurmuş (el sanatları, ahşap boyama vb.) ve herhangi bir sosyal problemine “henüz” atıfta bulunulmamış, merkezin hizmetlerinden yararlanmamış toplam 400 kadın katılımcıya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir.

Sosyal Hizmet Uzmanı *Nigar ETİZER KARACIK* ve Sosyal Hizmet Uzmanı *Dilek ÖZBAY* tarafından hazırlanan anket formları, *ELDER* (Çanakkale Kadın El Emeğini Değerlendirme Derneği / Kadın Danışma Merkezi) üyesi olan 43 kişi üzerinde pilot uygulama yapılarak son şekline kavuşturulmuş ve Dilek Özbay’ın koordinasyonunda ön eğitimden geçirilmiş 6 merkez personeli; *Yeşim*

¹ Buradaki kullanım şekliyle düşünümsellik, Bourdieu (ve Wacquant 2003:38)’nun toplumsal araştırma gerçekleştirilirken ona rehberlik eden *düşünülebilir olanı sınırlayan ve düşünülünü önceden belirleyen, düşünülmemiş düşünce kategorilerinin sistematik* olarak araştırılması anlamına gelmektedir.

² Çanakkale Toplum Merkezi, Esenler Toplum Merkezi, Barbaros Toplum Merkezi ve Truva Toplum Merkezi

ÇANLIOĞULLARI, Bahar TÜNEY, Kübra KANBUR, Melek ÇELEBİ, Ayten YONAR, Emine Rüya ARICI tarafından *Toplum Merkezleri*'nde ve *ev ziyaretlerinde* uygulanmıştır.

Uygulama süreci boyunca, katılımcıların hayatlarına dair deneyimleri ile ilgili her türlü bilginin korunmasında gizlilik ilkesine göre hareket edilmiş, anketler uygulanmadan ve görüşmeler yapılmadan önce katılımcılara gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır.³

Kadına yönelik şiddet temasını içeren hassas bir konuda anketler **kadın anketörler** tarafından uygulanmış, **bireysel deneyimlerin paylaşılmasını destekleyici** bir diyalog ortamı yaratılmaya çalışılarak, mümkün olduğunca sağlıklı veriler elde edilmeye çalışılmıştır.

Nitel desen, toplum merkezlerinde gerçekleştirilen **Kadının İnsan Hakları ve Şiddet ile Mücadele** ile ilgili davranış dönüştürmeye yönelik en az iki grup çalışmasına katılmış **40 gönüllü** ile yapılan yüz yüze görüşmeler aracılığıyla oluşturulmuştur.

Araştırmada verilerin değerlendirilmesi, analizi ve kuramsal perspektifler ışığında yorumlanarak raporlanması süreci **Doç.Dr. Şeref ULUOCAK, Yrd.Doç. Dr. Gökhan GÖKULU ve Araş.Gör. Olgun BİLİR**'den oluşan bir ekip tarafından gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın nicel ve nitel desenlerinin hazırlanmasında katılımcıların **daha önceden eğitim almış ve eğitim almamış kişilerden** seçilmiş olmasının amacı, şiddeti algılayış biçimleri arasındaki farklılıklar konusunda nitel ve nicel veriler arasında veri nirengisi (triangulation) oluşturularak anlamlı veriler elde edilebilmesi imkân yaratmaktır.

Eğitim almış kişilerin söz konusu ayrımcılık ve şiddet olguları karşısında bilinç düzeylerinin artmış olacağı sayılı bu noktada önem taşımaktadır. Kişilerin şiddete maruz kaldıkları takdirde yasal olarak neler yapabilecekleri ve yaşanan şiddetin durdurulabilmesi için hangi mekanizmalara başvurabilecekleri konusundaki bilinç düzeyinin oluşturulabilip oluşturulamadığı, iki grubun karşılaştırılmasındaki temel gerekçeyi teşkil etmektedir.

Çalışma kapsamında oluşturulan soru kağıdında şiddet kavramsallaştırması aşağıdaki biçimde operasyonelleştirilmiştir.

³ Katılımcılara istedikleri zaman anketi bırakabilecekleri belirtilmiştir.

TABLO. Şiddet Kavramsallaştırması
Şiddet Kavramının Operasyonel Boyutları

Şiddetin Türü	Şiddetin Tanımlanma Biçimi
Fiziksel Şiddet	<ul style="list-style-type: none">• Yumruk Atma• Tekmeleme• Yaralama• Gerek duyduğu halde tıbbi destek görmesini engelleme
Ekonomik Şiddet	<ul style="list-style-type: none">• İstenmediği halde paranın yönetiminin başkaları tarafından yapılması veya paraya el konulması• Para isteme durumunda kalmak• Karşı tarafın parasına ihtiyaç duyulduğunun hatırlatılması• Ailenin gelir gider borç ve tasarrufu hakkında bilgi almama• Tasarruf yapılmasına izin verilmemesi• Çalışmaya izin verilmemesi• Çalışmaya izin verilse bile nerede ve ne zaman çalışılacağına müdahale edilmesi• Mirastan mahrum bırakılma ya da bununla tehdit edilme• Ekonomik konularda fikrinin alınmaması
Sözel ve Psikolojik Şiddet	<ul style="list-style-type: none">• Küfür• Hakaret• Tehdit• Küçük düşürücü ve aşağılayıcı sözler ve davranışlar• Görüş ve davranışlarının küçümsenmesi, değer görmemesi• Eşyalara zarar verilmesi
Cinsel Şiddet	<ul style="list-style-type: none">• Tecavüz• Taciz• İstemediği halde cinsel ilişkiye girmek• Kadınlığının aşağılanması• İstemediği biriyle evlenmeye zorlanmak• Cinsel yönden kırıcı ve güven sarsıcı davranışlar• Çocuk doğurmaya zorlanma• Sarkıntılık laf atma• Cinsel içerikli rahatsız edici mektup, mesaj alma• Giyim tarzının açık ya da kapalı olması için baskı yapılması

İKİNCİ BÖLÜM

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ ve KADINA YÖNELİK ŞİDDET OLGUSU

2.1. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Şiddet Kavramı

Cinsiyet (sex) ve onunla yakından ilişkili bir diğer terim olan toplumsal cinsiyet (gender) arasındaki farklılığın anlaşılması önemlidir. Cinsiyet (sex), kadın ve erkek arasındaki biyolojik ve fizyolojik farklılıklara işaret ederken, toplumsal cinsiyet (gender), genel anlamda toplumda kadın ya da erkek olmakla ilgilidir; erkeklerin ve kadınların kendi aralarındaki ilişkileri ile olduğu kadar, kadınların erkeklerle, kız çocuklarının erkek çocukları ile ilişkilerinin sosyo-kültürel açıdan “kuruluş” biçimlerine ilişkindir.

Söz konusu cinsiyetlere ilişkin toplumsal “nitelikler”, “fırsatlar” ve bunlar arasındaki ilişki modelleri sosyal olarak inşa edilmiş ve sosyalizasyon süreçleri boyunca edinilmişlerdir. Bağlamsal, zamana özgü ve değişebilirlerdir. Toplumsal cinsiyet, belirli bir toplumsal bağlam içinde, kadın ya da erkek olmaya yönelik toplumsal beklentilerin, değer biçimlerinin ve kısıtlılıkların neler olduğunu belirler (UNWOMEN 2014: 31).

“Kadın” ve “erkek” cinsiyet kategorileri iken, “maskülen” (erkeksilik) ve “feminen” (kadınsılık) toplumsal cinsiyet kategorileridir.

Cinsiyete ait özellikler, toplumsal cinsiyete özgü niteliklerle karşılaştırıldığında, farklı insan toplumları için önemli ölçüde değişiklik göstermezler. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet rolleri toplumdan topluma önemli ölçüde değişiklikler gösterebilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, kız çocuklarının, erkek çocuklarının, kadınların ve erkeklerin eşit hak, sorumluluk ve fırsatlardan yararlanma haklarına sahip olduklarını ima etmektedir. Burada eşitlikten kastedilen, kadınların ve erkeklerin aynılaştırılmalarını değil, kadınların ve erkeklerin hak, sorumluluk ve kendilerine tanınan toplumsal fırsatların onların kadın ya da erkek olarak dünyaya gelmelerine bağlı olmaması gerektiği anlamına gelmektedir (UNWOMEN 2014: 31).

Toplumsal cinsiyet eşitliği, sadece kadınların toplumsal konumlarıyla ilgili bir konu değil, kadın ve kız çocukları ile ilgili olduğu kadar erkekler ve erkek çocukları ile de ilgili bir konudur. Kadınların ve erkeklerin, ihtiyaç, ilgi ve önceliklerinin, hem kadınların hem de erkeklerin kendi içlerindeki çeşitliliğinin göz önünde bulundurulması suretiyle değerlendirilmesinin gerekliliğine dikkat

çekmektedir. Kadınlar ve erkekler arasındaki eşitlik, bir insan hakkıdır (UNWOMEN 2014: 31).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, güç, statü, haklar ve fırsatlar açısından kadınlar ve erkekler, kız çocukları ve erkek çocukları arasındaki bir eşitsizlik ve dengesizlik durumu olarak tanımlanmaktadır.

Bugün, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile kadınlara yönelik erkek şiddeti arasında güçlü bağlantılar olduğu görülmektedir. Öyle ki, eşitsizlik arttıkça farklı şiddet türlerinin görülme sıklığının da arttığı kabul edilmektedir.

Şiddet, insanlık tarihinin ortaya çıkışından itibaren sosyo-kültürel bir sorun alanı olarak kendini çok farklı biçimlerde gösteren bir olgudur. İnsan toplumlarının “insan hakları çerçevesinde” gösterdikleri gelişim aşamalarına bağlı olarak içeriği yeniden tanımlanan, tarihsel-kültürel-sosyal bakımdan yeniden ve yeniden inşa edilen bir kavramsallaştırma olarak dikkat çekmektedir.

Şiddet, mağdurları açısından, *bireysel* ve *kolektif* düzeyde sosyal gerçeklik içerisinde çeşitli görünümeler kazanabilmekte; Kocacık (2001:1)’ın da ifade etmiş olduğu gibi, gündelik yaşam içinde baskı, eziyet, korkutma, sindirme, öldürme, cezalandırma ve başkaldırı şeklinde kendini gösterebilmekte; bireylerin kendi istekleri dışında maruz kaldıkları eylemler sonucunda tezahür etmektedir. Bu maruz kalma, bireyleri bir şeyler yapmaktan alıkoyabileceği gibi bireylere zorla bir şey yapmayı dikte eden bir durum olarak da ortaya çıkabilmektedir.

Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (Resmi Gazete 2012/6284 Madde:2)’a göre şiddet;

“kişinin, fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik açıdan zarar görmesiyle veya acı çekmesiyle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel hareketleri, buna yönelik tehdit ve baskıyı ya da özgürlüğün keyfi engellenmesini de içeren, toplumsal, kamusal veya özel alanda meydana gelen fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü veya ekonomik her türlü tutum ve davranışı”

olarak tanımlanmaktadır.

Şiddet kavramı en genel anlamda “kanunlara uymamak, kişilere zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükûnet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke ifade etmek biçimlerinde kendini gösteren davranışlar” bütünü olarak tanımlanabilir (Erten ve Ardalı 1996:143) .

Bununla birlikte “şiddet olgusunun en yoğun görülen biçimlerinden birisi “saldırgan” davranış biçimidir ve bu boyutuyla *şiddet*; bir nesne ya da kişiye

doğru yönlendirilmiş, yönlendirilişi veya yönlendiriliş biçimi kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı bir eylemi ifade etmektedir. Bu bağlamda *fiziksel olduğu kadar fiziksel olmayan* kimi sözlü davranışlar da şiddet tanımının unsurları kapsamına girmektedir. Şiddet ile bağlantılı olarak bu noktada *saldırganlık*, zorlayıcı ve tecavüzkâr davranışların bir bütünü olarak tanımlanmaktadır (Ayrancı vd 2004:134).

Saldırganlığın *doğuştan var olan* ya da *sonradan öğrenilen* ve *çevreden gelen uyarılara bir tepki* olarak geliştirilen bir “yatkinlik” (habitus) biçimi olduğuna ilişkin farklı görüşler öne sürülmekle birlikte, Güleç (ve diğerleri 2012:112)’in belirtmiş oldukları gibi, bir davranış biçimi olarak şiddetin *mutlak genetik determinizm* içinde belirlenemeyeceğinin uzun yıllardan beri farkında olunması, saldırganlık çalışmalarında çevresel etkenlerin daha fazla sorgulanmasına neden olmuş görünmektedir.

Saldırgan davranışların ve şiddetin önlenmesi için geliştirilen kuramsal ve önleyici stratejilerin genel anlamda yoğunlaştıkları boyut bu nedenle öncelikli olarak *“sonradan öğrenilen saldırganlık”* biçimlerine yöneliktir.

Sosyal, kültürel, politik, ekonomik ve sosyo-bilişsel düzeylerde “örüntüleşmiş”, “olağanlaşmış”, “normalleştirilmiş” ve “insan doğası üzerinden” kültür içinde meşrulaştırılmış çeşitli *şiddet* biçimlerinin önüne geçilmesi açısından, “şiddete hoşgörü göstermeyen”⁴ bir sosyo-kültürel yapının tüm kurumlarıyla hayata geçirilebilmesi fikri bu noktada anlam kazanmaktadır.

Sosyo-kültürel gerçeklik içindeki bireylerin içinde buldukları toplumsal koşullar çerçevesinde *şiddet içeren davranış pratiklerini ve bu pratikleri meşrulaştıran kültürel değer ve gerekçeler sistemini “içselleştirerek”, şiddet içeren davranış biçimlerini bir “baş etme stratejisine”⁵, bir başka deyişle de sosyal etkileşim süreçleri içindeki iktidar konumlarına bağlı olarak ortaya çıkan asimetrik bir etkileşim kalıbına dönüştürebildikleri* görülmektedir.

Bu noktada, toplumsal cinsiyet rolleri eşitliği kavramsallaştırmasının önemi, asimetrik güç ilişkilerine dayalı etkileşim kodlarının dönüşüme uğratılabilmesi ile ilgili bir konu olarak, toplumsal cinsiyet rolleri temelli şiddet biçimlerinin önüne geçilebilmesi açısından taşıdığı rolde açıklık kazanmaktadır. Şiddet kavramsallaştırması ise bu anlamda, mevcut toplumsal gerçeklik içindeki asimetrik-eşitsizlikçi kolektif kimlik biçimlerinin (toplumsal cinsiyete, etnisiteye,

4 “Şiddete hoşgörü göstermeyen bir toplum” önerisi için, “Hemşire ve Ebelerin Aile İçi Fiziksel Şiddete Bakış Açuları Maruziyetleri “ (Elmalı ve diğerleri 2011:46) başlıklı çalışmanın sonuç bölümüne bakılabilir.

5 “Baş etme stratejisi olarak şiddet” kavramı için Güleç (ve diğerleri 2012:112)’in çalışmasına bakılabilir.

din-inanç biçimlerine, sınıfsal ayrımlara vb. dayalı) üretilmesinin, yeniden üretilmesinin ve dönüştürülmesinin bir aracı haline gelebilmektedir.

Kocacık (2001:1)'in da ifade etmiş olduğu gibi, şiddet olgusunun ortaya çıktığı etkileşim kalıbındaki “maruz kalma” ve “maruz bırakma” süreçleri bir bütün olarak şiddet olgusunun anlaşılması açısından önem taşımaktadır. Benzer şekilde Güleç (ve diğerleri 2012:112)'in de dikkat çekmiş olduğu gibi, geçmişte şiddete maruz kalan ve sonrasında kendileri de farklı biçimlerde şiddet uygulayıcısı konumuna geçen bireyler sebebiyle “şiddet” olgusu, toplumsal yapının bir ürünü olarak, mevcut haliyle bir “kısır döngü” içerisinde sürekli yeniden üretilmektedir. Siyasal, kültürel, ekonomik, politik ve sosyo-bilişsel anlam kodları açısmadan farklı biçimlerde “meşrulaştırılan ve normalleştirilen” şiddet içeren davranış örüntülerinin deşifre edilmesi bu noktada önem kazanmaktadır.

Şiddetin üretilmesinde etkili olduğu/olabileceği düşünülebilecek sosyo-kültürel yapı unsurlarının ortaya çıkarılması çabası, çok hızlı bir biçimde verilere ulaşabilen ve işleyebilen etkin bir *e-devlet ve buna bağlı bir hukuksal sistemin* varlığını gerektirdiği kadar, normalleştirilmiş/içselleştirilmiş bir takım pratiklerin dönüştürülmesini gerektiren bir *toplumsal bilinçlenme projesini* de gerekli kılıyor görünmektedir.

Ancak küresel ölçekteki uluslararası verilerin de göstermiş olduğu gibi, şiddet içeren davranışlara maruz kalınmasına ilişkin ampirik veriler şiddetin gerçek boyutlarını ortaya koymaktan uzaktır. İstatistiklere yansıyan veriler genellikle en bariz biçimde şiddetin ancak belli türlerini ortaya koyan, *fiziksel şiddete maruz kalanların, tıbbi kayıtlara geçirilmesini gerektiren nihai durumlarına* ilişkin olarak elde edilebilmektedir.

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2004 yılı verilerine (WHO 2010) göre, yaralanma ve şiddet sonucu yaşamını yitiren erkeklerin oranı kadınlara göre iki kat daha fazla görünmektedir. Erkekler için yaralanma sonucu yaşamın yitirilmesinde etkili olan üç temel etken, *trafik yaralanmaları, intihar ve cinayete kurban gitme* (savaş dışı) iken kadınlarda *trafik kazaları, intihar ve ateşe bağlı yanma olayları* olarak göze çarpmaktadır. Ateşe bağlı yanma olayları hariç tutulacak olursa, her yaralanma tipine bağlı ölüm oranlarında erkeklerin oranının kadınlara göre daha fazla olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte *bazı yaralanma tiplerinin özellikle kadınlar açısından oransal yüksekliğine* dikkat çekilmesi önem taşımaktadır. Çocuk istismarı oranları, erkek çocuklara göre, kız çocuklarında daha yüksek bir orana sahipken, benzer bir biçimde *yakın duygusal ilişkilerde partnerlerden görülen şiddete ve cinsel şiddete* belirgin bir biçimde kadınlar daha fazla maruz kalmaktadırlar (WHO 2010:11).

Dünya sağlık örgütünün söz konusu verileri, cinsiyetlere göre maruz kalınan şiddet biçimlerinin anlamlı bir farklılık gösterdiğini, özellikle de kadın ve kız çocuklarına yönelik yüksek oranlardaki şiddet türlerinin, özel-kamusal alan ayrımı çerçevesinde, özel alanlar içine hapsedilmiş *en az kayıtlara yansiyabilecek türden şiddet biçimlerine* karşılık geldiğini göstermektedir.⁶

Toplumsal cinsiyet eşitliği hedefini gözeten bir perspektif için şiddete ilişkin istatistiklerin gerçekliği ortaya koyabilme niteliğine sahip olması meselenin bir boyutunu oluşturmaktadır. Diğer taraftan şiddet olgusunun objektif ölçütler çerçevesinde operasyonel kılınabilmesi ise üzerinde önemli durulması gereken başka bir boyuttur. Bu çerçeve içinde şiddet türlerinin operasyonelleştirilip, somutlaştırılabilmesi amacıyla, dar ve geniş anlamda, şiddet olgusuna yönelik farklı kavramsallaştırma stratejilerinin kullanılmış olduğu görülmektedir.

Üzerinde şüpheye düşülmeyecek ve etkileri objektif olarak ölçülebilecek tek şiddet türü olarak *fiziksel şiddetin* ele alınabileceğini ileri süren ve *dar anlamıyla şiddet olgusuna yaklaşan* görüşlere göre, insanların bedensel bütünlüğünü tehdit eden ve ona zarar vermeyi hedefleyen sert ve acı verici davranışlar şiddet tanımı içerisine girmektedir (Ünsal 1996:32).

Şiddet eylemini geniş bir biçimde ele alan görüşe göre ise sadece fiziksel şiddet eylemleri değil psikolojik ve ekonomik açıdan zarar vermeyi hedefleyen davranışlar da şiddet kapsamına girmektedir. Bu anlamda günümüzde şiddet kavramının geniş bir biçimde ele alınması ve bireylere yönelik zararlarının bu doğrultuda değerlendirilmesi gerektiği yönünde bir eğilim bulunmaktadır (Gökulu 2005:8).

2.1.1 Şiddet Olgusuna Yönelik Sınıflandırmalar

Dünya ölçeğinde insanların gündelik yaşamları içinde karşılaştıkları sağlık sorunlarının büyük bir bölümü şiddet içerikli davranış biçimlerine maruz kalınmasından kaynaklanmaktadır (Krug ve diğerleri 2002:XIX). Bu yönüyle *şiddet*, küresel ölçekli bir halk sağlığı problemi olarak kabul edilmektedir. Şiddet olgusunun sınıflandırılmasına yönelik pek çok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bununla birlikte *hem şiddet eyleminin türlerinin* hem de *şiddet eyleminin ortaya çıktığı sosyal etkileşim bağlamlarının* göz önünde bulundurulduğu tipolojiler; şiddet olgusunun mikro ve makro sosyal süreçler içinde ve olay-olgu bağlamları açısından çok boyutlu bir sorunsal olarak değerlendirilmesinde daha ufuk açıcı perspektifler sağlıyor görünmektedir. Şiddet olgusunun çok farklı şekillerde

⁶ WHO(2010:6)'nın *Injuries and Violence* başlıklı raporunda hastane hizmeti talep etmek zorunda kalınan yaralanmaların dışında, şiddet temelli ve kayıtlara geçmeyen ve özellikle kadınlara ve kız çocuklarına yönelik belli şiddet türlerini içerebilecek büyük oranda vakanın olabileceğine dikkat çekilmektedir (Raporda Figure 5).

sınıflandırılmasının nedeni şiddetin oldukça karmaşık bir yapıya sahip olmasıdır. Şiddet, *fiziksel, cinsel, psikolojik, ekonomik, yoksunluk ve ihmal* içerecek biçimde farklı türlere sahip olmakla birlikte, *bireyin kendine dönük, kişiler-arası ve kolektif düzeylerde* deşifre edilebilecek sosyal etkileşim bağlamları içerisinde yapılaşmış çok boyutlu bir davranış seti olma özelliğine de sahiptir.

Şiddet türlerine göre, şiddet eyleminin ortaya çıktığı “sosyal etkileşim bağlamı”; *kişi, kişiler-arası ve kolektif* düzeyler biçiminde sınıflandırılabilir gibi, söz konusu sınıflandırmanın “ekolojik model” perspektifinde *bireysel, akrabalık, topluluk ve daha geniş toplumsal sistem*⁷ olmak üzere dörtlü bir sınıflandırma içinde değerlendirilmesi de mümkün görünmektedir.

2.1.1.1. Şiddet Olgusunun “Sosyal Etkileşim Bağlamları ” Açısından Boyutları

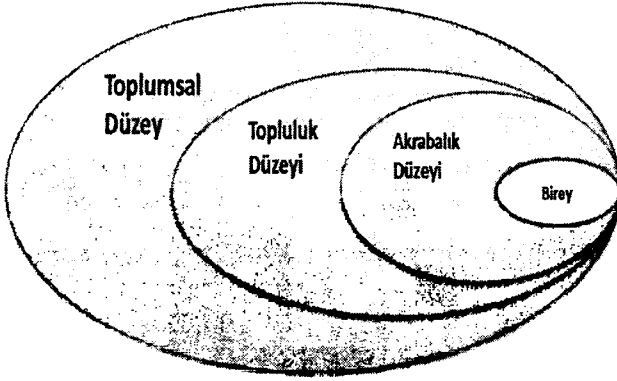
Şiddetin belirli türlerine maruz kalanların, benzer ya da bambaşka şiddet biçimlerinin faili haline gelme olasılıkları, mevcut sosyo-kültürel gerçeklik algısının olağanlaştırdığı, normalleştirdiği bir toplumsal bilinç-dışına ve toplumsal bilinç-dışının⁸ dolayımладыığı bir *şiddet kültürünün varlığına* dikkat çekmektedir. Şiddet olgusunun anlamlandırılması açısından potansiyel şiddet kurbanlarının ve faillerinin⁹ “sosyal etkileşim düzeyleri” açısından “*ekolojik*” bir modelde tasnif edilmesi bu konuda uygun bir başlangıç noktası gibi görünmektedir. Şiddet olgusunun çokyüzlü doğasının anlaşılması açısından “ekolojik” model, bireyler ve bağlamsal faktörler arasındaki ilişkileri araştırarak *şiddet* kavramına, davranışlar üzerinde etkide bulunan *çok boyutlu bir ürün* olarak dikkat çekmektedir.

⁷ Dahlberg ve Krug (2002: 13).

⁸ Leladakis(2000:243)’e göre toplumsalın bilinçdışı boyutunun kabulü, toplumsalın görece geçirimsiz bir düzeyinin varlığını gündeme getirmektedir. Bu düzeyin bireysel ve toplumsal boyutlarıyla tanımlanmasında her zaman bir eksiklik söz konusudur ki, şiddet olgusu çerçevesinde Leladakis’in bu kavramsallaştırması düşünüldüğünde, *şiddet ve saldırganlık içiren eylemlerin tanım düzeyine çıkarılarak deşifre edilmesi suretiyle söz konusu fiillerin sosyo-kültürel yapı tarafından meşrulaştırılmasına yönelik “anlam” kodlarının da yapısal düzeyde ortaya çıkarılması* bu çalışma kapsamında önemli görünmektedir.

⁹ Şiddete maruz kalanların daha sonra fail olma olasılığı da dahil olmak üzere

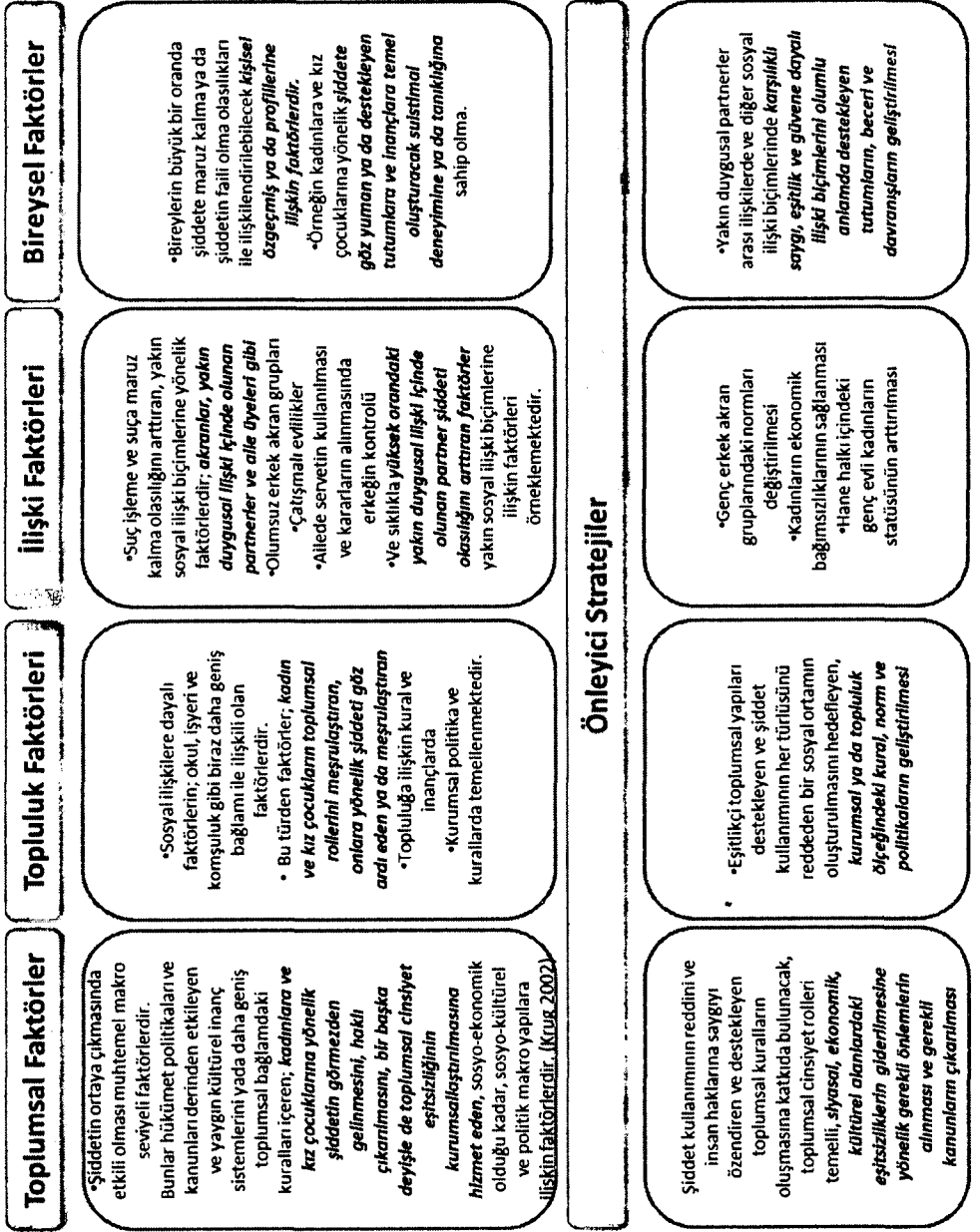
Şekil1. Şiddet Olgusunun Anlamlandırılmasında “Sosyal Etkileşim Bağlam”larına Yönelik Bir Model Olarak Ekolojik Model

(Dahlberg ve Krug, 2002: 12)

Bireysel düzey, ekolojik modelin birinci düzeyini teşkil etmektedir. Bu düzey, kadınların ya da erkeklerin *edinmiş oldukları davranış biçimleri* ile *biyolojik ve kişisel özgeçmişleri arasındaki ilişkiselliklerin* araştırıldığı düzeydir. Biyolojik ve demografik faktörlere ek olarak, dürtüsellik, düşük eğitim düzeyi, madde bağımlılığı ve geçmiş saldırganlık ve suistimal öyküsü gibi faktörler de göz önünde bulundurularak, ekolojik modelin bu düzeyinde bireylerin, *şiddetin faili (uygulayıcısı)* ya da *kurbanı* olma olasılıklarını arttıran bireysel karakteristikleri üzerinde odaklanılmaktadır. *Akrabalık*, şiddet olgusunun “sosyal etkileşim bağlamı” bakımından ikinci düzeyine karşılık gelmektedir. Ekolojik modelin ikinci düzeyi olarak akrabalık, *yakın sosyal ilişkilerin* şiddetin faili ve kurbanı olma olasılığındaki artışla ilgisinin ne olduğunun araştırıldığı düzeye karşılık gelmektedir. Bu, akranların, yakın arkadaşların, eşlerin ve aile üyelerinin tamamının bireylerin davranışlarının şekillenmesinde ve yaşam deneyimlerinin biçimlenmesinde önemli bir potansiyele sahip oldukları anlamına gelmektedir.

Şekil 2. Ekolojik Model

(UNWomen 2012: 19)¹⁰

¹⁰UNWomen (2012:19) raporunda söz konusu tablo, Heise (2011); Krug (2002) ve CDC 2004 (Önleyici modül)'den hareketle geliştirmiştir. Heise L (2011) *What Works to Prevent Partner Violence – An Evidence Overview*, STRIVE.

Topluluk, şiddetin ortaya çıktığı sosyal etkileşim bağlamlarının, dolayısıyla da ekolojik modelin üçüncü düzeyine karşılık gelmektedir. Bu düzeyde, **okul, iş ve komşuluk ilişkileri** gibi sosyal ilişki biçimleri içinde gömülü olan **topluluk bağlamının** çalışılması ve şiddetin faili ya da kurbanı olma durumu ile ilişkili olarak bu sosyal ilişki biçimlerinin temel karakteristiklerinin saptanması önem kazanmaktadır.

Toplumsal bağlam, ekolojik modelin öngördüğü şiddet olgusu üzerinde etkili olan daha geniş nesnel toplumsal faktörlerin çalışıldığı (örüntüler) düzeyine karşılık gelmektedir. Bu düzeyde, şiddet için uygun koşulları yaratan, şiddetin önlenmesinin önüne geçen ve farklı toplumsal tabakalar; gruplar, şehirler arasında gerilim yaratan ve sürdüren toplumsal faktörler önem kazanmaktadır. Söz konusu bu daha geniş toplumsal faktörler; çatışmaların çözümlenmesinin kabul edilebilir bir yolu olarak **şiddet uygulamalarını** destekleyen **kültürel normlar; intiharların** önlenilebilir bir şiddet eylemi olarak değil bireysel bir tercih konusu olarak görülmesine yol açan tutumlar; çocuk refahı üzerinde ebeveyn haklarına öncelik veren kurallar; kadınlar ve çocuklar üzerinde erkek egemenliğini meşrulaştıran normlar; vatandaşlara karşı polis tarafından zorlayıcı güç uygulanmasını destekleyen normlar; siyasal çatışmaları üreten ve sürdürülmesine yol açan kurallar olarak sıralanabilir. Daha geniş toplumsal faktörler bu anlamda toplumsal gruplar arasındaki **yüksek düzeydeki ekonomik ya da sosyal eşitsizliklerin sürdürülmesinde etkili olan sağlık, eğitim, iktisat ve sosyal politikaları** da içermektedir (Dahlberg ve Krug, 2002: 13).

2.1.1.2. “Sosyal Etkileşim Bağlamları ” Açısından Şiddet Türleri

Şiddet kavramsallaştırmasına ilişkin olarak geniş kapsamlı bir analiz, bilimsel ölçümlerin yapılmasına da zemin hazırlayacak şekilde, şiddet olgusunun farklı türlerini tanımlayacak bir başlangıç noktasından hareket etmesi gerekmektedir (Dahlberg ve Krug 2002: 5).

Farklı şiddet türlerinin soyut, teorik düzeyde tanımlanması bilimsel bir araştırma süreci açısından yeterli değildir. Tanımlamaların ölçülebilir, somut ve gözlemlenebilir bir hale getirilmesi, dolayısıyla da kavramsal göstergelerin **operasyonelleştirilebilmesi** gerekmektedir. Bununla birlikte, özellikle belirli şiddet türleri arasındaki operasyonelleştirme dereceleri arasındaki farklılıklar da önemli bir sorunsaldır. Fiziki şiddet gibi sonuçları somut ve gözlemlenebilir bir şiddet türüne karşılık, taciz ve suistimal gibi daha zor kanıt geliştirilen ancak toplumsal alanda sıklıkla rastlanabilen şiddet türleri arasındaki farklılaşmalar operasyonelleştirme aşamasında önem taşımaktadır.

Şiddetin tanımlanmasında olası birçok farklı yol bulunmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 1996 yılındaki tanımlamasına göre şiddet, fiziksel kuvvet ya da

gücün, tehdit yoluyla ya da fiili anlamda doğrudan, kişinin kendisine, bir başka kişi, grup ya da topluluğa yönelik olarak, yaralama, ölüm, psikolojik hasar, mahrumiyet ya da gelişimini engelleyecek biçimde sonuçlanabilecek ya da sonuçlanma olasılığı taşıyacak bir biçimde kasıtlı (*niyetli*) kullanımı olarak tanımlamaktadır (WHO 1996). Dahlberg ve Krug (2002:5)'e göre bu tanımlamada göze çarpan “niyetlenilmiş davranış” konusunda iki önemli noktanın üzerinde durulması gerekmektedir. İlk olarak, gerçekte niyet edilmiş davranışlarla, niyet edilmiş sonuçlar arasındaki ayrıma dikkat edilmelidir. Çünkü gücün açık bir şekilde kullanıldığı ancak hasar vermeye yönelik bir maksadın olmayabileceği durumlar söz konusu olabilmektedir. İkinci olarak ise, yaralamaya niyet edilmesi ile şiddet kullanmaya niyet edilmesi arasında kategorik bir ayrım bulunmaktadır.

Niyetli olsun olmasın, sosyalizasyon süreçleri içinde öğrenilmiş ve içselleştirilmiş bir etkileşim kalıbı olarak şiddet pratiklerinin sosyo-kültürel anlam matrisi içindeki meşrulaştırıcı kodları, bu noktada eylemin arkasındaki üretici *yapı ve mekanizmaların* (daha geniş toplumsal örüntü biçimleri olarak kurumsal yapı) gözden kaçırılmamasını gerektiren bir sosyo-etik perspektifi gerekli kılmaktadır.

Bu aşamada, şiddetin kültürel yapı ve daha geniş toplumsal bağlamla olan ilişkisi ön plana çıkmaktadır. Bazı insanlar için zarar vermek anlamına gelen bir durumun, bazıları için -kültürel geçmiş ve inançları gereği belirli türden bir davranışın şiddet eylemi olarak kabul edilmesini engelleyebileceğinden- şiddet olarak tanımlanmıyor olabileceğini göz önünde bulundurmak gerekir. “Şiddetin bir etkileşim kalıbı” olarak kullanılmasını meşrulaştıran ve sosyalizasyon süreçleri içinde bireylerin farkında olmadan içselleştirdikleri kültürel edimler, niyetsellik kavramsallaştırması açısından bir toplumsal bilinç dışı oluşturmaktadır. Bu edimlerin çoğu durumda niyet güdülmeksizin ortaya çıkan davranışları motive ediyor olmaları tanım açısından önemli bir yetersizliğe işaret ediyor görünmektedir.

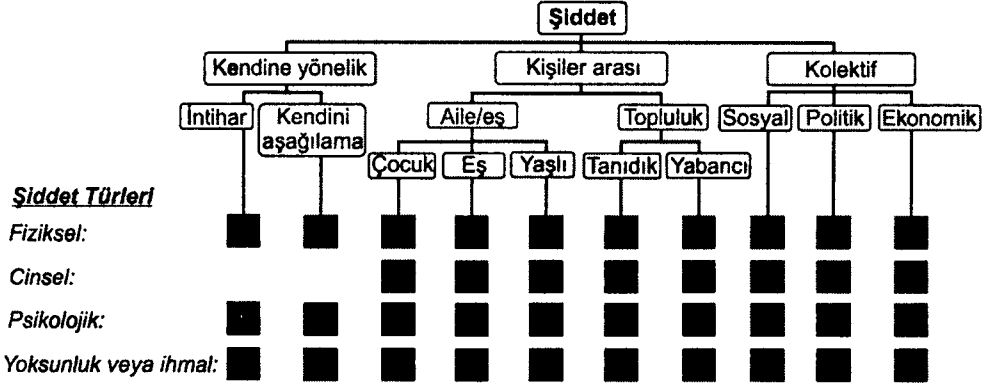
Şiddet türlerinin kategorizasyonunda, “ekolojik model” (bireysel, akrabalık, topluluk ve daha geniş toplumsal bağlam) ile birlikte şiddet biçimlerinin yaygın olarak görüldükleri “sosyal etkileşim bağlamlarını” göz önünde bulundurarak yapılacak bir sınıflama, yukarıdaki yetersizliği aşma noktasında gerekli bir kavramsal model olarak düşünülmektedir.

Bu sınıflama dikkatle incelendiğinde, “ekolojik modeldeki” *geniş toplumsal bağlamın*, örüntüleşme, normalleşme ve kurumlaşma dinamiklerinin nesnel toplumsal çerçevelerini oluşturan *kolektif* toplumsal cisimleşme ve dolayısıyla da meşrulaşma biçimleri alanına karşılık geldiği görülmektedir.

En genel anlamda söz konusu sınıflamada şiddet, şiddet eyleminin gerçekleştiği sosyal etkileşim düzeyinin karakteristik niteliğine bağlı olarak, *bireyin kendine yönelik, kişilerarası ve kolektif düzeyde olmak üzere* üç temel

kategoriye ayrılmıştır. Bu sınıflandırmada, yatay düzlem, şiddeti yaşayanların “sosyal etkileşim bağlamı” içindeki yerlerini ve *kim/kimler olduklarını*, dikey düzlem ise *şiddet türlerini* göstermektedir.

Şekil3. “Sosyal Etkileşim Bağlamları” Açısından Şiddet Türleri

(Dahlberg ve Krug 2002:7)

Söz konusu sınıflandırma, bir kadın ya da bir erkek üzerinde şiddet uygulayan kişilerle, diğer bireyler ya da küçük gruplar tarafından şiddete maruz kalanlar ve daha geniş devlet, siyasal grup, milis ya da terörist gruplar gibi sosyal gruplar tarafından şiddete maruz kalanlar arasındaki ayrıma işaret etmektedir.

Kendine yönelik şiddet (self-directed violence), intihar ve kendi yeteneklerini suistimal ve aşağılama gibi iki alt kategoride değerlendirilmektedir. **Kişilerarası şiddet**, genellikle ev içi ortamda gerçekleşen **aile (çocuk, yaşlı) ve yakın duygusal ilişkilerde yaşanan şiddet türleri** (çocuk tacizi, eş, nişanlı, sevgili ya da partner şiddeti ve yaşlı suistimali) ve genellikle ev dışı ortamlarda gerçekleşen **topluluk şiddeti** (gençlik şiddeti, tesadüfi şiddet, yabancılar tarafından uygulanan cinsel şiddet ya da tecavüz, okul, işyeri, hapisane ve bakımevi gibi kurumlarda maruz kalınan şiddet biçimleri) olmak üzere iki alt kategoriye ayrılmaktadır (Dahlberg ve Krug, 2002: 7).

Kolektif şiddet, en genel anlamda sosyal, politik ve ekonomik açılardan diğer şiddet türleri ile karşılaştırıldığında daha geniş sosyal gruplar ya da devletler tarafından uygulanan şiddet biçimlerinin sınıflandırılmasına yöneliktir ve kolektif kimlik örüntüsü entegrasyonu biçimleri olarak, sınıfsal, etnik, dinsel-mezhepsel-inançsal ve toplumsal cinsiyete yönelik örüntü entegrasyonu biçimleri üzerinden geniş bir kesimi hedef alabilecek türden şiddet biçimlerine dikkat çekmektedir.

2.2. Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet kavramı genellikle kadına yönelik olarak gerçekleştirilen fiziksel şiddet eylemleriyle özdeşleştirilir. Kadına yönelik şiddetle ilgili çalışmalar, kadınların genellikle yakın partnerlerinin saldırılarına maruz kaldıklarını göstermektedir. Kadının maruz kaldığı tek şiddet biçimi fiziksel şiddet değildir. Genel olarak şiddet algısının genişlemesi kadına yönelik şiddet çalışmalarında da etkisini göstermektedir. Bu çerçevede kadına yönelik şiddet bağlamında, fiziksel şiddetin yanı sıra sözel, ekonomik ve cinsel şiddet eylemleri de göz önünde bulundurulmaktadır.

Kadına yönelik şiddet olgusu genellikle aile içi şiddet üzerinden çalışılan bir konudur. İlgili literatürde aile içi şiddet kavramı '*domestic violence*' kavramıyla, eş istismarı kavramı '*spouse abuse*' ya da '*wife abuse*' kavramlarıyla, kadına dayak ise '*wife battering*' terimleriyle ifade edilmektedir. Benzer bir biçimde aile şiddeti ya da ailede şiddet olarak çevrilebilecek '*family violence*' terimi, anne babanın çocuklarına uyguladıkları şiddet, kadınların kocaları tarafından istismarı, yaşlıların ailede uğradığı şiddet gibi ailede yaşanan şiddet türlerinin tamamını içerecek şekilde kullanılmaktadır. Aile içi şiddet kavramının karşılığı olan '*domestic violence*' terimi ise erkeklerin eşleri üzerinde uyguladığı şiddeti ifade etmek için kullanılmaktadır (Sevil ve Yanikkerem 2006:14).

Şiddet çalışmaları kapsamında kadına yönelik şiddet olgusunun, sadece fiziksel eylemler üzerinden değil, şiddetin diğer boyutlarıyla birlikte bütünlüklü bir çerçeveden değerlendirilmesi gerektiğinin altı çizilmelidir. İlk bakışta göze çarpan ve verdiği zararlar objektif olarak değerlendirilebilen bir şiddet türü olarak fiziksel şiddet ilgili literatürde ön plana çıkarılsa da, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddet biçimleri de kadına yönelik şiddetin boyutlarını ortaya koyabilmek adına göz ardı edilemeyecek kadar önemlidir.

2.2.1. Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet Olgusunun Genel Tipolojisi

Kadına yönelik şiddet olgusu genellikle dört farklı şekilde sınıflandırılmaktadır. Bunlar *fiziksel şiddet*, *sözel ya da psikolojik şiddet*, *ekonomik şiddet* ve *cinsel şiddet* olarak gruplandırılabilir.

Şekil4. Kadına Yönelik Belli Başlı Şiddet Türleri

Fiziksel Şiddet	<ul style="list-style-type: none">• Vurma• Yaralama• Kavga etme• Dövme vb.
Sözlü-Duygusal-Psikolojik Şiddet	<ul style="list-style-type: none">• Aşağılama• Dalga geçme• Kişisel gelişimine engel olma
Cinsel Şiddet	<ul style="list-style-type: none">• Taciz• Tecavüz• Ensest• Zorla evlendirme vb.
Ekonomik Şiddet	<ul style="list-style-type: none">• Zorla çalıştırma• Çalıştırmaktan alıkoyma• Kişisel malın izinsiz kullanımı vb.

(Karal ve Aydemir 2012:22)

Kadına yönelik şiddet türleri açısından önem taşıyan bir diğer olgu da şiddet türlerinin teoride ayrı bir şekilde tasnif edilmesine karşın toplumsal yaşamda bu şiddet türlerinin bir arada görülebileceği gerçeğidir. Daha açık bir şekilde ifade edilirse, fiziksel şiddete maruz kalmış bir kadın aynı zamanda cinsel şiddete maruz kalabilmekte ve şiddetin birden fazla şeklini eş zamanlı olarak yaşayabilmektedir.

2.2.1.1. Kadına Yönelik Fiziksel Şiddet

Kadına yönelik fiziksel şiddet, kadına zorla bir şey yaptırma ya da bir şey yapmaktan alıkoyma amacıyla, kadının iradesi dışında gerçekleşen fiziksel zarar verici eylemleri içermektedir. Fiziksel şiddet vurma, bir araçla vücuduna zarar verme, tokat atma, kolunu bükerek acı verme, tekmeleme, saçım çekme vb. eylemleri içermektedir. Bu eylemler silah ve bıçak gibi yaralayıcı bir araçla gerçekleşebilir. Kadına yönelik fiziksel şiddet biçiminin en yaygın görüldüğü durum yakın partnerin uyguladığı fiziksel şiddettir. Bu şiddet türünde kadınlar fiziksel şiddete daha uzun dönemde ve aralıklarla maruz kalabileceğinden, şiddetin bireyler üzerindeki etkisi daha kalıcı ve zarar vericidir (United Nations 2010: 131).

En sık görülen kadına yönelik şiddet çeşitlerinden biri olan fiziksel şiddetin kadın üzerindeki olumsuz etkileri kendini değersiz hissetme, özsaygısını yitirme, anksiyete ve korku olarak kendini göstermektedir. Fiziksel şiddetin olumsuz bir

etkisi de şiddete maruz kalan kadınların çocuklarına karşı şiddet gösterme eğiliminde olmasıdır. Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili yapılan bir çalışmada kadın sığınma evlerinde şiddet gören kadınların neredeyse tamamının çocukluğunda şiddete maruz kaldığı ve kendilerinin de çocuklarını dövdüğü ortaya çıkmıştır (Yıldırım 1998).

Aile içi fiziksel şiddetin ön plana çıkan özellikleri ise, şiddet eyleminin belirli periyotlarla tekrarlanması, bu tekrarlarda şiddetin artma eğilimi göstermesi, fiziksel şiddet ile birlikte diğer şiddet türlerinin de görülme eğiliminin yüksek olmasıdır.

2.2.1.2. Kadına Yönelik Sözel- Psikolojik Şiddet

Şiddetin geniş bir anlamda ele alınması *sadece fiziksel eylemlerin değil, kadını aşağılayacak, kadının özsaygısına ve kişiliğine zarar verecek ifadelerin de şiddet kapsamında değerlendirilmesini* beraberinde getirmiştir.

Kadına yönelik psikolojik şiddet tanımlanması ve kanıtlanması en zor şiddet türüdür. Bunun nedeni bu tarz şiddet eylemlerinin objektif olarak ilk etapta fark edilebilirliğinin zor olması ve teşhislerin profesyoneller tarafından yapılmasının gerekliliğidir.

Kadına yönelik psikolojik şiddet sadece bireysel duygusal patolojilerin görülme riski açısından değil, toplumsal entegrasyon açısından da önem taşımaktadır. *Psikolojik şiddet* kadının ailenin diğer fertleriyle ve toplumla kurduğu ilişkileri negatif yönde etkileyebilmektedir.

Burks (2006:16) kadına yönelik şiddetin pek çok biçimi olduğunu altını çizerek kadın psikolojik baskı altına almayı amaçlayan her türlü hareketin bu şiddet tanımına dahil edilmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Bu anlamda, *kadını küçük görerek, onun bir işi yapamayacağını, beceremeyeceğini belirten ithamlarda bulunma, kişiliğini ve fikirlerini önemsememe, bağırma, lakap takma, davranışlarını sürekli olarak eleştirme, emir yağdırma, surat asma, davranışlarını ve yaptıklarını sürekli olarak kontrol etme, iş hayatında ve sosyal yaşamda kadının karşısına çıkan fırsatlara engel olma* gibi pek çok davranış biçimi kadına yönelik psikolojik şiddet tanımı içerisinde yer almaktadır.

Kadına yönelik fiziksel şiddet türü ile karşılaştırdığımızda psikolojik şiddetin kadın tarafından tanımlanması ve şiddet kapsamı içerisinde tasnif edilmesinin zorlukları bulunmaktadır. Her şeyden önce psikolojik şiddet olgusu toplumsal cinsiyet bağlamında içselleştirilmiş davranış kalıplarını içerebilmekte, kadınlar ya da erkekler bazı durumlarda psikolojik şiddet olarak betimlenen davranışları sıradan, gündelik hayatın içerisindeki eylemler olarak tanımlayabilmektedir. Örneğin karısına yemek yapmadığı için kızan bir kocanın

davranışı, toplumsal cinsiyetin belirlediği bir işbölümü algısı üzerinden değerlendirildiğinde normal karşılanabilmektedir. Kadının eğitim seviyesi, sosyo-ekonomik statüsü ve toplumsal cinsiyete dayalı işbölümünün eşitsizliğine yönelik farkındalığı arttıkça, kendisi üzerinde uygulanan psikolojik şiddeti tanımlama ve bunu şiddet eylemi olarak değerlendirme olasılığının artacağı beklenmektedir.

Sözel şiddetin gündelik hayat içerisinde sürekli olarak tekrarlanma riskinin bulunması, gerçekleştiğinde ceza/adalet sisteminde çalışanların bu konuyu önemsememesi nedeniyle yaşanan şiddetin önüne geçilememesi gibi faktörler nedeniyle sözel şiddetin kadınlar üzerindeki etkisini arttırdığı gözlemlenmektedir.

Burks (2006: 20-21) psikolojik şiddetin kadınlar üzerindeki etkilerini şu şekilde özetlemektedir:

- Kadının kendisine olan saygısında, kendisine verdiği değer ve öz yeterlik (kendi kendine yapabilirlik) değerlerinde azalma.
- Herhangi bir sorumluluk almada görülen isteksizlik (herhangi bir işte başarısız olma korkusu).
- Duygusal ilişkilerde zorluk yaşama (ilişkiyi sürdürme ve güven duymada sorunlar yaşama).
- Diğer bireylerle kurduğu ilişkilerde sorunlar yaşama (gülünç duruma düşmekten ve yetersiz bulunmaktan korku duyma).
- Kişilik gelişimi ile ilgili sıkıntılar (aile içi destek ve güvende yaşanan sorunların kişilik gelişimine verdiği zararlar).
- Kendini yetersiz ve beceriksiz hissetme.
- İntihar düşüncesi ve hayali (baskıdan ve acıdan kurtulma fikri).
- Değersiz olduğuna yönelik mesajları içselleştirmesi nedeniyle bedeniyle ilgili yanlış düşünceler (çirkin olduğuna, vücudunun deforme olduğuna yönelik mesajları içselleştirme nedeniyle kendisini sadece psikolojik şiddet uygulayan kişinin sevebileceği düşüncesi).
- Kendine bilerek fiziksel zarar verme ve yaralama eğiliminde artış (psikolojik acıyı dindirmek ya da önlemek amacıyla vücuduna fiziksel zararlar verme).
- Strese dayalı fiziksel şikayetler (tıbbi olarak herhangi bir sorunu bulunmamasına karşın fiziksel sağlığıyla ilgili yaşanan sorunlar).

2.2.1.3. Kadına Yönelik Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, kadına yönelik olarak gerçekleştirilen ve kadının iradesi dışında ilişki kurma, tecavüz, sözlü ve fiili olarak gerçekleştirilen taciz olaylarını kapsamaktadır. Kadına yönelik cinsel şiddet olgusu, özellikle kadın cinselliğinin tabu olduğu, namus, şeref gibi kavramların kadın cinselliği üzerinden tanımlandığı

toplumlarda ortaya çıkarılması güç bir şiddet türü olarak varlığını sürdürmektedir. *Namus ya da şeref kavramlarının* bu tarz kullanımı *ataerkil değerler sisteminin kadına bakış açısını* yansıtmaktadır. Böyle bir toplumsal yapı içerisinde kadının bu durumu içselleştirmesi kadına karşı işlenen cinsel suçların ortaya çıkarılmasını güçleştirmektedir.

Cinsel saldırıya maruz kaldığına yönelik şikayetlerde kadınların toplumsal bir baskıya maruz kalma ihtimali bulunmaktadır. Kadın bazı durumlarda kendisine yönelik bir suçlama olabileceği gerekçesiyle failin ortaya çıkarılmasını istemeyebilir. Örneğin Ankara’da tecavüze uğradığı için polise şikayette bulunan bir kadının başvurusu üzerine yapılan soruşturmada zanlının bir hafta içerisinde 7 kişiye tecavüz ettiği ortaya çıkarılmıştır. Zanlı evli ve evde yalnız olan kadınları kendisine hedef olarak seçtiğini belirtmiştir.¹¹ Tecavüze uğrayan kadının girişimi ile diğer vakaların aydınlanması da tecavüz eylemine maruz kalan kadınların olay ortaya çıkana kadar sessiz kalmayı tercih ettiğini göstermektedir.

Cinsel saldırı, özellikle tecavüz olgusu, kadın üzerinde ciddi duygusal travmalar yaşatan ve kadının içerisinde bulunduğu toplumla entegrasyonunu önleyen bir suç türü teşkil etmektedir. Kadın maruz kaldığı suç eyleminden sonra suç korkusu yaşayabilmekte ve belirli zaman dilimlerinde ve belirli mekanlarda (tecavüz olgusuna benzer özellik gösteren mekanlar) tek başına bulunmakta çekinceler gösterebilmektedir.

Tecavüz ve cinsel saldırı olguları, yakın partnerlerden ve yabancılardan kaynaklananlar olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. Warsaw’ın (1988) Amerika Birleşik Devletleri’nde yapmış olduğu çalışma, her 4 kadından birinin tecavüze ya da tecavüz girişimine maruz kaldığını ortaya çıkarmıştır. Çalışmanın ortaya koyduğu ilgi çekici bir diğer bulgu ise eyleme maruz kalan kadınların %84’ünün saldırganları tanıyor olmasıdır.

2.2.1.4. Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet

Kadına yönelik ekonomik şiddet, kadının iradesi dışında onu çalışmaya zorlama ya da çalışmaktan alıkoyma gibi çeşitli eylem biçimlerini kapsamaktadır. Ekonomik şiddet, bazı durumlarda mevcut ataerkil ideolojinin bireyler tarafından içselleştirilmesi nedeniyle kolayca açığa çıkarılan ya da fark edilen bir olgu olmayabilir. Örneğin bir kadının toplumsal cinsiyete dayalı işbölümü içerisinde ev işlerindeki emeğinin karşılığının olmaması ilk başta kolayca ayırt edilemeyen ekonomik şiddet biçimidir. Kadının ev içerisindeki işbölümüne dayalı eşitsiz görev dağılımı nedeniyle iş hayatında kariyer yapamaması da ekonomik şiddet içerisinde değerlendirilmesi gereken durumlardandır.

¹¹ <http://www.hurriyet.com.tr/ucuncusayfa/7772147.asp>.

Aile içi ekonomik şiddetin genellikle kadınlara yönelik olarak gerçekleştirildiğini ifade eden Duane (2006), kadının çocuk bakımı ve ev işleri üzerinden ekonomik olarak sömürüldüğünü söylemekte, bu durumun aile içi sorunların kaynağını oluşturduğuna dikkat çekmektedir. Bununla birlikte kadının aile içerisinde ekonomik şiddete maruz kalma biçimleri çeşitlilik göstermektedir;

- Kadının parasını denetleme, kontrol etme
- Kadının çalışmadığı durumlarda evin idaresi için kadına yetersiz para vermek
- Kredi kartına el koyma
- Kadını çalışmaya zorlama
- Mülkiyet hakkını kadının değil sadece kendisi üzerine yapma
- Kadının eğitim almasına engel olma
- Kadının çalışmasına engel olma (Duane 2006)

Kadının ekonomik açıdan şiddete maruz kalması sadece aile hayatına yansıyan bir durum değildir. Daha geniş bir perspektiften değerlendirildiğinde kadına yönelik ekonomik şiddet onun sosyo-ekonomik statüsü açısından görece geri planda kalmasına da neden olmaktadır. Örnek olarak, Türkiye’deki kadınların iş hayatına katılım oranlarına bakıldığında OECD ülkeleri ortalamasının oldukça altında bir oran olan %25 civarında kaldığı görülmektedir (DPT 2009:1).

Bu durumun nedeni sadece kadının kendisinden kaynaklanmamaktadır. Aile içinde görevlerin ve işbölümünün eşitsiz dağılımının yanı sıra, ataerkil yapının hâkim olduğu bölgelerde erkeğin kadının çalışma hayatına katılmasına engel olması da kadının iş hayatına katılımını zorlaştırmaktadır.

Bir eylemin “şiddet içeriyor, olup olmadığı” konusunda “şiddet eyleminin tanımlanma ve görünür kılınma biçimi”, eylemin içinde yer aldığı toplumsal gerçekliğin **kurumsal yapısı** ile yakından ilgilidir. Bu anlamda kurumsallaşma biçimine bağlı olarak, “şiddet” içeren eylemin gerek tanımlanması, gerek söz konusu şiddeti **meşrulaştırma** ve **normalleştirme** diğer kurumsallaşma biçimlerinin “deşifre edilmesi gerekliliği” özellikle “kadına yönelik şiddet” biçimleri söz konusu olduğunda çok daha önem kazanmaktadır.

Kurumsal yapının esas karakteristiği bir takım tutum, inanç, beceri ve davranış kalıplarını, gündelik hayatın olduğu gibi kabul edilen yönleri olarak **normalleştirme**, **olağanlaştırması** ve **çoğunlukla da sorgulamaksızın bireylerce kabul edilmesine yol açıyor** olmasıdır.

“Şiddet” içeren eylemin tanımlanması ve söz konusu “şiddet” içeren eylemlerideşifre etme konusundaki bilinç artışının sağlanması özellikle aile içi

şiddet gibi özel alana (mahrem) ait şiddet biçimlerinin *üretici ve meşrulaştırıcı* yapı ve mekanizmalarının ortaya koyulması açısından önemli rol oynamaktadır.

Özellikle kadına yönelik şiddet olgusuna bakış açısındaki perspektifler üzerinden belirginlik kazandığı biçimiyle, bireysel ve özel alanlara ait olduğu düşünülen bir sorun alanının; kolektif düzeyde, kamusal-toplumsal boyutlarının ve örüntülerinin olduğunun ortaya koyulması projesi, feminist yaklaşımların en temel stratejilerinden biri olarak dikkat çekmiştir. Çünkü özel alan içinde kurulan bazı iktidar biçimlerinin, kamusal alan içinde kadının statüsüne ilişkin olarak yarattığı farklı şiddet türleri de bulunmaktadır.

Belirli türden şiddet biçimlerinin yaygınlık kazanmasında etkili olan, üretici yapı ve mekanizmaların tespit edilmesi demek, mevcut örüntüleşmiş ilişki biçimlerini meşrulaştıran kuramsal perspektiflerden ve paradigmalardan uzaklaşmayı gerektiren bir sosyal bilimsel düşünümelliği gerekli kılmaktadır.

Feminist perspektifler açısından özel ve kamusal alanda işleyen eşitsizlikçi ve zaman zaman da şiddete yönelen etkileşim biçimlerine yönelik, insan hakları bağlamında hak ihlalleri olarak süren *şiddet türlerini* deşifre etme çabası, bu nedenle salt bir toplumsal hareket olmaktan çıkmış, sosyal bilimsel bir eleştiri ve akademik bir disiplinin etik çerçevelerine ilişkin bir *düşünümelliğin* konusu haline gelmiştir.

Bireysel düzeyde yaşanan hak ihlalleri ve şiddet içeren deneyimlerin, kolektif bir kimlik biçimi olarak cinsiyet kategorisi içinde yaygın bir biçimde görülüyor olması, söz konusu sorun alanının toplumsal boyutlarını gözler önüne sermekte, sosyal-kültürel-ekonomik-politik-hukuksal ve sosyo-bilişsel açılardan örüntüleşmiş/kurumlaşmış nesnel toplumsal gerçeklik düzeyine yönelik çok boyutlu analizlere ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

2.2.2. Kadına ve Kız Çocuklarına Yönelik Şiddet - Toplumsal Cinsiyete (Gender) Dayalı Şiddet Kavramsallaştırmaları Arasındaki Farklılaşma

Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet, bireysel ve tesadüfi şiddet biçimleri olmaktan ziyade cinsiyetçi toplumsal yapılar içinde kökleşmiş, en sistematik ve yaygın insan hakları ihlali biçimlerinden biri ve ayrımcılık formu olarak dikkat çekmektedir. (UNWomen 2013: 2).

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1993 yılında yayınladığı, *Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Komitesi Deklarasyonu'nda*¹² kadına yönelik şiddet, "ister kamusal isterse özel yaşamda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik acı veya ıstırap veren ya da vermesi muhtemel olan toplumsal cinsiyet

¹² UN General Assembly 1993, Declaration on the Elimination of Violence against Women The General Assembly

temelli herhangi bir şiddet eyleminde bulunma veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" (1. madde) biçiminde tanımlanmış (UN General Assembly 1993), daha sonra bu tanımın içine ekonomik açılardan yoksun bırakma eylemi de dâhil edilmiştir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 2006 yılındaki raporuna göre (UN General Assembly 2006:27), kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet, yaş, sosyo-ekonomik durum, eğitim durumu ve coğrafi sınırları aşan, tüm toplumları etkileyen ve küresel ölçekte toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizliklerin ve ayrımcılığın sona erdirilebilmesinin önündeki başlıca sorunlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bu anlamda kadına yönelik şiddet belirli bir kültür, bölge, devlet ya da bir toplum içindeki belirli bir grup kadına özgü bir sorun olmaktan ziyade küresel düzeyde bir sorun olarak konumlanmaktadır. Benzer şekilde bu olgu feminizm, kriminoloji, kalkınma, insan hakları, kamu sağlığı, psikoloji ve sosyoloji gibi farklı alanlar tarafından araştırma konusu edilmektedir. Farklı ampirik ve kuramsal araştırma yöntemlerine sahip disiplinlerin konuya ilgi göstermesi ve bu ilginin sonucunda ortaya çıkan çeşitli açıklama biçimleri, konunun bireysel-öznel boyutlarını olduğu kadar, toplumsal (nesnel örüntüler sistemi olarak sosyo-kültürel yapı) boyutlarını da ortaya koymaktadır.

Kadına yönelik şiddet, bireysel düzeyde, gruplar düzeyinde, ulusal düzeyde ve küresel ölçekteki geniş kapsamlı, asimetrik güç kullanımına bağlı spesifik faktörlerin biraraya gelmesine dayalı, çok faktörlü, pozitif ya da negatif yönde birlikte değişimlerin (*kovaryansın*) ürünü olarak ortaya çıkmaktadır (UN General Assembly 2006: 28).

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve **kadına yönelik şiddet** terimleri literatürde genellikle birbirinin yerine ikame edebilecek bir kapsamda, neredeyse eşanlamlı kavramsallaştırmalar olarak kullanılmaktadır. Bununla birlikte **toplumsal cinsiyet temelli şiddet terimi**, bir toplum ya da kültür içindeki kadınlardan ya da erkeklerden beklenen rollere ve bu rollerin gerçekleştirilmesine dönük sosyo-kültürel yapı içindeki yaptırımlara bağlı olarak, **hem kadınlara hem de erkeklere yönelik** olarak toplumun herhangi bir bireyine cinsiyeti sebebiyle uygulanması muhtemel şiddet biçimlerine karşılık gelmektedir.¹³

Kadına yönelik şiddet kavramı, uygulanan şiddetin mağduru olarak kadınları ön plana çıkaran bir yaklaşımı içermektedir. Bu kullanımda şiddet, şiddetin mağduru üzerinden tanımlanmaktadır. Bu da **toplumsal cinsiyet**

¹³ Bu tanım, UNWomen, (2013:2)'den geliştirilmiştir. Orijinal metin için, UNWomen, (2013), Ending Violence against Women and Girls Programming Essentials, the United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. [Erişim: endvawnow.org]'a bakılabilir.

eşitsizliğinin getirdiği diğer şiddet formlarının göz ardı edilmesine zemin hazırlayabilmektedir.

Şiddet, toplumsal cinsiyet esas alınarak tarif edildiğinde, erkeklerin ve erkek çocuklarının da toplumsal cinsiyet temelli, özellikle de cinsel şiddetin kurbanı olabilecekleri kabul edilmiş olmaktadır.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramı, şiddet türlerinin cinsiyete dayalı bütün formlarını içeriyor olması ve toplumsal cinsiyete bağlı olarak kadın olsun erkek olsun şiddetin farklı biçimlerinin mağdurları olan bireylerin, farklı şiddet biçimlerinin uygulayıcısı haline gelmelerini dolayısıyla da mevcut toplumsal gerçeklik içindeki ***şiddet sosyalizasyonunun*** yapısını daha geniş kapsamda ortaya koyuyor olması sebebiyle özellikle son yıllardaki çalışmalarda ön plana çıkmış görünmektedir.

Kadına yönelik şiddete göre toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramsallaştırmasının geniş kapsamı, şiddet eylemini sadece mağdur üzerinden tanımlamayıp, şiddeti üreten yapı ve mekanizmaların daha geniş toplumsal çerçevelerine atıf yapıyor olması bakımından önem taşımaktadır.

Şiddet eylemi bu çerçeve içinde, bireylerden beklenen cinsiyete dayalı sosyal pozisyon ve beklentilerle ilişkilendirilerek, öngörülen toplumsal cinsiyet rollerinin kabul edilmemesi durumunda maruz kalınması olası yapısal yaptırımlara da vurguda bulunmaktadır.

Kadına yönelik ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet denildiğinde bu kapsamda, "bir kadına sırf kadın olduğu için yöneltilecek ya da oransız bir şekilde kadınları etkileyen" şiddet biçimleri anlaşılacak, kurumlaşmış sosyo-kültürel yapı içinde, kadın olmaktan kaynaklanan örüntüleşmiş, normleştirilmiş, olağanlaştırılmış asimetric "sosyo-kültürel anlam kodları ile gerekçelendirilen ya da görünür kılınmaktan uzak tutulan" şiddet biçimlerine, dolayısıyla daha geniş toplumsal süreçlerin üretici yapı ve mekanizmalarını da göz önünde bulundurmaya gerektiren boyuta vurguda bulunulmuş olmaktadır.

2.2.3. Toplumsal Cinsiyet ve Sosyalizasyon (Toplumsallaşma)

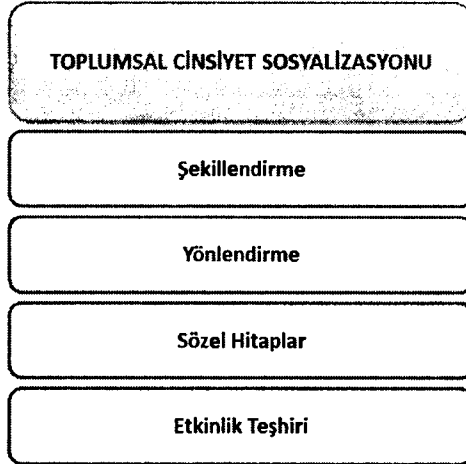
Toplumsal cinsiyet kavramı açısından önemli olarak nitelendirilebilecek kavramlardan biri de sosyalizasyon (toplumsallaşma) kavramıdır. Sosyalizasyon bireylerin sosyal aktör ve kurumlar aracılığıyla sosyo-kültürel değerleri ve davranış kalıplarını içselleştirdiği bir süreç olarak nitelendirilebilir. Birey, içerisinde bulunduğu toplumdaki aktörlerle ilişki içerisine girerek belirli normları ve değer yargılarını benimser. Bireyin içerisinde bulunduğu toplumsal yapı ile bütünleşme sürecini ifade eden toplumsallaşma neticesinde birey inanç, değer ve davranış kalıplarını benimseyerek yaşadığı sosyal yapının bir üyesi olur.

Toplumsal cinsiyet olgusu açısından değerlendirildiğinde, toplumsallaşma kavramı, bireylerin kendi cinsiyetlerini toplumun o cinsiyete yüklediği anlam doğrultusunda *inşa etmeleri ya da inşa etme beklentisi* sürecine denk düşmektedir. Bu anlamda toplumun söz konusu cinsiyet rollerine ilişkin olarak örüntüleştiren, kurumsallaştırdığı ve normalleştirdiği; *nasıl davranılabileceği, hangi işlerde çalışılabileceği ya da çalışılmayacağı, nasıl giyinilebileceği ya da konuşulabileceği* gibi sayısız davranış normları bireylere empoze edilmiş olmaktadır.

“Erkeklik” ve “kadınlık” konusundaki toplumsal cinsiyete ilişkin davranış kalıplarının toplumsal *onay* ve *reddetme pratikleri* üzerinden bireyler üzerinde kurduğu *zorlayıcı baskı*, söz konusu sosyalizasyon süreçlerinin önemli bir boyutunu teşkil etmektedir. “Onay ve reddetme pratikleri” üzerinden bireyler, toplumsal cinsiyete ait belirli davranış örüntülerini gerçekleştirdiklerinde toplum tarafından benimsenecekleri, gerçekleştirmediklerinde ise *ayıplanacakları* ya da *cezalandırılacakları* öngörüsünü edinmektedirler.

Bireylerin toplumsallaşma mekanizmaları içerisinde cinsiyet rollerini edinmeleri süreci, çocukluktan itibaren başlamaktadır. Toplumsal cinsiyetin inşasına yönelik olarak gerçekleşen sosyalizasyon sürecinin boyutları şu şekilde özetlenebilir:

Şekil 5. Toplumsal Cinsiyet Sosyalizasyonunun Boyutları

Şekillendirme: Bir çocuğa yönelik davranış tarzları, toplumsal cinsiyet algısının oluşmasını etkilemektedir. Farklı sosyo-kültürel yapılarda farklı toplumsal cinsiyet rolleri beklentileri ve bunlara bağlı olarak da farklı erkeklik ve kadınlık biçimleri söz konusu olabilmektedir.

Yönlendirme: Erkek ve kız çocuklarının dikkatini, sosyo-kültürel olarak, farklı ilgi alanlarına yönlendirmek ve farklı nesnelere ya da bu nesnelere özelliklerine ilgi duymalarını sağlamak, erkek ve kız çocuklarının toplumsal cinsiyet sosyalizasyonunda önemli bir farklılaşmaya işaret etmektedir.

Kız ve erkek çocuğunun oyuncaklarının farklılaşması bu konuda önemli bir göstergedir. Erkek çocuklarına silah ve araba gibi oyuncaklar satın alınırken, kız çocuklarına bebek ve ev içi rollerine ilişkin beklentilerle uyumlu oyuncak setlerinin alınması bu sürece örnek olarak verilebilir. Çocukların farklı cinsiyete ait olan sosyo-kültürel açıdan kodlanmış oyuncaklara ilgi göstermeleri noktasında yakın çevreden aldıkları tepkiler, söz konusu olgunun sosyo-kültürel anlam kodları açısından “büyüklerin sosyalizasyon süreçleri” içinde de ne denli içselleştirilmiş olduğunun bir göstergesidir. Bebekle oynayan erkek çocuğa gösterilen olumsuz tepki, cinsiyetle ilgili toplumsal rol beklentilerinin ne kadar güçlü olduğunun kanıtıdır.

Sözel Hitaplar: Kız ve erkek çocuklarına yönelik olarak, onlardan beklenen toplumsal cinsiyet rollerini *imleyen sıfatlar* üzerinden kurulan sözel hitap biçimlerinin çocukların öz benliklerinin yapılandırılmasında önemli rolü bulunmaktadır. Bu hitap ve sıfatlandırmalar üzerinden çocukların kendilerini kız ya da erkek olarak da tanımlamayı öğrendikleri görülmekle birlikte, bunlar aracılığıyla toplumsal cinsiyet rollerinin kurgulandığı, bir başka deyişle de pekiştirildiği gözlemlenmektedir.

Etkinlik teşhiri: Kız ve erkek çocuklarının büyüme dönemlerinde anne ya da babalarına yardımcı olma, onlarla çeşitli faaliyetlere katılma eğiliminde olmaları ve buna teşvik edilmeleri toplumsal cinsiyet rollerinin *içselleştirilmesi* süreci açısından önem taşımaktadır. Kız çocuk, anneye ev işlerinde yardımcı olarak, erkek çocuk ise baba ile birlikte çalışarak cinsiyete dayalı sosyalizasyon sürecine katılmış olmaktadır (Suchinmayee 2008: 8-9).

Toplumsal cinsiyet kavramı çerçevesinde bireyler sadece cinsiyete dayalı roller ve davranış kalıpları edinmekle kalmayıp aynı zamanda sosyalizasyon süreci içinde toplumsal cinsiyetlerine dair değer, norm ve yargıları da öğrenmektedirler. Gerçekte *kültürel olarak inşa edilmiş* söz konusu değer, norm ve yargılar, bu çerçevede içinde bireylerce hiç sorgulanmaksızın “*doğalmışçasına*” kabul edilebilmekte, toplumsal gerçeklik değişmez bir “*doğa*” algısı içinde değerlendirilebilmektedir.

Toplumun kadınlardan ve erkeklerden toplumsal cinsiyetleri temelindeki beklentileri, eşzamanlı olarak söz konusu toplumsal yapı içindeki **toplumsal cinsiyet kalıp yargıları** konusunda da fikir vericidir. “Kadınlardan beklenen daha çok çocukları, eşleri ve evleri ile ilgilenmeleri, ev işleri yapmaları, duygusal yönlerden naif, sakin, fedakâr, duyarlı vb. davranışları sergilemeleri iken erkeklerden daha çok çocuklarının, eşlerinin ve evlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışan, ailesini koruyup kollayan, duygusal açıdan güçlü, özverili, çalışkan vb. olmasıdır.” (Çelik 2008:20).

2.2.3.1. Sosyalleşyon ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Açısından Birleştirici Utandırma Yaklaşımının Önemi

Sosyalleşyon ömür boyu süren bir süreçtir. Sosyalleşyon süreci kapsamında değerlendirilebilecek olan toplumsal cinsiyet rollerinin içselleştirilmesi sürecinde rol oynayan *onay ve reddetme pratiklerinin, kadına yönelik şiddetin önlenmesi* açısından da etkili bir biçimde kullanılabilceğini vurgulayan yaklaşımlar bulunmaktadır.

Bu yaklaşımlardan dikkat çeken vurgulara sahip olanlardan biri de resmi cezalardan ziyade toplumun bir suçu ayıplamasının önemli bir caydırma mekanizması olduğu görüşünü öne çıkaran *birleştirici utandırma yaklaşımıdır*.

Bu yaklaşımın özünde bireylerin resmi cezalardan çok *toplumsal tepkileri önemseddiği* görüşü yatmaktadır. Toplumsal bütünleşmenin sağlanması açısından, *bireylerin yapmış olduğu eylemlerin yol açtığı zararlardan haberdar olmasını ve eylemin doğurduğu zararın bilincine vararak sapma eyleminden utanacağı ve bu davranışı tekrarlamayacağı görüşü*, birleştirici utandırmanın özünü oluşturmaktadır. Bu yaklaşım, “*damgalamanın*” negatif boyutundan ziyade bireyleri toplumla bütünleştiren ve onları normlara uymaya iten pozitif bir yönü olduğunu vurgulamaktadır (Dolu 2012:404).

Bu yaklaşıma göre *utanma davranışı ayırıcı ve birleştirici utanma olmak üzere iki boyutludur*.

Ayırıcı utanma, bireyin yaptığı eyleme değil kişiliğine yönelik bir damgalamadır ve bireyi toplumla tekrar bütünleşmeye itecek mekanizmalar işlememektedir. Birleştirici utandırma ise bizzat davranışın yanlışlığını hedef almaktadır. Bu davranış değiştirildiği anda birey toplumsal ilişkilere yeniden dahil olabilecektir. Birey, sapma davranışından dolayı toplumsal ilişkilerinin zedelediğini görecektir (Dolu 2012:406). Böylece birey sapma davranışı sonucunda damgalanıp toplumsal ilişkilerden soyutlanmak yerine, yapmış olduğu eylemin yanlışlığını görüp hatasını düzeltme yoluna gitmektedir.

Kadına yönelik şiddet açısından değerlendirdiğimizde bu yaklaşım, şiddet eylemine verilen cezalar kadar *toplumsal anlamda kınamanın ve bireyi yapmış olduğu şiddet eylemi nedeniyle ayıplama mekanizmasını kurumsallaştırılabilmenin*, mevcut sosyo-kültürel anlam matrisine yeni kodlar ekleyerek ve şiddeti meşrulaştıran kodları dönüştürerek, suçun azaltılmasında önemli bir rol oynayabileceği gerçeğini vurguluyor olması bakımından önem taşımaktadır.

Bu anlamda şiddet uygulayan erkeğin hemcinsleri tarafından kınandığı, ailesinin bu şiddeti ve ataerkil değerleri onamak yerine kınadığı bir toplumsal yapıda, kadına yönelik şiddet eylemlerinin gerçekleşme sıklığı azalacağı vurgulanmış olmaktadır. Bu bakımdan kadına yönelik şiddetle mücadelede resmi kurumlar kadar informal toplumsal yapıların da önemli rol oynayacağı ve bu mücadelenin en önemli ayağının *ataerkil zihniyetle mücadele olduğuna* dikkat çekilmiş olmaktadır.

2.2.4. Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Açısından Ataerkillik ve Hegemonik Erkeklik Kavramsallaştırmaları

Toplumsal cinsiyet (gender) temelli şiddet kavramsallaştırması, şiddet türleri ile şiddet türlerinin en mikro sosyal süreçlerden en makro düzeydeki örüntü biçimlerine kadar, gerçekleştiği sosyal bağlamların ortaya koyulabilmesi açısından önemli açılımlar içermekte; fail ve mağdurlar arasındaki bağlamsal diyalektik yer değiştirmeleri yaratan, yapısal örüntü ve mekanizmalar konusunda daha geniş bir perspektif sağlıyor görünmektedir.

Toplumsal cinsiyet “her yerdedir”, çünkü insanlar sosyal etkileşim yoluyla, diğerlerinin kendilerini nasıl gördükleri ve kendileriyle nasıl ilişkiler kurduklarına bağlı olarak, benliklerini, toplumsal kimliklerini, bireysel özgürlüklerini ve sınırlılıklarını inşa etmektedirler. Bununla birlikte, toplumsal cinsiyetlerin aynı zamanda “hiçbir yerde” oldukları da ileri sürülebilir. Çünkü aslında toplumsal cinsiyetler sosyal bakımdan doğallaştırılma eğilimi içinde olduklarından, normal ve doğal olarak kabul edilmekte olan, sosyal inşa biçimlerine karşılık gelmektedirler (Veur ve diğerleri 2013:15).

Bu nedenle, toplumsal cinsiyet kavramsallaştırması temelinde, gündelik yaşantımız içinde “öylece kabul ettiğimiz” şeylerin aslında sosyal bakımdan nasıl inşa edilmiş olduklarının farkına varılması önem taşımaktadır.

Cinsiyet temelindeki şiddet kavramsallaştırmasının, toplumsal cinsiyet temelinde ele alınması önerisi, sosyal gerçekliğin, sosyal olarak inşa edilmiş, normalleştirilmiş ve doğal kabul edilen yönleri üzerine bir düşünme biçimi olarak,

ataerkillik ve hegemonik erkeklik kavramlarının anlaşılabilmesi açısından da önemli bir başlangıç noktasıdır.

Ataerkillik, günümüzün en önemli sorunlarından biridir. Erkeklerin egemenliği adına kadınlar ve *queer* bireylerin baskı görmesine, hukuktan siyasete, ekonomiden eğitime yaşamın her alanında cinsiyetler arasında eşitsizlikler yaşanmasına, kadınların ev içi alana hapsedilmesine, *queer* bireylerin dışlanmalarına ve “normal” yaşantılar sürme olanağı bulamamalarına, (toplumsal) cinsiyet temelli şiddet, taciz ve tecavüzlerin yaşanmasına, homofobiye ve transfobiye yol açmaktadı (Bozok 2011:5).

Ataerkil toplumlarda cinsiyete dayalı kalıp yargılar, erkekleri güçlü, üstün ve kamusal alana ait bireyler olarak tanımlarken, kadınları zayıf, ikinci planda ve daha çok özel alana ait bireyler olarak tanımlamaktadır. Toplumsal cinsiyete dayalı sorunlar da bu değer yargıları üzerinden üretilen cinsiyete dayalı ayrımcılıktan kaynaklanmaktadır. Cinsiyete dayalı ayrımcılık, özel alan ve kamusal alan ayrımı çerçevesinde, bu iki alan arasında yapılan ast ve üst konumlandırma biçimlerinde somutlaşmaktadır. Bu anlamda erkekler kamusal alana ait, ayrıcalıklı bir konuma sahipken, kadınlar özel alana ait alt konumu temsil etmektedirler. Bu ayrımın yansımaları kadın ve erkek işbölümünde kendini gösterebilmektedir (Toker 2010:13).

Ataerkillik erkek egemenliği adına ürettiği cinsiyet temelli rol modeller çerçevesinde, **toplumsal cinsiyet temelli bir şiddet biçimi** halini alabilmektedir. Belirli şiddet türlerini kadınlar ve *queer* bireyler kadar, erkekler üzerinde kurduğu iktidar biçimleri sayesinde normalleştirilen/olağanlaştıran ve kurumsallaştıran bir yapısal faktör olarak kendisini göstermektedir.

Ataerkillik, gerek *özel* ve gerekse **kamusal alanda** toplumsal cinsiyet rollerinin, dolayısıyla **kadınlığın** ve **erkekliğin** inşası açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Hegemonik erkeklik kavramsallaştırması, söz konusu kadınlık ve erkeklik modellerinin kuruluş stratejileri çerçevesindeki asimetrik iktidar biçimlerinin ortaya koyulabilmesi açısından Connell (1998:245-246) tarafından önerilmiş bir diğer kavramsallaştırma biçimi olarak dikkat çekmektedir.

Hegemonik erkeklik, kadınlar ve diğer erkeklik(ler) üzerinde belirleyici olan spesifik bir **“erkeklik ideal tipi”**ne karşılık gelmektedir.

Connell (1998:245)’a göre, **hegemonik erkeklik**, daima kadınlarla ilgili olduğu kadar, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleri ile de ilgili olarak inşa edilmektedir. Bu anlamda farklı erkeklik biçimleri (erkeklikler) arasındaki etkileşim, **ataerkil** bir toplumsal düzenin işleyiş biçiminin ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir.

Hegemonik erkeklik kavramında yer alan “hegemonya” terimi Gramsci’den ödünç alındığı biçimiyle, acımasız iktidar çekişmelerinin ötesine geçerek, özel yaşamların ve kültürel süreçlerin örgütlenme biçimlerinin içlerine kadar sızan bir toplumsal iktidar kurma biçimine karşılık gelmektedir.

Connell’a göre, *iktidar, emek/üretim ve kateksis (duygusal ve cinsel bağlanım)* ilişkisinde şekillenen *dört tür erkeklik sınıflaması* yapılabilir (Bozok 2011:46):

- **Hegemonik erkeklik;** erkekliğin *belirli türden bir deneyimlenme biçimini* (farklı deneyimlenme olasılıkları içinde) kadınlar ve erkeklerin rızasına dayalı bir biçimde üreterek, onlar üzerinde *iktidar* kuran bir erkeklik tipidir. Hegemonik erkeklik tipine yaklaşmaları ölçüsünde erkekler, ataerkil iktidar biçimlerinden daha fazla pay almakta, onun yeniden üretiminin stratejik biçimlerini pekiştirmektedirler (Bozok 2011:46).

- **Suç ortağı erkeklik (complicit masculinity);** bu erkeklik ideal tipi, ataerkilliğin inşasında “hegemonik erkeklikler” kadar aktif bir rol üstlenmemekle birlikte, ataerkilliğe onay vererek kadınların ezilme ve ikincilleştirmelerinden faydalanan erkeklik tipine karşılık gelmektedir. Erkeklerin büyük çoğunluğu Connell’a göre bu gruba girmektedir. Bu erkekler, taraf değiştirip, feminist erkekler haline gelerek kadın ezilmişliği ve ikincilleştirilmesine karşı mücadele vermeyi tercih edebilecek ve “muhalif erkekler” haline gelebilecek erkeklerdir (Bozok 2011:47).

- **Madun erkeklik (subordinate masculinity);** ataerkil iktidar karşısında en dezavantajlı grup olup, heteroseksüellik dışındaki cinsel yönelimleri sebebiyle erkek egemenliğinin toplumsal ayrıcalıklarından en az yararlanan gruplara karşılık gelmektedirler.

- **Marjinal erkeklik (marginalised masculinity);** bu erkeklik biçimleri ırk, etnisite din-inanç ve/veya sınıf pozisyonları gereği ataerkil iktidar karşısında “hegemonik” ve “suç ortağı” erkeklere göre daha dezavantajlı konumdadırlar

Bu çerçeve içinde, “erkeklikler” dendiğinde, tek bir *erkeklik ideal tipi* yerine farklı -ve çoklu- erkeklik tipleri olduğunu gözardı etmemek gerekmektedir. Connell (1998)’in ortaya atmış olduğu bu kavramsallaştırma biçimi, erkekliğin ezeli ve ebedi olmadığı gibi evrensel de olmadığına dikkat çekmektedir.

Farklı toplumsal ve kültürel koşullar, farklı erkeklik tipleri ortaya çıkarmaktadır. Bu da “erkeklik”in mikro ve makro sosyal süreçler açısından, toplumlar arasında olduğu kadar aynı toplum içinde dahi farklı biçimlerde deneyimlenebileceğine işaret etmektedir.

Bozok (2011:49)’a göre ideal tıpsel bir *erkeklik* yerine “*erkeklikler*” kavramsallaştırmasının tercih edilmesinin üç önemli gerekçesi bulunmaktadır:

- Erkek egemenliğinin, farklı hegemonya kurma stratejileri aracılığıyla inşa edilmesi ve böylece farklı ataerkillikler yaşanması nedeniyle,
- Erkekliğin deneyimlenme biçimleri arasındaki farklılıklara işaret etmek için,
- Ve en önemlisi, farklı *erkeklikler* bulunduğundan hareketle, *ataerkil erkekliklerin kader olmadığını, değişebileceklerini ve değişmeleri gerektiğini* vurgulamak için.

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet kavramsallaştırması bu yönüyle, toplumsal gerçeklik içinde şiddetin ortaya çıkış biçimlerinin, *ataerkil söylem biçimleri* ve *ideolojik sosyal temsil biçimleri* ile normalleştirilen, olağanlaştırılan ve meşrulaştırılan boyutlarına vurguda bulunmaktadır. Kavramın bu bağlam içerisinde ele alınması, şiddet türlerinin, ataerkil söylem biçimleri ve ideolojik stratejileri üzerinden şekillenebileceğini vurgulaması açısından önem kazanmaktadır. Öyle ki bu kapsamda *toplumsal cinsiyet temelli şiddet* kavramsallaştırması bireylerin iradesi dışında gerçekleşen ve onların fiziksel, psikolojik sağlığına ve kişilik gelişimine negatif etkide bulunan, cinsiyetler arasında güç eşitsizlikleri yaratan eylemler bütünü tanımlayan kapsayıcı bir terim haline gelmektedir. Russo ve Pirlott (2006: 181) *toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kavramsallaştırmasına* vurgu yaparak, bu kavramsallaştırmanın, toplumsal cinsiyet, toplumsal rol ve beklentilerle ilgili olduğuna dikkat çekmektedir. *Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kurbanları sadece kadınlar olmasa da ataerkil sosyokültürel yapıdan en çok etkilenen ve bu nedenle baskıya maruz kalanlar çoğunlukla kadınlardır.*

Şiddet uygulayan erkeklerin en genel anlamda bir takım belirleyici özelliklerinin olduğundan bahsetmek mümkündür. Kadına yönelik şiddet genellikle aile içerisinde gerçekleşen bir olgudur ve aile içerisinde eşine şiddet uygulayan erkek, kadını kontrol etmeyi amaçlamakta ve genel anlamda da bu kontrolü kadına karşı zor kullanarak sağlamaya çalışmaktadır. Aile içerisinde erkeğin şiddet uygulamasının gerisinde onun kadın üzerinde kontrol ve baskı kurma amacı taşıması olabileceğini belirten psikologlar, bu durumun erkeğin kendine

güvensizliğinden ve çocukluğunda yaşadığı şiddet eylemlerinden kaynaklanabileceğini öne sürmüşlerdir.

Şekil 6. Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet

TOPLUMSAL CİNSİYET TEMELLİ ŞİDDET			
Neleri İçerir	Kimlere Yönelir	Nasıl ?	Kim Yapar ?
<ul style="list-style-type: none">• Kişinin irade özgürlüğünü sınırlandırıcı eylemleri• Kişinin fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerindeki negatif etkileri• Kişinin bireysel kimliği üzerindeki negatif etkileri• Kadınların ve erkeklerin kendi aralarındaki ve genel anlamda da kadınlarla erkekler arasındaki ayrımcılıkları pekiştirmeyi	<ul style="list-style-type: none">• Herkese yönelir ancak özellikle kadınları ve kız çocuklarını etkiler	<p>Şiddet,</p> <ul style="list-style-type: none">• Fiziksel• Cinsel• Psikolojik• Ekonomik• Sosyo-kültürel biçimlerde gerçekleşebilir	<p>Herkes tarafından gerçekleştirilebilir. Genel olarak şiddet uygulayanlar / failer:</p> <ul style="list-style-type: none">• Aile üyeleri• Partnerler• Topluluk üyeleri• Kültür, din, devlet ya da devlet kurumları adına hareket edenlerin aldırılmazlık ya da göz ardı etmelerine bağlı olarak ortaya çıkabilir

(Veur ve diğerleri 2013:44'ten adapte edilmiştir)

Kadına karşı şiddet uygulayan erkeklerin, kadının sosyal ortamlardaki davranışlarını çoğunlukla yanlış ve negatif yönde algılayan, “sevdiği kadını” hep kontrol altında tutmak isteyen, fiziksel şiddet uygulamadığı zamanlarda tehdit ve sözel şiddetle kadını kontrol etmeye yönelik, terkedilme ve yalnız kalma korkusuyla, kadının arkadaşlarıyla, akrabalarıyla vakit geçirmelerini istemeyen, başkalarıyla vakit geçiren kadının güçleneceğinden çekince duyan, kadının çalışmasına, okula gitmesine izin vermek istemeyen, kadının sadece kendisine bağımlı olmasını isteyen bir takım davranış biçimleri gösterdikleri ifade edilmektedir (Demiriz 2013).

Kadına yönelik saldırgan davranışların en sık olarak genç evli erkeklerde görüldüğünü, bunun da kadını kontrol amacıyla ortaya çıktığını belirten Subaşı ve Akın'a (2003) göre saldırgan davranış gösteren ve şiddet eğilimi olan erkekler belirli ortak özelliklere sahiptir. Bunlar, kadının toplum içerisinde bağımsız bir konumda olmasından ise erkeğe bağımlı kalmasını tercih etmekte, toplumsal cinsiyetin belirlediği cinsiyete dayalı rol ayrımlarına sıkı sıkıya bağlı kalmakta ve bu durumun doğal olduğunu kabul etmektedir.

Şekil 7. Şiddete Eğilimli Erkeklerin Genel Özellikleri

Şiddete Eğilimli Erkeklerin Özellikleri

- Düşük benlik saygısı içindedirler
- Sıklıkla terk edilme ve kayıplar yaşama korkusu duyarlar
 - Güvenlik ihtiyacı içinde aşırı bağımlılıklar geliştirirler
 - Mahremiyet ile ilgili sorunlar yaşarlar
 - Kişilik bozukluğu tanısı konulan bir çok vaka bulunmaktadır
- Engellenme durumlarına karşı düşük tolerans gösterme eğilimindedirler
- İstismara ve şiddete maruz kaldıkları ya da buna tanık oldukları ailelerde büyümüşlerdir.
- Kendi davranışları ile ilgili olarak inkar, küçümseme, iddiacı olma ve yalana yönelme gibi tutumlar sergileme eğilimindedirler
- Genellikle, şiddetin genel kabul görmüş, gündelik hayatla baş etme yollarından biri olduğunu düşünürler
 - Empati yapma yetenekleri zayıftır
 - Kadın ve erkek rolleri konusunda katıdır
- Sıklıkla kendilerinin özel olduklarını düşünme eğilimindedirler ve buna bağlı olarak özel ilgi ve bakıma hakları olduğu görüşündedirler
 - Sıklıkla madde bağımlılığına sahip olurlar
 - Anormal düzeyde kıskançtırlar

(Subaşı ve Akın 2003:34)

Rennison (2003), Amerika'da Adalet Bakanlığı 2001 yılı istatistiklerine göre eş, önceki eş, erkek ve kız arkadaş gibi yakın partnerlerin birbirlerine karşı işledikleri 691,710 ölümcül olmayan fiziksel yaralama olayının gerçekleştiğini, bu eylemlerin %85'inin kadınlara karşı gerçekleşen saldırılar olduğunu altını çizmektedir. Kadına yönelik şiddetin yaygınlığını açıklamaya çalışan görüşlerden biri savunmasızlık olgusudur. Bu yaklaşıma göre fiziki açıdan olduğu kadar sosyo-ekonomik statü açısından da erkek karşısında güçsüz bir konumda olan kadın şiddete maruz kalmaktadır. Bununla birlikte şiddet sadece kadının konumuyla açıklanacak tek boyutlu bir toplumsal sorun değildir. Kadına yönelik şiddeti onaylayan ataerkil değerler sistemi, eşitsiz ve katı bir biçimde belirlenmiş

toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin göz ardı edilmesine ve bu şiddetin meşru görülmesine olanak tanımaktadır (Gökulu 2013:1834).

Bu açıdan bakıldığında kadını kontrol altında tutmak isteyen erkek mevcut ataerkil yapıyla uyum göstermeyen her davranışı bir tehdit olarak algılamakta ve bu tehdidi şiddet kullanarak bertaraf etmeye çalışmaktadır. Bu anlamda kadının özgürleşmesi, sosyo-ekonomik statüsünün artması, iş hayatında ve kamusal alanlarda daha fazla görünür olmak istemesi gibi geleneksel cinsiyet rollerinin dışına çıkan davranışlar, erkeğin kadına yönelik şiddeti kontrol aracı olarak görmesine ve kullanmasına neden olabilmektedir.

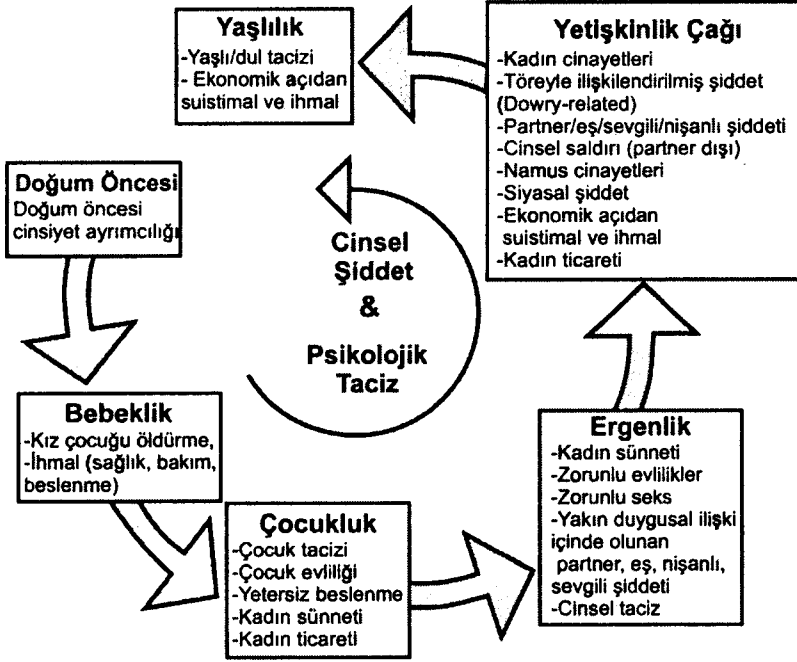
2.2.5. Kadına Yönelik Şiddet Olgusunun İdeal Tıpsel Yaşam Döngüsü

Kadınlar doğumdan önce başlayan ve yaşamları boyunca devam eden bir cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmaktadır. Bu cinsiyet ayrımcılığının boyutları ve niteliği kendi yaşam döngüleri içerisinde farklılıklar göstermekte ve çeşitli şiddet biçimleri şeklinde açığa çıkmaktadır.

Kadına yönelik şiddet olgusu, kadınların ve kız çocuklarının yaşam döngüsünün farklı aşamalarında, farklı kişiler ve farklı ortamlar içerisinde, farklı şiddet biçimlerinin etkisi altında kaldıklarını göstermektedir. Kadınlar ve kız çocukları tüm yaş gruplarında, doğum öncesi cinsiyet ayrımcılığından, dul ve yaşlı kadın tacizine kadar şiddetin farklı türlerine maruz kalma riski taşımaktadırlar.

Doğum Öncesi; cinsiyete yönelik kürtaj, hamilelik sürecinde dayanın yarattığı etkiler, zorla hamile bırakma. **Bebeklik;** kız bebekleri öldürme, duygusal ve fiziksel taciz. Beslenme ve tıbbi bakım hizmetlerine erişimde ayrımcılık. **Çocukluk;** çocukları zorla evlendirme, kadın sünneti, ensest ve cinsel taciz. Beslenme, tıbbi bakım ve eğitim hizmetlerine erişimde ayrımcılık. Çocukları fuhuşa zorlamak. **Ergenlik;** sevgili şiddeti, işyerinde cinsel taciz, cinsel taciz, tecavüz, fuhuşa zorlamak. **Yetişkinlik;** yakın partner şiddeti, evlilikte tecavüz, başlık parası, cinayet, işyerinde psikolojik ve cinsel taciz, taciz. Engelli kadınların engelliliklerini suistimal etmek. **Yaşlılık;** yaşlılara ve dul kadınlara yönelik suistimaller. Ekonomik nedenlerle dulları intihara ya da cinayete zorlamak. Cinsel, fiziksel, duygusal şiddet.

Şekil 8. Kadının Yaşam Dönemlerinde Maruz Kaldığı Cinsiyet Ayrımcılığı¹⁴

(UNWomen 2013:4)

2.2.6. Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddetin Önlenmesi Açısından Stratejik Bir Başlangıç Noktası Olarak Yakın Duygusal İlişkilerdeki Partner Şiddeti

Toplumsal cinsiyet temelli ve toplumun tüm kesimlerindeki bireyleri içeren sosyo-kültürel yapı içinde yaygınlık kazanmış geniş kapsamlı “**şiddet kültürü**”nün önlenmesi için Hess (2011), stratejik bir başlangıç noktası olarak kocaların, sevgililerin ya da nişanlıların yakın duygusal ilişki içinde oldukları kadınlara uyguladıkları partner şiddetinin önlenmesine yönelik çalışmaların önemine dikkat çekmektedir. Hess, çalışmasında özellikle düşük ve orta gelir düzeyindeki ülkelerde, kocalar ve diğer erkek partnerler tarafından kadınlara uygulanan şiddetin

¹⁴ UNWomen 2013 raporunda Ellsberg and Heise, 2005. *Researching Violence against Women: A Practical Guide for Researchers and Activists*. WHO and PATH, Geneva: 10; Watts and Zimmerman. 2002. “Violence against Women: Global Scope and Magnitude,” *Lancet* 359 (9313): 1233, ve Shane and Ellsberg, 2002. *Violence against Women: Effects on Reproductive Health*, Report No 20 (1), PATH, UNFPA, Washington: 2.’den uyarlanmış olduğu ifade edilmektedir.

önlenebilmesi açısından mevcut ampirik verilerden hareketle öneriler geliştirmektedir.

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda, özellikle küresel ölçekte kadınların ve kız çocuklarının deneyimliyor oldukları bir çok suistimal ve şiddet formundan biri olarak sadece *partner şiddeti üzerinde odaklanılması önerisi*, şu gerekçelerle anlam kazanmaktadır:

- **Birincisi, yakın duygusal ilişkilerdeki partner şiddeti**, şiddetin en yaygın türünü oluşturmaktadır. Kadınların yaşamındaki fiziksel ve cinsel suistimalleri içeren tüm diğer şiddet formlarından çok daha fazla oranda gerçekleşmektedir.

- **İkincisi, toplumsal cinsiyet rolleri temelli şiddetin diğer formları ile karşılaştırıldığında partner şiddeti** üzerine literatürde, değerlendirmelerde ve çıkarımlarda bulunmaya imkan verecek çok sayıda araştırma bulunmaktadır.

- **Üçüncüsü, partner şiddeti**, daha geniş çerçeveli şiddet olgusunu azaltma yönündeki çabalar için stratejik bir başlangıç noktası teşkil etmektedir. Çünkü ortaya çıkan şiddet eylemlerinin geniş bir çoğunluğunun içinde yer aldığı *aileler*, aynı zamanda alışkanlık ve davranışların nesiller boyunca aktarılarak şekillendirildiği sosyo-kültürel birimler olarak dikkat çekmektedir.

- **Dördüncüsü, partner şiddeti, toplumsal cinsiyete dayalı diğer şiddet türleri ile -özellikle de normlar ve kurumsal yansımaları düzeyinde- oluşturucu nedenler ve belirleyici faktörler dizisini paylaşmaktadır.** Bu anlamda, *partner şiddeti üzerinde odaklanılması* şiddetin diğer türlerinin önlenmesi için de ikna edici ve gerekli bir temel oluşturmaktadır.

- Araştırmalar, kurbanlar için uygulanabilir olan *hizmetleri* değerlendirmekten ziyade, *partner şiddetini önleyici çabalar* üzerinde odaklanmaktadır. Hafifletici ya da eylem ortaya çıktıktan sonra karşılık verici önlemlerden ziyade önleyici tedbirler üzerinde odaklanılması noktasında eleştiriler, kurbanların kısa vadeli acil ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik müdahaleler karşısında, şiddetin her düzeyinde orta ve uzun vadeli düşünüş sağlayacak müdahaleler üzerinde yoğunlaşmaktadır.

- Bu ayırım, araştırmaların odağını, eylem ortaya çıktıktan sonra geçerlilik taşıyan iyileştirici hizmetlere yönelik müdahalelerden, partner şiddetinin arkasında yatan belirleyici toplumsal faktörlerin etkilerini azaltmaya yönelik program ve politikalara doğru kaydırmaktadır. Son olarak, eleştirel bir perspektiften yapılacak değerlendirmeler, formel etkilerin

ölçülmesine yönelik bilimsel araştırma tasarımlarına öncelik tanımaktadır (Heise 2011:V).

Yakın duygusal ilişki içinde bulunan erkek partnerler tarafından uygulanan partner şiddeti, yakın duygusal ilişki içinde bulunan partnere yönelmiş fiziksel ya da cinsel şiddet içeren birden fazla şiddet biçimini kapsamaktadır (Heise 2011:7).

Şekil 9’da kadınlarla ilgili faktörlerin gösterilmiş olduğu en sağdaki sütun, bir kadının şiddete uğrama riskini arttıran faktörleri göstermektedir. Yapılan birçok çalışmada bu riskler tutarlı bir şekilde ortaya koyulmuştur.

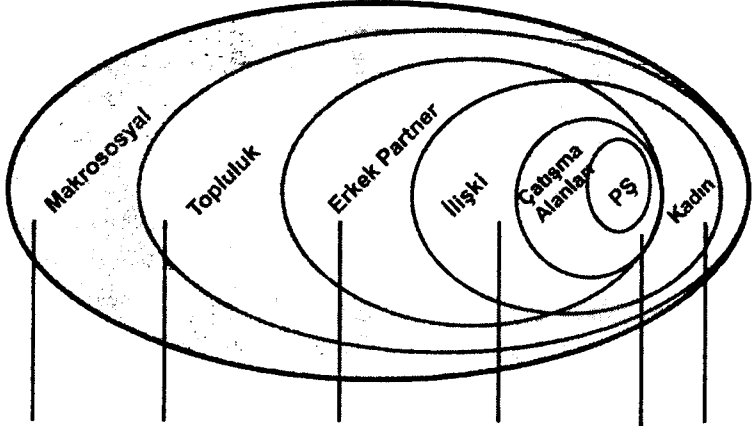
Kadınları temsil eden sütunun dışındaki diğer sütunlar ise ekolojik modelden hatırlanacağı üzere, şiddetin ortaya çıkmasında etkili olan makro, mezo ve mikro sosyal etkileşim seviyelerindeki faktörlere işaret etmektedir.

Bir bakıma, Heise (2011:7)’nin de aşağıdaki tabloya ilişkin olarak ileri sürmüş olduğu gibi, kadına ilişkin faktörlerin dışındaki faktörler, bir erkeğin partner şiddeti uygulama ihtimalini arttıran faktörleri temsil etmektedir.

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve özelde kadına yönelik şiddet bakımından partner şiddetinin stratejik önemi, ekolojik model açısından bakıldığında da görülebileceği gibi, faktörlerin bir çoğunun erkek partnerlerle bağlantılı olduğunu göstermesidir.

Heise (2011:8)’e göre bu tablo çerçevesinde faktörlerin etkileri, özellikle düşük ve orta gelir düzeyine sahip ülkelerde yapılan kesitsel surveylerin çok değişkenli analiz sonuçlarında defalarca ortaya konmuş bulunmaktadır.

Şekil 9. Partner (Koca, Nişanlı, Sevgili) Şiddeti İçin Kavramsal Çerçeve

Toplumsal Cinsiyet Rejimi

- Kadınlara yönelik ekonomik hak ve yetkilerde yoksunluk
- Ayrımcı aile hukuku
- Kadın boşamanın kolaylığı
- Toplumsal cinsiyet rolleri eşitsizliğine ilişkin ölçümlerin karmaşıklığı

Kültürel Faktörler

- Bireysel olana karşı kolektivist kültürel eğilimler
- Kadının namusunu ve ailenin onurunu vurgulayan faktörler

Ekonomik faktörler

- Gelişmişlik düzeyi
- Kadının gelir getirci bir işe erşebilirliği

Normlar

- Kadının dövülmesini meşrulaştıran normlar
- Kadın davranışlarının disipline/kontrol edilmesinde erkeğe verilen haklar
- Çocukların fiziksel şiddet yoluyla cezalandırılmasına gösterilen tolerans
- Bekar ya da boşanmış kadınlara yönelik "damgalama"
- Erkeklik onuru ile kadın namusunu ilişkilendiren normlar
- Allenin mahremiyeti

Yaptırım

- Şiddete yönelik yasal ve ahlaki yaptırımlardaki boşluklar
- "Diğerleri"nin karışmaması

Komşuluk

- Topluluk şiddeti
- Yüksek işsizlik
- Düşük sosyal sermaye
- Yoksulluk

Çocuklukta Şiddete Maruz Kalma

- Sert fiziksel cezalandırma
- Aile içi şiddete tanık olma
- Diğer çocukluk travmaları
- Psikolojik fonksiyon bozuklukları
- Yetişkin "bağlanma" sorunları

Tutumlar

- Şiddetin, bir çatışma çözme aracı olarak görülmesi
- Partner şiddetini olumlayan tutumlar
- Toplumsal cinsiyet rolleri hiyerarşisi
- Alkol kullanımında sulstimal
- Toplumsal Cinsiyet Rollerini Çatışması
- Sapkın Akran Grupları

Sosyo demografik özellikler

- Genç
- Düşük eğitim seviyesi

Etkileşim

- Karar alma süreçlerinde eşitsizlik
- Zayıf iletişim
- Yüksek düzeyde çatışma ilişkisi

Çatışma Alanları Durumsal Tetikleyiciler

- Seks/ sadakatsizlik
- Para/ aile kaynaklarının bölünümü
- Çocuklar ya da kayınlar
- İşbölümü
- Erkek işsizliği

Ataerkil Tetikleyiciler

- Erkek otoritesine yönelik kadın meydan okuması
- Toplumsal cinsiyet rolleri beklentilerini yerine getirmede başarısızlık
- Kadınlara özerklik iddiası

Çocuklukta Şiddet

- Çocuk cinsel istismarı
- Diğer çocukluk travmaları
- Annenin dayak yiyişine tanık olma

Tutumlar

- Kadın dayacağına tolerans

Sosyo demografik özellikler

- Genç (mevcut şiddet için)
- Yüksek eğitime ulaşabilme (koruyucu faktör)

Düşük Sosyal Destek

Farklı durumlarda farklı biçimlerde operasyonelleştirilebilecek faktörler

- Kadın istihdamı
- Kredi programlarına ya da diğer kalkınma programlarına katılım
- Mal mülkiyeti

(Heise 2011:7)

Kadına yönelik şiddet olgusunda en yaygın olarak görülen şiddet türü olarak *yakın partner şiddetinin bütüncül bir ekolojik şiddet modeli* çerçevesinde dinamiklerinin ortaya koyulması, *kişisel biyografiler düzeyinden başlayarak, mikro, mezo ve makro sosyal etkileşim düzeylerindeki* şiddetin diğer biçimlerinin ortaya çıkmasına yol açan *belirleyici sosyo-kültürel faktörlerle* olan etkileşim ve birlikte değişmelerin açığa çıkarılabilmesine ve bu çerçeve içinde şiddete maruz kalan kadının mağduriyetini giderecek önlemler kadar, erkeği şiddet uygulamaya teşvik eden mikro ve makro düzeydeki yapılarla ilgili önlemler alınmasını da olanaklı kılacak bir kuramsal çerçeveye imkan vermektedir.

2.2.7. Kamusal Alan ve Özel Alan Ayrımı Açısından Kadına Yönelik Şiddet

2.2.7.1. Kamusal Alan-Özel Alan Ayrımı

Özel alan-kamusal alan ayrımına ilişkin olarak, bu kavramsal dikotominin, tüm insan toplumlarında mı var olduğu yoksa modernitenin bir ürünü mü olduğu konusunda farklı görüşler bulunmaktadır.

Horwitz (1982:1425)'e göre, *kamusal alan-özel alan* ayrımı her ne kadar antik Yunan'a kadar dayandığı iddia edilen kavramsal bir dikotomi olarak görülebilecek olsa da modern anlamdaki farklılaşma doğrudan modernitenin dinamikleri çerçevesinde özgün boyutlar taşımaktadır. Kamusal alan kavramı modern devletin ortaya çıkışı ve buna paralel olarak gelişen pazar ekonomisi ile ilgilidir. Ulus devlet sürecinde ortaya çıkan *bireysel haklar söylemi* ve *egemen devlet anlayışı*, *kamusal alan-özel alan* ayrımını da beraberinde getirmiştir. Bu değişimin ilk nüveleri İngiltere'de tüccarların kontratları feshetme hakkına sahip olma ve yeni ceza yasalarının keyfi, kişiye özel olmaktan çıkarılma çabalarıdır (Horwitz 1982:1425).

Kamusal alan-özel alan ayrımı, siyasal alan-bireysel alan ayrımında kullanıldığı gibi ekonomi alanında da *devlet ve birey* arasındaki ekonomik sınırları ifade etmek için kullanılabilir. Hukuksal açıdan ise *kamu hukuku ve özel hukuk* arasındaki ayrım da benzer bir durum söz konusudur (Gavison 1992:5).

Modern anlamda kamusal-özel ayrımı tek değil (en az) iki ayrım içermektedir. *Birincisi* genel menfaat ile özel menfaat arasındaki oldukça geniş bir ayrıma işaret eder. Bu anlamda devlet kamudur. Bundan dolayı, devletin bir çalışanı, özel menfaatlara hizmet eden biri olmaktan ziyade kamu menfaatine hizmet etmektedir. Diğer yandan sivil toplum ise bireylerin özel menfaatleri temelinde bir araya geldiği alana işaret eder. *İkinci ayrım*da, hem devlet hem sivil toplum ve aynı zamanda iş dünyası, çoğunlukla kadın ve çocuklarla sınırlanmış olan evcil hane halkının "özel" alanı dışında iş yaptığı farz edilen erkekler

tarafından oluşturulmuş bir kamu alanı olarak görülebilir. Bu ayrımında, özel, aynı zamanda, bir kişisel mahremiyetin, kamu teftişinden veya müdahalesinden korunacak ilişkilerin, kamu hayatında tecrübe edilemeyen veya edilmemesi gereken değerlerin alanı olarak da dikkat çeker. Ayrımın bu iki kümesi karşılıklı ilişki içindedir ve genellikle değişik biçimlerde birbirine karıştırılmaktadır (Slater 2012: 201).

Benhabib (1999:122), Batı politik düşüncesi tarihi içinde üç temel kamusal *uzam modelinden* bahsedebileceğine işaret etmektedir. Buna göre, birinci model, Hannah Arendt'in düşüncelerine referansla "Cumhuriyetçi erdem" ya da "yurttaşlık erdemi" geleneğinin paylaştığı "*Tartışmacı Kamusal Uzam*" modeline karşılık gelmektedir. İkinci model, "adil ve istikrarlı bir kamu düzeni" düşüncesinin merkezinde yer aldığı liberaller tarafından geliştirilmiş olan "*Yasalıcı Kamusal Uzam*" modelidir. Üçüncü ve son model ise, Jürgen Habermas'ın eserlerinde üstü kapalı olarak ifade edilmekte olan, geç-kapitalist toplumların demokratik-sosyalist yeniden yapılandırılmasını tasavvur eden "*Söylemsel Kamusal Uzam*" modelini ifade etmektedir (Benhabib 1999:122-123).

Arendtçi ve liberal anlayışlarla karşılaştırıldığında, Benhabib (1999:123)'e göre, ileri kapitalist toplumlardaki *meşruluğa ilişkin soruların* merkezde yer alması Habermasçı modeli daha güçlü kılmaktadır.

Habermas, kamusal alanı "özel şahısların, kendilerini ilgilendiren ortak bir mesele etrafında akıl yürüttükleri, rasyonel bir tartışma içine girdikleri ve bu tartışmanın neticesinde o mesele hakkında ortak kanaati, kamuoyunu oluşturdukları araç, süreç ve mekânların tanımladığı hayat alanı" şeklinde tanımlamıştır (Tekel 2009: 142).

Bu tanımlama, Arendtçi fenomenolojik özcülük ve liberal temel haklar söyleminin meşrulaştırma pratikleri üzerinden dışarıda bıraktığı eşitsizlik ve dezavantaj biçimlerinin aşılması açısından, alternatif bir toplumsal gerçeklik imkanını ve bu imkanın sosyo-kültürel yapı içinde cisimleşmesine imkan verecek *nesnelleştirme kanallarına dikkat çekmesi* bakımından önem taşımaktadır.

Genel anlamda, kamusal ve özel alan kavramları arasındaki ayırımı birden fazla alan arasındaki ayırımı ifade etmek için kullanılmakta, kullanıldığı bağlama ve tarihselliğe göre farklılık gösterebilmektedir. Batılı anlamda kamusal-özel alan ayrımının, tözcü kategoriler üzerinden ya da evrensel bir kategori olarak değil, bağlamsal olarak, Batı-dışı toplumlar açısından, *yerelliklerin* özgünlüklerinin de göz önünde bulundurulması bu noktada anlam taşımaktadır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kamusal ve özel olmak üzere her iki alan üzerinde meşrulaştırıcı dinamikler tarafından üretilmektedir.

Bu bakımdan cinsiyet eşitsizliği, kamusal alandaki işbölümünde, aynı işi gerçekleştiren kadınlar ve erkekler arasında, kamusal alanı kullanma ayrıcalıklarında, gündelik olarak deneyimlenen ve tekrar üretilen bir fenomen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Walby (1999), toplumsal cinsiyet eşitsizliğini üreten mekanizmanın *altı boyutu bulunduğunu* belirterek, bu boyutları şu şekilde özetler:

- **Ataerkil üretim biçimi:**

Kadının ev içerisindeki görevlerini, kocasına hizmet etmesini ve bu durumun doğal olarak karşılanma ifade eden bir kavramdır. Kadın ev işlerini yapıp çocuk yetiştirerek görevlerini ifa eder ve bunun karşılığında herhangi bir ücret almaz. Bu durum, kadının sadece ev içerisinde eşitsiz bir ilişki içerisinde bulunmadığını, diğer toplumsal ilişkiler açısından da dezavantaj yarattığı anlamına gelmektedir.

- **Ücretli istihdamda ataerkil ilişkiler:**

Ataerkil sistem kadını sadece ev hayatında ikincil konumda bırakmaz. Ekonomik sistem içerisindeki ücretli işlerde de kadınlar devre dışı kalabilir ya da daha düşük ücretli işlerde çalışabilir. Ataerkil yapı kadının gerçekleştirdiği işleri daha az değerli göstererek, kadın emeğinin daha fazla sömürülmesine neden olabilir. Bazı durumlarda da aynı işi yapan kadınlar toplumsal cinsiyet algısı nedeniyle daha az ücret alabilirler.

- **Ataerkil devlet:**

Ataerkil yapının egemen olduğu kurum sadece aile değildir. Kurumsal bir yapı olarak siyasi ve hukuki bir otoriteye sahip olan devlet, vatandaşlar arasındaki ilişkileri düzenleyerek kaynak dağıtımında bulunur. Devlet kaynak dağıtımında ve karar alma mekanizmalarında kadınları dışlayabilir. Bu durum kadınların, devletin yarattığı kaynak ve hizmetlerden eşit yararlanamamasına, siyasi ve idari kararların cinsiyet eşitlikçi bir şekilde ifa edilmemesine yol açabilir. Ataerkil devlet anlayışının bir diğer yansıması hukuk alanında görülebilmektedir. Özellikle kadınlarla ilgili konularda devlet ataerkil geleneğini sürdürerek kadınları mağdur edebilir. Örneğin kadına yönelik şiddet ve tecavüz ile ilgili kadın mağduriyetinin önüne geçmeyi hedefleyen kanunların ve yaptırımların düzenlenmesi ülkemiz açısından oldukça yeni uygulamalar olarak göze çarpmaktadır.

- **Cinsellikte ataerkil ilişkiler**

Kadının evlenmesi ve annelik rolünün sosyo-kültürel bir norm olarak dayatılması kadın cinselliğine ve erkek cinselliğine yapılan vurguların farklılığının sonucunda şekillenen olgulardır. Kadın cinselliğinin toplumsal anlamı, erkeğin kadın üzerindeki kontrolünü üreten ve destekleyen dayanak noktalarından birisidir.

- **Ataerkil kültür**

Patriarkal kültür, en iyi ekonomik ilişkilerin belirlediği ya da toplumun kendiliğinden şekillendirdiği ideolojiler bütünü olarak değil, kurumsal kökenlere dayalı olarak şekillenen söylemler dizisi olarak anlaşılan bir yapıdır. Bu anlamda ataerkil kültürü, sadece tek bir boyut üzerinden belirlenen ve gerçekleşen bir söylem alanı olarak değil, yaşa, cinsiyete, sınıf durumuna göre şekillenen bir söylem çeşitliliğini içeren bir yapı olarak ele almak yanlış olmayacaktır. Ataerkil kültürün ürettiği söylemler farklı kurumsal yapılar aracılığıyla kendini gerçekleştirmektedir. Örneğin bazı işlerin ‘erkek işi’ olduğuna yönelik yapılan vurgular ya da aile de kadının görevlerine yönelik söylemler ataerkil kültürün gündelik yaşam içerisindeki yansımalarıdır.

- **Erkek şiddeti.**

Erkek şiddeti genellikle psikolojik ya da bireysel özellikler üzerinden açıklanmaya çalışılan bir olgudur. Bununla birlikte erkeğin kadına yönelik şiddeti ataerkil yapının kadını kontrol altına almasını sağlayan bir araçtır. Toplumsal cinsiyet kalıplarının dışına çıkan ya da erkek otoritesini tehdit eden davranışlar sergileyen kadını, bu normlar içerisinde davranmaya zorlayan, kadının iradesi dışındaki zorlayıcı eylemler şiddet kapsamına girmektedir. Şiddet eylemi kadın davranışlarını düzenleme amacını taşıdığı gibi bizzat kadını kullanmaya yönelik bir eylem de olabilir. Örneğin cinsel saldırı ve tecavüz eylemlerinde, kadını rızası dışında nesneleştiren bir şiddet eylemi bulunmaktadır. Erkeğin kadına uyguladığı şiddet eyleminde dikkat çeken unsurlardan biri de devletin bu şiddet eylemine olan reaksiyonu ve şiddet eylemini algılama biçimidir. Daha açık bir şekilde ifade edilirse devlet, erkek şiddetinin uç boyutlarda ve kamusal alanlarda görünür şekilde yaşanmadığı durumlarda kadına yönelik şiddeti görmezden gelme eğilimindedir. Bu durum ataerkil devlet anlayışından ve devletin karar alma mekanizmalarında, kadının daha az etkin konumunda olmasından kaynaklanmaktadır (Walby 1999: 221-228).

2.2.7.2. Kamusal Alan-Özel Alan Ayrımına Yönelik Feminist Eleştiriler ve Kadına Yönelik Şiddet

Kadın hareketlerinin tarihine bakıldığında özel alan – kamusal alan ayrımının, erkek egemenliğinin kaynağı olarak ön plana çıkması, özellikle 70’li yılların feminist perspektifinde yaygın olarak benimsenmiş bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle Michelle Rosaldo ve Louise Lamphere’ın yaklaşımlarında karşılığını bulan bu perspektifin temel iddiası, toplumsal cinsiyete dayalı hiyerarşik bir özel-kamusal alan ayrımının *bütün toplumlarda* kadınlar ile erkekler arasındaki

ilişkileri anlamak için gerekli çerçeveyi oluşturacağı tezine dayanmakta idi (Savran 2009:103).

Pateman (1983) ise klasik liberalizmin, kamusal alandaki eşitliği ön plana çıkararak özel alandaki eşitsizliklerin üstünü örttüğünü iddia etmektedir. Ona göre, kadının özel hayatta ve aile hayatındaki rol ve görevleri, emeğinin sömürülmesi ve şiddete maruz kalması özel alan kavramsallaştırmasına yüklenen anlamlar üzerinden şekillenmektedir. Bu şekilde mağduriyetlerin üzeri örtülürken, eşitsizlikçi ataerkil yapının yeniden üretimi de mümkün olabilmektedir.

Feminist yaklaşımların özel-kamusal alan ayırımına ilişkin eleştirilerine bakıldığında, bu ikili ayırımın tarihin her döneminde ve her kültürel yapıda kadının toplumsal konumunun geriletilmesinde etkin bir unsur olarak ele alındığı görülmektedir. Bu bağlamda, kadının konumu hem tarih boyunca değişmeden kalmış hem de kültürler arasında farklılaşmamıştır (Savran 2009:103).

Bugün, hem batılı hem de batı dışı toplumlar için söz konusu kavram çiftinin bağlamsal şekilleniş ve yeniden üretim biçimleri konusunda yerel dinamiklerin göz önünde bulundurulmasının, özellikle özel alanlar üzerinde kurulan hegemonik yapıların deşifre edilebilmesi açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

“Kişisel olan politiktir” sloganı, feminist literatürü epeyce meşgul etmiş ve sosyal teori içinde özel alan-kamusal alan, yerel-evrensel dikotomilerinin yeniden gözden geçirilmesi evresinde farklı tartışmalara kaynaklık etmiştir.

1970’lerin feminist yaklaşımında kamusal alan ile özel alan arasındaki ayrıma yönelik eleştiriler, bu slogan çerçevesinde, özel alan aracılığıyla kadınların baskı altına alınmasına karşı çıkılmasını sembolize eden önemli bir stratejik açılım olarak değerlendirilmiştir.

Söz konusu slogan, ataerkil güç pratiklerinin yansıdığı ev ve aile ilişkilerinde kadınların yaşadığı ve maruz kaldığı baskının, bireysel ve kişisel bir mesele olarak bir mahremiyet konusu olarak ele alınamayacağını, maruz kalınan eşitsizlikçi ve ayrımcı pratiklerin, bütün bir toplumu ve kamusal alanı ilgilendiren bir sorunlar dizgesi içerdiğine dikkat çekmektedir.

Aile ve yakın duygusal partner ilişkilerini içeren, ataerkil ideoloji ve eylem biçimlerinin yeniden üretilme alanı olarak *“özel alanın”* politikleştirilmesi önerisi, bu anlamda, *nesnel toplumsal gerçeklik alanı düzeyinde* kamusal alanın yeniden inşasına yönelik tezlerden bağımsız düşünülemeyecek¹⁵ bir içerik kazanmış olmaktadır.

Söylemsel açıdan, özel alan ve kamusal alan ayırımının tarihsel süreç içerisinde inşa edildiğini ve dilin bu inşa sürecindeki meşrulaştırıcı bir etmen

¹⁵ Özel alanın politikleştirilmesinin, kamusal alanın yeniden kurgulanışından bağımsız olarak düşünülemeyeceği tezi için Savran (2009: 102).

olarak ön plana çıktığını savunan anlayışa göre, kamusal alan özel alan ayrımı, kadınların ikincil konumunu pekiştiren ve bu ayrımın doğal bir realite gibi algılanmasına neden olan mekanizmaları içerisinde barındırmaktadır. Özel alan ve kamusal alan ayrımının keskin sınırlarla çizilmesi, bireyleri, toplumsal değerler üzerinden açıklanması gereken insani belirlenimleri, toplumsal olarak kendiliğinden verili bir realite olarak algılama yanılığısına düşürebilmektedir (Gavison 1992:3).

Kısaca ifade etmek gerekirse, gerçeklik söylemsel olarak üretilmekte, ancak sonuçları itibariyle gerçek toplumsal ilişkilere ve bu ilişkilerin meşrulaştırdığı asimetrik, eşitsizlikçi ve ayrımcılık yaratan pratiklere yol açabilmektedir. Söylemsel olarak kamusal alan ile özel alan arasında çekilen sınırların bu noktada, sosyal inşa biçimleri olarak, “doğal” değil kültürel değer sistemleri ile ilintili olduğunun altının çizilmesi gerekmektedir.

Gavison (1992:35), özel alanın müdahale edilemez ve erişilemez olmasına karşın, kamusal alanın ulaşılabilen ve müdahale edilebilen bir alan olarak kurgulandığına dikkat çekerek, aile hayatının ve yakın duygusal ilişkilerin özel alan kapsamında tanımlandığına vurguda bulunmaktadır. Gavison’un bu vurgusu, özel alan ile kamusal alan arasında çizilen bu sınırın, özellikle de kadınların özel alan içinde izole edilmelerine kapı açan, kültürel değer ve norm sistemleriyle güvence altına alınan bir *kapatılma biçimine* işaret etmektedir.

Bununla birlikte özel alan kapsamına giren aile hayatında yaşanan şiddetin, özel alana müdahale edilemez algısı ve anlayışı nedeniyle, büyük oranda gizli kalabileceği ortaya çıkmaktadır. Özel alanın müdahale edilemez algısının yansımaları olarak polis bu tür eylemlere müdahale etmek istemesinde gönülsüz davrandığını belirten ve bu eylemleri aile içinde yaşanan ve ailenin çözmesi gereken sorunlar olarak gören bu yaklaşım, aile içi şiddeti meşrulaştırmakta önemli bir role sahip görünmektedir.

Aile içi ve kadına yönelik şiddetin, özel alan içinde bir mahremiyet konusu olarak değerlendirilmesi ve müdahale edilmesinden kaçınılması Türkiye’de yaşanan aile içi şiddet olayları için de geçerli bir durumu yansıtmaktadır. Aile içi şiddet vakasıyla karşı karşıya gelmiş güvenlik kurumlarındaki görevli memurlar ve olaya şahit olan vatandaşlar tarafından bu tür olaylar özel alana müdahale şeklinde yorumlanabilmekte, sosyo-kültürel değer ve normlar sistemi ile pekiştirilmiş özel-kamusal ayrımına dayalı sınırlar bu noktada aile içi şiddet vakalarının üzerini örterek, özel-kamusal alan ayrımına dayalı kültürel sınırlar üzerinden meşrulaştırılabilmektedir. Bu nedenle geleneksel aile yapısının mahremiyetine yönelik söylemler çerçevesinde şiddet olaylarının açığa çıkması mümkün olmayabilmektedir.

“Kişisel olan politiktir” sloganı, kadınların maruz kaldığı aile içi şiddet olaylarının kamusal bir sorun olarak algılanması gerektiği yönündeki görüş çerçevesinde, özel alan ile kamusal alan farklılaşmasındaki “mahremiyet” ölçüsünün eleştirilmeye başlanması için önemli bir stratejik tavır alış olarak dikkat çekmektedir.

Bu çerçeve içinde, kadın haklarıyla ilgili sivil toplum örgütleri, aile içi şiddetin yalnızca aileyi ilgilendiren ve bireysel düzlemde değerlendirilebilecek bir mesele olamayacağı vurgulamışlar. Kanada, Amerika Birleşik Devletleri gibi gelişmiş ülkelerde, 1970’lerin sonlarında koca dayasını protesto eden ve buna karşı önlem alınmasını isteyen kadın örgütlerinin çabalarıyla hukuksal düzenlemeler devreye girmeye başlamıştır. Erkek şiddetine maruz kalmış kadınlara yönelik kadın sığınma evleri ve diğer hizmetler bu dönemde gündeme gelmiştir. Türkiye’de ise bu hareketlerin yansımaları 1980’lerin sonlarında gelişen kadın hareketlerinin eylemleriyle yankı bulabilmiştir.

“Kişisel olan politiktir” ve “Bağır herkes duysun!” gibi sloganlarla, aile içi şiddetin önlenmesine yönelik kampanya yürüten kadın hareketleri, bu şiddetin toplumsal bir sorun olarak kabul edilmesi ve özel alanın dışında tartışılması gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Bu görüşleri doğrultusunda ilk sokak yürüyüşünün¹⁶ gerçekleştirilmesinden sonra kamusal alanda daha etkili ifade biçimleri arayışına yönelmişlerdir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin, kurumsal mekanizmalar tarafından “ailenin korunması”, “mahremiyet” gibi konular çerçevesinde değerlendirilemeyecek, yapısal bir problem olduğunu ilk kez 1980’lerde gelişen kadın hareketleri ortaya koymuştur.

Kadına yönelik şiddet açısından değerlendirildiğinde özel alan kamusal alan ayrımına yönelik olarak getirilen eleştiriler, aile hayatındaki ataerkil hakimiyeti ve bu pratiklerin sorgulanmasına yol açmış, bu durum kadına yönelik şiddetle mücadelede hukuksal ve idari düzenlemelerin gerçekleşmesini kolaylaştırmıştır.

Türkiye’de son dönemde kadın sığınma evlerinin açılması ve kadına şiddet uygulayan kocanın evden uzaklaştırılması gibi uygulamaların altında kamusal alan-özel alan ayrımının muğlaklaşması ve devletin bu alana daha fazla girmeye başlaması yatmaktadır. Bununla birlikte, bu ayrımı destekleyen inançlar, değer yargıları ve normların bireyler üzerindeki etkilerinin ortadan kalkması kısa sürede gerçekleşecek bir durum olarak gözükmemektedir.

Ataerkillik öteden beri kadın-erkek farklılığını, erkek egemenliğini meşrulaştıran bir özel alan-kamusal alan ayrımına yansıtılmış görünmektedir. Sosyo-kültürel yapı içinde erkekliğin ve kadınlığın inşası açısından ileri sürülen özel alan-

¹⁶ 17 Mayıs 1987’de 2500 civarında kadının katıldığı “Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü”

kamusal alan ayrımının yeniden üretiminin başlangıç noktası ise özel alan ve özel alan içindeki değerler sistemi olarak dikkat çekmektedir.

Toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında erkeklik erken çocuklukta, tıpkı kadınlıkta olduğu gibi, özel alanda kurulmakta ve bu alan içinde yeniden üretim pratikleri edinilmektedir.

Erkekler ilerleyen yaşlarda, baba rol model olarak öne çıkıncaya değin, çocukluğun ilk yıllarında anneleri ile özel alanda gerçekleşen sosyalizasyon süreci içinde “erkek olmayı” öğrenmektedirler. Benzer şekilde, özel alan, yetişkinlikte de erkeklik açısından önemli bir belirleyiciliğe sahiptir. Yetişkin bireylerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik yeniden üretimleri ağırlıklı olarak özel alanda gerçekleşmektedir. Bu anlamda özel alan, erkeklerin kendilerini, ataerkil erkekler olarak kurmalarında merkezi role sahip görünmektedir.

Batılı sosyo-kültürel yapılarla, doğulu sosyo-kültürel yapıların özel alan açısından farklılaştırılabileceği bir boyuta dikkat çeken Bozok (2011:64), Batılı ataerkilliklerde “erkeğin kalesi” olarak görülen özel alanın, aynı zamanda psikolojik güvenlik gereksinimlerinin ve psikolojik yeniden üretimin karşılandığı mekan olarak kurgulandığını, öte yandan, doğulu erkekliklerde ise özel alanın mahrem, her şeyin saklı ve korunaklı olduğu, bir bakıma da *namusun korunduğu* alan olarak kurgulandığını ileri sürmektedir.

Bu noktada, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlikler, ayrımcılıklar ve şiddetin önlenmesinde makro sosyo-kültürel seviyedeki değişim ve dönüşümler için özel alanlara yönelik erkeklik kurgularının değiştirilmesi yönündeki çabaların önem taşıdığı açıklık kazanmaktadır.

2.3. Cinsiyet – Toplumsal Cinsiyet –Yaşanan Beden Kavramsallaştırmaları

2.3.1. Cinsiyet - Toplumsal Cinsiyet Ayrımı

Cinsiyet (sex), bireylerin doğumla gelen fiziksel özelliklerini ve farklılıklarını ifade eden bir kavramsallaştırma iken, toplumsal cinsiyet (gender), kadınlar ve erkekler arasındaki, farklılıkların toplumsal olarak nasıl algılandığına bağlı olarak ortaya çıkmakta olan, kolektif kimlik kategorilerinden biri olarak önem taşıyan bir kavramsallaştırmaya karşılık düşmektedir.

Bu yönüyle toplumsal cinsiyet *bir gösterge biçimi olarak*, cinsiyete yüklenen toplumsal anlamlar ve bu anlamların taşıyıcısı olan sosyo-kültürel performans, pratik ve temsil biçimlerinin bütününe karşılık gelmektedir.

Young (2009:40)'a göre, toplumsal cinsiyet, bireylerin kolektif olarak inşa edilmiş “erkeklik” ve “kadınlık” kategorilerine dönük benlik algısı ve davranışlarına gönderme yaparken, cinsiyet, anatomi ve fizyolojiye göndermede bulunan bir kavramsallaştırma değildir. Özellikle ilk dönem feminist yaklaşımların “biyoloji kaderdir” düşüncesine meydan okuma amacıyla bu ayrımı etkili bir toplumsal eleştiri aracına dönüştürme yönünde çalışmalar yaptıkları gözlemlenmiştir.

Kavram, cinsiyete yönelik sosyo-kültürel değer yargılarını, toplumsal işbölümünün cinsiyet üzerinden nasıl şekillendiğini, cinsiyete ait toplumsal rollerin, davranış kalıplarının neler olduğuna yönelik cinsiyet kodlarını içermektedir. Bu açıdan değerlendirdiğimizde toplumsal cinsiyet kavramı, toplumda cinsiyete dayalı davranışların, eylemlerin, mesleklerin kısaca toplumsal alana ait rollerin hangisinin makbul hangisinin sakıncalı olduğunu belirleyen bir cinsiyet algısını içermektedir.

Bu bakımdan kadın ve erkek arasında var olduğu düşünülen farklar, içerisinde bulunduğu sosyo-kültürel söylemlerin etkisi altındadır ve oldukça değişken özellikler gösterebilir (Bilton ve diğerleri'nden 1993 aktaran Ulusoy 1999:50). Toplumsal cinsiyet kavramının bu değişken yapısı, kadın ve erkeğin işbölümünü, toplum içerisindeki konumunu ve sosyo-ekonomik statüsünü belirleyen bir özellik arz etmektedir. Ulusoy (1999:50-51) toplumsal cinsiyet kavramının ürettiği farklı cinsiyet algısının yarattığı asıl problemin, kadının ikinci plana atılması olduğunu şu şekilde açıklamaktadır: “Toplumsal cinsiyet ile ilgili esas sorun, farklılıklardan da öte, kadın ve erkeğin toplumsal ilişkiler ağı içinde yalnız farklı değil fakat eşitsiz koşullarda oluşları noktasında toplanmaktadır. Yapılan çalışmalar özellikle, kadınların kendi düzlemlerindeki erkeklere göre daha az maddi kaynaklara, sosyal statüye, güce ve kendini gerçekleştirme fırsatına sahip olduklarını göstermektedir ve bu eşitsizlik kadın ve erkek arasındaki biyolojik veya kişilik farklılıklarından değil, toplumsal organizasyondan kaynaklanmaktadır.” Dolayısıyla, erkek ve kadın sadece farklı değil fakat tabii olma ve baskın olma ilişkisi içindedirler ki, bu türlü yapılanmaya *patriarşi (ataerkillik)* adı verilmektedir. Bu noktada söz konusu kavramsallaştırma, sosyal ilişkiler hiyerarşisini ve erkeklerin kadınları baskı altına alabildikleri kurumları ifade etmektedir.

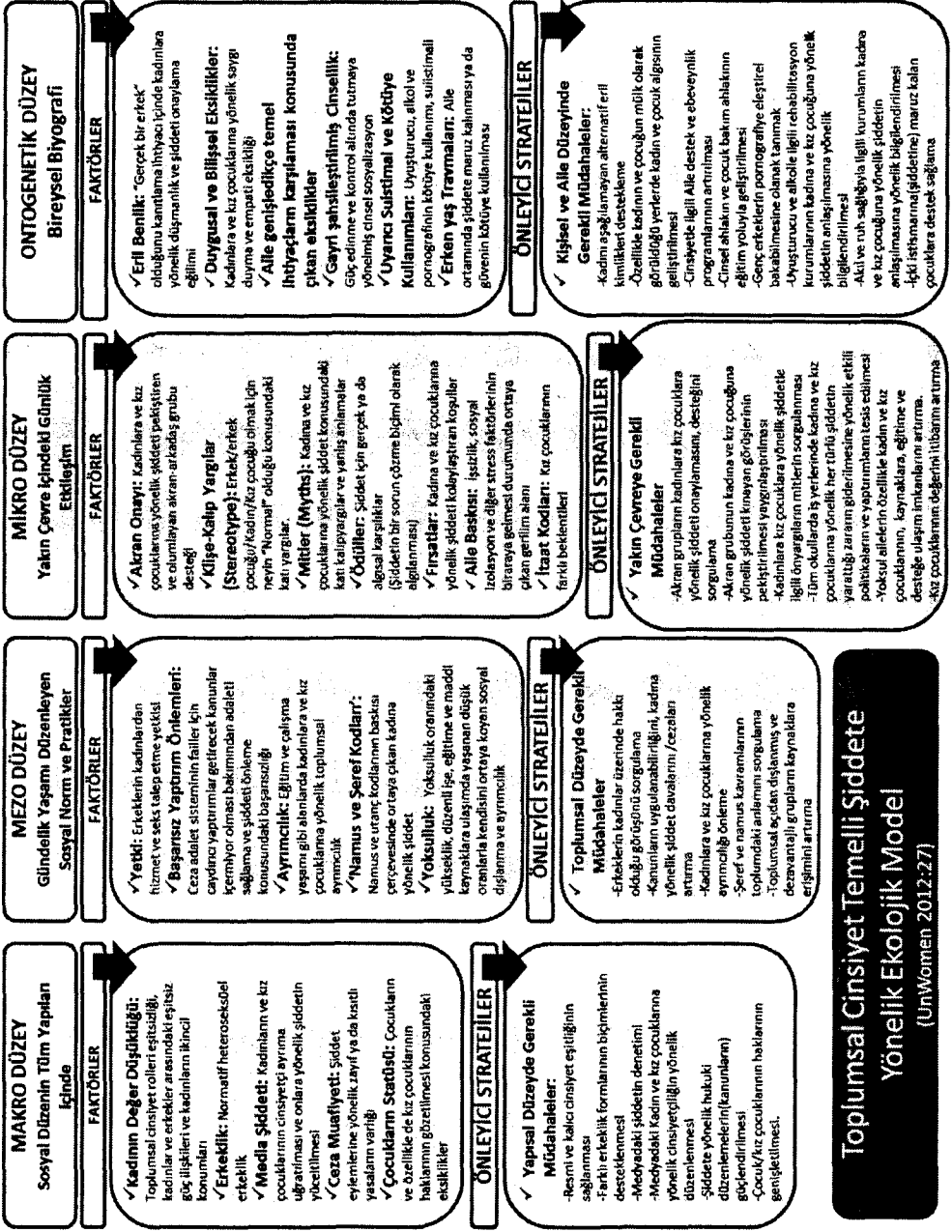
Toplumsal cinsiyet rollerinin kurumsallaşmış olduğu nesnel toplumsal gerçeklik alanı ile bu gerçekliği farklı biçimlerde deneyimleyen kadın olsun, erkek olsun, sosyal bireylerin *öznel gündelik gerçeklik alanı arasındaki* yapılaşma dinamikleri açısından Berger ve Luckman(2008:4)'m “Gerçeklik toplumsal olarak inşa edilmiştir” tezi önemli bir başlangıç noktası sunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet temelli şiddet tartışmasından hatırlanacağı üzerine, kurumsallaşmış örüntü sistemleri olarak toplumsal cinsiyetin üretimi, yeniden üretimi ve değişim-dönüşüm dinamikleri, kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin *ekolojik modeline uygun bir perspektiften, yapısal, makro, mezzo, mikro ve ontogenetik bireysel biyografiler düzeylerinde* anlam kazanan çözümleme ve analiz biçimlerinin bütünlüğü içinde anlam kazanmaktadır.

Biyolojik cinsiyetle, toplumsal cinsiyet arasındaki ayrım açısından, ekolojik modeldeki sosyal gerçeklik düzeyleri kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet temelinde göz önünde bulundurulduğunda, özellikle *ontogenetik bireysel biyografi düzeyinde, bağlamsal olarak bireyin öznel kimliğinin akışkan doğasını temel alan bir “yaşanan beden”¹⁷ kavramsallaştırmasının, söz konusu cinsiyet-toplumsal cinsiyet ayrıştırması içinde önemli bir kuramsal katkı sağlayacağı* düşünülmektedir.

¹⁷ Moi'nin *Yaşanan Beden Kavramsallaştırması* için Young 2009:41.

Şekil 10. Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddete Yönelik Ekolojik Model

En genel anlamda *cinsiyet* ve *toplumsal cinsiyet* arasındaki temel farklılıklar şu şekilde ortaya koyulmaktadır.

Şekil 11. Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet Kavramlarının Farklılıkları

Cinsiyet	Toplumsal Cinsiyet
Sayıtlar	Sayıtlar
<ul style="list-style-type: none">Cinsiyet doğaldır.Biyolojik farklılıklara işaret ederZaman ve mekana göre değişmez	<ul style="list-style-type: none">Toplumsal Cinsiyet sosyo-Kültürel'dir. İçerisinde bulunduğu yapının etkisi altındadır.Eril ve dişi niteliklere, bunların toplum tarafından ne şekilde anlamlandırıldığına, davranış modellerine, cinsiyetle ilgili rollere, sorumluluklara dayanır.İçerisinde bulunduğu yapıdan etkilenir, dolayısıyla da zamana ve kültüre göre değişir.Aile gibi toplumsal kurumlarla ilişkisine göre farklılıklar gösterebilir.

(Bhasin 2003:2-3).

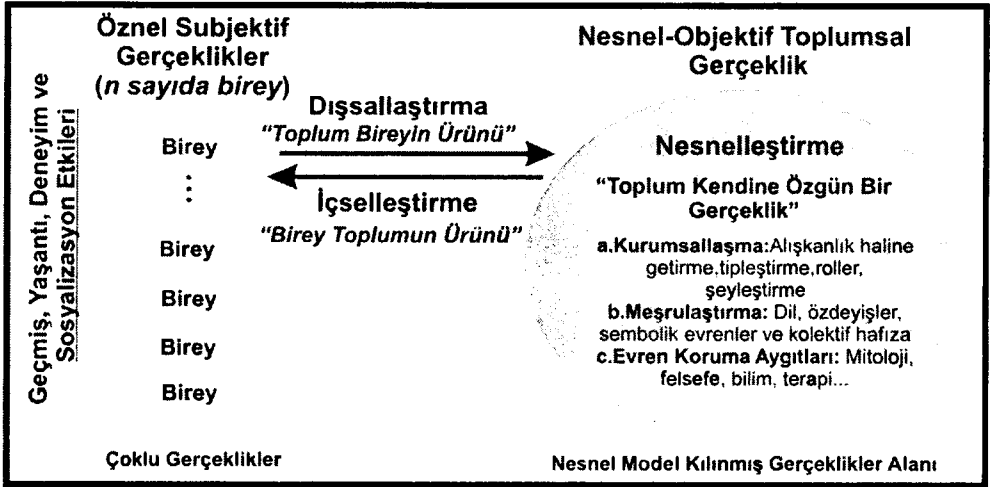
Sosyal gerçeklik, Berger ve Luckmann (2008:92)'ın, "Gerçekliğin Sosyal İnşası" modeline göre, *dışsallaştırma (externalization)*, *nesnelleştirme (objectivization)* ve *içselleştirme (internalization)* olmak üzere, döngüsel üç diyalektik unsurun karşılıklı etkileşimi içerisinde inşa edilmektedir. Subjektif birey ile objektif sosyal nesnel biçimler arasındaki ilişki açısından, gerçekliğin *öznel ve nesnel boyutları*; epistemolojik boyutta anlamların elde edilmesi ve görünür formlar (dil, sanat, mimari, müzik, dans ve sosyal davranışlar) haline getirilmesi ile dışsallaşmış yapısal biçimin-toplumsal nesnenin ele alınması ve ona bir anlam atfedilmesi yönündeki tersine süreç arasında diyalektik ve açık uçlu döngüsel bir etkileşim söz konusudur (Uluocak 2011:351).

Kadınlara ve erkeklere atfedilen roller, zaman-mekan ve kültür içi sabitlikler olarak değil, zaman-mekan ve kültürel koordinatlar açısından diğer kolektif kimlik bileşenlerinin ve sosyal-tarihsel-ekonomik-politik ve sosyo-bilişsel parametrelerle diyalektik ilişkileri çerçevesinde ele alınması gereken örüntüleşme biçimleri olarak

karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanılması, diğer toplumsallaşma biçimleri ile paralellik içinde, bir inşa sürecinin ürünü olarak (Pelak ve diğerleri 2006:148, Tarrant 2006) gerek toplumun makro-nesnel boyutları gerekse mikro-özel süreçleri açısından çelişkilerle (Connell 2006) yüklüdür. Söz konusu cinsiyet rollerinin toplumsal gerçeklik zemininde, öznel-arası ve öznel-nesnel toplumsal yapılar arasında bir “örüntü kalıbı” haline gelme süreci kurumlaşma süreçleri ile ilgili bir konudur ve kurumsallaşmanın köklerinde “alışkanlık haline getirme”, “intikal” ve “şeyleştirme” süreçleri yatmaktadır (Berger ve Luckmann 2008:80).

Nesnelleştirilmiş toplumsal cisimleşmelerin alanı olarak *nesnel-objektif toplumsal gerçeklik alanı*; her kurumsallaşma biçiminin içerdiği/içerebileceği, asimetrik güç ilişkilerinin meşrulaştırıldığı alana karşılık gelmektedir. Bu nedenle, *özel ve nesnel toplumsal gerçeklik düzeylerinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliği yaratan kodların değiştirilmesi* yönündeki talepler, söz konusu her iki alanın dinamiklerine yönelik bütüncül bir perspektifi gerekli kılmaktadır.

Şekil12. Gerçekliğin Sosyal İnşasında Özel ve Nesnel Gerçeklik Düzeyleri

(Uluocak 2011)¹⁸

¹⁸ Berger ve Luckman(1998)'in, *Gerçekliğin Sosyal İnşası* kuramından referansla geliştirilmiştir.

Sosyal gerçekliğin, bireylerin “öznel gerçekliklerini” kurdukları bireysel ontogenetik düzeyleri ile toplumsalın *mikro, mezzo ve makro sosyo-kültürel gerçeklik biçimlerinin* içinde yer aldığı *nesnel toplumsal gerçeklik düzeyleri arasındaki*, dışsallaştırma (externalization), nesnelleştirme (objectivization) ve içselleştirme (internalization) olmak üzere üç diyalektik moment çerçevesinde inşa edildiğini ileri sürmek demek aynı zamanda, *toplumun*, eşit güce sahip olmayan ve nesnel toplumsal gerçeklik alanını eşit etkileme gücü bulunmayan *bireylerin ürünü olan (üretim ve yeniden üretim çerçevesinde bir dışsallaştırma) nesnel bir gerçeklik oluşunu (nesnelleştirme)* ve bireylerin *içselleştirme süreçleri* çerçevesinde toplumun ürünü olduklarını söylemek demektir.

Pierre Bourdieu'nun *alan kavramsallaştırması çerçevesinde*, toplumdaki baskın gösterge sistemleri içinde, toplumsal cinsiyet rollerinin bireylerce *bir yatkınlıklar sistemi olarak edinildiğini* söylemek mümkün görünmektedir.

Bu anlamda ataerkilliğin, din alanı, felsefe alanı, siyaset alanı, ekonomi alanı ve kültürel alan ile karmaşık ilişkileri çerçevesinde, bireylerin pratik gündelik yaşantıları içinde uygulamaya konulan *baskın bir göstergeler sistemi* olarak yorumlanması anlamlı görünmektedir.

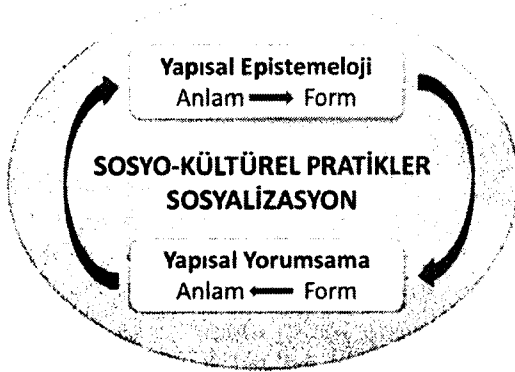
Söz konusu *baskın göstergeler sistemi*, sosyo-kültürel pratik çerçevesinde, bireylerin bağlamsal etkileşimlerinde kendilerini gösteren, Bourdieu'nun *doxa olarak (baskın sabit kanaatleri)*¹⁹ tanımlamış olduğu, *toplumsal gerçekliğin baskın ortodoks* tutumlarının kurucu unsurlarını oluşturmaktadır.

Clair (2008), söz konusu göstergeler sisteminin toplumsal gerçeklik ile ilişkisini, *gerçeklik döngüsü çerçeveleri* kavramsallaştırması içinde ele almakta, hermeneutik/yorumlamacı ve bilgikuramsal boyutlarıyla, sosyo-kültürel pratikler çerçevesindeki sosyalizasyon sürecine de vurguda bulunan *dinamik bir gösterge* tanımına gitmektedir.

Gerçeklik-döngüsü çerçeveleri, Clair (2008)'e göre, sosyalizasyon ve kültür aracılığıyla öğrenilerek (ontolojik), yorumlanan (epistemolojik) ve bir defalık içermeyen bir döngüsellik barındırmaktadır. Duyguların, düşüncelerin ve görüşlerin epistemolojik göstergelerinin "dışsallaştırılması" ile sosyo-kültürel pratikleri inşa eden ontolojik göstergelerin "içselleştirilmesi" arasında dinamik bir etkileşim bulunmaktadır. Bu iki bir aradalık içerisinde işleyen süreçler bütünü, gerçeklik döngüsü-çerçevelerini (reality loops) oluşturmaktadır ki bir şey sosyal olarak inşa edildiğinde daha sonra "gerçek" olarak kabul edilmektedir.

¹⁹ Tanımlama için Kaya (2007:401)'nin, "Pierre Bourdieu'nun Pratik Kuramının Kilidi: Alan Kavramı" başlıklı çalışmasına bakılabilir.

Şekil13. Gerçeklik Döngüsü Çerçevesi (Reality Loops) Olarak Göstergenin Yeniden Tanımlanması²⁰

(Uluocak 2012:184, Clair 2008)

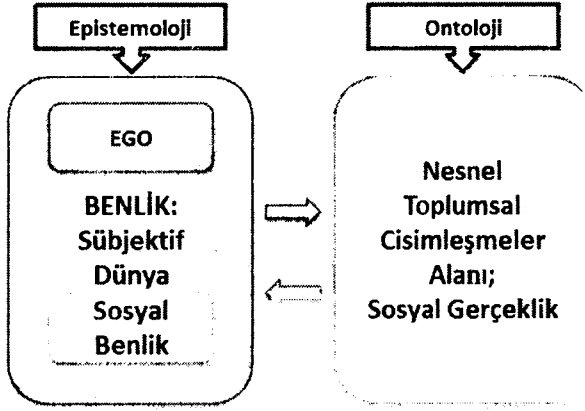
Bu noktadan hareketle, Clair (2010), "sosyal ve kültürel ilişkiler" in göstergelerle ilgili olarak, *birincisi, anlam yapıları (epistemoloji)*, *ikincisi, düşüncelerin biçimsel ifadesi* (ontoloji) ile ilgili olmak üzere iki çeşidi olduğunu ileri sürmektedir.

Anlamların elde edilmesi ve onların somut ve görünür formlar (dil, sanat, mimari, müzik, dans ve sosyal davranışlar) haline getirilmesi "*yapısal epistemoloji*"ye karşılık gelir ki bir "form" bir kez dışsallaştırıldıktan sonra, *bir ontolojik gösterge olarak toplumsal gerçeklik içinde varlık kazanmakta, nesnelleştirilmekte ve bir nesne muamelesi görececek hale gelmektedir*. Nesnenin ele alınmasını ve ona bir anlam atfedilmesine yönelik tersine süreç ise "yapısal hermeneutik" olarak adlandırılan sürece karşılık gelmektedir (Uluocak 2012:185).

Pratik bilginin iki alanı bulunmaktadır; bunların birincisi *öznel* subjektiftir ve ortak şimdi (co-present) içindeki *sosyal benlik (bana/me)* ve *kişisel benlik (ben/I)* arasındaki münazara alanına karşılık gelirken, *ikinci alan, objektiftir (nesne kılınmış)* ve *sosyal pratikler olarak belirginlik kazanan, objektif dünyanın alanına karşılık gelmektedir*.

²⁰ Clair (2008)'den aktaran Uluocak (2012: 184).

Şekil 14. Öznel ve Nesnel Gerçekliğin Sosyal İnşası Açısından Gösterge²¹

Yapısal epistemoloji ve yapısal hermeneutik olmak üzere iki boyutta düşünülebilecek olan söz konusu “gerçeklik döngüsü çerçeveleri”nin “nesnel bir gerçeklik” haline gelmesi süreci daha önce de dikkat çekilmiş olduğu gibi, doğrudan toplumsal güç ve iktidar mücadelelerinin konusu haline gelmektedir.

Özellikle toplumsal cinsiyet rolleri temelli şiddet kavramsallaştırması açısından, şiddetin özellikle kadın ve kız çocuklarına yönelik olan boyutlarını meşrulaştıran, olağanlaştıran ve normalleştiren *baskın gerçeklik döngüsü çerçeveleri* ile bu çerçevelerin dışında kalan ve kendini her şeyden önce insan hakları temelinde meşrulaştırmaya çalışan *eşitlikçi ve karşı cinsiyetçi çerçeveler* arasında, sosyo-kültürel gerçekliğin en mikro seviyelerinden en makro seviyelerine kadar sürdürülmekte olan/olması gereken bir mücadele olduğu görülmektedir.

Bu mücadele gerçeklik döngüsü çerçeveleri açısından temelde göstergebilimsel bir mücadele biçimidir. Çünkü, göstergebilimsel bir sosyo-kültürel gerçeklik alanı, *sembolik bir sistem olarak kültür* (bilişsel bilginin içgöstergebilimsel sistemi olarak) ve *sosyal eylem olarak kültür* (pratik bilginin dış-göstergebilimsel sistemi olarak) olmak üzere²² iki analitik düzeyde ele alınabilir ki gerek sembolik bir sistem olarak gerekse eylem sistemi olarak söz konusu gerçeklik, göstergebilimsel bir yorumlama süreci içinde *içselleştirilmekte, dışsallaştırılmakta ve nesnelleştirilebilmektedir*.

Toplumsal cinsiyet rolleri eşitliğini sağlamak ve kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran gösterge sisteminin yerine daha eşitlikçi, şiddeti meşrulaştırıcı kodları kınayan, şiddeti hukuki anlamda yaptırımlarla önleyecek bir *yeni sosyo-kültürel göstergeler sisteminin inşası* gerekmektedir. Bu sistemin inşası, bireylerin

²¹ Clair (2010)’den aktaran Uluocak (2012:185).

²² Uluocak 2011:254.

biyografik, ontogenetik düzeylerinden, mikro, mezzo ve makro düzeydeki *ontolojik toplumsal cisimleşmeler alanına* kadar gerçekleştirilmesi gereken çok boyutlu bir dönüşüme işaret etmektedir.

Bu dönüşüm, Bourdieu'nun bir bakıma *ortodoks olarak nitelendireceğini düşündüğümüz*, “baskın gerçeklik döngüsü çerçeveleri” ile bu baskın kodları dönüştürecek, heterodoks kodların yer değiştirmesi ile mümkün görünmektedir.

Bu noktada söz konusu *doxaları* meşrulaştıran sermaye biçimlerinin yerine, daha eşitlikçi, şiddeti dışlayan türden yeni sermaye biçimlerinin (kurumlaşıncaaya kadar *heterodoks olan*), sosyo-kültürel anlam matrisi içinde yer bulması ve bu yeni *anlam-form birlikteliği biçimlerinin* dolaşıma girebilmesi gerekmektedir.

Söz konusu dönüşümün en somut stratejilerinin uygulanabileceği etkileşim düzeyi olarak bireylerin ontogenetik düzeyi ön plana çıkmaktadır ki bu düzey, partner şiddetinin önlenmesi ile başlayacağı düşünülen bütüncül dönüşüm stratejileri ile de uyumlu bir başlangıç noktası teşkil etmektedir.

Bu nedenle, hem bireysel düzeyi hem de mikro, mezzo ve makro sosyo-kültürel bağlamları bir arada değerlendirecek bu türden bir strateji için, mikro sosyal süreçlerin fenomenolojisi ile makro sosyal yapıların soyut kavramsal düzlemi içinde kaybolmayacak, özcü ve indirgemeci kavramsal tahakküme direnebilecek, *hermeneutik (yorumsamacı), bağlamsal ve akışkan bir öznel kimliklenme* modeli önem kazanmaktadır.

2.3.2. Cinsiyet-Toplumsal Cinsiyet Ayrımına Yönelik Bir Eleştiri Olarak “Yaşanan Beden” Kavramsallaştırması

Kadına yönelik şiddetle ilgili olarak, göstergebilimsel bir sosyo-kültürel gerçeklik modeli çerçevesinde, anlamlardan formlara ve formlardan anlamlara doğru işleyen, içgöstergebilimsel (sembolik) ve dış göstergebilimsel (eylem-performans) düzeylerdeki bir dönüşüm açısından, akışkan bir bireysel kimliklenme modeli önem kazanmaktadır.

Kimliklenmenin, bireysel ve kolektif kimlik örüntüsü entegrasyonları düzeylerine yönelik olarak, gösterge bilimsel bir perspektifle ele alınması, meşrulaştırıcı, doğallaştırıcı ve normalleştirici anlam kodlarının oluşum dinamiklerinin anlaşılmasına katkıda bulunacağı gibi, baskın kodların dönüştürülebilmesi için de önemli ipuçları sağlayacak kuramsal ve metodolojik bir araç olma niteliği taşımaktadır.

Yaşanan Beden önermesindeki en önemli nokta, yaşanan beden kavramının cinsiyet kavramının tersine *biyolojik olmamasıdır* (Young 2009:44).

Yaşanan beden fikri modele, "cinsiyet" kategorisinde olduğu gibi indirgemeci ve ikici sonuçlara yol açmaksızın, **farklı bedenlerin fiziksel olgularını ve özelliklerini** dahil edebilme imkanı sağlamaktadır (Young 2009:44).

Yaşanan beden fikri, cinsiyet-toplumsal cinsiyet ayrımının temeli olan doğa-kültür ayrımını reddeder. Buna göre, yaşadığı haliyle beden daima kültürleştirilmiştir; beden erken yaşlarda ses öbekleriyle telaffuz etmeyi öğrenir, giydiği kıyafetlerle milletini, mesleğini ve kültürel olarak insanlardan ne beklenildiğini ve talep edildiğini işaretler.

Beden hazzın ya da işin etkileşimli ortamında, bu ortamlara özgü davranış alışkanlıklarıyla kültürleştirilir ki bunlar çoğunlukla gruba ya da mekana has özelliklere dayanmaktadır (Young 2009:44).

Cinsiyet kategorisi gibi yaşayan beden kategorisi de cinsellik ve üreme farklılaşmaları dahil olmak üzere, beden belirlenim fiziksel olgularına göndermede bulunmaktadır. Bununla birlikte, **yaşanan beden kategorisi**, cinsiyet farkını iki biçimli (dimorphous) yapmaya ihtiyaç duymaz; bazı bedenlerin belli bazı açılardan erkeklerinki gibi, bazı açılardan da kadınlarınki gibi özellikleri bulunmaktadır. Yaşayan beden kavramsallaştırması içinde insanların arzularını ve duygularını, basitçe iki biçimli (dimorphous) cinsiyet ya da heteroseksüel normlarla ilişkilendirilemeyen çeşitli biçimlerde deneyimledikleri kabul edilmektedir (Young 2009:44).

Bu çerçeve içinde, feminist ve queer kuramın, tarihsel olarak değişken biyolojik cinsiyet ve bedenlenme/toplumsal cinsiyet ayrımını sürdürmekten ziyade, bedenlerin yaşadıkları haliyle toplumsal tarihsel farklılaşmalarına odaklanılması önerisi anlam kazanmaktadır (Young 2009:45).

Şekil 15. Bağlamsal Bir Cinsel Kimlik Modeli Olarak Yaşayan Beden Kavramsallaştırması

BIYOLOJİK BELİRLENİM ALANI	ÖZNEL GERÇEKLİKLER OLARAK TOPLUM	NESNEL GERÇEKLİK OLARAK TOPLUMSAL GERÇEKLİK Mikro-Mezzo-Makro Yapısal Toplumsal Cinsleşmeler-Örüntüler Alanı
A. Cinsiyet (SEX)	B. Yaşanan Beden: Ontogenetik Bireysel Biyografi	C. Kurumsallaşmış Toplumsal Cinsiyet Roller (GENDER)
SAYILTILAR		
<ul style="list-style-type: none"> ✓ Cinsiyet ve ona bağlı olarak toplumsal cinsiyet doğaldır ✓ Biyolojik farklılıklara işaret eder ✓ Zaman ve mekana göre değişmez 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Varoluşsal fenomenolojiden türetilmiştir ✓ Cinsel öznelik kuramadır ✓ Biyolojik indirgemeciliğe ya da toplumsal cinsiyet özcülüğüne düşmeyecek bir biçimde «bağlamsal»dır. ✓ Bağlamsal olarak özneli ve onların deneyimlerini betimlemeye yardım eder. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Toplumsal cinsiyet sosyo-kültürelidir. İçerisinde bulunduğu makro toplumsal yapıların etkisi altındadır. ✓ Eril ve dişi nitelikler, bunların toplumsal bakımdan ne şekilde anlamlandırıldığına, davranış modellerine, cinsiyetle ilgili rollere, ve sorumluluklara göre inşa edilir. ✓ İçerisinde bulunduğu yapıdan etkilenir, dolayısıyla da zamana ve kültüre göre değişir. ✓ Aile gibi toplumsal kurumlara olan ilişkileri çerçevesinde değişme gösterebilir
(Bhasin 2003:2-3)	(Young 2009: 40)	(Bhasin 2003:2-3)

Cinsiyet-toplumsal cinsiyet ayrımı, *yaşanan beden* kavramsallaştırması gibi bir öznel kimlik modelinin bağlamsallığı ile desteklenmediği sürece ve ikili bir ayrım olarak kalmaya devam ettiği ölçüde, *feminist kuram biyolojik indirgemeciliğin yanı sıra "biyolojik temelliliği" de sürdürecektir.*

Bu nedenle, cinsellik, üreme, erkeklere ve kadınlara atfedilen rollerin çalışılması bedenlerin kendilerini okumalı ve öznel deneyimleri göz önüne alınmalıdır. Bu anlamda toplumsal cinsiyeti ele alan bütünlükçü bir yaklaşım, yalnızca "kültürel" olarak ele alan bir doğa-kültür ayrımını varsaymamalıdır (Young 2009:45).

Ancak Young (2009:40)'ın da ifade etmiş olduğu gibi, Moi'nin argümanının eksik yönleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Moi, *özneliğin kuramını* yaparken toplumsal cinsiyetin sorunlu bir kavram olduğu konusunda haklıdır; ancak feminist ve queer kuramın öyle veçheleri

bulunmaktadır ki, bu veçheler için toplumsal cinsiyet kavramı olmazsa olmaz özellikler taşımaktadır.

Moi'nin son dönem feminist ve queer kuramı hakkında yaptığı açıklamaları düşününce, öznelik ve kimlikten çok, toplumsal yapıyla ilgili olan bu veçhelerin epeyce göz ardı edilmiş olduğu fark edilebilmektedir.

Kadınların ve heteroseksüel normları ihlal eden insanların ezilmesini betimlemek için, özneleri ve onların deneyimlerini betimlemeye uygun kavramlardan farklı kavramlar kullanmak gerekir; çünkü bu ezilme sistemli süreçler ve makro ölçekteki toplumsal yapılar vasıtasıyla vuku bulmaktadır.

Moi'nin *yaşanan beden* önerisi, özneleri ve onların deneyimini betimlemeye yardım etmektedir. Ancak sistemli süreçler ve toplumsal yapıları betimlemek için gerekli toplumsal cinsiyet kavramının da yeniden kurulması ihtiyacının gözardı edilmemesi gerekmektedir (Young 2009:40).

2.4. Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Yasal Düzenlemeler

Kadına yönelik şiddet sadece sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel boyutuyla değil hukuki yönden de ele alınması ve mücadele edilmesi gereken bir olgudur.

Devlet organları, öncelikli olarak şiddeti doğuran *ataerkil yapıların* daha eşitlikçi, daha katılımcı hale gelmesinde önem taşıyan ve *şiddet eylemlerinin her türü ile kararlılıkla mücadele edilmesi için gerekli hukuksal çerçeveleri oluşturacak olan* ulusal ve uluslararası düzeylerdeki yasal düzenlemeleri hayata geçirmekle yükümlüdürler.

Yapılacak bu yasal düzenlemelerin, sadece şiddet uygulayan bireyleri cezalandırmaya yönelik olmayıp, şiddete maruz kalan kadınların mağduriyetini de giderecek ve tekrar mağdur olmalarını önleyecek tedbirleri içermesi gerekmektedir.

2.4.1. Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle İlgili Yasal Düzenlemeler

Türkiye’nin kadına yönelik şiddetle ilgili yasal düzenlemelerini incelediğimizde özellikle son yıllarda oldukça önemli gelişmelerin yaşandığını söylemek mümkündür. Bu konuda yaşanan önemli gelişmelerden biri 1998’de kabul edilen *Ailenin Korunmasına Dair Kanundur*. Bu kanunun aile içi şiddet olgusuna doğrudan atıf yapması ve şiddet eylemine uğrayan kadına yönelik koruyucu önlemler getiriyor olması, şiddetle mücadele açısından ön plana çıkan unsurlar olarak dikkat çekmektedir.

Kadına yönelik şiddet sorunsalı ile ilgili olarak, söz konusu kanun çerçevesindeki şu ifadeler önem taşımaktadır:

“Bu kanunla, Türkiye’de aile içi şiddet kavramı hukuksal metinde ilk defa tanımlanmış ve şiddetin önlenmesine yönelik önemli bir güvence sistemi ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca yapılan bu düzenlemeyle aile içi şiddetin olması halinde, mağdurun şikâyeti gözetilmeksizin, üçüncü şahısların bildirimleriyle de polis ve adalet mekanizmasının harekete geçirilmesi re’sen kovuşturma yapılması sağlanmış ve ‘şiddet uygulayanın evden uzaklaştırılması’ gibi kadınları korumayı amaçlayan yasalar tanınmıştır.”

(KSGM 2011’den aktaran Karal ve Aydemir 2012:50).

Kadına yönelik aile içi şiddeti önlemeye yönelik anayasal dayanakları incelediğimizde karşımıza Anayasa’nın 5, 10, 12, 17, 19 ve 41. maddeleri çıkmaktadır. Bu maddeler *her türlü ayrımcılığı reddetmekte* ve *eşitliği* düzenlemektedir. Örneğin 2004 yılında anayasanın 10. maddesine eklenen ikinci fıkra “*Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür*” ibaresini koyarak eşitliğin sağlanmasına yönelik olarak *pozitif ayrımcılık* yapılabileceğine vurguda bulunurken, Anayasanın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında ise “*Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz*” ibaresi çerçevesinde, kadına yönelik şiddetin meşru görülemeyeceğine dikkat çekilmiş olmaktadır (Karınca 2011: 36-37).

Kadına yönelik şiddetle ilgili yasal düzenlemelerden bir diğerini *Yeni Türk Ceza Kanunu*’ndaki düzenlemeler oluşturmaktadır. Yeni düzenlemeler, eşe karşı yapılan tecavüz eylemini suç olarak nitelemektedir. Benzer biçimde kanun, töre cinayetlerini hafifletici neden olarak değil ağırlaştırıcı bir neden olarak ele almaktadır. Bu anlamda namus ve töre cinayetleri yeni ceza kanununa göre ‘kasten öldürme kapsamında değerlendirilmekte ve bu suçlara yönelik ceza indirimleri kaldırılmış olmaktadır (Karınca 2008:13).

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine İlişkin Kanun kadına yönelik şiddetin önlenmesi ile ilgili ulusal hukuki düzenlemeler açısından en önemli güncel gelişmelerden biri olarak kabul edilebilir. Dünya kadınlar günü olan 8 Mart 2012 tarihinde kabul edilen bu kanun kapsamında “*ülkemizde kadına yönelik şiddetin bildirilmesi, açığa çıkarılması, önlenmesi, mağdurların korunması ve cezalandırma süreçlerinde iyileşmeler* hedeflenmektedir. Özellikle “*medeni nikah/aynı çatı altında yaşama/yakın ilişki içinde olma*” halleri dışındaki durumları da kapsayacak biçimde ve şiddeti önleme ve izleme merkezleri kurulmasını sağlayacak şekilde genişletilmiştir.” (Özkara ve Can 2012:344).

6284 sayılı kanun, genel olarak daha önce kabul edilen 4320 sayılı kanunda düzenlenmiş koruma tedbirlerini de içermektedir. Bu tedbirlere ek olarak, yeni yasa şiddet mağdurlarının kapsamını genişletmiştir. Şiddetin önlenmesi, koruma kararı verilmesi, kurumlar arası işbirliği sağlanması, şiddet mağduruna geçici maddi yardım destek sağlanması açısından kapsayıcı düzenlemeler içermektedir (Moroglu 2012:374).

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi, şiddet uygulayan erkeğe yönelik caydırıcı yaptırımların uygulanması ve şiddet mağduru kadınların korunması açısından önem taşıyan yasada ön plana çıkan yenilikler şu şekilde özetlenebilir;

- Şiddete uğrayan ve şiddete uğrama tehlikesi bulunan, herhangi bir ayırım yapılmaksızın tüm kadınların, çocukların ve aile bireylerinin korunması, (md. 1/f. 1)
- Şiddet mağduruna temel insan haklarına ve kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli destek ve hizmet verilmesi, (md. 1/f. 2 b)
- Tedbir kararının insan onuruna yaraşır bir şekilde yerine getirilmesi, (md. 1/f. 2 c)
- Kadına yönelik şiddetin, cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ve kadının insan haklarını ihlal eden bir tutum olarak tanımlanmış olması, (md. 2/f. 1 ç)
- Şiddet, ev içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin ayrıntılı olarak tanımlanması, (md. 2/f. 1 d)
- 7 gün 24 saat esasına göre çalışacak şiddet önleme ve izleme merkezlerinin kurulacak olması; (md. 2 /f. 2 f) (Moroglu 2012:375-376).

2.4.2. Uluslararası Sözleşmelerde Kadına Yönelik Şiddet

Kadına yönelik şiddet bütün dünyada gözlemlenebilen yaygın bir toplumsal sorundur. Kadına yönelik şiddetin tüm dünya genelinde, bu kadar yaygın bir hal alması sadece ulusal değil, uluslararası sivil toplum örgütlerinin dikkatini çekmekte ve şiddeti önlemeye yönelik uluslararası boyutta düzenlemelerin getirilmesine neden olmaktadır. Kadına yönelik şiddet olgusunun ilk olarak 1993 yılında uluslararası boyutta tanımlanmasına olanak tanıyan *Birleşmiş Milletler Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge* bu perspektifin en önemli göstergelerinden biridir. Bildirgenin 4. maddesindeki şu ifade, devletlerin kadına yönelik şiddeti bir sorun olarak görmelerinin ve bunu önlemeye yönelik uygulamaları gündeme getirmelerinin gerekliliğinin altını çizmektedir;

“Devletler kadınlara yönelik şiddeti kınamalı ve önlenmesine yönelik yükümlülüklerinden kaçınmak için hiçbir adeti,

geleneği veya dinsel düşüncüyü ileri sürmemelidir. Devletler tüm uygun yolları kullanarak ve gecikmeksizin kadınlara yönelik şiddeti önlemeye yönelik bir politika izlemek zorundadır.” (Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge 1993)

Kadına yönelik şiddetin uluslararası bir sorun olarak görülmesi ve bunu önlemeye yönelik girişimler açısından önemli sayılan bir diğer sözleşme ise ***Kadına Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesidir (CEDAW)***. Türkiye'nin 1985 yılında onayladığı bu sözleşme 1986 yılında yürürlüğe girmiş ve sözleşmenin 18. maddesine istinaden Türkiye, her dört yılda bir dönemsel ülke raporunu ***Kadınlara Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme*** komitesine sunma yükümlülüğüne girmiştir. Türkiye sözleşme kapsamında ilk raporunu 1990 yılında, ikinci ve üçüncü raporlarını 1997 yılında komiteye sunmuştur. Türkiye dördüncü ve beşinci raporunu birleştirilmiş olarak 2005 yılında sunmuş daha sonra 6. Dönemsel ülke raporunu 2008 yılı içerisinde CEDAW komitesine sunarak 2010 yılında vermiş olduğu raporu komitede savunmuştur (KSGM 2009'dan aktaran Karal ve Aydemir 2012:57).

Kadınlara Yönelik Her Türü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Sözleşme özü ve ilk çıkış noktası itibarıyla kadına yönelik olarak gerçekleştirilen ayrımcılığın her alanda ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır. Karal ve Aydemir (2012: 57) sözleşmenin ilk başta kadına yönelik şiddet olgusunu ele almadığını bununla birlikte 1992 yılında almış olduğu tavsiye kararı ile şiddetin cinsiyete dayalı ayrımcılığın bir sonucu olduğunu, dolayısıyla sözleşmeye taraf olan devletlerin de bu şiddetle mücadele etmesi gerektiğini ifade etmiştir. ***CEDAW'ın uluslararası bir sözleşme olarak onaylanması sözleşme hükümlerinin iç hukukta bağlayıcı olacağı anlamını taşımaktadır***. Bu anlamda kadına karşı ayrımcılıkla mücadele açısından bu bağlayıcı hükümler ve ülke raporları önem taşımaktadır. CEDAW'm ayrımcılık ve şiddet açısından önemi şu şekilde ifade edilebilir;

“CEDAW yürürlüğe girdiğinde içeriğinde kadına yönelik şiddetle ilgili bir bölüm bulunmamaktadır. Yine de şiddet, Sözleşme'de tanımlanan ayrımcılık kapsamında değerlendirilmektedir. Çünkü Sözleşme ile düzenlenen, kadının insani olarak gelişiminin önündeki engellerin kaldırılması, toplumsal cinsiyet rollerine dayanan önyargı ve uygulamaların kaldırılması amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranışlarının değiştirilmesi gibi yükümlülükler, şiddetin engellenmesi ile doğrudan ilişkilendirilebilecek niteliktedir.” (Karataş vd. 2008'den aktaran Karal ve Aydemir 2012:57).

Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği'nin kadına yönelik şiddet açısından faaliyetlerini ve uluslararası girişimlerini değerlendirdiğimizde 2000'li yıllara kadar kadının şiddete uğraması konusunda neler yapılacağına yönelik özel bir düzenleme yapılmadığı görülür. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik özel bir düzenleme olmasa da, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde yer alan "**işkençe yasağı, insanlık dışı ve kötü muamele yasağı ve zorla çalıştırma yasağı**" düzenlemelerine dayanılarak, BM'in "Kadınlara Karşı Şiddetin Önlenmesine İlişkin Bildirge"sinde yer alan kadına yönelik şiddeti düzenleyen maddelerin paralelinde kararlar alınmıştır. (Moroğlu 2012: 363)

Kadına yönelik şiddeti önleyecek düzenlemeler açısından, 2008 yılında Avrupa Konseyi'nde önemli kararlar alınmış, aynı yıl,

"Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komitesi, kadına yönelik şiddetle mücadele ve mağduru koruma önlemlerini geniş çerçevede ele alan, bağlayıcı ve yaptırım içeren bir uluslararası veya Avrupa çapında bir sözleşme düzenlenmesi çağrısında bulunmuştur"²³

Bu gelişmeler, kadına karşı şiddet açısından uluslararası boyutta yaptırım gücü ve bağlayıcılığı olan bir sözleşme olan **İstanbul Sözleşmesi**'nin ortaya çıkmasını sağlayacak siyasi ve sosyal ortamı hazırlamıştır.

Kadına yönelik şiddetle mücadele açısından güncel sayılabilecek önemli bir uluslararası sözleşme olan **İstanbul Sözleşmesi**, 7 Nisan 2011 tarihinde Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nde kabul edilmiştir. **İstanbul Sözleşmesi'nin ortaya çıkış nedeni ve önemi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kadına yönelik şiddetin önlenmesiyle ilgili Avrupa düzeyinde bir bağlayıcılığının bulunmaması gerçeği ve hukuki bir bağlayıcılığı olan sözleşmeye duyulan ihtiyaçtır** (Karal ve Aydemir 2012: 59).

İstanbul Sözleşmesi'ni Mayıs 2012 tarihi itibarıyla 20 ülke imzalamış²⁴, Türkiye bu sözleşmeyi 24.11.2011 tarihinde onaylamıştır. Türkiye bugün itibari ile sözleşmeyi onaylayan ve onay belgesini 14.03.2012 tarihinde Avrupa Konseyi'ne tevdi etmiş olan tek ülkedir. Sözleşme'nin 75. md. 2. fıkrası hükmü uyarınca, sözleşme en az sekizi Avrupa Konseyi üyesi olan on devlet tarafından onaylanmasından sonraki üç aylık süre sonunu takiben ayın ilk günü yürürlüğe girecektir (Moroğlu 2012: 357).

Henüz yürürlüğe girmemiş olan **İstanbul Sözleşmesi**'nin hemen bütün hükümlerinin, 6284 sayılı **Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin**

²³ www.durde.org'dan aktaran Moroğlu 2012:365.

²⁴ İmzaya açılma töreninde Sözleşmeyi 13 ülke imzalamıştır.

Önlenmesine Dair Kanun`da yer alması ve uygulamaya konulmuş olması, aslında Türkiye`nin bu konuya verdiği önemi açıkça göstermektedir (Şahin 2012).

İstanbul Sözleşmesi kadına yönelik ayrımcılığı ve kadının ev içerisinde gördüğü şiddeti önlemesi açısından bağlayıcılığı olan önemli bir adımdır. Bu nedenle, mağduru koruma ve şiddeti önleme adına atılan bu kapsamdaki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. **İstanbul Sözleşmesi'nin 3. maddesini** incelediğimizde şu tanımların yer aldığı görülmektedir;

“İş bu sözleşmenin amacı bakımından;

a) **“Kadına şiddet”**, bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılığın bir biçimi olarak anlaşılmaktadır ve ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin kadına fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan cinsiyete dayalı her türlü eylem ve bu eylemlerde tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir.

b) **“Aile içi şiddet”**: Aile içerisinde veya hanede, mağdur faille aynı evi paylaşırsa da paylaşmasa da eski veya şimdiki eşler veya partnerler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik şiddet eylemi anlamına gelir.

c) **“Toplumsal cinsiyet”**, kadın ve erkek için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir.

d) **“Kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”** kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları aşırı biçimde etkileyen şiddet anlamına gelir.

e) **“Mağdur”**, a ve b bentlerinde belirtilen davranışlara maruz kalan gerçek kişi anlamına gelir.

f) **“Kadın”** kelimesi 18 yaşın altındaki kız çocuklarını da kapsar”(Tarimeri 2012)²⁵

Sözleşme'nin kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tanımlamalarını açıkça belirtmesi, kadının mağdur olduğu durumların ayrıntılı olarak ifade edilmesi açısından önemlidir. Sözleşme'de ayrıntılı olarak şiddet biçimlerinin ortaya konulması, sözleşmeyi imzalayan devletler, bu şiddet türlerinin farklı biçimlerinin, bunların çocuklar üzerindeki etkilerinin ve bu şiddet biçimlerinin önüne geçilmesi gerektiğinin toplum

²⁵ Tarimeri, Nihat, (2012), “Kadına Yönelik ve Eviçi Şiddet ile İlgili İstanbul Sözleşmesinin Çevirisinde Hak Kısıtlayıcı Anlam Farklılaşması”

tarafından anlaşılması için farkındalık yaratmakla ve artırmakla görevlidir. Sözleşmenin bir diğer önemli boyutu, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve kadına yönelik şiddeti önlemesi bakımından devlete ve devletin kolluk kuvvetlerine sorumluluk yüklemesidir (İlkiz 2011).

Karal ve Aydemir (2012:59) Türkiye’de kadına yönelik şiddetle ilgili mevcut uygulamalarda fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalan kadınların hukuksal süreçleri ve koruma prosedürlerini başlatabilmesi için şiddetin belgelenmesi istenildiğini belirtmektedir. Uygulamadaki sorunların bir diğeri de mesai saatleri dışında alınacak kararlar konusunda yaşanan sorunlardır. İstanbul Sözleşmesi’nin uygulama açısından getirdiği yenilikler ve kolaylıklar ise şiddetin belgelenmesi ile ilgili işlemleri kolaylaştırıcı kararları mümkün kılması, delile ihtiyaç duyulmadan koruma önlemlerinin alınabilmesi ve bu anlamda şiddet mağduruna olabildiğince çabuk yardım edilme imkânı tanınmasıdır. Benzer bir biçimde, kolluk kuvvetlerinin kadına yönelik şiddet olaylarına karşı, mesai saatleri dışında 7 gün 24 saat işlem yapabilmesine olanak tanıyan düzenlemeler de sözleşmenin uygulama açısından getirdiği yenilikler olarak göze çarpmaktadır.

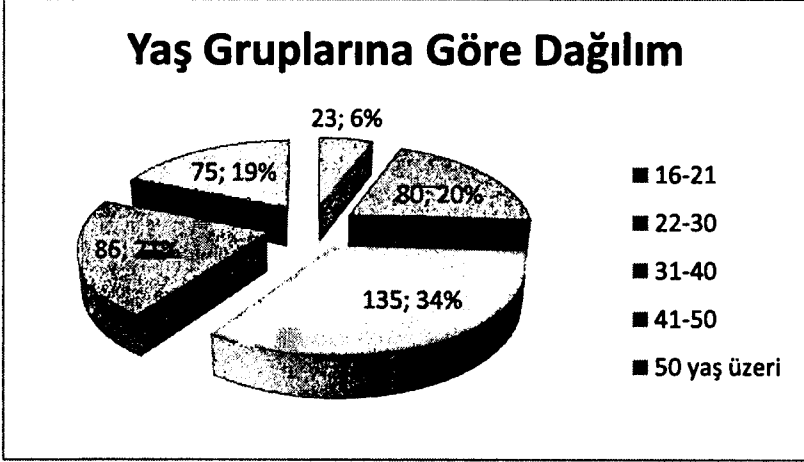
Sözleşme’nin 3. maddesinde *“Toplumsal cinsiyet: kadınlar ve erkekler için toplum tarafından uygun görülen ve sosyal olarak inşa edilen roller, davranışlar, eylemler ve nitelikler anlamına gelir”* denildikten sonra *“kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet anlamına geldiğine”* açık ifadelerle yer verilmiş olmasına karşın, Moroğlu (2012: 367)’nin da ifade etmiş olduğu gibi, bu tanıma 8 Mart 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilen 6284 sayılı *“Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”*da yer verilmemiştir.

Moroğlu (2012: 369)’na göre, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesine yönelik yasalar yapılırken *“kadına yönelik şiddetin önlenmesi, kadının şiddetten korunması”* yerine *“ailenin korunması”* olarak adlandırılması tercih edilmektedir. Oysa, 4320 sayılı yasa 1998 yılında esas olarak kadını şiddetten korumak amacıyla düzenlenmiş, buna rağmen *“Ailenin Korunmasına Dair Kanun”* adıyla çıkarılmıştır. 8 Mart 2012 tarihinde TBMM’de kabul edilen *6284 sayılı yeni yasanın da Tasarı halindeki adı “Kadın ve Aile Bireylerinin Şiddetten Korunması Yasa Tasarısı”* olmasına rağmen Meclis’e sunulurken *“Ailenin Korunmasına ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun”* olarak değiştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

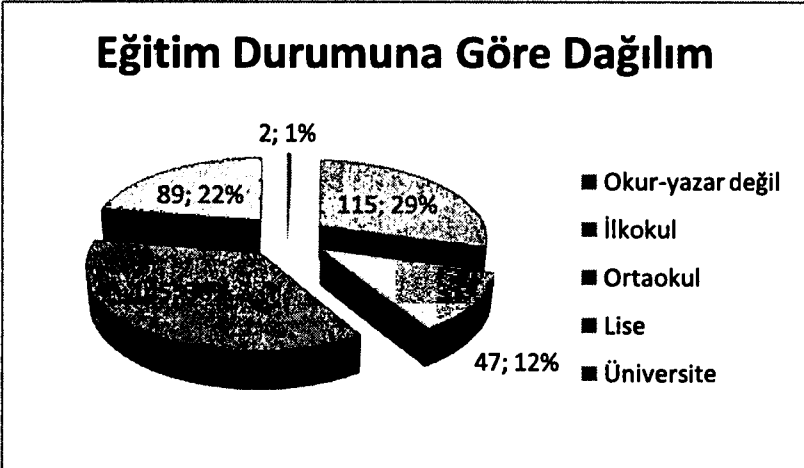
ARAŞTIRMANIN NİCEL BULGULARI

3.1. Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Dağılımları

Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımları göz önünde bulundurulduğunda en yüksek orandaki yaş kategorisinin, %34 (135 kişi) ile “31-40 yaş kategorisi”ndeki katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

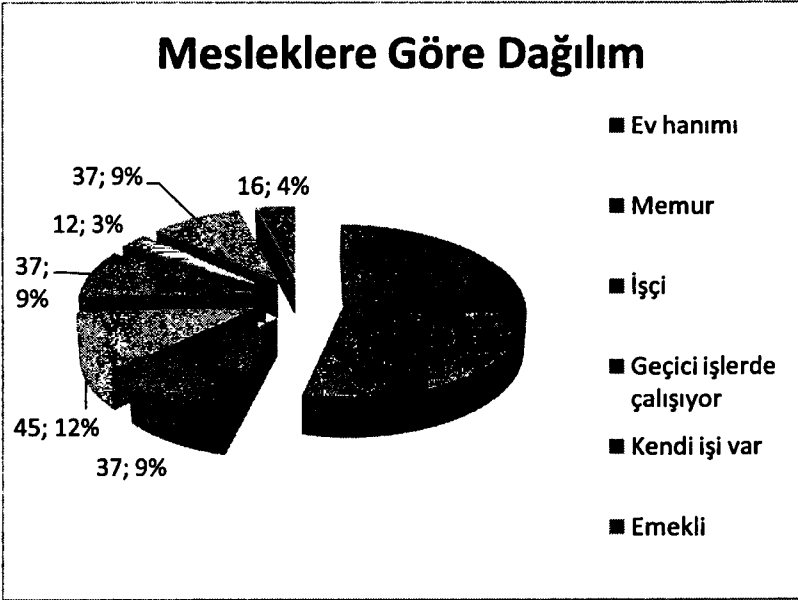
3.2. Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Katılımcıların %36'lık ve en yüksek oranda "lise mezunları"ndan oluştuğu, bu oranı %29 ile "ilkokul mezunları"nın takip ettiği görülmektedir. "Okur-yazar olmayan" katılımcı oranı %1 (2 kişi) iken, "üniversite mezunu" olan katılımcıların oranı %22 (89 kişi)'dir.

"Lise ve üzeri düzey eğitim"e sahip olan katılımcıların oranı %58,5 (234 kişi) iken "lise altı düzey eğitim"e sahip olan katılımcıların oranı %41 (164 kişi)'dir.

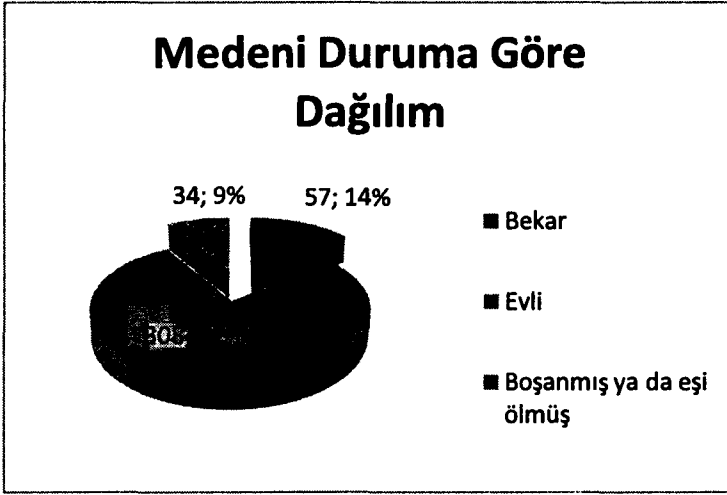
3.3. Katılımcıların Mesleklerine Göre Dağılımları

Katılımcıların %54'ünün "ev hanımı"; %12'sinin "işçi"; %9'unun "memur"; %9'unun "emekli" ve yine %9'unun "geçici işlerde çalıştığı" görülmüştür. "Kendi işinde çalışan" katılımcı oranı %3 iken, katılımcıların %4'lük oranının "öğrenci" oldukları görülmektedir.

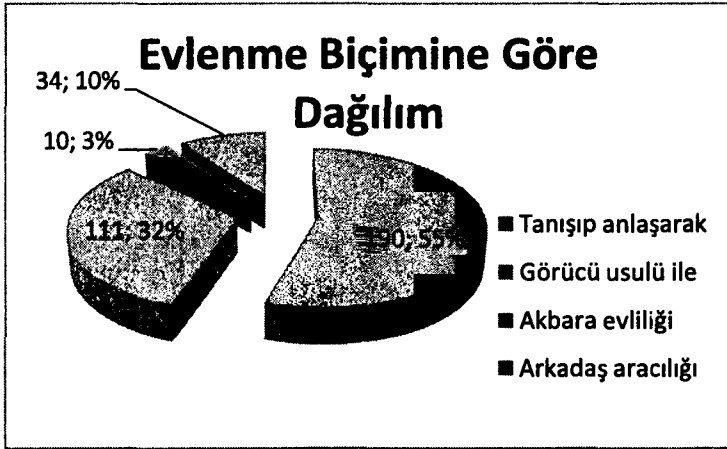
Halen gelir getirici bir işte çalışıyor olduklarını ifade edenlerin oranı %32,8 iken; gelir getirici bir işte "çalışmıyor" durumda olanların oranı %67,2'dir.

3.4. Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Katılımcıların %77'sinin “evli”; %14'ünün “bekar” ve %9'unun “boşanmış ya da eşi vefat etmiş” olduğu görülmektedir.

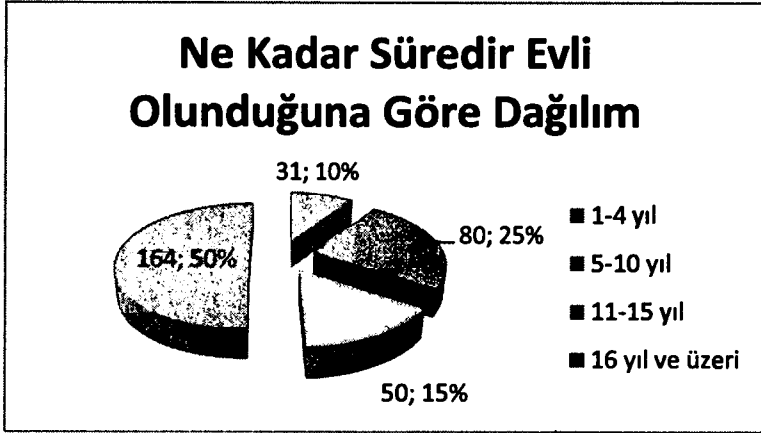
3.5. Katılımcıların Evlenme Biçimlerine Göre Dağılımları

Katılımcıların %55'lik yüksek bir oranının “tanışıp anlaşılarak” evlenmiş oldukları; %32'sinin “görücü usulü” ile; %10'unun “arkadaşları aracılığı ile tanışıp anlaşılarak” evlendikleri ve %3'ünün de ailelerin rızası ile “akraba evliliği” yapmış olduklarını ifade ettikleri görülmektedir.

Katılımcılar arasında genel anlamda, “tanışıp anlaşılarak” evlenenlerin oranının %64.9 iken aile kararı ile evlenenlerin oranının %35.1 olduğu görülmüştür.

3.6. Katılımcıların Ne Kadar Süredir Evli Olduklarına Göre Dağılımları

“Evli olan” katılımcıların %50’sinin “16 yıl ve üzeri”; %25’inin “5-10 yıl”; %15’inin “11-15 yıl” ve %10’unun ise “1-4 yıl” süreden beri evli oldukları gözlemlenmiştir.

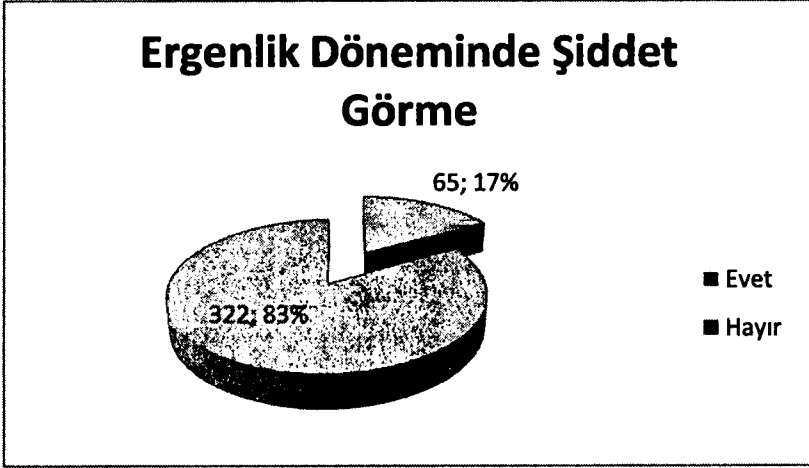
3.7. Katılımcıların Hayat Seyirlerine Göre Şiddete Maruz Kalma Durumları

3.7.1. Katılımcıların Çocuklukta Şiddete Maruz Kalmalarına Göre Dağılımları

Katılımcıların %72’sinin çocuklukta şiddete maruz kalmadıklarını, %28’inin ise şiddete maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.7.2. Katılımcıların Ergenlikte Şiddete Maruz Kalmalarına Göre Dağılımları

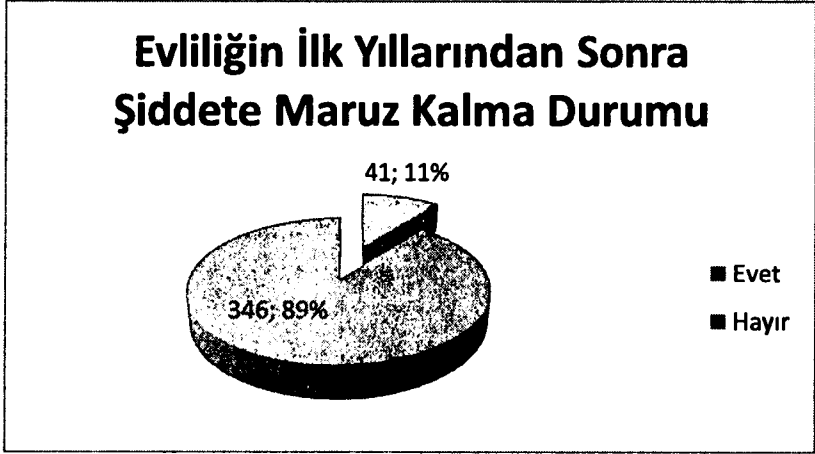
Katılımcıların %83'ünün ergenlik dönemlerinde şiddete maruz kalmadıklarını; buna karşın %17'sinin şiddete maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.7.3. Katılımcıların Evliliklerinin İlk Yıllarında Şiddete Maruz Kalmalarına Göre Dağılımları

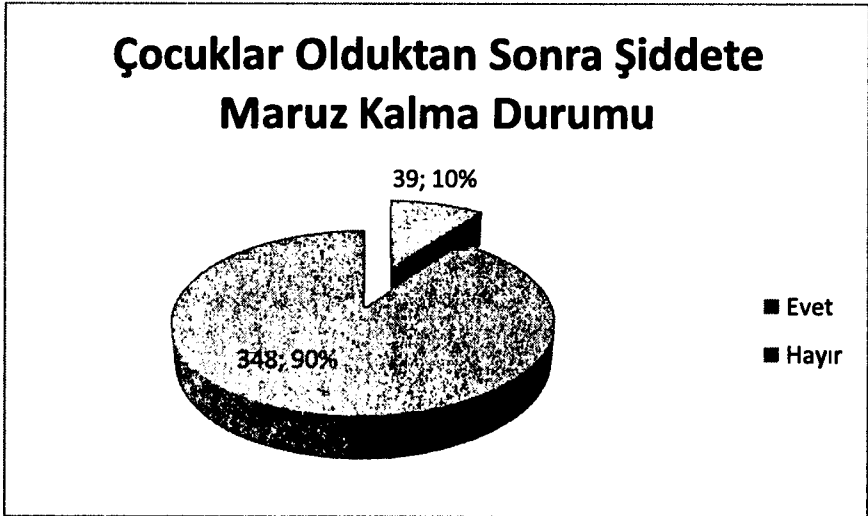
Katılımcıların %20'sinin “evliliklerinin ilk yıllarında şiddete maruz kaldıkları”nı ifade ettikleri görülmüştür.

3.7.4. Katılımcıların Evliliklerinin İlk Yıllarından Sonra Şiddet Görme Eğilimlerine Göre Dağılımları

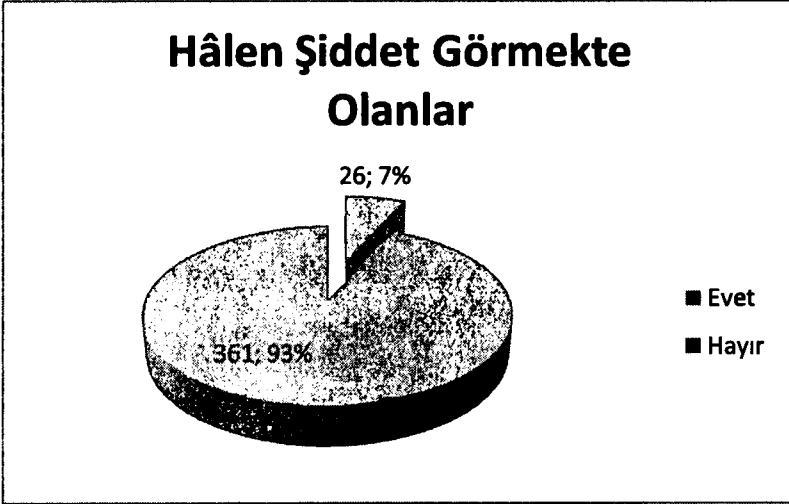
Katılımcıların %11'inin "evliliklerinin ilk yıllarından sonra şiddete maruz kaldıkları"ı ifade ettikleri görülmüştür.

3.7.5. Katılımcıların Çocukları Olduktan Sonra Şiddet Görme Eğilimlerine Göre Dağılımları

Katılımcıların %10'nun "çocukları olduktan sonra şiddete maruz kaldıkları"ı ifade ettikleri görülmüştür.

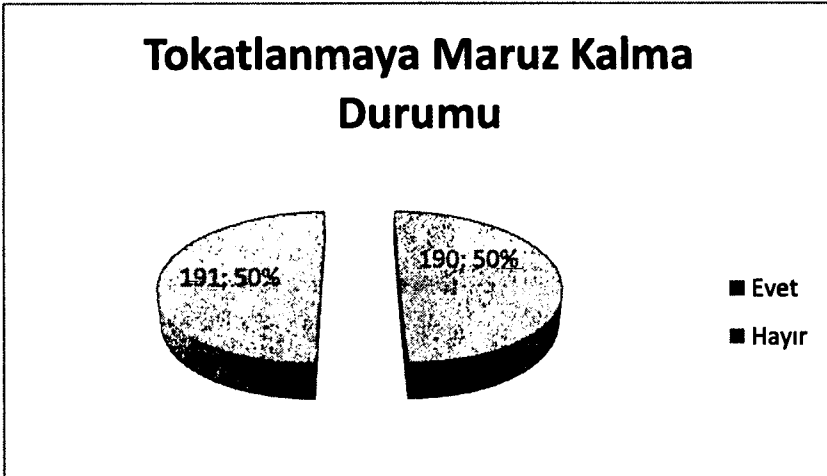
3.7.6. Katılımcıların Hâlen Şiddet Görme Eğilimlerine Göre Dağılımları

Katılımcıların %7'sinin (26 kişi) "hâlen şiddete maruz kaldıkları"nı ifade ettikleri görülmüştür.

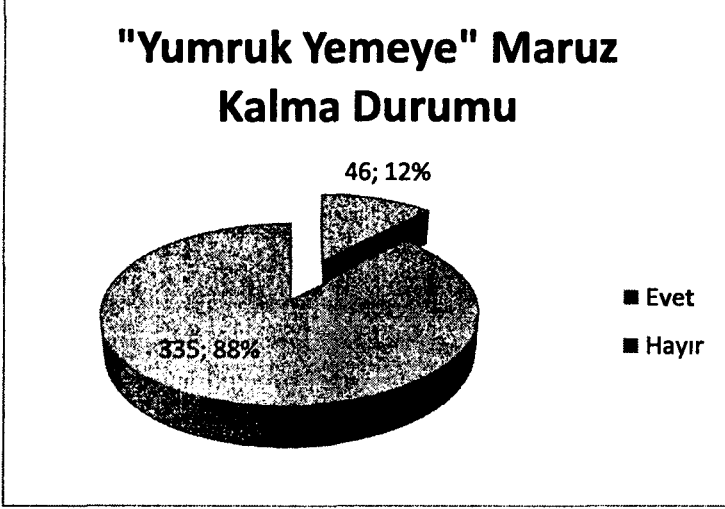
3.8. Katılımcıların Maruz Kaldıkları Fiziksel Şiddet Türlerine Göre Dağılımları

3.8.1. Katılımcıların "Tokatlanmaya" Maruz Kalma Durumlarına Göre Dağılımları

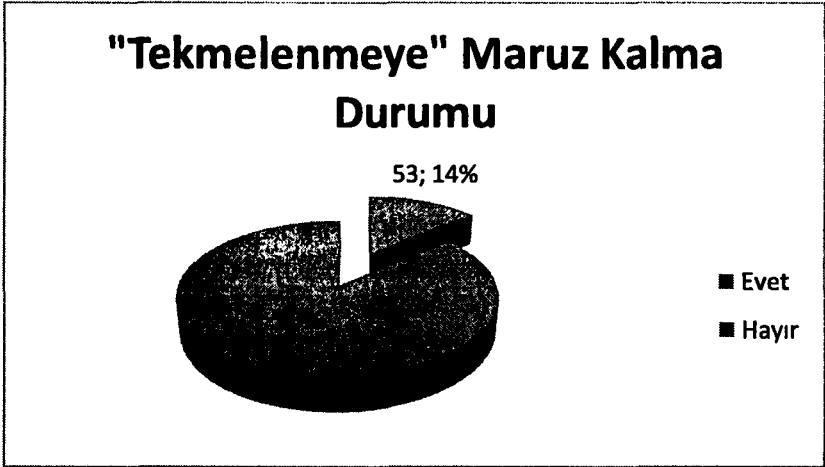
Katılımcıların %50'sinin (190 kişi) hayat seyirlerinin bir döneminde "tokatlanmaya" maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.8.2. Katılımcıların "Yumruk Yemeye" Maruz Kalma Durumlarına Göre Dağılımları

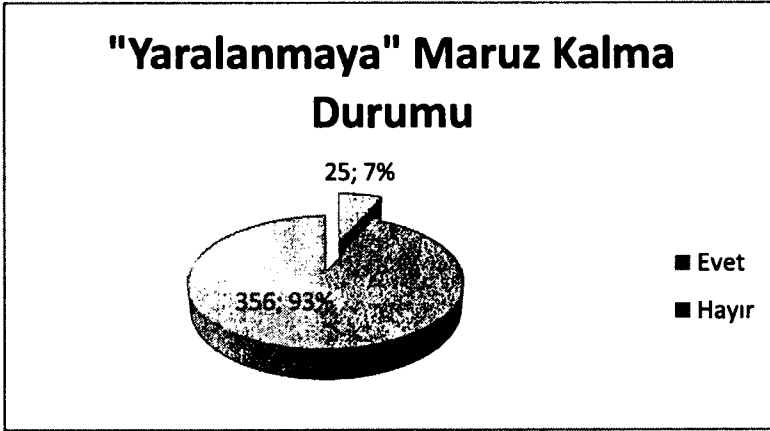
Katılımcıların %12'sinin (46 kişi) hayat seyirlerinin bir döneminde "yumruk yemeye" maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.8.3. Katılımcıların "Tekmelenmeye" Maruz Kalma Durumlarına Göre Dağılımları

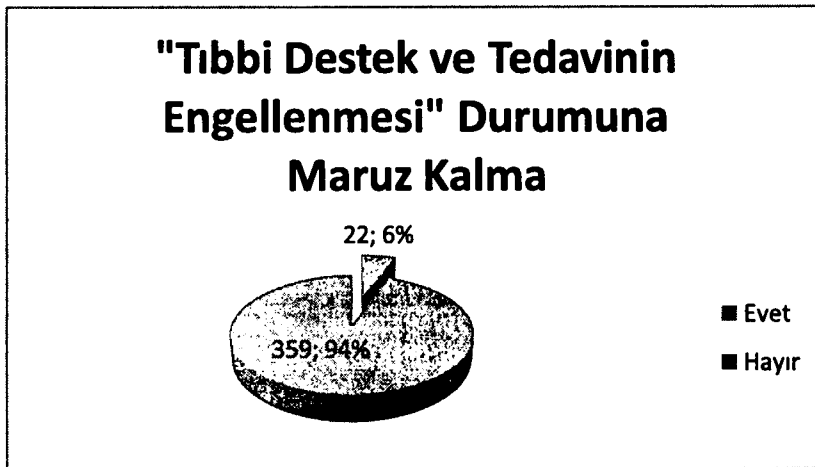
Katılımcıların %14'ünün (53 kişi) hayat seyirlerinin bir döneminde "tekmelenmeye" maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.8.4. Katılımcıların "Yaralanmaya" Maruz Kalma Durumlarına Göre Dağılımları

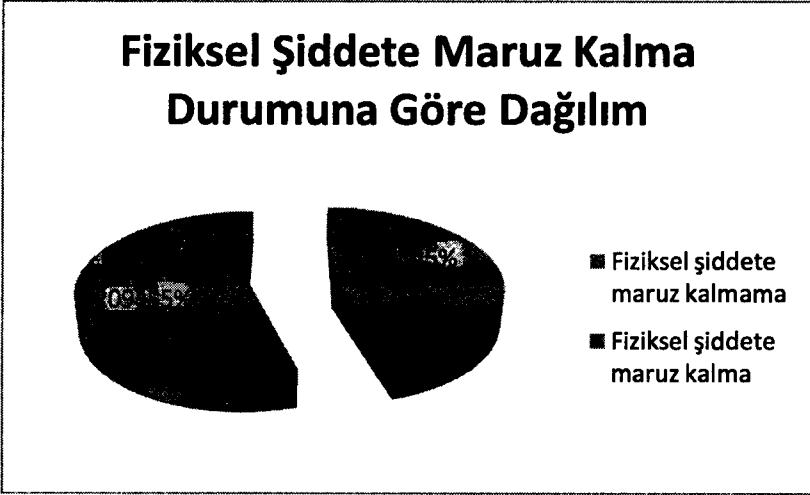
Katılımcıların %7'sinin (25 kişi) hayat seyirlerinin bir döneminde "yaralanmaya" maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.8.5. Katılımcıların Gerek Duyulduğu Halde Tıbbi Destek ve Tedavilerinin Engellenmesi ile Karşılaşma Durumlarına Göre Dağılımları

Katılımcıların %6'sınının (22 kişi) hayat seyirlerinin bir döneminde "tıbbi destek ve tedavi görmelerinin engellenmesi" durumuna maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.8.6. Katılımcıların Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumları

Fiziksel şiddet türlerine maruz kalanların oranı %55 (209 kişi) iken maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanların oranı %45 (174 kişi)'dir.

3.8.6.1. Katılımcıların Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumlarının * Kadınların Şiddete Zemin Hazırladığı Düşüncesine Göre Dağılımı

Fiziksel Şiddet * Kadınların Şiddete Zemin Hazırladığı Düşüncesine

		Bazı kadınlar toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına . çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırlıyor. Bu görüşe katılıyor musunuz?		Toplam
		Hayır Katılmıyorum	Evet Katılıyorum	
Fiziksel Şiddet	Fiziksel şiddete maruz kalmama	Sayı 75 %sütun 39,1%	93 55,4% 51,7%	168 100,0% 45,2%
	Fiziksel şiddete maruz kalma	Sayı 117 %sütun 60,9%	87 42,6% 48,3%	204 100,0% 54,8%
	Toplam	Sayı 192 %sütun 100,0%	180 48,4% 100,0%	372 100,0% 100,0%
		%satır 44,6%	%satır 42,6%	%satır 48,3%

Katılımcıların fiziksel şiddet biçimlerine maruz kalıp kalmadıklarının, “kadınların şiddetin yaşanmasına zemin hazırlayan davranışlarda bulunup bulunmadıkları”na ilişkin görüşleri arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi Square: 5,959, p (0.015)<0.05).

Fiziksel şiddete maruz kalmış olanların %57’si kadınların şiddete zemin hazırlayan tutum ve davranışlarda buldukları görüşüne katılmayan katılımcılardan oluşmakta iken, %42,6’sı bu görüşe katılmaktadırlar.

3.8.6.2. Katılımcıların Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumlarının * Kimden Şiddet Görüldüğü

Fiziksel Şiddet * Kimden Şiddet Görüldüğü

			Kimden Şiddet Görüldüğü		Toplam
			Diğer	Partner Şiddeti (Eş, Nişanlı, Erkek Arkadaş)	
Fiziksel Şiddet Görme	Fiziksel şiddete maruz kalmama	Sayı	17	11	28
		%satur	60,7%	39,3%	100,0%
		%sütun	23,6%	8,2%	13,6%
	% Toplam		8,3%	5,3%	13,6%
	Fiziksel şiddete maruz kalma	Sayı	55	123	178
		%satur	30,9%	69,1%	100,0%
%sütun		76,4%	91,8%	86,4%	
% Toplam		26,7%	59,7%	86,4%	
Toplam	Sayı	72	134	206	
	%satur	35,0%	65,0%	100,0%	
	%sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
% Toplam		35,0%	65,0%	100,0%	

Katılımcıların fiziksel şiddete maruz kalıp kalmama durumları ile şiddeti kimden gördükleri arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 9.460, p(0.002)<0.05). Fiziksel şiddet biçiminin, diğer şiddet türleri ile karşılaştırıldığında, büyük oranda yakın duygusal ilişki içinde olunan partnerler tarafından uygulandığını göstermektedir.

Fiziksel şiddete maruz kalmadıklarını buna karşın şiddetin diğer biçimlerine maruz kalmış olduklarını beyan eden katılımcıların %60,7'si yakın duygusal ilişki içinde olunan partnerler dışındaki yakın akraba, akraba ve daha uzak sosyal etkileşim içinde oldukları kişilerden kaynaklanan fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, fiziksel şiddet dışındaki şiddet türlerine maruz kalanların %39,3'ünün bu şiddeti yakın duygusal ilişki içinde olunan (eş, eski eş, erkek arkadaş, nişanlı) kişilerden gördüklerini ifade ettikleri gözlemlenmiştir.

Fiziksel şiddete maruz kalanların %30,9'u yakın duygusal ilişki içinde olunmuş partnerler dışındaki kişilerden kaynaklanmışken, bu oran yakın duygusal ilişki içinde olunan partnerlerde %69,1 oranındadır.

3.8.6.3. Maruz Kalınan Fiziksel Şiddet Türlerinin “Toplam Yanıtlar” İçindeki Dağılımının * Kimden Şiddet Görüldüğüne İlişkin Dağılımı

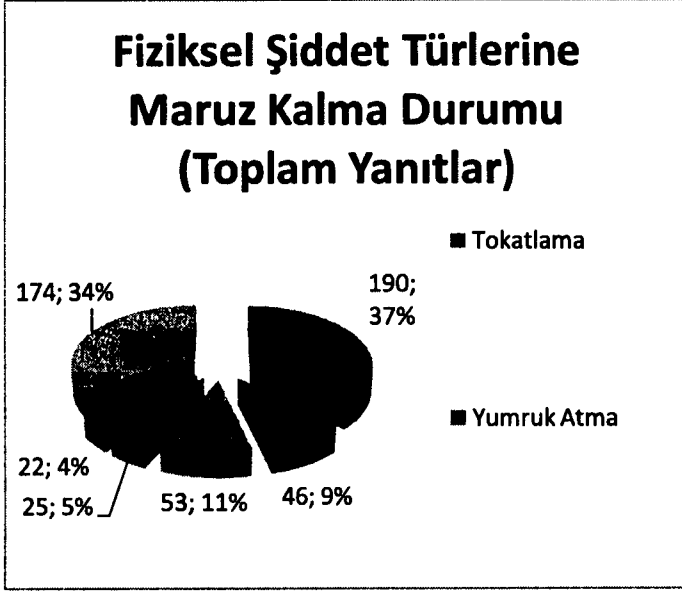
Fiziksel Şiddet Türleri (Toplam Yanıtlar İçindeki Dağılım) *Şiddetin Kimden Görüldüğü

		Kimden Şiddet Görüldüğü			Toplam
		Diğer	Yakın duygusal ilişkideki partner şiddeti		
Fiziksel Şiddet Türleri	Tokatlama	Sayı	53	111	164
		%satur	32,3%	67,7%	
		%sütun	72,6%	48,7%	
		% Toplam	17,6%	36,9%	54,5%
	Yumruk Atma	Sayı	6	38	44
		%satur	13,6%	86,4%	
		%sütun	8,2%	16,7%	
		% Toplam	2,0%	12,6%	14,6%
	Tekmeleme	Sayı	7	40	47
		%satur	14,9%	85,1%	
		%sütun	9,6%	17,5%	
		% Toplam	2,3%	13,3%	15,6%
	Yaralama	Sayı	5	20	25
		%satur	20,0%	80,0%	
		%sütun	6,8%	8,8%	
		% Toplam	1,7%	6,6%	8,3%
Gerek duyduğu halde tıbbi destek ve tedavi görmesini engelleme	Sayı	2	19	21	
	%satur	9,5%	90,5%		
	%sütun	2,7%	8,3%		
	% Toplam	0,7%	6,3%	7,0%	
Toplam		Sayı	73	228	301
		% Toplam	24,3%	75,7%	100,0%

Katılımcıların maruz kaldıklarını ifade ettikleri farklı fiziksel şiddet türlerine göre, kimler tarafından şiddete maruz bırakılmış olduklarına ilişkin görüşlerinin toplam yanıtlar içindeki dağılımına bakıldığında; fiziksel şiddet türlerinin her kategorisinde, yakın duygusal ilişki içinde bulunan ya da bulunmuş olan partnerler tarafından maruz kalınma oranının diğer faillerden (baba, anne, abi,

yakın akraba, sokaktaki vatandaş vb) daha yüksek oranda bir dağılıma sahip olduğu görülmüştür.

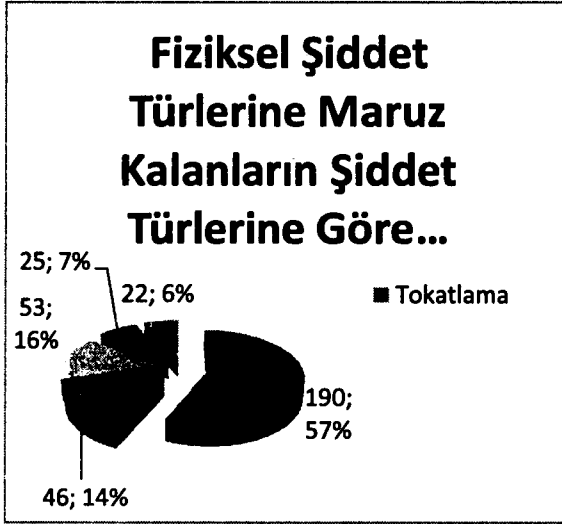
3.8.7. Maruz Kalınan Fiziksel Şiddet Türleri “Toplam Yanıtlar” İçindeki Dağılım

Katılımcılardan fiziksel şiddete maruz kalmayanların oranı %34 (174 kişi)'tür. Fiziksel şiddetin farklı biçimlerine maruz kalmış olduklarını ifade etmiş olanların toplam yanıtlar içindeki dağılımı ise %76 (336 yanıt)'dır.

Katılımcılardan fiziksel şiddete maruz kalanların verdikleri 336 yanıtın “fiziksel şiddet” türlerine göre çoklu yanıtlarının dağılımlarına bakıldığında, en yüksek orandaki dağılımın %37 ile (190 yanıt) “tokatlanmaya maruz kalanlar” tarafından oluşturulduğu görülmektedir.

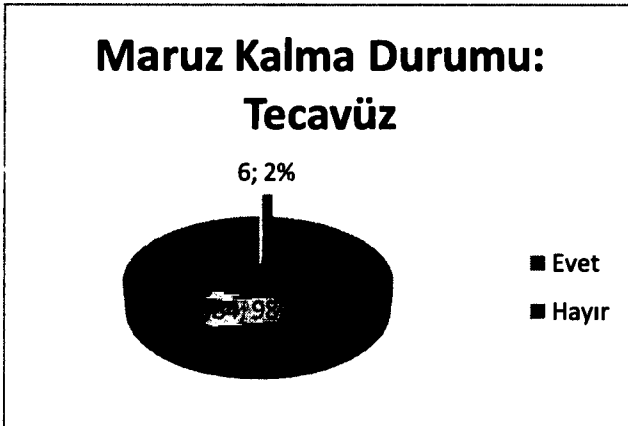
Bu oranı, %11 (53 yanıt) ile “tekmelenmeye maruz kalanlar”, %9 (46 yanıt) ile “yumruklanmaya maruz kalanlar”, %5 (25 yanıt) ile “yaralanmaya maruz kalanlar” ve %4 (22 yanıt) ile “tıbbi destek ve tedavinin engellenmesi durumuna maruz kalanlar” takip etmektedir.

Katılımcılardan fiziksel şiddete maruz kalanların, maruz kaldıkları çoklu fiziksel şiddet türlerine göre toplam 336 yanıt içindeki dağılımlarına bakıldığında; fiziksel şiddet türlerine maruz kalanların %57 (190 yanıt)'sinin "tokatlanmaya", %16 (53 yanıt)'sının "tekmelenmeye", %14'ünün (46 yanıt) "yumruklanmaya", %7'sinin (25 yanıt) yaralanmaya" ve %6'sının (22 yanıt) "tıbbi destek ve tedaviye ulaşmalarının engellenmesi"ne maruz kaldıkları görülmektedir.

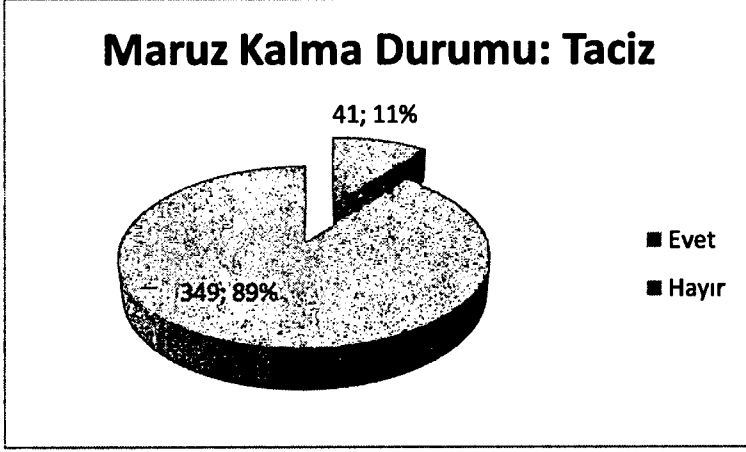
3.9. Maruz Kalınan Cinsel Şiddet Biçimlerine Göre Dağılım

3.9.1. Maruz Kalma Durumu: Tecavüz

Katılımcılardan "tecavüz"e maruz kaldıklarını ifade etmiş olanların oranı %2 (6 kişi)'dir.

3.9.2. Maruz Kalma Durumu: Taciz

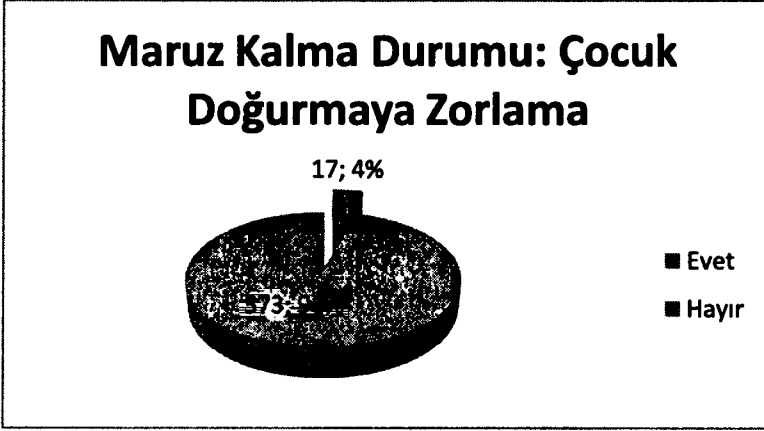
Katılımcılardan “taciz”e maruz kaldıklarını ifade etmiş olanların oranı %11 (41 kişi)’dir.

3.9.3. Maruz Kalma Durumu: İstemediği Halde Cinsel İlişkiye Girmek Zorunda Kalanlar

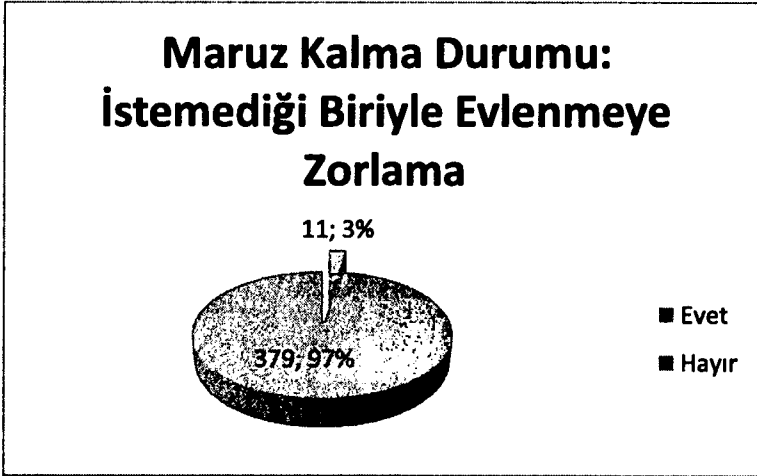
Katılımcılardan “istemedikleri halde cinsel ilişkiye girmek” zorunda kaldıklarını ifade etmiş olanların oranı %10 (38 kişi)’dur.

3.9.4. Maruz Kalma Durumu: Çocuk Doğurmaya Zorlanma

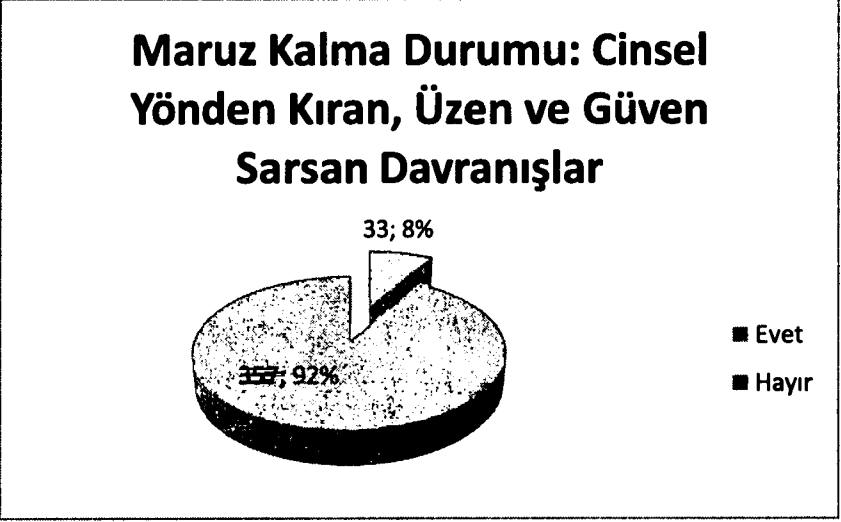
Katılımcılardan “istemedikleri halde çocuk doğurmaya” zorlanmış olduklarını ifade edenlerin oranı %4 (17 kişi)’tür.

3.9.5. Maruz Kalma Durumu: İstemediği Biriyle Evlenmeye Zorlanma

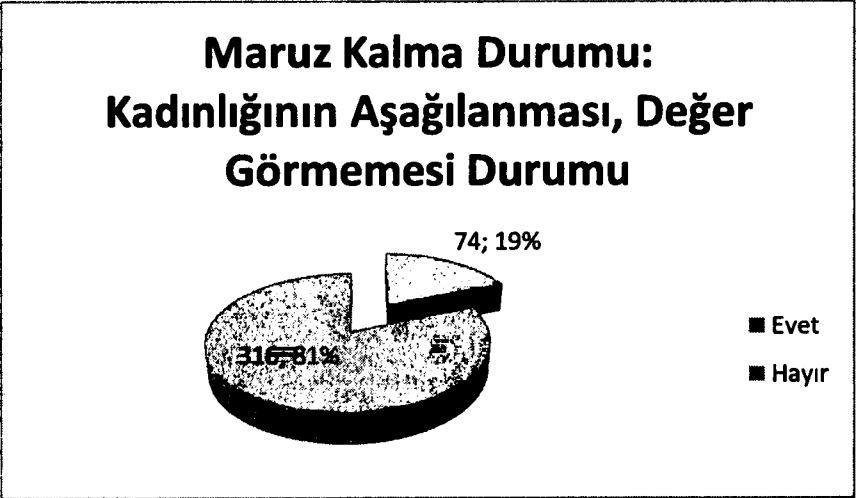
Katılımcılardan “istemedikleri halde biriyle evlenmeye zorlanmış olduklarını ifade edenlerin oranı %3 (11 kişi)’tür.

3.9.6. Maruz Kalma Durumu: Cinsel Yönden Kıran, Üzen ve Güven Sarsan Davranışlar

Katılımcılardan %8'inin (33 kişi), "cinsel yönden kendilerini kıran, üzen, güvenlerini sarsıcı davranışlara maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.9.7. Maruz Kalma Durumu: Cinsel Açıdan Kadınlığının Aşağılanması, Değer Görmemesi Durumu

Katılımcılardan "kadınlıklarının aşağılanması, değer görmemesi durumu" ile karşılaşmış olduklarını ifade edenlerin oranı %19'dur (74 kişi).

3.9.8. Maruz Kalma Durumu: Cinsel Sarkıntılık, Laf Atma

Katılımcıların %27'sinin (105 kişi) "sarkıntılık ve laf atma"ya maruz kaldıkları, buna karşın %73'ünün (285 kişi) bu türden bir olaya maruz kalmadıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.9.9. Maruz Kalma Durumu: Cinsel İçerikli Rahatsız Edici Mesaj veya Mektup Almak

Katılımcılardan %4 'ünün (16 kişi) "cinsel içerikli rahatsız edici mesaj ya da mektup gönderilmesi"ne maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.9.10. Maruz Kalma Durumu: Giyim Tarzına Müdahale

Maruz Kalma Durumu: Giyim Tarzına Müdahale

■ Evet
■ Hayır

Katılımcılardan %19'unun (74 kişi) "giyim tarzına müdahale edilmesi"ne maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

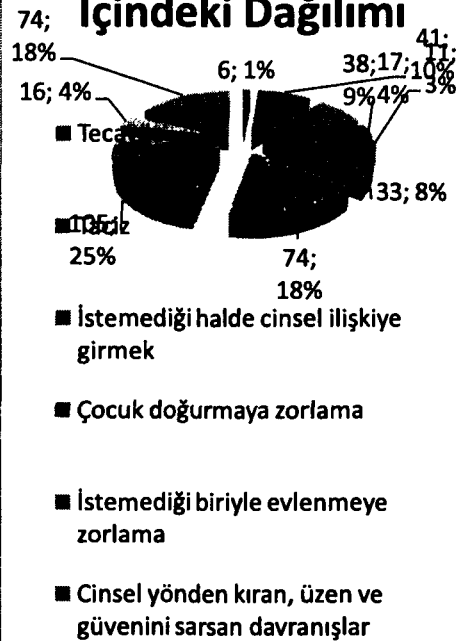
3.9.11. Maruz Kalınan Cinsel ve Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddet Biçimlerinin Toplam Yanıtlar içindeki Dağılımı

Katılımcıların maruz kaldıklarını ifade etmiş oldukları cinsel ve toplumsal cinsiyet temelli şiddet biçimlerinin toplam yanıtlar içindeki dağılımı göz önünde bulundurulduğunda en yüksek oranda maruz kalınan bu kategorideki şiddet biçiminin %25 (105 yanıt) ile "sarkıntılık, laf atma" biçimindeki sözlü cinsel taciz olduğu görülmektedir.

"Giyim tarzına müdahale" ve "kadınlığın aşağılanması, değer görmemesi" durumu ile karşılaştıklarını ifade edenlerin oranlarının %18 (74'er yanıt) eşit oranda oldukları gözlemlenmiştir.

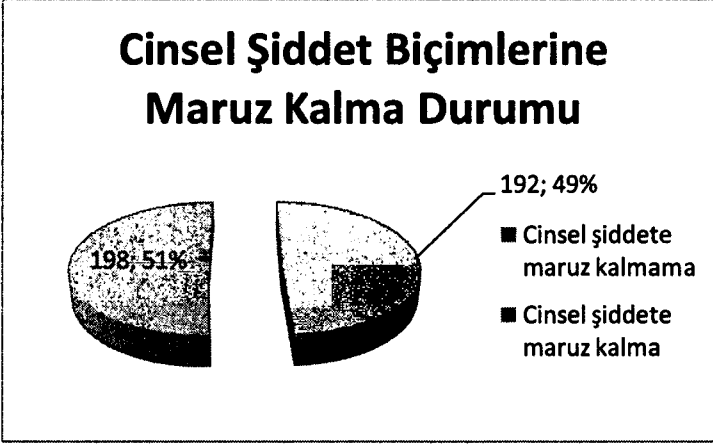
Fiziksel içerikli cinsel taciz biçimiyle karşılaştıklarını ifade edenlerin oranının ise %10 (40 yanıt) oranında dağılım gösterdiği görülürken,

Maruz Kalınan Cinsel Şiddet Biçimlerinin Toplam Yanıtlar içindeki Dağılımı

“istemediği halde cinsel ilişkiye girmeye zorlanma” durumu ile karşılaşanların oranı %9 (38 yanıt) ve “cinsel yönden özgüven kıran” davranışlara maruz kaldıklarını ifade edenlerin oranı %8 (33 yanıt)’dir.

3.9.12. Cinsel Şiddet Biçimlerine Maruz Kalma Durumu

Katılımcıların cinsel şiddet biçimlerine maruz kalıp kalmama durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında %51'inin (198 kişi) maruz kaldıkları, %49'unun kalmadıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

3.9.12.1. Cinsel Şiddete Maruz Kalma*Şiddetin Kimin Tarafından Uygulandığı

Katılımcıların cinsel şiddet biçimlerinden en az birisine maruz kalıp kalmadıklarına bağlı olarak şiddetin kimler tarafından uygulandığına göre dağılımlarına bakıldığında, istatistik bakımından anlamlı bir farklılık bulunduğu görülmüştür (Chi square: 13,273, $p(0.00) < 0.05$).

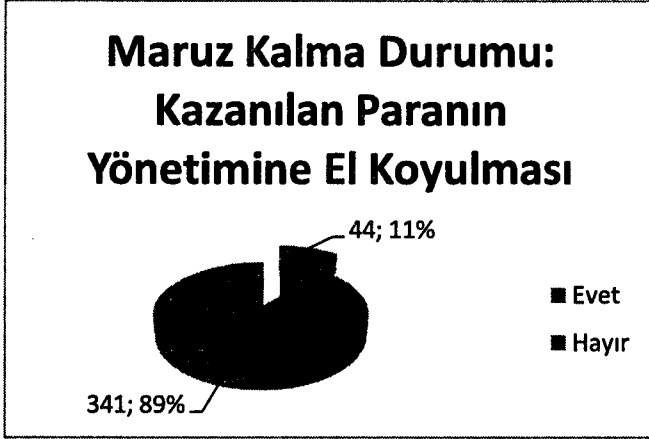
Cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin, %71,3'ü yakın duygusal ilişki içinde oldukları partnerleri tarafından söz konusu şiddet biçimlerine maruz kaldıklarını ifade etmişken, %28,7'si yakın duygusal ilişki içinde olunan partnerler dışındaki kişiler tarafından söz konusu şiddet biçimlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Cinsel Şiddete Maruz Kalma* Şiddetin Uygulayıcısı

			Şiddetin Kimin Taraından Uygulandığı		Toplam
			Diğer	Yakın duygusal ilişki- deki partner şiddeti	
Cinsel Şiddet		Sayı	30	23	53
	Cinsel şiddete maruz kalmama	% satır	56,6%	43,4%	100,0%
		% Sütun	41,1%	17,7%	26,1%
		% Toplam	14,8%	11,3%	26,1%
		Sayı	43	107	150
	Cinsel şiddete maruz kalma	% satır	28,7%	71,3%	100,0%
Toplam		% Sütun	58,9%	82,3%	73,9%
		% Toplam	21,2%	52,7%	73,9%
		Sayı	73	130	203
		% satır	36,0%	64,0%	100,0%
		% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	36,0%	64,0%	100,0%

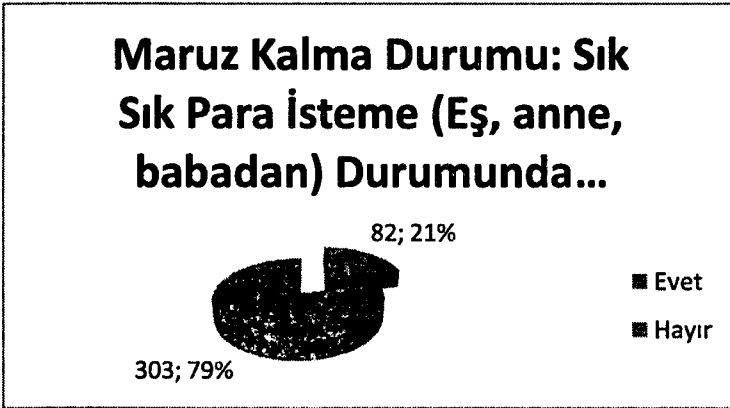
3.10. Maruz Kalınan Ekonomik Şiddet Biçimlerine Göre Dağılımlar

3.10.1. Maruz Kalma Durumu: Kazanılan Paranın Yönetimine El Koyulması

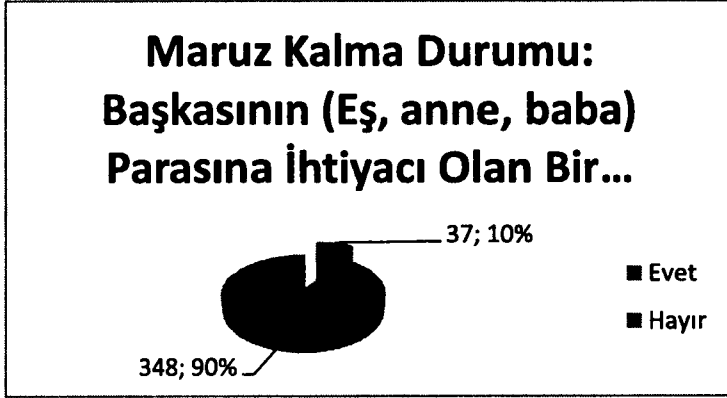
Katılımcıların %11'inin (44 kişi), kazandıkları paranın yönetimine el koyulması durumuyla karşı karşıya kaldıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

3.10.2. Maruz Kalma Durumu: Sık Sık Para İstemek Durumunda Bırakılma

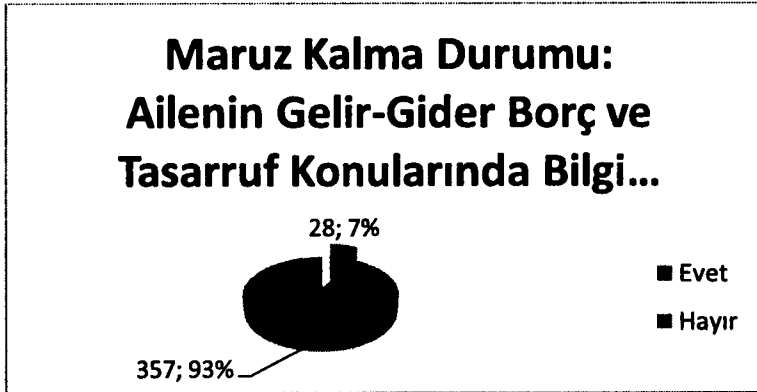
“Sık sık para istemek”, kısıtlı bir para ile idare etmek ve tekrar istemek durumunda kalarak “mahcubiyet” durumu ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiş olan katılımcıların oranının %21 (82 kişi) olduğu görülmektedir.

3.10.3. Maruz Kalma Durumu: Başkasının (Eş, anne, baba) Parasına İhtiyacı Olan Bir Durumda Olduğunun Sık Sık Hatırlatılması

Katılımcıların %10'unun ekonomik açıdan bağımlılığının sık sık kendisine hatırlatılması durumu ile karşı karşıya kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.10.4. Maruz Kalma Durumu: Ailenin Gelir-Gider, Borç ve Tasarruf Konularında Bilgi Alamama

Katılımcıların %7'sinin (28 kişi), ailenin gelir-gider, borç ve tasarruf durumu hakkında bilgi alamama durumu ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.10.5. Maruz Kalma Durumu: Tasarruf Yapmasına İzin Verilmemesi

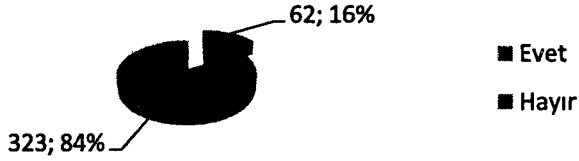
Katılımcıların %7'sinin (28 kişi), kişisel tasarruf yapmalarına izin verilmemesi durumu ile karşı karşıya kaldıklarını ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.10.6. Maruz Kalma Durumu: Çalışmasına İzin Verilmemesi

Katılımcıların %21'inin (81 kişi), çalışmasına izin verilmemiş olduğunu ifade ettikleri görülmektedir.

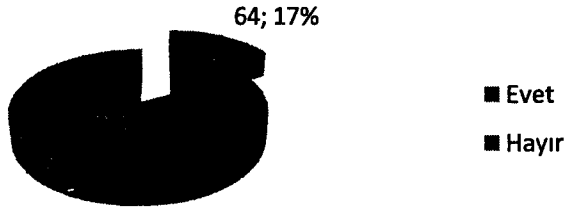
Maruz Kalma Durumu: Çalışmasına İzin Verilse Bile Nerede ve Ne Zaman...

Katılımcıların %16'sı çalışmasına izin verilmekle birlikte, nerede ve ne zaman çalışabileceği konularında müdahalelere maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

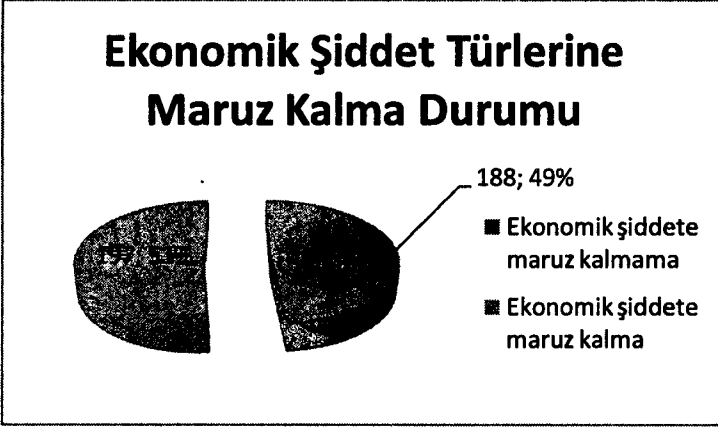
3.10.7. Maruz Kalma Durumu: Ekonomik Konularda Fikrinin Sorulmaması

Maruz Kalma Durumu: Ekonomik Konularda Fikrinin Sorulmaması

Katılımcıların %17'si (64 kişi) ekonomik konularda fikrinin sorulmaması durumu ile karşı karşıya kalmış olduklarını ifade etmişlerdir.

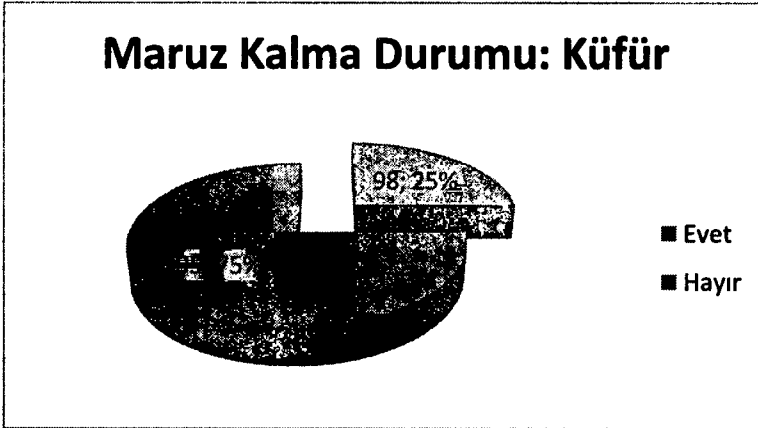
3.10.8. Ekonomik Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu

Katılımcıların ekonomik şiddet türlerinden en az birine maruz kalıp kalmama durumlarına göre dağılımları göz önünde bulundurulduğunda, %51'inin (197 kişi) ekonomik şiddet türlerinden en az birine maruz kaldıklarını ifade etmiş oldukları görülmektedir.

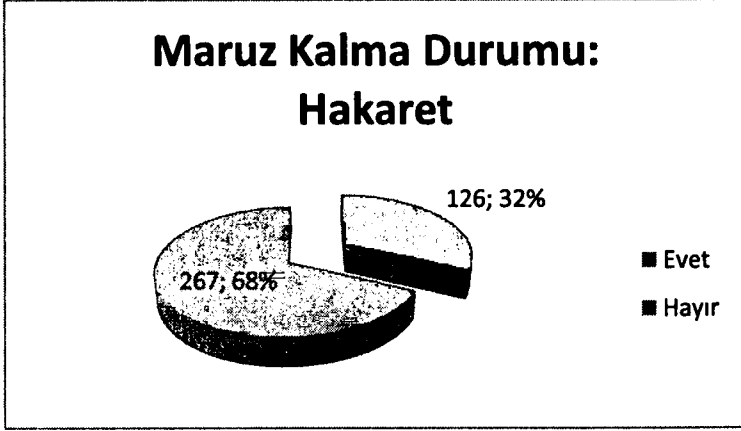
3.11. Maruz Kalınan Sözlü ve Psikolojik Şiddet Biçimlerine Göre Dağılımlar

3.11.1. Maruz Kalma Durumu: Küfür

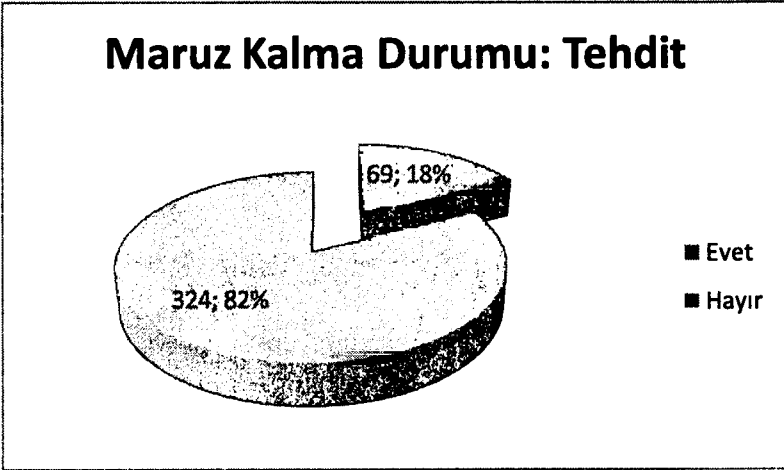
Katılımcıların %25'inin (98 kişi) "küfür"e maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.11.2. Maruz Kalma Durumu: Hakaret

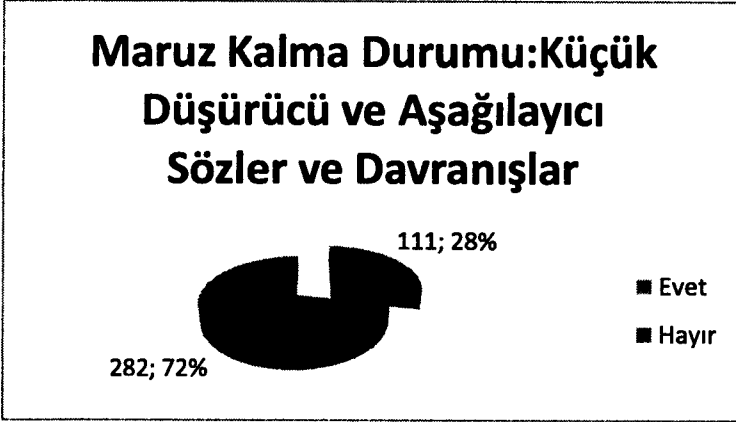
Katılımcıların %32'sinin (126 kişi) "hakaret"e maruz kaldıklarını ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.11.3. Maruz Kalma Durumu: Tehdit

Katılımcıların %18'inin (69 kişi) "tehdit"e maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.11.4. Maruz Kalma Durumu: Küçük Düşürücü ve Aşağılayıcı Sözler ve Davranışlar

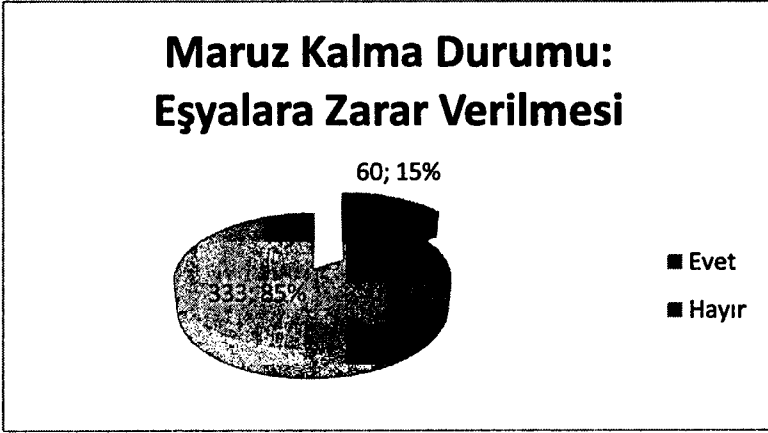
Katılımcıların %28'inin (11 kişi) kendilerine yönelik olarak "küçük düşürücü ve aşağılayıcı sözler ve davranışlar"a maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.11.5. Maruz Kalma Durumu: Görüş ve Davranışlarının Küçümsenmesi Değer Görmemesi

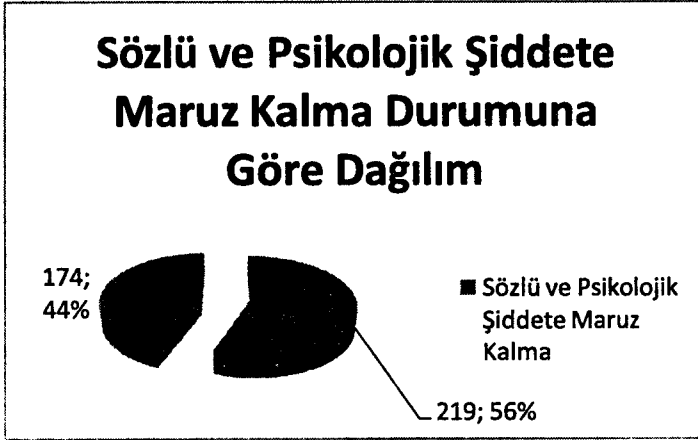
Katılımcıların %28'inin (109 kişi) "görüş ve davranışlarının küçümsenmesi ve değer görmemesi" durumu ile karşı karşıya kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.11.6. Maruz Kalma Durumu: Eşyalara Zarar Verilmesi

Katılımcıların %15'inin (60 kişi) "ev eşyalarına zarar verilmesi" suretiyle psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.11.7. Maruz Kalma Durumu: Sözlü ve Psikolojik Şiddet

Toplam 393 katılımcıdan %56'sının (219 kişi) "sözlü ve psikolojik şiddete" maruz kalmış olduklarını ifade etmiş oldukları görülmektedir.

3.11.7.1. Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma*Şiddetin Kimin Tarafından Uygulandığı

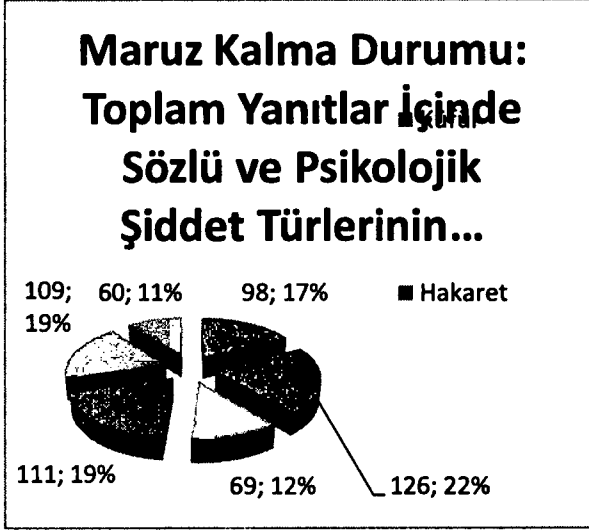
Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma*Şiddetin Uygulayıcısı

			Şiddetin Kimden Görüldüğü		Toplam
			Diğer	Yakın Duygusal İlişkideki Partner Şiddeti	
Sözlü ve Psikolojik Şiddet	Sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmama	Sayı % Satır % Sütun % Toplam	26 68,4% 35,6% 12,5%	12 31,6% 8,9% 5,8%	38 100,0% 18,3% 18,3%
	Sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalma	Sayı % Satır % Sütun % Toplam	47 27,6% 64,4% 22,6%	123 72,4% 91,1% 59,1%	170 100,0% 81,7% 81,7%
		Sayı % Satır % Sütun % Toplam	73 35,1% 100,0% 35,1%	135 64,9% 100,0% 64,9%	208 100,0% 100,0% 100,0%
		Sayı % Satır % Sütun % Toplam	73 35,1% 100,0% 35,1%	135 64,9% 100,0% 64,9%	208 100,0% 100,0% 100,0%
		Sayı % Satır % Sütun % Toplam	73 35,1% 100,0% 35,1%	135 64,9% 100,0% 64,9%	208 100,0% 100,0% 100,0%
		Sayı % Satır % Sütun % Toplam	73 35,1% 100,0% 35,1%	135 64,9% 100,0% 64,9%	208 100,0% 100,0% 100,0%

Katılımcıların, sözlü veya psikolojik şiddete maruz kalma durumlarının şiddetin kimler tarafından uygulandığına göre dağılımına bakıldığında, istatistiki bakımdan anlamlı bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir (Chi square: 22,668, p (0.00)<0.05).

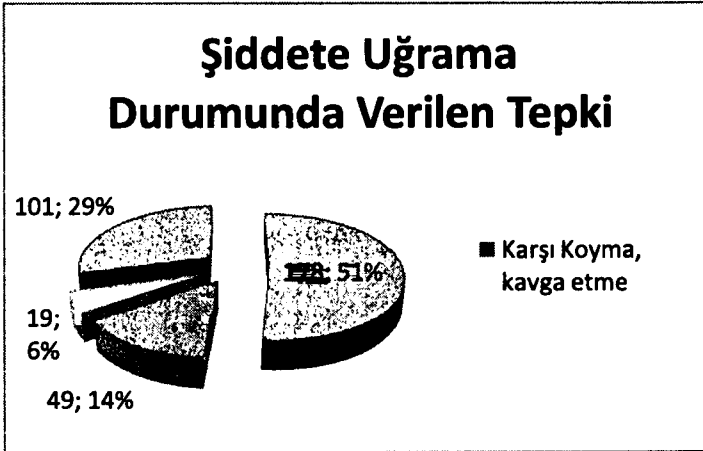
Sözlü ve psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin %27,6'sı yakın duygusal ilişki içinde olunan eş, sevgili, nişanlı vb. partnerlerinin dışındaki kişilerden bu duruma maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, sözlü ve psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade eden katılımcıların %72,4'ü söz konusu şiddet türünü yakın duygusal ilişki içinde oldukları partnerlerinden gördüklerini ifade etmişlerdir.

3.11.8. Maruz Kalma Durumu: Toplam Yanıtlar İçinde Maruz Kalınan Sözlü ve Psikolojik Şiddete Göre Dağılım

Sözlü ve psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade eden katılımcıların bu şiddet türü içindeki toplam yanıtlarının dağılımları göz önünde bulundurulduğunda, en yüksek orandaki dağılımın %22 ile “hakarete maruz kalma” biçiminde dağılım gösterdiği görülmektedir.

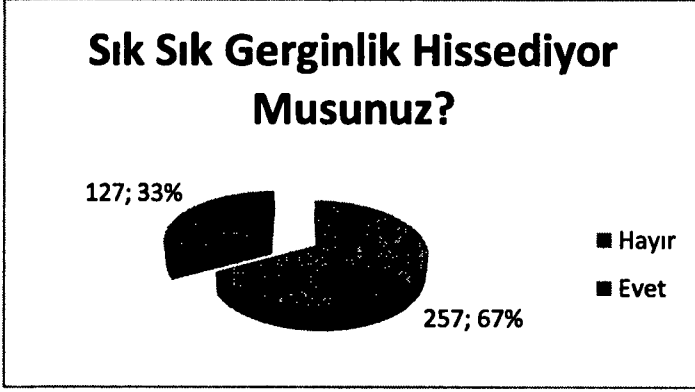
3.12. Şiddete Uğrama Durumunda Verilen Tepki

Şiddete maruz kalma durumunda katılımcıların %51’inin “karşı koyup kavga ettikleri”, %29’unun “resmi kurum ve kuruluşlardan yardım istediği”, %14’ünün “karşı koyamayıp pes ettiği” ve %6’sının da “akraba, arkadaş ya da komşulardan yardım istediklerini” ifade ettikleri görülmüştür.

3.13. Psikolojik Kaygı Biçimlerini Yaşama Durumu

3.13.1. “Gerginlik Hissetme Durumu”

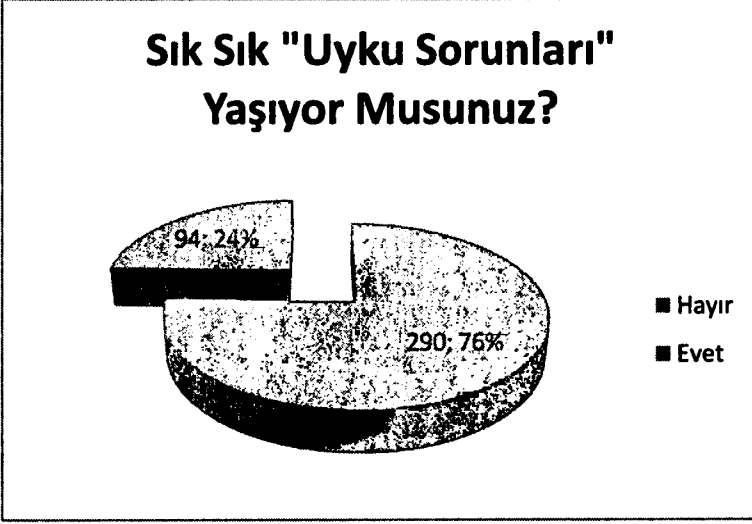
Katılımcıların %33'ünün (127 kişi) sık sık "gerginlik" hissettiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

3.13.2. “Sinirlilik” Hissetme Durumu

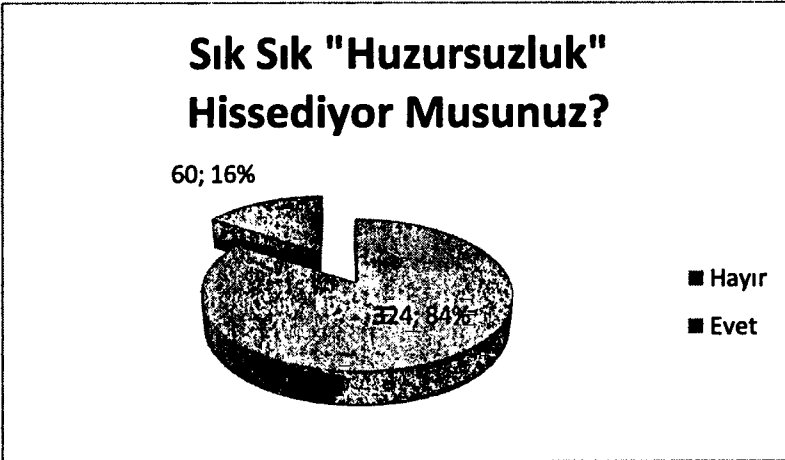
Katılımcıların %32'sinin (121 kişi) sık sık kendilerini "sinirli" hissettiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

3.13.3. "Uyku Sorunları" Yaşama

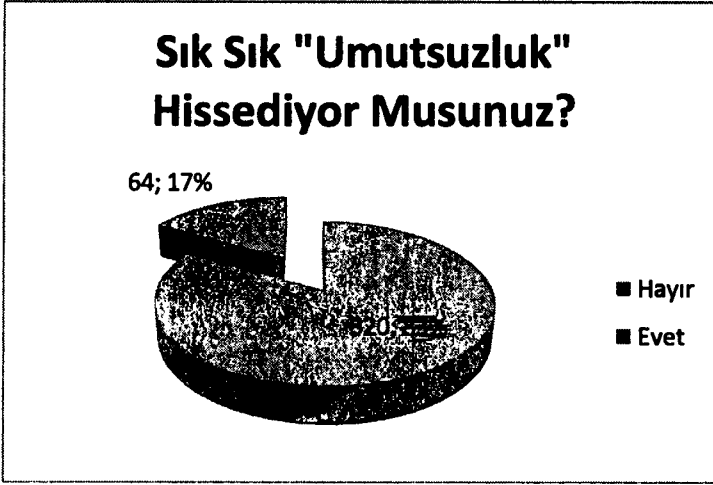
Katılımcıların %24'ünün (94 kişi) sık sık "uyku sorunu" yaşıyor olduklarını ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.13.4. "Huzursuzluk" Hissetme Durumu

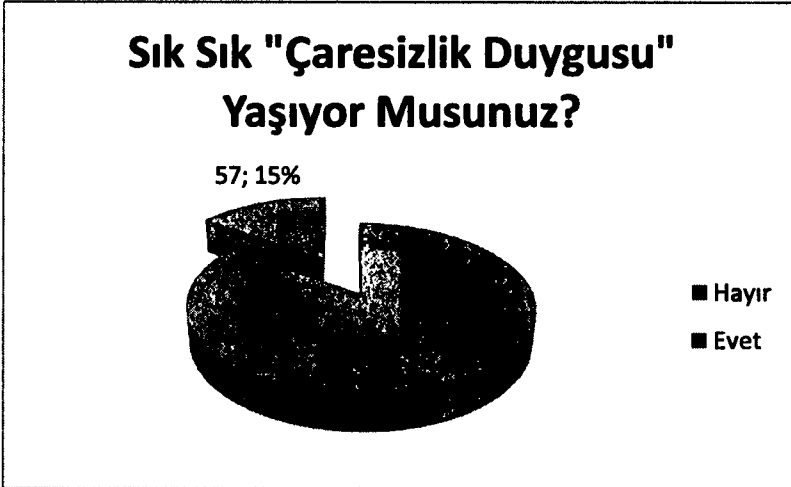
Katılımcıların %16'sının (60 kişi) sık sık kendilerini "huzursuz" hissettiklerini ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.13.5. "Umutsuzluk" Hissetme Durumu

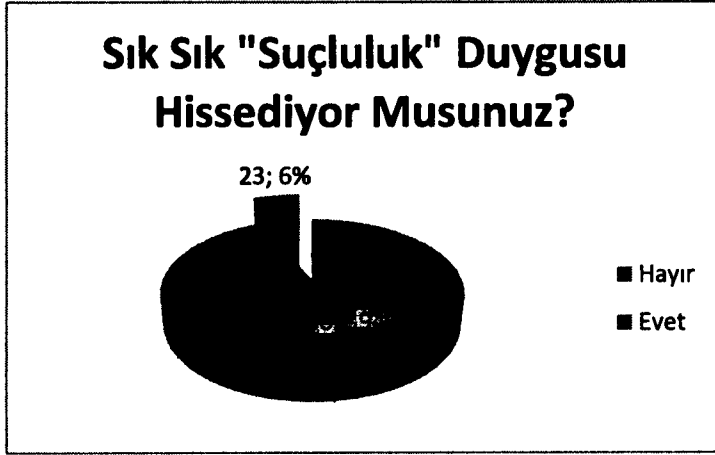
Katılımcıların %17'sinin (64 kişi) sık sık kendilerini "umutsuzluk duygusu içinde" hissettiklerini ifade etmiş oldukları görülmüştür

3.13.6. "Çaresizlik Duygusu" Hissetme

Katılımcıların %15'inin (57 kişi) sık sık kendilerini "çaresizlik duygusu içinde" hissettiklerini ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.13.7. "Suçluluk Duygusu" Hissetme

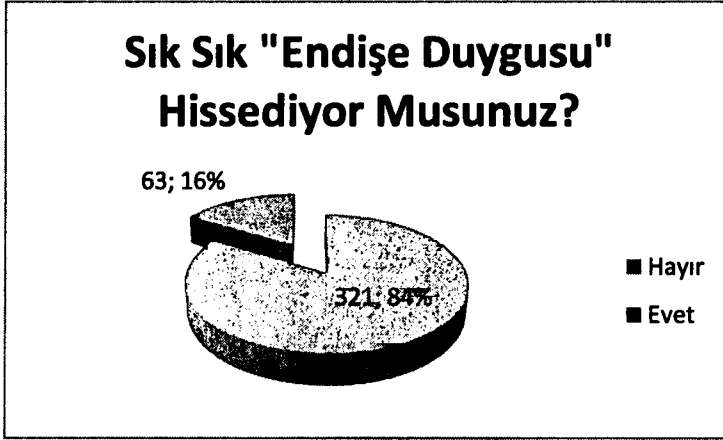
Katılımcıların %6'sının (23 kişi) sık sık kendilerini "suçluluk duygusu içinde" hissettiklerini ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.13.8. "Değersizlik Duygusu" Hissetme

Katılımcıların %16'sının (60 kişi) sık sık kendilerini "değersizlik duygusu içinde" hissettiklerini ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.13.9. "EndiŒe Duygusu" Hissetme

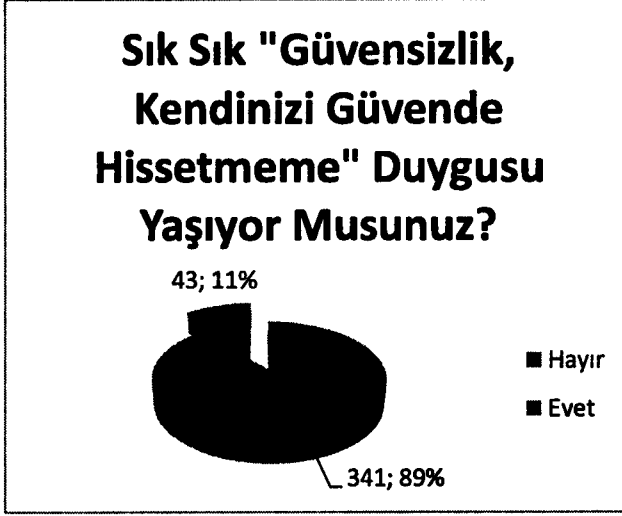
Katılımcıların %16'sının (63 kiŒi) kendilerini sık sık "endiŒeli" hissettiklerini ifade ettikleri grlmŒtr.

3.13.10. "Utanç Duygusu" Hissetme

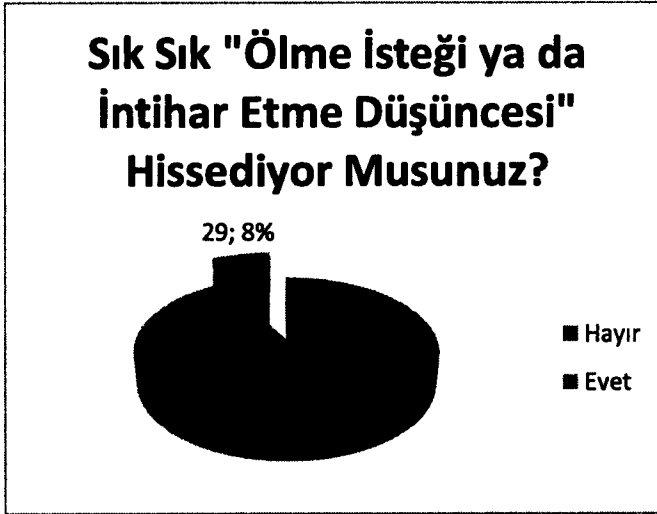
Katılımcıların %5'inin (20 kiŒi) sık sık kendilerini "utanç duygusu içinde" hissettiklerini ifade etmiŒ oldukları grlmŒtr.

3.13.11. "Güvensizlik" Duygusu Hissetme

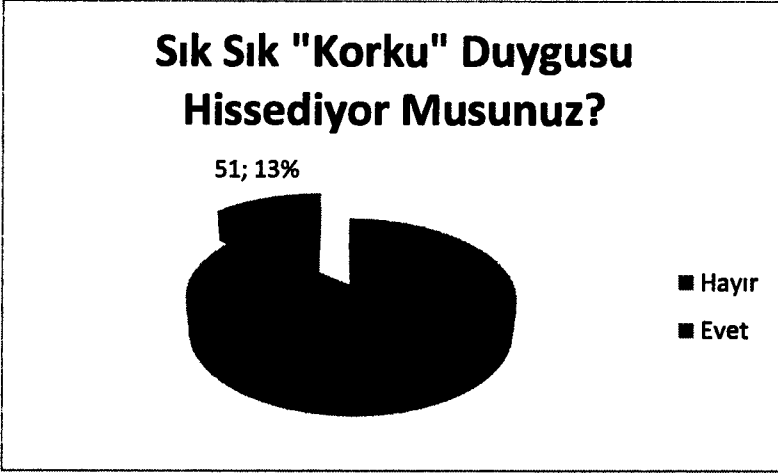
Katılımcıların %11'inin (43 kişi) sık sık kendilerini "güvensizlik duygusu" içinde hissettiklerini ifade etmiş oldukları görülmüştür.

3.13.12. "Ölme İsteği ya da İntihar Etme" Düşüncesi Hissetme

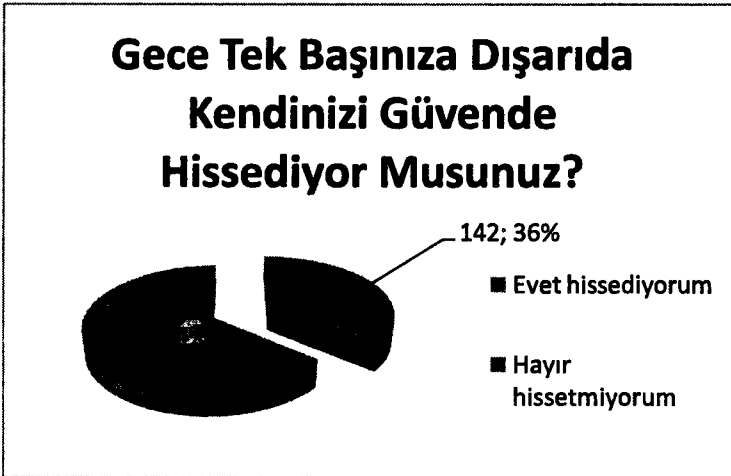
Katılımcıların %8'inin (29 kişi) sık sık "ölme isteği ya da intihar etme düşüncesi" yaşadıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.13.13. "Korku Duygusu" Hissetme

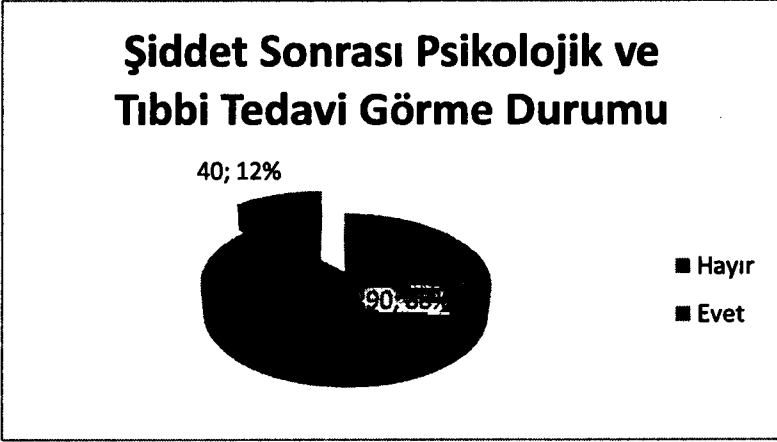
Katılımcıların %13'ünün (51 kişi) sık sık "korku duygusu" hissettiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

3.14. Gece Tek Başına Dışarıda Kendini Güvende Hissetme

Katılımcıların %64'ü (252 kişi) gece tek başlarına dışarıda kendilerini güvende hissetmediklerini ifade etmişlerdir.

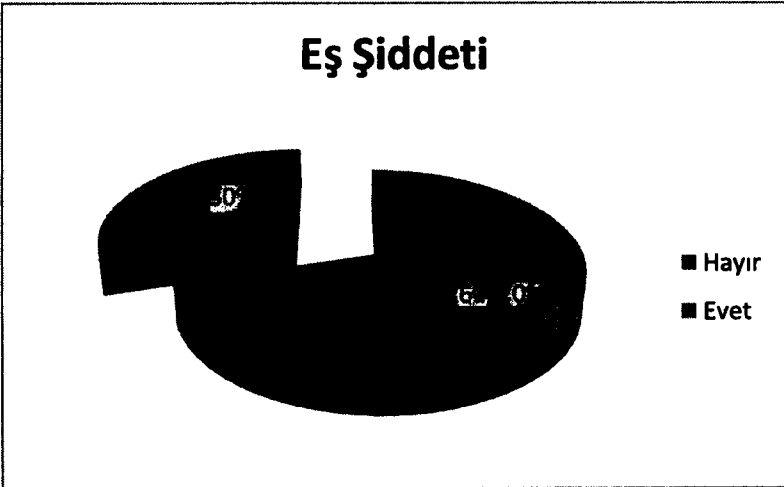
3.15. Şiddet Sonrası Psikolojik ve Tıbbi Tedavi Görme Durumu

Katılımcıların %12'si (40 kişi) şiddet sonrası psikolojik ve tıbbi tedavi görmüş olduklarını belirtmişlerdir.

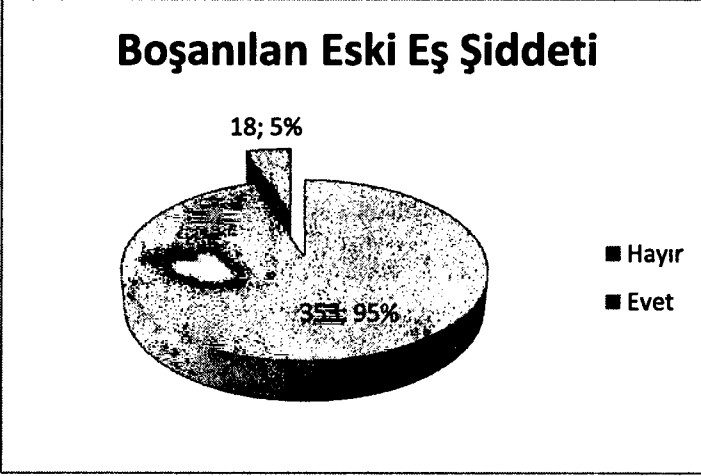
3.16. Kimlerden “Şiddet” Görüldüğüne İlişkin Dağılımlar

3.16.1. Eş Şiddeti

Katılımcıların %30'u (110 kişi) eşlerinden kaynaklı kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.2. Boşanılan Eski Eş Şiddeti

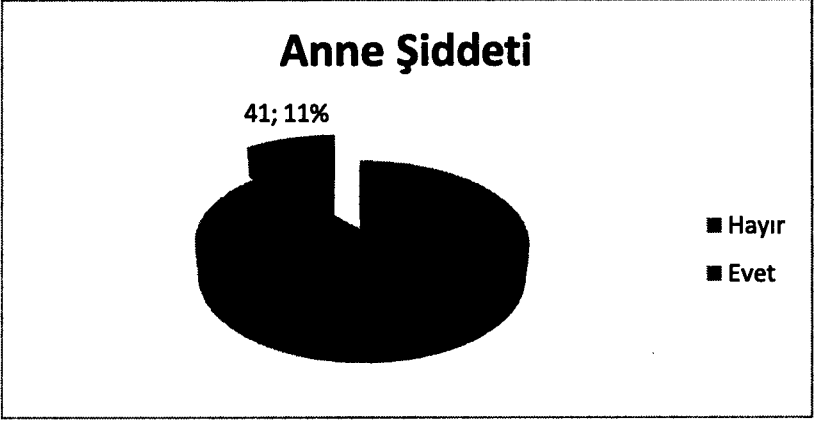
Katılımcıların %5'i (18 kişi) boşanmış oldukları eski eşlerinden kaynaklı kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.3. Baba ya da Abi Şiddeti

Katılımcıların %21'i (78 kişi) baba ya da abilerinden kaynaklı, kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.4. Anne Şiddeti

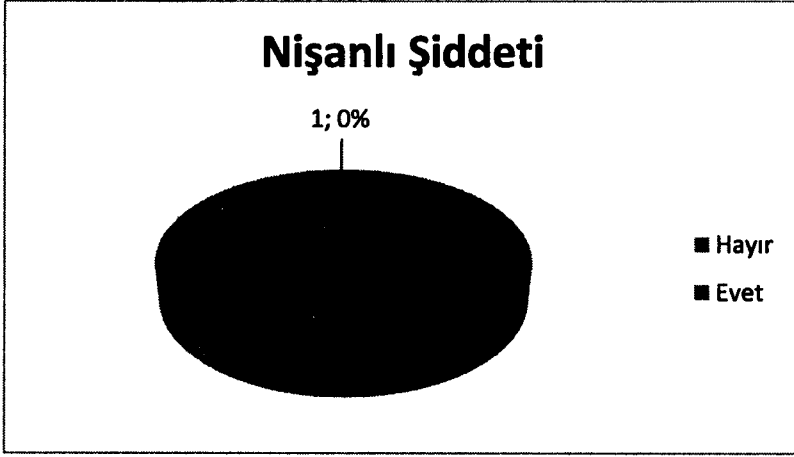
Katılımcıların %11'i (41 kişi) annelerinden kaynaklı, kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.5. Erkek Arkadaş Şiddeti

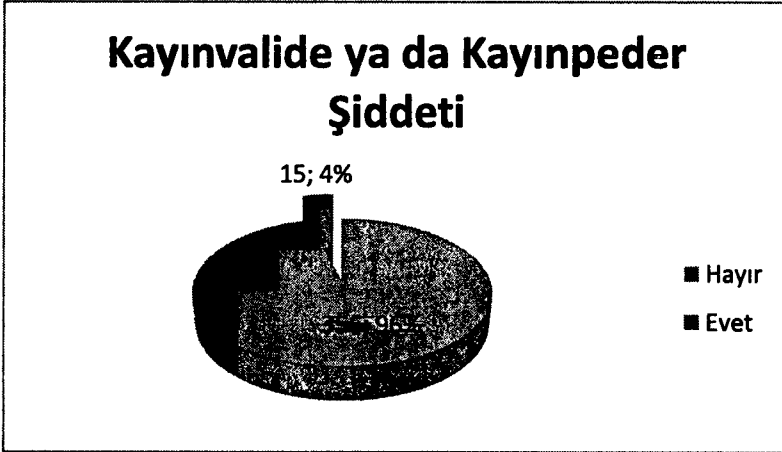
Katılımcıların %4'ü (14 kişi) erkek arkadaşlarından kaynaklı, kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.6. Nişanlı Şiddeti

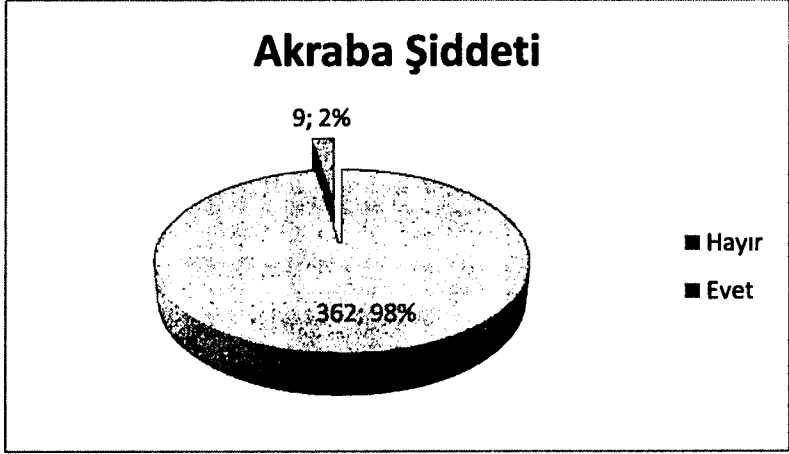
Katılımcıların %1'ü (1 kişi) nişanlılarından kaynaklı, kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.7. Kayınvalide ya da Kayınpeder Şiddeti

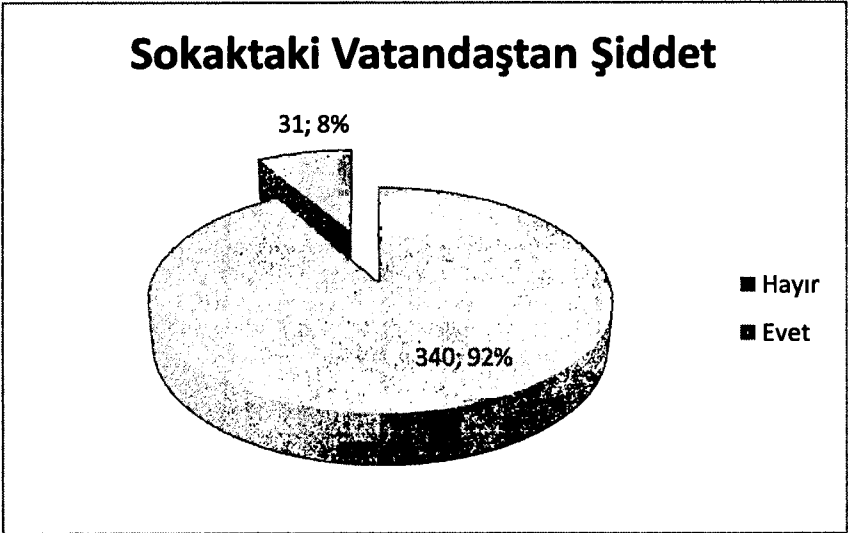
Katılımcıların %4'ü (15 kişi) kayınvalide ya da kayınpederlerinden kaynaklı, kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.8. Akraba Şiddeti

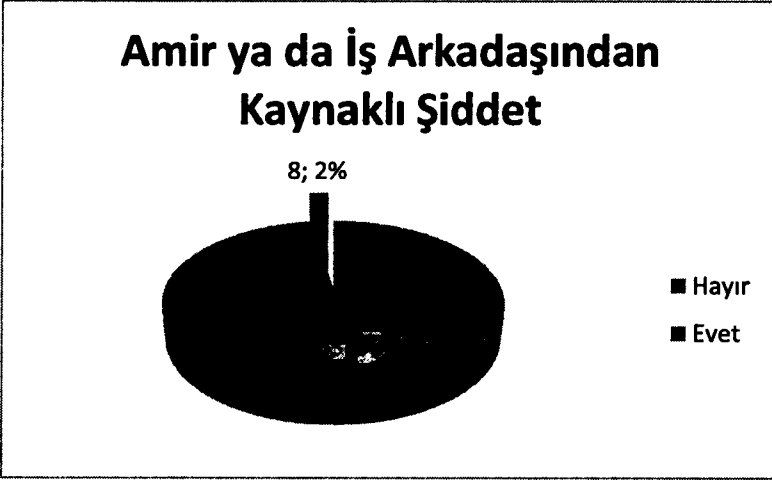
Katılımcıların %2'si (9 kişi) akrabalarından, kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.9. Sokaktaki Vatandaştan Kaynaklı Şiddet

Katılımcıların %8'i (31 kişi) sokaktaki vatandaşın kaynaklı, kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

3.16.10. Amir Ya da İş Arkadaşından Kaynaklı Şiddet

Katılımcıların %2'si (8 kişi) amirlerinden ya da iş arkadaşlarından kaynaklı, kendilerine yönelik farklı şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir.

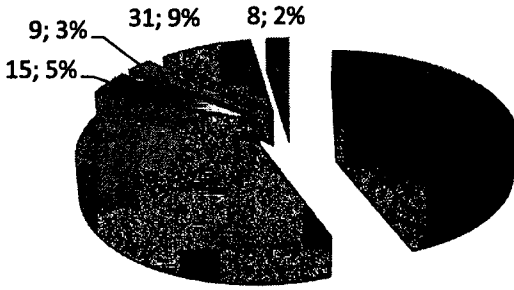
3.16.11. Şiddetin Kimlerden Görüldüğüne İlişkin Toplam Yanıtlar İçindeki Dağılım

Katılımcıların hayatlarının farklı dönemlerinde ve yaşam seyri içinde, şiddetin farklı türlerini, farklı kişilerden gördükleri göz önünde bulundurulduğunda, şiddetin kimlerden görüldüğüne ilişkin olarak toplam yanıtlar içindeki (multiple responses) dağılımlar önem kazanmaktadır.

Toplam yanıtlar içindeki dağılımlar (325 yanıt) tek tek kategoriler olarak değerlendirildiğinde katılımcıların %34 ile “eşlerinden”, %24 ile “baba ya da abilerinden”, %13 ile “annelerinden” ve %31 ile “sokaktaki vatandaşan” kaynaklanan farklı şiddet biçimlerine maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

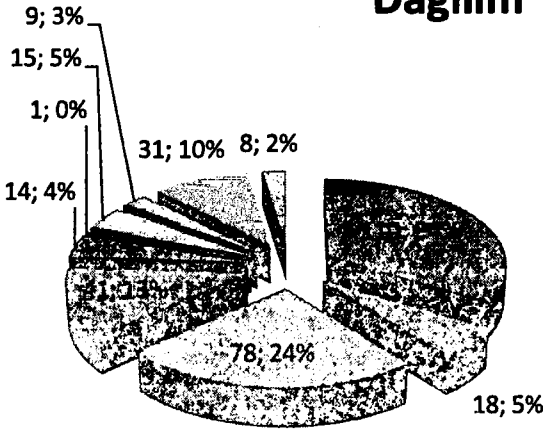
“Kayınvalide ya da kayınpederlerinden” şiddet gördüklerini ifade edenlerin toplam yanıtlar içindeki dağılımı ise % 5 (15 yanıt)'tir.

Şiddetin Kimlerden Görüldüğü

- Partner Şiddeti: Eş, Boşandığı eş, erkek arkadaş, nişanlı
- Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Anne, Abi
- Kayınvalide, kayınpeder
- Akraba

Şiddetin Kimlerden Görüldüğüne İlişkin Toplam Yanıtlar İçindeki Dağılım

- Eş
- Boşandığı eş
- Baba, abi
- Anne
- Erkek arkadaş
- Nişanlı

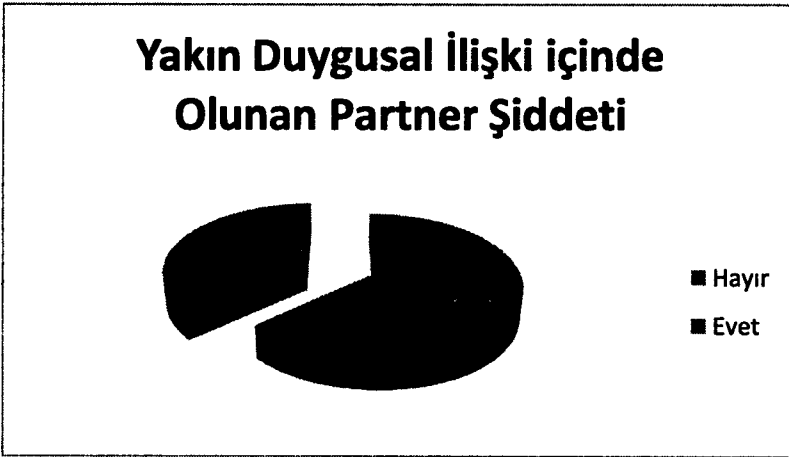
Katılımcıların farklı şiddet biçimlerine kendilerini maruz bırakanların kimler olduğuna ilişkin toplam yanıtlar içindeki dağılımları (multiple responses) göz önünde bulundurulduğunda (325 yanıt), en yüksek orandaki dağılımın yakın duygusal ilişki içinde oldukları "eş, eski eş, erkek arkadaş ve nişanlılardan

kaynaklanan” oranlar toplamında olduğu görülmektedir. Bu durum yakın duygusal ilişki içinde olunan **partnerlerden kaynaklanan şiddet biçimlerinin** yüksekliği bakımından dikkat çekicidir.

Buna göre, toplam yanıtlar içindeki **partner kaynaklı** şiddetin oranı %44 iken (143 yanıt), **anne, baba ve abi olmak üzere yakın akrabalar**dan kaynaklanan şiddetin oranı %37 (119 yanıt) ve **yabancılardan kaynaklanan (sokaktaki vatandaş)** şiddetin oranı %9 (31 yanıt) olarak dikkat çekmektedir. **Kayınvalide ve kayınpederlerden** kaynaklanan şiddetin oranı ise %5 (15 yanıt) ile **akrabalar**dan kaynaklanan şiddetin oranı olan %3’ten daha yüksektir.

Bu durum çekirdek aileden başlamak üzere şiddetin farklı biçimlerinin önce ailede sonradan da en yüksek oranda yakın duygusal ilişki içinde olunan partnerler tarafından uygulanmakta olduğu konusunda önem taşımaktadır. Birincil duygusal ilişki içinde olunan sosyal etkileşim türlerinin şiddetin en çok uygulayıcısı konumunda olan kişilerin yer aldıkları etkileşim biçimleri olması önce partnerlere ardından da aile içi etkileşimin aktörlerine yönelik önleyici ve rehabilitasyona yönelik stratejilere ağırlık verilmesinin, kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesinde önemli bir başlangıç noktası oluşturabileceği izlenimi vermektedir.

3.16.12. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti

Toplam yanıtlar içindeki dağılımın dışında, katılımcıların “eş, eski eş, nişanlı, erkek arkadaş”larından en az birinden şiddet görüp görmediklerine ilişkin dağılıma bakıldığında, %37’inin (136 kişi) yakın duygusal ilişki içinde oldukları partnerlerinden şiddet görmüş olduklarını ifade ettikleri görülmüştür.

3.16.12.1. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Fiziksel Şiddete Maruz Kalma

Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Fiziksel Şiddete Maruz Kalma

		Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Hayır	Evet		
Partner Şiddeti (eş, boşanılan eş, erkek arkadaş, nişanlı)	Hayır	Sayı	143	80	223
		% satır	64,1%	35,9%	100,0%
		% sütun	92,9%	39,2%	62,3%
		% Toplam	39,9%	22,3%	62,3%
	Evet	Sayı	11	124	135
		% satır	8,1%	91,9%	100,0%
		% sütun	7,1%	60,8%	37,7%
		% Toplam	3,1%	34,6%	37,7%
	Toplam	Sayı	154	204	358
% satır		43,0%	57,0%	100,0%	
% sütun		100,0%	100,0%	100,0%	
% Toplam		43,0%	57,0%	100,0%	

Partner kaynaklı şiddete maruz kalma ile fiziksel şiddete uğrayıp uğramamış olma arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 107,497, p (0.00)<0.05).

Partner şiddetine maruz kaldıklarını ifade edenlerin %91,9'u fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, partner şiddetine maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanlarda bu oran %35,9'dur.

3.16.12.2. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Ekonomik Şiddete Maruz Kalma

Partner kaynaklı şiddete maruz kalma ile ekonomik şiddete uğrayıp uğramamış olma arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 66,223, p (0.00)<0.05). Partner şiddetine maruz kaldıklarını ifade edenlerin %80,5'i ekonomik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, partner şiddetine maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanlarda bu oran %36'dır.

Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Ekonomik Şiddete Maruz Kalma

		Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Hayır	Evet		
			Sayı		144
Partner Şiddeti (eş, boşanılan eş, erkek arkadaş, nişanlı)	Hayır	% satır	64,0%	36,0%	100,0%
		% sütun	84,7%	43,1%	62,8%
		% Toplam	40,2%	22,6%	62,8%
		Sayı	26	107	133
Evet		% satır	19,5%	80,5%	100,0%
		% sütun	15,3%	56,9%	37,2%
		% Toplam	7,3%	29,9%	37,2%
		Sayı	170	188	358
Total		% satır	47,5%	52,5%	100,0%
		% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	47,5%	52,5%	100,0%

3.16.12.3. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma

Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma

		Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Hayır	Evet		
Partner Şiddeti (eş, boşanılan eş, erkek arkadaş, nişanlı)	Sayı	149	80	229	
	% satır	65,1%	34,9%	100,0%	
	Hayır	% sütun	92,5%	39,2%	62,7%
		%	40,8%	21,9%	62,7%
	Toplam				
	Sayı	12	124	136	
	% satır	8,8%	91,2%	100,0%	
	Evet	% sütun	7,5%	60,8%	37,3%
		%	3,3%	34,0%	37,3%
	Toplam				
Toplam	Sayı	161	204	365	
	% satır	44,1%	55,9%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	%	44,1%	55,9%	100,0%	
	Toplam				

Partner kaynaklı şiddete maruz kalma ile sözlü ve psikolojik şiddete uğrayıp uğramamış olma arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 109,497, p (0.00)<0.05).

Partner şiddetine maruz kaldıklarını ifade edenlerin %91,2'si sözlü ve psikolojik şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, partner şiddetine maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanlarda bu oran %34,9'dur.

3.16.12.4. Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Cinsel Şiddete Maruz Kalma

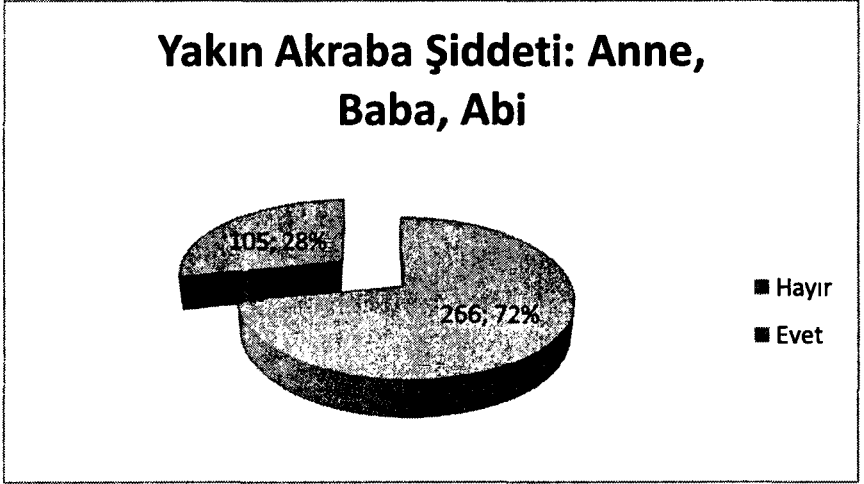
Yakın Duygusal İlişki İçinde Olunan Partner (Eş, Eski Eş, Nişanlı ve Erkek Arkadaş) Şiddeti* Cinsel Şiddete Maruz Kalma

		Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Cinsel şiddete maruz kalmama	Cinsel şiddete maruz kalma		
Partner Şiddeti (eş, boşanılan eş, erkek arkadaş, nişanlı)	Hayır	Sayı	150	80	230
		% satır	65,2%	34,8%	100,0%
		% sütun	86,7%	42,6%	63,7%
		% Toplam	41,6%	22,2%	63,7%
	Evet	Sayı	23	108	131
		% satır	17,6%	82,4%	100,0%
		% sütun	13,3%	57,4%	36,3%
		% Toplam	6,4%	29,9%	36,3%
	Toplam	Sayı	173	188	361
% satır		47,9%	52,1%	100,0%	
% sütun		100,0%	100,0%	100,0%	
% Toplam		47,9%	52,1%	100,0%	

Partner kaynaklı şiddete maruz kalma ile cinsel şiddete uğrayıp uğramamış olma arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 75,965, p (0.00)<0.05).

Partner şiddetine maruz kaldıklarını ifade edenlerin %82,4'ü cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, partner şiddetine maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanlarda bu oran %34,8'dir.

3.16.13. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi)

Toplam yanıtlar içindeki dağılımın dışında, katılımcıların “anne, baba, abi”lerinden olmak üzere birincil duygusal ilişki içinde oldukları aile grubu üyelerinden bir başka deyişle de yakın akrabalarından en az birinden farklı şiddet türlerini görüp görmediklerine ilişkin dağılıma bakıldığında, %28’inin (105 kişi) yakın akrabalarından şiddet görmüş olduklarını ifade etmiş oldukları görülmektedir.

3.16.13.1. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi) Şiddeti* Fiziksel Şiddete Maruz Kalma

Yakın Akraba (Baba, Anne, Abi) Şiddeti*Fiziksel Şiddete Maruz Kalma

		Fiziksel Şiddete Maruz Kalma		Toplam	
		Hayır	Evet		
Yakın Akraba (Baba, Anne, Abi) Şiddeti	Sayı	146	108	254	
	% satır	57,5%	42,5%	100,0%	
	Hayır	% sütun	94,8%	52,9%	70,9%
		%	40,8%	30,2%	70,9%
	Toplam				
	Sayı	8	96	104	
	% satır	7,7%	92,3%	100,0%	
	Evet	% sütun	5,2%	47,1%	29,1%
		%	2,2%	26,8%	29,1%
	Toplam				
Toplam	Sayı	154	204	358	
	% satır	43,0%	57,0%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	%	43,0%	57,0%	100,0%	
	Toplam				

Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalma ile fiziksel şiddete uğrayıp uğramamış olma arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 74, 619, p (0.00)<0.05).

Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin %92,3'ü fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanlarda bu oran %42,5'tir.

3.16.13.2. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi) Şiddeti* Ekonomik Şiddete Maruz Kalma

Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalma ile ekonomik şiddete uğrayıp uğramamış olma durumu arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 20,768, p (0.00)<0.05).

Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin %71, 6'sı ekonomik şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanlarda bu oran %44,9'dur.

Yakın Akraba (Baba, Anne, Abi) Şiddeti*Ekonomik Şiddete Maruz Kalma

		Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
		Hayır	Evet	
Yakın Akraba (Baba, Anne, Abi) Şiddeti	Sayı	141	115	256
	Hayır % satır	55,1%	44,9%	100,0%
	% sütun	82,9%	61,2%	71,5%
	% Toplam	39,4%	32,1%	71,5%
	Evet Sayı	29	73	102
	% satır	28,4%	71,6%	100,0%
Toplam	% sütun	17,1%	38,8%	28,5%
	% Toplam	8,1%	20,4%	28,5%
	Sayı	170	188	358
Toplam	% satır	47,5%	52,5%	100,0%
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	47,5%	52,5%	100,0%

3.16.13.3. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi) Şiddeti* Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma

Yakın Akraba (Baba, Anne, Abi) Şiddeti*Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma

		Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
		Hayır	Evet	
Yakın Akraba (Baba, Anne, Abi) Şiddeti	Sayı	138	123	261
	Hayır % satır	52,9%	47,1%	100,0%
	Hayır % sütun	86,2%	60,0%	71,5%
	Hayır % Toplam	37,8%	33,7%	71,5%
	Evet Sayı	22	82	104
	Evet % satır	21,2%	78,8%	100,0%
Toplam	Evet % sütun	13,8%	40,0%	28,5%
	Evet % Toplam	6,0%	22,5%	28,5%
	Sayı	160	205	365
Toplam	% satır	43,8%	56,2%	100,0%
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	43,8%	56,2%	100,0%

Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalma ile sözlü ve psikolojik şiddete uğrayıp uğramamış olma durumu arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 30,391, p (0.00)<0.05).

Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin %78,8'i sözlü ve psikolojik şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanlarda bu oran %47,1'dir.

3.16.13.4. Yakın Akraba Şiddeti (Anne, Baba, Abi) Şiddeti* Cinsel Şiddete Maruz Kalma

Yakın Akraba (Baba, Anne, Abi) Şiddeti*Cinsel Şiddete Maruz Kalma

		Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Hayır	Evet		
Yakın Akraba (Baba, Anne, Abi) Şiddeti	Sayı	149	109	258	
	Hayır	% satır	57,8%	42,2%	100,0%
		% sütun	86,1%	58,0%	71,5%
		% Toplam	41,3%	30,2%	71,5%
	Evet	Sayı	24	79	103
		% satır	23,3%	76,7%	100,0%
% sütun		13,9%	42,0%	28,5%	
% Toplam		6,6%	21,9%	28,5%	
Toplam	Sayı	173	188	361	
	% satır	47,9%	52,1%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	47,9%	52,1%	100,0%	

Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalma ile cinsel şiddet türlerine maruz kalıp kalmama durumu arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 35,008, p (0.00)<0.05).

Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan birincil bir grup olarak çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin %76,7'i cinsel şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmişlerken, Baba, abi ya da anne gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalmadıklarını ifade etmiş olanlarda bu oran %42,2'dir.

3.17. Çocuk Eğitiminde “Bir Sorunla Karşılaşıldığında Benimsenen Tutumlar”

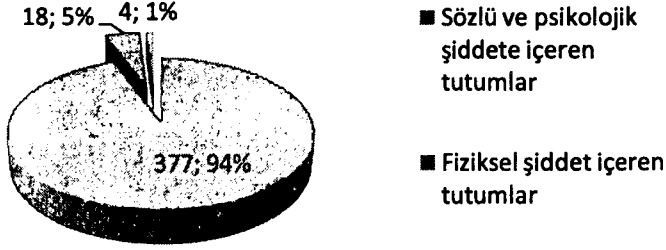
Çocuk eğitiminde bir sorunla karşılaşıldığında benimsenen tutumlar açısından katılımcıların en yüksek ve %40 (135 kişi) oranında “çocuğun sevdiği şeylerden mahrum bırakılması” biçiminde bir tutum benimsediklerini ifade etmiş oldukları görülmektedir.

Bu oranı %20 (68 kişi) ile “çocuğa bağırılması”, %19 (63 kişi) ile “çocuğun cezalandırılması” ve %8 ile “çocuğa küsülmesinin” takip ettiği görülmüştür.

Çocuğun dövülmesi, saçının ya da kulağının çekilmesi ya da sarsılması gibi tutumlar benimsediklerini ifade edenlerin oranı %6 (18 kişi)’dir.

Sözü geçen tutumların tamamını, fiziksel, sözlü ya da psikolojik şiddet biçimlerinin bütünü zaman zaman uyguluyor olduklarını ifade edenlerin oranı ise %1 (4 kişi) olarak dikkat çekmektedir.

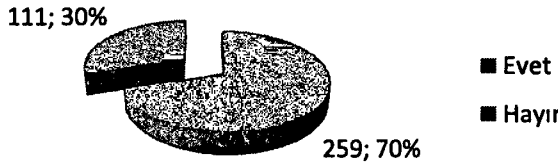
Çocuk Eğitiminde "Bir Sorunla Karşılaşıldığında Benimsenen Tutumlar"

Katılımcıların çocuk eğitiminde bir sorunla karşılaştıklarında büyük bir oranda "sözlü ve psikolojik şiddet içeren tutumlar" benimsedikleri görülmektedir.

3.18. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi Konusundaki Dağılım

Çocukların sosyal rollerini öğrenebilmeleri için çocukluk çağında cinsiyetlerine göre...

Katılımcıların %70'inin (259 kişi), kız ve erkek çocuklarına yönelik olarak henüz daha çocukken, toplumsal cinsiyet rollerine uygun olarak farklı görev ve sorumluluklar verilmesinin gerekli olduğu düşüncesinde oldukları görülmektedir.

Bu durum kız ve erkek çocuklarına yönelik olarak, katılımcıların içinde buldukları sosyo-kültürel ortam içindeki toplumsal cinsiyet algısına bağlı olarak geliştirdikleri öznel yorumlar çerçevesinde, uygun gördükleri rol farklılıklarının

çocuklara kazandırılması yönündeki bir eğilime sahip olduklarını gösteriyor olması bakımından önem taşımaktadır.

3.18.1. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Ev İşi Yapmak

Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Ev İşi Yapmak

		Kadınlık Görevi: Ev işi yapmak		Toplam
		Evet	Hayır	
Çocukların sosyal rollerini öğrenebilmeleri için çocukluk çağında cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilip yetiştirilmeli midir?	Sayı	166	88	254
	% satır	65,4%	34,6%	100,0%
	% sütun	78,7%	57,1%	69,6%
	% Toplam	45,5%	24,1%	69,6%
Evet	Sayı	45	66	111
	% satır	40,5%	59,5%	100,0%
	% sütun	21,3%	42,9%	30,4%
	% Toplam	12,3%	18,1%	30,4%
Hayır	Sayı	211	154	365
	% satır	57,8%	42,2%	100,0%
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	57,8%	42,2%	100,0%
Toplam	Sayı	211	154	365
	% satır	57,8%	42,2%	100,0%
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	57,8%	42,2%	100,0%

Çocuklukta çocuklara sosyal rollerini öğrenebilmeleri için cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilmesi konusundaki görüşler ile ev işi yapmanın kadınlık rolü olup olmadığı konusundaki görüşler arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Chi square: 19,500, p (0.00)<0.05).

Çocuklara cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilmesinin gerekli olduğunu düşünenlerin %65,4'ü ev işi yapmanın kadınlık görevi olduğunu düşünen katılımcılardan oluşurken, cinsiyete göre farklı görev ve sorumluluk verilmesinin gerekli olmadığını düşünen katılımcıların % 40,5'i ev işi yapmanın

kadınlık görev olduğu düşünceesinde iken %59,5'i ev işi yapmanın kadınlık görevi olarak görülemeyeceği düşünceesinde olduklarını ifade etmişlerdir.

3.18.2. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eve Gelir Getirici Bir İşte Çalışmak

Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eve Gelir Getirici Bir İşte Çalışmak

		Kadınlık görevi: Eve gelir getirici herhangi bir işte çalışmak		Toplam
		Evet	Hayır	
Çocukların sosyal rollerini öğrenebilmeleri için çocukluk çağında cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilip yetiştirilmeli midir?	Sayı	131	123	254
	% satır	51,6%	48,4%	100,0%
	% sütun	79,9%	61,2%	69,6%
	% Toplam	35,9%	33,7%	69,6%
	Sayı	33	78	111
	% satır	29,7%	70,3%	100,0%
	% sütun	20,1%	38,8%	30,4%
	% Toplam	9,0%	21,4%	30,4%
	Sayı	164	201	365
	% satır	44,9%	55,1%	100,0%
Toplam	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	44,9%	55,1%	100,0%

Çocuklukta çocuklara sosyal rollerini öğrenebilmeleri için cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilmesi konusundaki görüşler ile eve gelir getirici bir işte çalışmanın kadınlık rolü olup olmadığı konusundaki görüşler arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Chi square: 14,898, p (0.00)<0.05).

Tipik olarak ataerkil bir rol stereotipi olarak erkek rolü olarak değerlendirilebilecek "eve gelir getirici bir işte çalışmanın kadınlık rolü olmadığı görüşünde olanların %61,2'si çocuklara cinsiyetlerine göre farklı görev ve

sorumluluklar verilmesinin gerekli olduğunu düşünürken, farklı görev ve sorumluluk verilmesini gerekli görmeyenlerin oranı %38.8'dir.

3.18.3. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eş ve Çocukların İhtiyaçlarını Daha İyi Karşılama İçin Fedakârlıkta Bulunmak

Çocuklukta çocuklara sosyal rollerini öğrenebilmeleri için cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilmesi konusundaki görüşler ile eş ve çocukların ihtiyaçlarını daha iyi karşılayabilmek için "fedakârlıkta bulunmanın" kadınlık görevi olup olmadığı konusundaki görüşler arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Chi square: 20,160, p (0.00)<0.05).

Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eş ve Çocukların İhtiyaçlarını Daha İyi Karşılama İçin Fedakârlıkta Bulunmak

		Kadınlık görevi: Eş ve çocukların ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için fedakârlıkta bulunmak		Toplam
		Evet	Hayır	
Çocukların sosyal rollerini öğrenebilmeleri için çocukluk çağında cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilip yetiştirilmeli midir?	Sayı	167	87	254
	% satır	65,7%	34,3%	100,0%
	% sütun	78,8%	56,9%	69,6%
	% Toplam	45,8%	23,8%	69,6%
Toplam	Sayı	45	66	111
	% satır	40,5%	59,5%	100,0%
	% sütun	21,2%	43,1%	30,4%
	% Toplam	12,3%	18,1%	30,4%
Toplam	Sayı	212	153	365
	% satır	58,1%	41,9%	100,0%
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	58,1%	41,9%	100,0%

Fedakârlıkta bulunmanın kadınlık görevi olduğunu düşünenlerin %78,8'i çocukların cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklara göre yetiştirilmeleri gerektiğini düşünürken, %21,2'sinin bu türden bir farklılaşmanın gerekli olmadığı görüşünde oldukları görülmektedir.

3.18.4. Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eşin Cinsel İhtiyaçlarını Karşılama

Çocuklukta Toplumsal Cinsiyet Rollerine Uygun Görev ve Sorumlulukların Verilmesi*Kadınlık Görevi: Eşin Cinsel İhtiyaçlarını Karşılama

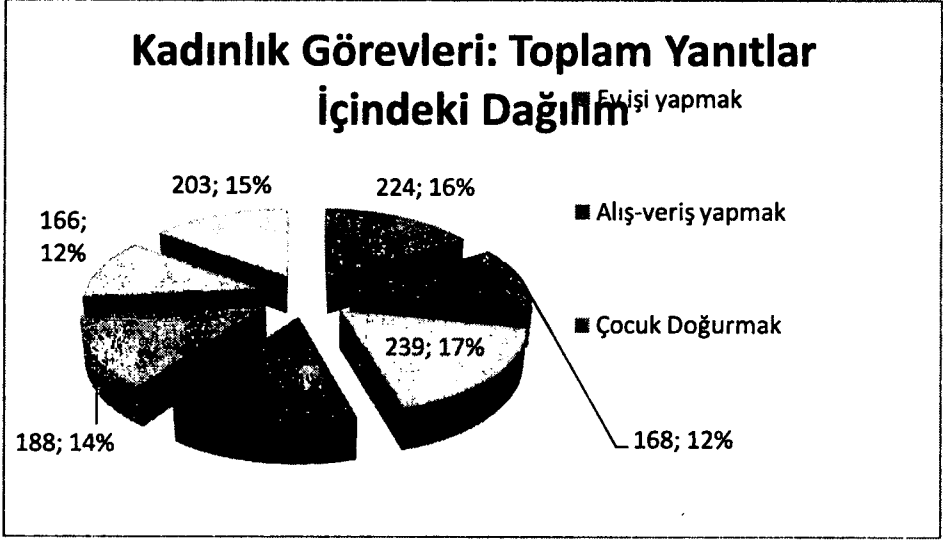
		Kadınlık görevi: Eşin cinsel ihtiyaçlarını karşılamak		Toplam
		Evett	Hayır	
Çocukların sosyal rollerini öğrenebilmeleri için çocukluk çağında cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilip yetiştirilmeli midir?	Sayı	143	111	254
	% satır	56,3%	43,7%	100,0%
	% sütun	79,0%	60,3%	69,6%
	% Toplam	39,2%	30,4%	69,6%
Evett	Sayı	38	73	111
	% satır	34,2%	65,8%	100,0%
	% sütun	21,0%	39,7%	30,4%
	% Toplam	10,4%	20,0%	30,4%
Hayır	Sayı	181	184	365
	% satır	49,6%	50,4%	100,0%
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	49,6%	50,4%	100,0%

Çocuklukta çocuklara sosyal rollerini öğrenebilmeleri için cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilmesi konusundaki görüşler ile eşin cinsel ihtiyaçlarını karşılamamanın kadınlık görevi olup olmadığı konusundaki görüşler arasında istatistikî bakımdan anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür (Chi square: 15,044, p (0.00)<0.05).

Eşin cinsel ihtiyaçlarının karşılanmasının kadınlık görevi olduğunu düşünenlerin %79,9'unun çocukların cinsiyetlerine göre farklı görev ve

sorumluluklara göre yetiştirilmeleri düşüncesinde oldukları görülürken, %20,1'nin bu türden bir farklılaşmanın gerekli olmadığı görüşünde oldukları görülmektedir.

3.19. Kadınlık Görevleri Konusundaki Dağılımlar

Katılımcıların kadınlık görevleri konusundaki toplam çoklu yanıtları içindeki dağılım (1388 yanıt) göz önünde bulundurulduğunda, en yüksek orandaki yanıt dağılımının %17 (239 yanıt) ile “Çocuk doğurmanın bir kadınlık görevi olduğu” yönündeki görüşler kategorisinde toplandığı görülmektedir.

“Ev işi yapmanın bir kadınlık görevi olduğu” konusundaki görüşlerin dağılımının %16 (224 yanıt); “eş ve çocuklar için fedakârlıkta bulunmanın” %15 (203 yanıt); “eşin cinsel ihtiyaçlarının karşılanması”nın %14; “Çocuk yetiştirme”nin %14; “gelir getirici bir işte çalışmanın %12 ve “alış-veriş” yapmanın %12 oranlarında dağılım göstermekte olduğu görülmektedir.

Kadınlık Görevleri (Toplam Çoklu Yanıtlar)*Kadın ve Erkek Rollerini Belirlenmiş Olmalı Mı?

		Sosyal yaşamın düzenliliği için kadın, erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerekli mi?		Toplam	
		Evett	Hayır		
Kadınlık Görevleri	Ev işi yapmak	Sayı	120	89	209
		% satır	57,4%	42,6%	
		% sütun	16,0%	16,2%	
		% Toplam	9,2%	6,9%	16,1%
		Sayı	91	67	158
		% satır	57,6%	42,4%	
		% sütun	12,2%	12,2%	
		% Toplam	7,0%	5,2%	12,2%
		Sayı	119	108	227
		% satır	52,4%	47,6%	
		% sütun	15,9%	19,6%	
		% Toplam	9,2%	8,3%	17,5%
		Sayı	110	76	186
		% satır	59,1%	40,9%	
	% sütun	14,7%	13,8%		
	% Toplam	8,5%	5,9%	14,3%	
	Sayı	103	73	176	
	% satır	58,5%	41,5%		
	% sütun	13,8%	13,2%		
	% Toplam	7,9%	5,6%	13,5%	
	Sayı	92	64	156	
	% satır	59,0%	41,0%		
	% sütun	12,3%	11,6%		
	% Toplam	7,1%	4,9%	12,0%	
	Sayı	113	74	187	
	% satır	60,4%	39,6%		
	% sütun	15,1%	13,4%		
	% Toplam	8,7%	5,7%	14,4%	
	Sayı	748	551	1299	
	% Toplam	57,6%	42,4%	100,0%	

Katılımcılar arasında sosyal yaşamın düzenliliği için kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerektiğini düşünenlerin toplam yanıtlar içindeki kadınlık görevlerine göre dağılımlarının, sosyal yaşamın düzenliliği için

kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olmasının gerekli olmadığını düşünenlerin toplam yanıtlar içindeki kadınlık görevlerine göre dağılımları açısından benzerlik taşıdığı görülmüştür.

Sütün yüzdeleri göz önünde bulundurulduğunda, rol farkının gerekli olmadığını düşünenlerin %16,2'si “ev işi yapmanın” bir kadınlık rolü olduğu düşüncesinde iken, rol farkının gerekli olduğunu düşünenlerin yine %16'sının “ev işi yapmanın” kadınlık rolü olduğu düşüncesinde oldukları görülmektedir.

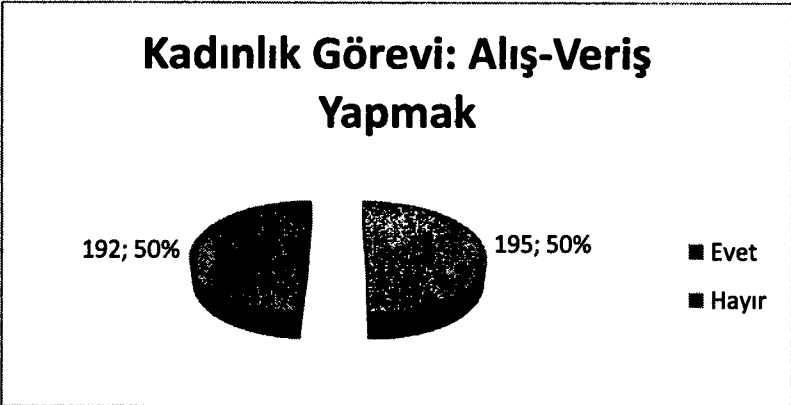
Benzer değerler diğer kadınlık rolleri için de yakın oranlar sergilemektedir.

3.19.1. Kadınlık Görevi: Ev İşi Yapmak

Katılımcıların %57'sinin (222 kişi) ev işi yapmanın bir kadınlık görevi olduğu görüşünde oldukları görülmüştür.

3.19.2. Kadınlık Görevi: Ev İşi Yapmak

Katılımcıların %50'sinin (195 kişi) alış-veriş yapmanın bir kadınlık görevi olduğu görüşünde oldukları görülmüştür.

3.19.3. Kadınlık Görevi: Çocuk Doğurmak

Katılımcıların %64'ünün (246 kişi) çocuk doğurmanın bir kadınlık görevi olduğu görüşünde oldukları görülmüştür.

3.19.4. Kadınlık Görevi: Çocuk Yetiştirmek

Katılımcıların %56'sının (215 kişi) çocuk yetiştirmenin bir kadınlık görevi olduğu görüşünde oldukları görülmüştür.

3.19.5. Kadınlık Görevi: Eşin Cinsel İhtiyaçlarının Karşlanması

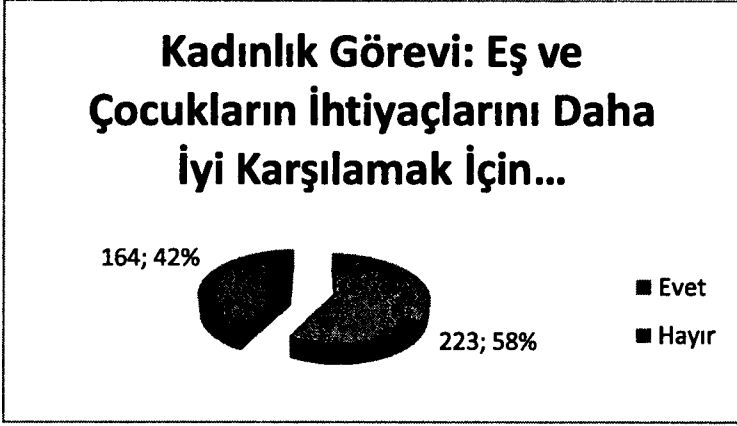
Katılımcıların %49'unun (189 kişi) eşin cinsel ihtiyaçlarının karşılanmasının bir kadınlık görevi olduğu görüşünde oldukları görülmüştür.

3.19.6. Kadınlık Görevi: Eve Gelir Getirici Bir İşte Çalışmak

Katılımcıların %44'ünün (170 kişi) eve gelir getirici bir işte çalışmanın bir kadınlık görevi olduğu görüşünde oldukları görülmüştür.

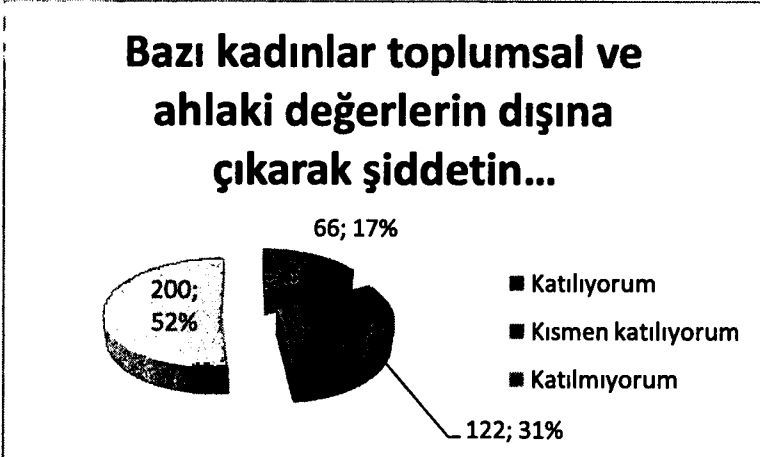
3.19.7. Kadınlık Görevi: Eş ve Çocukların İhtiyaçları İçin Fedakârlıkta Bulunmak

Katılımcıların %58'inin (223 kişi) eş ve çocukların ihtiyaçlarının karşılanması için fedakârlıkta bulunmanın bir kadınlık görevi olduğu görüşünde oldukları görülmüştür.

3.20. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Görüşler

3.20.1. "Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları" Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların %31'nin (122 kişi) "bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları" görüşüne "kısmen katıldıkları", %17'sinin ise bu görüşe tamamen katıldıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

3.20.1.1. "Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları"*"Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne"

"Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları"*"Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne"

			Yakın Akraba Şiddeti:		Toplam
			Anne Baba Abi		
			Hayır	Evet	
Bazı kadınlar toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırlıyor. Bu görüşe katılıyor musunuz?	Katılıyorum	Sayı	58	4	62
		% satır	93,5%	6,5%	100,0%
		% sütun	22,2%	3,8%	17,0%
	% Toplam		15,9%	1,1%	17,0%
	Kısmen katılıyorum	Sayı	81	34	115
		% satır	70,4%	29,6%	100,0%
		% sütun	31,0%	32,7%	31,5%
	% Toplam		22,2%	9,3%	31,5%
	Katılmıyorum	Sayı	122	66	188
% satır		64,9%	35,1%	100,0%	
% sütun		46,7%	63,5%	51,5%	
% Toplam		33,4%	18,1%	51,5%	
Toplam	Sayı	261	104	365	
	% satır	71,5%	28,5%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	71,5%	28,5%	100,0%	

Katılımcıların "bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları" görüşüne ilişkin yaklaşımları ile "baba, abi ve annelerinden bir başka deyişle de birincil aile grubu içindeki kişilerden şiddet maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 18.884, p (0.00)<0.05).

Toplumsal ve ahlaki değerlerin edinilmesi sürecinin başat gruplarından biri olan aile grubu içinde şiddete maruz kaldıklarını ifade edenlerin %3.8'i "bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına

zemin hazırladıkları” görüşüne “katılıyor”larken, %32.7’si “kısmen” bu görüşe katılmakta, %63.5’i ise “hiç katılmamaktadırlar”.

“Bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne katılanların, %93.8’inin anne, baba ya da abilerinden şiddete maruz kalmadıkları, buna karşın %6.5’inin maruz kaldıkları görülmektedir.

Bu durum “bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne katılanların en yüksek oranda birincil yakın akrabalık ilişkisi içinde buldukları aile grubunda şiddete maruz kalmayanlar tarafından desteklendiğini göstermektedir.

3.20.1.2. “Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları”**Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu”

“Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları”**Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu”

			Fiziksel Şiddet		Toplam
			Hayır	Evet	
Bazı kadınlar toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırlıyor. Bu görüşe katılıyor musunuz?	Katılıyorum	Sayı	38	26	64
		% satır	59,4%	40,6%	100,0%
		% sütun	22,6%	12,7%	17,2%
		% Toplam	10,2%	7,0%	17,2%
	Kısmen katılıyorum	Sayı	55	61	116
		% satır	47,4%	52,6%	100,0%
		% sütun	32,7%	29,9%	31,2%
		% Toplam	14,8%	16,4%	31,2%
	Katılmıyorum	Sayı	75	117	192
% satır		39,1%	60,9%	100,0%	
% sütun		44,6%	57,4%	51,6%	
	% Toplam	20,2%	31,5%	51,6%	
Toplam	Sayı	168	204	372	
	% satır	45,2%	54,8%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	45,2%	54,8%	100,0%	

Katılımcıların “bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne ilişkin yaklaşımları ile “fiziksel şiddet”e maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 8.342, p (0.00)<0.015).

“Bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne katılmayanların, %39.1’inin fiziksel şiddete maruz kalmayan katılımcılardan oluştuğu buna karşın, %60.9’unun “fiziksel şiddete” maruz kalmış katılımcılardan oluşuyor olduğu görülmektedir.

“Bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne “katıldıklarını” ifade edenlerde ise, bu görüşe katılanların %59,4’ünün “fiziksel şiddete maruz kalmayan” katılımcılardan oluştuğu görülürken, %40.6’sının “fiziksel şiddet” mağduru katılımcılar olduğunu görülmektedir.

Şiddetin mağdurlarının kendilerinden kaynaklanan sebepler ile şiddetin tamamen reddedilmesi gereken, kabul edilemez bir sorun çözme biçimi olduğu konusundaki kanaatler arasında bir kısır döngü içinde yer alıyor oldukları, bu görüşe “kısmen” katılan katılımcılardaki fiziksel şiddete maruz kalan ve kalmayan katılımcıların oranlarındaki yakınlıktan anlaşılmaktadır.

“Fiziksel şiddete” maruz kalanların bu görüşe katılma oranlarının kalmayanlara göre daha düşük oranlarda kaldığı görülmektedir.

3.20.1.3. “Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları” Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu”

Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları” Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu

			Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma		Toplam
			Hayır	Evet	
Bazı kadınlar toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırlıyor. Bu görüşe katılıyor musunuz?	Katılıyorum	Sayı	37	27	64
		% satır	57,8%	42,2%	100,0%
		% sütun	22,3%	12,5%	16,8%
		% Toplam	9,7%	7,1%	16,8%
	Kısmen katılıyorum	Sayı	53	66	119
		% satır	44,5%	55,5%	100,0%
		% sütun	31,9%	30,6%	31,2%
		% Toplam	13,9%	17,3%	31,2%
	Katılmıyorum	Sayı	76	123	199
% satır		38,2%	61,8%	100,0%	
% sütun		45,8%	56,9%	52,1%	
	% Toplam	19,9%	32,2%	52,1%	
Toplam	Sayı	166	216	382	
	% satır	43,5%	56,5%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	43,5%	56,5%	100,0%	

Katılımcıların “bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne ilişkin yaklaşımları ile “sözlü ve psikolojik şiddete”e maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 7.670, p (0.00)<0.022).

“Bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne katılmayanların, , %%38.2’sinin sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmayan katılımcılardan oluşurken buna karşın,

%61.8'inin sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmış katılımcılardan oluşuyor olduğu görülmektedir.

“Sözlü ve psikolojik şiddete” maruz kalmış katılımcıların %12.5'i “bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne “katılıyorlarken”; %56.9'unun katılmadıkları görülmektedir.

“Sözlü ve psikolojik şiddete” maruz kalmamış olduklarını ifade etmiş olan katılımcıların %22.3'nün “bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne “katılıyorlarken”; %45.8'inin katılmadıkları görülmektedir.

“Sözlü ve psikolojik şiddete” maruz kalanların bu görüşe katılma oranlarının kalmayanlara göre daha düşük oranlarda kaldığı görülmektedir.

3.20.1.4. “Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları”Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”**

“Bazı Kadınların Toplumsal ve Ahlaki Değerlerin Dışına Çıkararak Şiddetin Yaşanmasına Zemin Hazırladıkları”Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”**

			Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Bazı kadınlar toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırlıyor. Bu görüşe katılıyor musunuz?	Katılıyorum	Sayı	46	17	63
		% satır	73,0%	27,0%	100,0%
		% sütun	24,9%	8,8%	16,6%
		% Toplam	12,1%	4,5%	16,6%
	Kısmen katılıyorum	Sayı	58	61	119
		% satır	48,7%	51,3%	100,0%
		% sütun	31,4%	31,4%	31,4%
		% Toplam	15,3%	16,1%	31,4%
	Katılmıyorum	Sayı	81	116	197
% satır		41,1%	58,9%	100,0%	
% sütun		43,8%	59,8%	52,0%	
	% Toplam	21,4%	30,6%	52,0%	
Toplam	Sayı	185	194	379	
	% satır	48,8%	51,2%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	48,8%	51,2%	100,0%	

Katılımcıların “bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne ilişkin yaklaşımları ile “cinsel şiddete”e maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 19.440, p (0.00)<0.00).

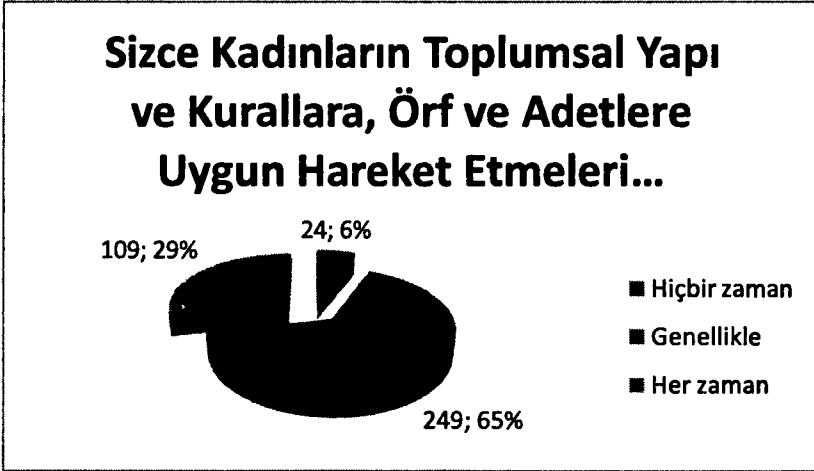
“Cinsel şiddete” maruz kalmış katılımcıların %8.8’i “bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne “katılıyorlarken”; %59.8’inin katılmadıkları görülmektedir.

“Cinsel şiddete” maruz kalmamış olduklarını ifade etmiş olan katılımcıların %24.9’unun “bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin

yaşanmasına zemin hazırladıkları” görüşüne “katıhyorlarken”; %43.8’inin katılmadıkları görülmektedir.

Cinsel şiddete maruz kalanların bu görüşe katılma oranlarının kalmayanlara göre daha düşük oranlarda kaldığı görülmektedir.

3.20.2. “Sizce Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların %65’inin (249 kişi) “Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?” sorusuna “genellikle”, %29’unun “her zaman” ve %6’sının da “hiçbir zaman” şeklinde yanıtladıkları görülmektedir.

3.20.2.1. “Sizce Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?”* “Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne”

“Sizce Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?”* “Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne”

			Yakın Akraba Şiddeti		Toplam
			Anne Baba Abi		
			Hayır	Evet	
Sizce kadınların toplumsal yapı ve kurallara, örf ve adetlere uygun hareket etmesi gerekli mi?	Hiçbir zaman	Sayı	12	9	21
		% satır	57,1%	42,9%	100,0%
		% sütun	4,7%	8,7%	5,8%
		% Toplam	3,3%	2,5%	5,8%
	Genellikle	Sayı	158	77	235
		% satır	67,2%	32,8%	100,0%
		% sütun	61,5%	74,0%	65,1%
		% Toplam	43,8%	21,3%	65,1%
	Her zaman	Sayı	87	18	105
		% satır	82,9%	17,1%	100,0%
		% sütun	33,9%	17,3%	29,1%
		% Toplam	24,1%	5,0%	29,1%
Toplam	Sayı	257	104	361	
	% satır	71,2%	28,8%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	71,2%	28,8%	100,0%	

Katılımcıların “kadınların toplumsal kurallara, örf ve adetlere uygun davranıp davranmamaları” konusundaki görüşleri ile “baba, anne ya da abi” şiddetine maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 10,783, p (0.00)<0.005).

“Yakın akraba şiddetine” maruz kalmış katılımcıların %17.3’ü “kadınların toplumsal kurallara, örf ve adetlere “her zaman” uygun davranmaları gerektiği görüşünde iken; yakın akraba şiddetine uğramamış olan katılımcıların %33.9’unun “kadınların toplumsal kurallara, örf ve adetlere “her zaman” uygun davranmaları gerektiği görüşünde oldukları görülmektedir.

Yakın akraba şiddetine maruz kalanların, toplumsal kurallara, örf ve adetlere “her zaman” uygun davranılması gerektiği konusundaki görüşleri, bu şiddete maruz kalmayanlara göre daha az oranda görülmektedir.

3.20.2.2. “Sizce Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?”* “Çocukluğunda Şiddet Görme”

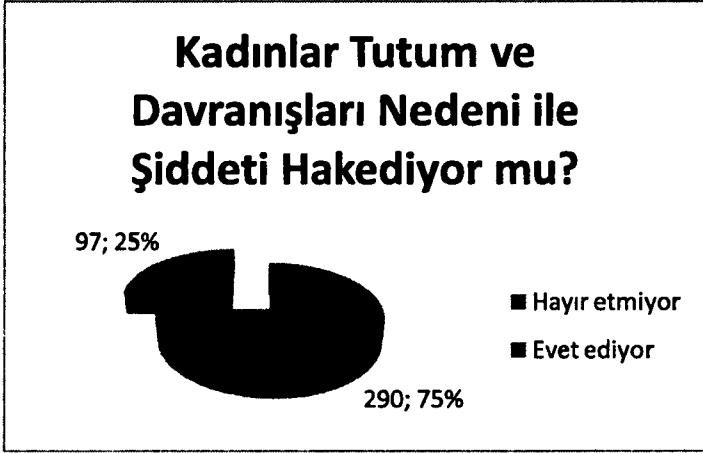
“Sizce Kadınların Toplumsal Yapı ve Kurallara, Örf ve Adetlere Uygun Hareket Etmeleri Gerekli Mi?”* “Çocukluğunda Şiddet Görme”

			Çocuklukta Şiddet Görme Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
				Sayı	
Sizce kadınların toplumsal yapı ve kurallara, örf ve adetlere uygun hareket etmesi gerekli mi?	Hiçbir zaman	% satır	50,0%	50,0%	100,0%
		% sütun	4,1%	10,5%	5,9%
		% Toplam	2,9%	2,9%	5,9%
	Genellikle	Sayı	173	71	244
		% satır	70,9%	29,1%	100,0%
		% sütun	64,6%	67,6%	65,4%
	% Toplam	46,4%	19,0%	65,4%	
	Her zaman	Sayı	84	23	107
		% satır	78,5%	21,5%	100,0%
% sütun		31,3%	21,9%	28,7%	
% Toplam	22,5%	6,2%	28,7%		
Toplam	Sayı	268	105	373	
	% satır	71,8%	28,2%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
% Toplam	71,8%	28,2%	100,0%		

Katılımcıların “kadınların toplumsal kurallara, örf ve adetlere uygun davranıp davranmamaları” konusundaki görüşleri ile “çocukken şiddete maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 7.644, p (0.00)<0.022).

“Kadınların toplumsal kurallara, örf ve adetlere her zaman uygun davranmaları gerektiğini” düşünenlerin, %75.8’i, çocukken şiddete maruz kalmamış olduklarını ifade eden katılımcılardan oluşurken, %21.5’i şiddete maruz kalmış katılımcılardan oluşmaktadır.

3.20.3. “Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların %75'nin (290 kişi) “kadınların tutum ve davranışları sebebiyle şiddeti” “hak etmedikleri”; %25'i (97 kişi) ise “hak ettikleri, en azından bazı durumlarda hak ettikleri” görüşünde oldukları görülmektedir.

3.20.3.1.“Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”

“Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”

			Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Sizce bazı kadınlar tutum ve davranışları nedeniyle şiddeti hak ediyor mu?	Hayır etmiyor	Sayı	125	158	283
		% satır	44,2%	55,8%	100,0%
		% sütun	68,3%	81,4%	75,1%
	% Toplam		33,2%	41,9%	75,1%
	Evet ediyor	Sayı	58	36	94
		% satır	61,7%	38,3%	100,0%
% sütun		31,7%	18,6%	24,9%	
% Toplam		15,4%	9,5%	24,9%	
Toplam	Sayı		183	194	377
	% satır		48,5%	51,5%	100,0%
	% sütun		100,0%	100,0%	100,0%
% Toplam		48,5%	51,5%	100,0%	

Katılımcıların “kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak edip etmedikleri” konusundaki görüşleri ile “cinsel şiddete” maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 8, 683, p (0.00)<0.003). •

“Kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak ettiklerini” düşünenlerin, %61,7’sinin cinsel şiddete maruz kalmamış olan katılımcılardan oluştuğu gözlemlenirken, %38,3’ünün cinsel şiddete maruz kalmış olduğunu ifade eden katılımcılardan oluştuğu gözlemlenmektedir.

Cinsel şiddete maruz kalanların %81,4’ü kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak etmediklerini ifade etmişlerken, %18,6’sının tutum ve davranışları sebebiyle kadınların şiddeti hak ettikleri fikrinde oldukları gözlemlenmiştir.

3.20.3.2.“Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Görüş ve Davranışlarınızın Küçümsenmesi, Değer Görmemesi”

“Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Görüş ve Davranışlarınızın Küçümsenmesi, Değer Görmemesi”

			Görüş ve davranışlarınızın küçümsenmesi, değer görmemesi		Toplam
			Evet	Hayır	
Sizce bazı kadınlar tutum ve davranışları nedeniyle şiddeti hak ediyor mu?	Hayır etmiyor	Sayı	88	198	286
		% satır	30,8%	69,2%	100,0%
		% sütun	83,0%	72,0%	75,1%
	Evet ediyor	% Toplam	23,1%	52,0%	75,1%
		Sayı	18	77	95
		% satır	18,9%	81,1%	100,0%
Toplam	% sütun	17,0%	28,0%	24,9%	
	% Toplam	4,7%	20,2%	24,9%	
	Sayı	106	275	381	
	% satır	27,8%	72,2%	100,0%	
		% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	27,8%	72,2%	100,0%

Katılımcıların “kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak edip etmedikleri” konusundaki görüşleri ile “görüş ve davranışlarınızın küçümsenmesi,

değer görmemesi durumuna” maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 4, 963, p (0.00)<0.026).

“Kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak ettiklerini” düşünenlerin, %18.9’u “görüş ve davranışlarının küçümsenmesi ve değer görmemesi durumu ile karşı karşıya kalmış olduklarını ifade eden katılımcılardan oluşurken, %81, 1’inin davranışlarının küçümsenmesi ve değer görmemesi durumu ile karşı karşıya gelmemiş olduklarını ifade eden katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Görüş ve davranışlarının küçümsenmesi, değer görmemesi durumuna maruz kalanların %83’ü kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak etmediklerini ifade etmişlerken, %17’sinin kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak ettikleri fikrinde oldukları gözlemlenmiştir.

3.20.3.3. “Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Tehdite Maruz Kalma”

“Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?”* “Tehdite Maruz Kalma”

			Tehdite Maruz Kalma		Toplam
			Evete	Hayır	
Sizce bazı kadınlar tutum ve davranışları nedeniyle şiddeti hak ediyor mu?	Hayır etmiyor	Sayı	57	229	286
		% satır	19,9%	80,1%	100,0%
		% sütun	85,1%	72,9%	75,1%
	% Toplam		15,0%	60,1%	75,1%
	Evet ediyor	Sayı	10	85	95
		% satır	10,5%	89,5%	100,0%
% sütun		14,9%	27,1%	24,9%	
% Toplam		2,6%	22,3%	24,9%	
Toplam	Sayı		67	314	381
	% satır		17,6%	82,4%	100,0%
	% sütun		100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		17,6%	82,4%	100,0%

Katılımcıların “kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak edip etmedikleri” konusundaki görüşleri ile “tehdite” maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 4, 351, p (0.00)<0.037).

“Kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak ettiklerini” düşünenlerin, %10.5’i “tehdite maruz kalmış” olduklarını ifade eden

katılımcılardan oluşurken, %89.5'i, "tehdite maruz kalmamış" katılımcılardan oluşmaktadır.

"Tehdite maruz kalmış" olanların %85.1'i kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak etmediklerini ifade etmişlerken, %14.9'unun kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak ettikleri fikrinde oldukları gözlemlenmiştir.

3.20.3.4. "Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?"* "Hakarete Maruz Kalma"

Katılımcıların "kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak edip etmedikleri" konusundaki görüşleri ile "hakarete" maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 7,615, p (0.00)<0.006).

"Kadınlar Tutum ve Davranışları Nedeni ile Şiddeti Hak ediyor mu?"* "Hakarete Maruz Kalma"

			Hakarete Maruz Kalma		Toplam
			Evet	Hayır	
Sizce bazı kadınlar tutum ve davranışları nedeniyle şiddeti hak ediyor mu?	Hayır etmiyor	Sayı	104	182	286
		% satır	36,4%	63,6%	100,0%
		% sütun	83,9%	70,8%	75,1%
		% Toplam	27,3%	47,8%	75,1%
	Evet ediyor	Sayı	20	75	95
		% satır	21,1%	78,9%	100,0%
% sütun		16,1%	29,2%	24,9%	
	% Toplam	5,2%	19,7%	24,9%	
Toplam	Sayı	124	257	381	
	% satır	32,5%	67,5%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	32,5%	67,5%	100,0%	

"Kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak ettiklerini" düşünenlerin, %21.1'i "hakarete maruz kalmış" olduklarını ifade eden katılımcılardan oluşurken, %78.9'u, "hakarete maruz kalmamış" katılımcılardan oluşmaktadır.

"Hakarete maruz kalmış" olanların %83.9'u, kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak etmediklerini ifade etmişlerken, %16,1'inin kadınların tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak ettikleri fikrinde oldukları gözlemlenmiştir.

3.20.4. “Sosyal Yaşamın Düzenliliği İçin Kadın ve Erkek Rollerinin Farklı ve Belirlenmiş Olması Gerekliyor Mu?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların %50'sinin (185 kişi) “kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerektiği” ve yine %50'sinin de bu türden bir farklılaşmanın gerekli olmadığı düşüncesinde oldukları görülmüştür.

3.20.4.1. “Sosyal Yaşamın Düzenliliği İçin Kadın ve Erkek Rollerinin Farklı ve Belirlenmiş Olması Gerekli mi?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma”

“Sosyal Yaşamın Düzenliliği İçin Kadın ve Erkek Rollerinin Farklı ve Belirlenmiş Olması Gerekli mi?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma”

			Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Sosyal yaşamın düzenliliği için kadın, erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerekli mi?	Evet	Sayı	89	93	182
		% satır	48,9%	51,1%	100,0%
		% sütun	57,1%	44,5%	49,9%
	Hayır	% Toplam	24,4%	25,5%	49,9%
		Sayı	67	116	183
		% satır	36,6%	63,4%	100,0%
Toplam	% sütun	42,9%	55,5%	50,1%	
	% Toplam	18,4%	31,8%	50,1%	
	Sayı	156	209	365	
	% satır	42,7%	57,3%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	42,7%	57,3%	100,0%	

Katılımcıların “Sosyal yaşamın düzenliliği için kadın, erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olmasının gerekli olup olmadığı” konusundaki görüşleri ile “sözlü ve psikolojik şiddete” maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 5,631, p (0.00)<0.018).

“Sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmış olanların” olanların %44.5’inin “kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerektiği” düşüncesinde olan katılımcılardan oluşurken, %55.5’inin “farklı ve belirlenmiş olması gerekmediği”ni düşünen katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmamış” olduklarını ifade eden katılımcıların, %57,1’inin “kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerektiği” düşüncesinde oldukları, %42.9’unun ise “kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerekmediği”ni düşünen katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.4.2. “Sosyal Yaşamın Düzenliliği İçin Kadın ve Erkek Rollerinin Farklı ve Belirlenmiş Olması Gerekliyor Mu?” * “Cinsel Şiddete Maruz Kalma”

“Sosyal Yaşamın Düzenliliği İçin Kadın ve Erkek Rollerinin Farklı ve Belirlenmiş Olması Gerekliyor Mu?” * “Cinsel Şiddete Maruz Kalma”

		Cinsel Şiddete Maruz Kalma		Toplam	
		Hayır	Evet		
Sosyal yaşamın düzenliliği için kadın, erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerekli mi?	Evet	Sayı	99	82	181
		% satır	54,7%	45,3%	100,0%
		% sütun	57,6%	43,2%	50,0%
	% Toplam	27,3%	22,7%	50,0%	
	Hayır	Sayı	73	108	181
		% satır	40,3%	59,7%	100,0%
% sütun		42,4%	56,8%	50,0%	
% Toplam	20,2%	29,8%	50,0%		
Toplam	Sayı	172	190	362	
	% satır	47,5%	52,5%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	47,5%	52,5%	100,0%	

Katılımcıların “Sosyal yaşamın düzenliliği için kadın, erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olmasının gerekli olup olmadığı” konusundaki görüşleri ile “cinsel şiddete” maruz kalma durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 7,488, p (0.00)<0.006).

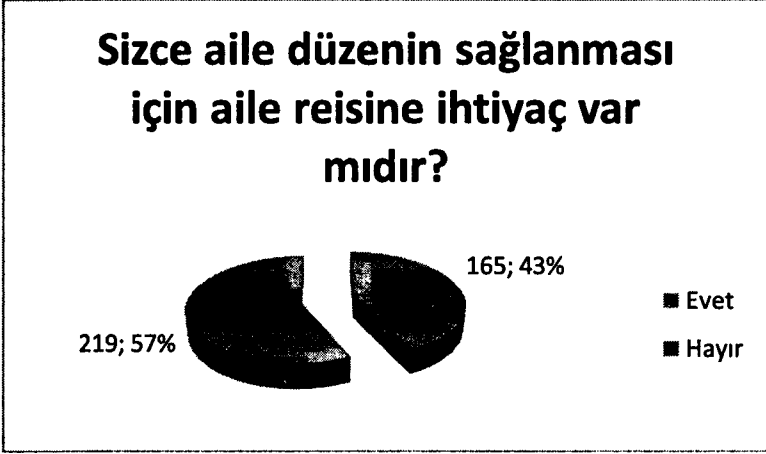
“Cinsel şiddete maruz kalmış” olanların %43.2’sinin “kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerektiği” düşüncesinde olan katılımcılardan oluşurken, %56.8’inin “kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerekmediği”ni düşünen katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Sosyal yaşamın düzenliliği için kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerektiğini düşünenlerin” %54.7’sinin cinsel şiddete maruz kalmamış, buna karşın %45.3’ünün cinsel şiddete maruz kalmış olduklarını ifade eden katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Sosyal yaşamın düzenliliği için kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerekmediğini düşünenlerin” %40.3’ünün cinsel şiddete maruz

kalmamış, buna karşın %59,7'sinin cinsel şiddete maruz kalmış olduklarını ifade eden katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.5. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması İçin Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların %43'ünün (165 kişi), aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç olduğu düşüncesinde oldukları görülmüştür.

3.20.5.1. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Yakın Duygusal İlişki içinde Olunan Partner Şiddeti: Eş, Boşanılmış Eş, Nişanlı, Erkek Arkadaş”

“Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Yakın Duygusal İlişki içinde Olunan Partner Şiddeti: Eş, Boşanılmış Eş, Nişanlı, Erkek Arkadaş”

		Yakın duygusal ilişki içinde olunan partner şiddeti (eş, boşanılan eş, erkek arkadaş, nişanlı)		Toplam	
		Hayır	Evet		
Sizce aile düzenin sağlanması için aile reisine ihtiyacı var mıdır?	Evet	Sayı	119	41	160
		% satır	74,4%	25,6%	100,0%
	% sütun	51,5%	31,1%	44,1%	
	% Toplam	32,8%	11,3%	44,1%	
Hayır	Hayır	Sayı	112	91	203
		% satır	55,2%	44,8%	100,0%
	% sütun	48,5%	68,9%	55,9%	
	% Toplam	30,9%	25,1%	55,9%	
Toplam	Toplam	Sayı	231	132	363
		% satır	63,6%	36,4%	100,0%
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	63,6%	36,4%	100,0%	

Katılımcıların “aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç olup olmadığı” konusundaki görüşleri ile “yakın duygusal ilişki içinde oldukları partnerlerinden kaynaklanan şiddete maruz kalma durumları” arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 14,258, p (0.00)<0.000).

“Aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç bulunduğunu” düşünenlerin %74.4’ünün partner şiddetine maruz kalmayan, %25.6’sının ise partner şiddetine maruz kalmış olduklarını ifade eden katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Partner şiddetine maruz kalmış” olduklarını ifade etmiş olan katılımcıların, %31.1’inin “aile reisine ihtiyaç olduğu” düşüncesinde iken, %68.9’unun “aile reisine ihtiyaç olmadığı” düşüncesinde olan katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.5.2. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne”

Katılımcıların “aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç olup olmadığı” konusundaki görüşleri ile “yakın akrabalarından (baba, abi, anne) kaynaklanan şiddete maruz kalma durumları” arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 17,401, p (0.00)<0.000).

“Aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç bulunduğunu” düşünenlerin %82.5’inin yakın akraba şiddetine maruz kalmayan, %17.5’inin ise yakın akraba şiddetine maruz kalmış olduklarını ifade eden katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Yakın Akraba Şiddeti: Baba, Abi, Anne”

		Yakın Akraba Şiddetine Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Hayır	Evet		
Sizce aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyacı var mıdır?	Evet	Sayı	132	28	160
		% satır	82,5%	17,5%	100,0%
		% sütun	51,0%	26,9%	44,1%
	% Toplam	36,4%	7,7%	44,1%	
	Hayır	Sayı	127	76	203
		% satır	62,6%	37,4%	100,0%
% sütun		49,0%	73,1%	55,9%	
% Toplam	35,0%	20,9%	55,9%		
Toplam	Sayı	259	104	363	
	% satır	71,3%	28,7%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	71,3%	28,7%	100,0%	

“Yakın akraba şiddetine maruz kalmış” olduklarını ifade etmiş olan katılımcıların, %26.9’unun “aile reisine ihtiyaç olduğu”; %73.1’inin ise “aile reisine ihtiyaç olmadığı” düşüncesinde olan katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

Yakın akraba şiddetine maruz kalan katılımcıların, aile reisine ihtiyaç olduğu konusundaki görüşlerinin dağılımı oran olarak, yakın akraba şiddetine uğramayan katılımcılara göre daha düşüktür.

3.20.5.3. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu”

Katılımcıların “aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç olup olmadığı” konusundaki görüşleri ile “sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 27,100, p (0.00)<0.000).

“Aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç bulunduğu” düşünenlerin %59.3’ünün “sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmamış”, %40.7’sinin ise “sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmış” olduklarını ifade eden katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu”

		Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Hayır	Evet		
Sizce aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyacı var mıdır?	Sayı	96	66	162	
	Evet	% satır	59,3%	40,7%	100,0%
		% sütun	57,8%	31,1%	42,9%
		% Toplam	25,4%	17,5%	42,9%
	Hayır	Sayı	70	146	216
		% satır	32,4%	67,6%	100,0%
% sütun		42,2%	68,9%	57,1%	
	% Toplam	18,5%	38,6%	57,1%	
Toplam	Sayı	166	212	378	
	% satır	43,9%	56,1%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	43,9%	56,1%	100,0%	

“Sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalmış” olduklarını ifade etmiş olan katılımcıların, %31.1’inin “aile reisine ihtiyaç olduğu”, %68.9’unun “aile reisine ihtiyaç olmadığı” düşüncesinde olan katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.5.4. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”

“Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu”

		Cinsel Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
		Hayır	Evet	
Sizce aile düzenin sağlanması için aile reisine ihtiyacı var mıdır?	Sayı	105	58	163
	Evet % satır	64,4%	35,6%	100,0%
	% sütun	57,7%	29,9%	43,4%
	% Toplam	27,9%	15,4%	43,4%
	Hayır Sayı	77	136	213
	% satır	36,2%	63,8%	100,0%
Toplam	% sütun	42,3%	70,1%	56,6%
	% Toplam	20,5%	36,2%	56,6%
	Sayı	182	194	376
	% satır	48,4%	51,6%	100,0%
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam	48,4%	51,6%	100,0%

Katılımcıların “aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç olup olmadığı” konusundaki görüşleri ile “cinsel şiddete maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 29,542, p (0.00)<0.000).

“Aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç bulunduğunu” düşünenlerin %64.4’ünün “cinsel şiddete maruz kalmamış”, %35.6’sının ise “cinsel şiddete maruz kalmış” olduklarını ifade eden katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Cinsel şiddete maruz kalmış” olduklarını ifade etmiş olan katılımcıların, %29,9’unun “aile reisine ihtiyaç olduğu”, %70.1’inin ise “aile reisine ihtiyaç olmadığı” düşüncesinde olan katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.5.5. “Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

“Sizce Aile Düzeninin Sağlanması için Aile Reisine İhtiyaç Var mıdır?” * “Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

		Fiziksel Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Hayır	Evet		
Sizce aile düzenin sağlanması için aile reisine ihtiyacı var mıdır?	Sayı	87	70	157	
	Evet	% satır	55,4%	44,6%	100,0%
		% sütun	52,7%	34,5%	42,7%
		% Toplam	23,6%	19,0%	42,7%
	Hayır	Sayı	78	133	211
		% satır	37,0%	63,0%	100,0%
% sütun		47,3%	65,5%	57,3%	
Toplam	% Toplam	21,2%	36,1%	57,3%	
	Sayı	165	203	368	
	% satır	44,8%	55,2%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	44,8%	55,2%	100,0%	

Katılımcıların “aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç olup olmadığı” konusundaki görüşleri ile “fiziksel şiddete maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 12,385, p (0.00)<0.000).

“Aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç bulunduğunu” düşünenlerin %55.4’ünün “fiziksel şiddete maruz kalmamış”, buna karşın %44.6’sının “fiziksel şiddete maruz kalmış” olduklarını ifade eden katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Fiziksel şiddete maruz kalmış” olduklarını ifade etmiş olan katılımcıların, %34.5’inin “aile reisine ihtiyaç olduğu”, %65.5’inin ise “aile reisine ihtiyaç olmadığı” düşüncesinde olan katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.6. “Sizce Karşılaşılan Bazı Sorunlarda Şiddet Çözümün Bir Parçası Olabilir Mi?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların %18'i (70 kişi), karşılaşılan bazı sorunlarda şiddet uygulanmasının zaman zaman çözümün bir parçası olabileceği düşüncesinde oldukları görülmüştür. Bu düşüncede olmayan şiddetin hiçbir koşulda çözümün bir parçası olamayacağını ifade edenlerin oranı %82 (317 kişi)'dir.

3.20.6.1. “Sizce Karşılaşılan Bazı Sorunlarda Şiddet Çözümün Parçası Olabilir mi?” * “Ekonomik Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

“Sizce Karşılaşılan Bazı Sorunlarda Şiddet Çözümün Parçası Olabilir mi?” * “Ekonomik Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

			Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Sizce karşılaşılan bazı sorunlarda şiddet çözümün bir parçası olabilir mi?	Hayır, olamaz	Sayı	160	145	305
		% satır	52,5%	47,5%	100,0%
		% sütun	87,4%	76,3%	81,8%
	% Toplam		42,9%	38,9%	81,8%
	Evet, olabilir	Sayı	23	45	68
		% satır	33,8%	66,2%	100,0%
% sütun		12,6%	23,7%	18,2%	
% Toplam		6,2%	12,1%	18,2%	
Toplam	Sayı		183	190	373
	% satır		49,1%	50,9%	100,0%
	% sütun		100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		49,1%	50,9%	100,0%

Katılımcıların “karşılaşılan bazı sorunlarda şiddetin çözümün parçası olarak görülüp görülemeyeceği” konusundaki görüşleri ile “ekonomik şiddet türlerine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 7,727, p (0.00)<0.005).

“Ekonomik şiddete maruz kalmış” olanların %76.3’ü şiddetin çözümün bir parçası olamayacağını düşünürken, %23.7’si çözümün parçası olabileceği düşüncesinde olduklarını ifade etmişlerdir.

“Şiddetin çözümün parçası olabileceğini” düşünenlerin, %33.8’i ekonomik şiddete maruz kalmamış, %66.2’si ise maruz kalmış katılımcılardan oluşmaktadır. Ekonomik şiddete maruz kalanların, şiddetin bir çözüm aracı olma olasılığına oransal olarak daha sıcak baktıkları görülmektedir.

3.20.7. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türlü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların %52’si (201 kişi), aile içinde yaşanan her tür sorunun aile içinde kalması gerektiğı düşüncesinde oldukları belirtirken, %48’inin (189 kişi) gerekmediğı fikrinde oldukları görülmüştür.

3.20.7.1. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Ekonomik Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

“Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Ekonomik Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

			Ekonomik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Sizce aile içinde yaşanan her türlü sorun aile içinde kalmalı mı?		Sayı	76	105	181
	Hayır kalmamalı	% satır	42,0%	58,0%	100,0%
		% sütun	41,3%	55,0%	48,3%
		% Toplam	20,3%	28,0%	48,3%
		Sayı	108	86	194
	Evet kalmalı	% satır	55,7%	44,3%	100,0%
		% sütun	58,7%	45,0%	51,7%
		% Toplam	28,8%	22,9%	51,7%
	Toplam		Sayı	184	191
		% satır	49,1%	50,9%	100,0%
		% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	49,1%	50,9%	100,0%

Katılımcıların “aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalıp kalmaması gerektiği” konusundaki görüşleri ile “ekonomik şiddet türlerine maruz kalma” durumları arasında istatistikî bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 7,013, p (0.00)<0.008).

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalması gerektiğini” düşünenlerin, %55,7’sinin “ekonomik şiddete maruz kalmamış”, %44,3’ünün ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalmaması gerektiğini” düşünenlerin, %42’sinin “ekonomik şiddete maruz kalmamış”, %58’inin ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.7.2. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Yakın Duygusal İlişki içinde Olunan Partner Şiddeti: Eş, Boşanılan Eş, Erkek Arkadaş, Nişanlı”

Katılımcıların “aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalıp kalmaması gerektiği” konusundaki görüşleri ile “partner şiddetine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 7,204, p (0.00)<0.007).

“Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Yakın Duygusal İlişki içinde Olunan Partner Şiddeti: Eş, Boşanılan Eş, Erkek Arkadaş, Nişanlı”

			Yakın duygusal ilişki içinde olunan partner şiddeti (eş, boşanılan eş, erkek arkadaş, nişanlı)		Toplam	
			Hayır	Evet		
			Sayı	99	78	177
Sizce aile içinde yaşanan her türlü sorun aile içinde kalmalı mı?	Hayır	% satır	55,9%	44,1%	100,0%	
	kalmamalı	% sütun	42,9%	57,4%	48,2%	
		% Toplam	27,0%	21,3%	48,2%	
			Sayı	132	58	190
	Evet	% satır	69,5%	30,5%	100,0%	
	kalmalı	% sütun	57,1%	42,6%	51,8%	
		% Toplam	36,0%	15,8%	51,8%	
			Sayı	231	136	367
Toplam		% satır	62,9%	37,1%	100,0%	
		% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
		% Toplam	62,9%	37,1%	100,0%	

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalması gerektiğini” düşünenlerin, %57,1’inin “partner şiddetine maruz kalmamış”, %42,6’sının ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalmaması gerektiğini” düşünenlerin, %55,9’unun “partner şiddetine maruz kalmamış”, %44,1’inin ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.7.3. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Yakın Akraba: Baba, Abi, Anne Şiddetine Maruz Kalma Durumu”

“Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Yakın Akraba: Baba, Abi, Anne Şiddetine Maruz Kalma Durumu”

			Yakın akraba şiddeti		Toplam
			Anne Baba Abi		
			Hayır	Evet	
Sayı			116	61	177
Sizce aile içinde yaşanan her türlü sorun aile içinde kalmalı mı?	Hayır	% satır	65,5%	34,5%	100,0%
	kalmamalı	% sütun	44,3%	58,1%	48,2%
		% Toplam	31,6%	16,6%	48,2%
Sayı			146	44	190
	Evet	% satır	76,8%	23,2%	100,0%
	kalmalı	% sütun	55,7%	41,9%	51,8%
		% Toplam	39,8%	12,0%	51,8%
Sayı			262	105	367
Toplam		% satır	71,4%	28,6%	100,0%
		% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	71,4%	28,6%	100,0%

Katılımcıların “aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalıp kalmaması gerektiği” konusundaki görüşleri ile “yakın akraba şiddetine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 5,734, p (0.00)<0.017).

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalması gerektiğini” düşünenlerin, %76,8’inin “yakın akraba şiddetine maruz kalmamış”, %23,2’sinin ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalmaması gerektiğini” düşünenlerin, %65,5’inin “yakın akraba şiddetine maruz kalmamış”, %34,5’inin ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.7.4. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu”

“Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu”

			Sözlü ve Psikolojik Şiddete Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Sizce aile içinde yaşanan her türlü sorun aile içinde kalmalı mı?	Sayı		57	129	186
	Hayır	% satır	30,6%	69,4%	100,0%
	kalmamalı	% sütun	33,9%	60,0%	48,6%
		% Toplam	14,9%	33,7%	48,6%
	Evet	% satır	56,3%	43,7%	100,0%
	kalmalı	% sütun	66,1%	40,0%	51,4%
Toplam		% Toplam	29,0%	22,5%	51,4%
	Sayı		168	215	383
		% satır	43,9%	56,1%	100,0%
		% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	43,9%	56,1%	100,0%

Katılımcıların “aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalıp kalmaması gerektiği” konusundaki görüşleri ile “sözlü ve psikolojik şiddet türlerine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 25,662, p (0.00)<0.00).

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalması gerektiğini” düşünenlerin, %56,3’ünün “sözlü ve psikolojik şiddet türlerine maruz kalmamış”, %43,7’sinin ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalmaması gerektiğini” düşünenlerin, %30,6’sının “sözlü ve psikolojik şiddet türlerine maruz kalmamış”, %69,4’ünün ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.7.5. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Cinsel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

“Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmak?” * “Cinsel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

			Cinsel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Sayı			58	126	184
Sizce aile içinde yaşanan her türlü sorun aile içinde kalmalı mı?	Hayır	% satır	31,5%	68,5%	100,0%
	kalmamalı	% sütun	31,5%	64,0%	48,3%
		% Toplam	15,2%	33,1%	48,3%
Sayı			126	71	197
Evet		% satır	64,0%	36,0%	100,0%
	kalmalı	% sütun	68,5%	36,0%	51,7%
		% Toplam	33,1%	18,6%	51,7%
Sayı			184	197	381
Toplam		% satır	48,3%	51,7%	100,0%
		% sütun	100,0%	100,0%	100,0%
		% Toplam	48,3%	51,7%	100,0%

Katılımcıların “aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalıp kalmaması gerektiği” konusundaki görüşleri ile “cinsel şiddet türlerine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 40,089, p (0.00)<0.00).

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalması gerektiğini” düşünenlerin, %64’ünün “cinsel şiddet türlerine maruz kalmamış”, %36’sının ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalmaması gerektiğini” düşünenlerin, %31,5’inin “cinsel şiddet türlerine maruz kalmamış”, %68,5’inin ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.7.6. “Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

Katılımcıların “aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalıp kalmaması gerektiği” konusundaki görüşleri ile “fiziksel şiddet türlerine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 12,423, p (0.00)<0.00).

“Sizce Aile İçinde Yaşanan Her Türü Sorun Aile İçinde mi kalmalı?” * “Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

			Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Sayı			63	116	179
Sizce aile içinde yaşanan her türlü sorun aile içinde kalmalı mı?	Hayır	% satır	35,2%	64,8%	100,0%
	kalmamalı	% sütun	37,7%	56,0%	47,9%
		% Toplam	16,8%	31,0%	47,9%
	Sayı		104	91	195
	Evet	% satır	53,3%	46,7%	100,0%
	kalmalı	% sütun	62,3%	44,0%	52,1%
		% Toplam	27,8%	24,3%	52,1%
Sayı			167	207	374
Toplam	% satır		44,7%	55,3%	100,0%
	% sütun		100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		44,7%	55,3%	100,0%

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalması gerektiğini” düşünenlerin, %53,3’ünün “fiziksel şiddet türlerine maruz kalmamış”, %46,7’sinin ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

“Aile içinde yaşanan her türlü sorunun aile içinde kalmaması gerektiğini” düşünenlerin, %35,2’sinin “fiziksel şiddet türlerine maruz kalmamış”, %64,8’inin ise maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.8. “Aile İçinde Yaşanan Şiddetin Resmi Kurum ya da Kuruluşlara İntikal Ettirilmesi Sorununun Çözümünde Yararlı Olabilir mi?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların “aile içinde yaşanan şiddetin resmi kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmesinin sorunun çözümünde yararlı olup olmayacağı” konusundaki görüşlerinin dağılımına bakıldığında %31’lik orandaki bir grup katılımcının bunun hiçbir zaman yararlı olmayacağı görüşünde oldukları görülmektedir.

Katılımcıların %49’u resmi kurum ve kuruluşlara mevcut şiddetin intikal ettirilmesinin “bazen” yararlı olabileceği, %14’ü “nadiren” yararlı olabileceği ve %6’sının ise “genellikle” yararlı olabileceği düşüncesinde oldukları görülmüştür.

3.20.8.1. “Aile İçinde Yaşanan Şiddetin Resmi Kurum ya da Kuruluşlara İntikal Ettirilmesi Sorunun Çözümünde Yararlı Olabilir mi?” * “Yakın Akraba Şiddetine Maruz Kalma Durumu”

“Aile İçinde Yaşanan Şiddetin Resmi Kurum ya da Kuruluşlara İntikal Ettirilmesi Sorunun Çözümünde Yararlı Olabilir mi?” * “Yakın Akraba Şiddetine Maruz Kalma Durumu”

			Yakın Akraba Şiddetine Maruz Kalma Durumu (Anne Baba Abi)		Toplam
			Hayır	Evet	
Aile içinde yaşanan şiddetin resmi kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmesi sorunun çözümünde yararlı olabilir mi?	Nadiren	Sayı	33	20	53
		% satır	62,3%	37,7%	100,0%
		% sütun	12,9%	19,8%	14,9%
	Bazen	% Toplam	9,3%	5,6%	14,9%
		Sayı	113	55	168
		% satır	67,3%	32,7%	100,0%
	Sık sık	% sütun	44,3%	54,5%	47,2%
		% Toplam	31,7%	15,4%	47,2%
		Sayı	15	5	20
	Hiçbir zaman	% satır	75,0%	25,0%	100,0%
		% sütun	5,9%	5,0%	5,6%
		% Toplam	4,2%	1,4%	5,6%
	Toplam	Sayı	94	21	115
		% satır	81,7%	18,3%	100,0%
		% sütun	36,9%	20,8%	32,3%
	% Toplam	26,4%	5,9%	32,3%	
	Sayı	255	101	356	
	% satır	71,6%	28,4%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	71,6%	28,4%	100,0%	

Katılımcıların “aile içinde yaşanan şiddetin resmi kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmesinin sorunun çözümünde yararlı olup olmayacağı” konusundaki görüşleri ile “yakın akraba şiddetine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 9,760, p (0.00)<0.021).

“Aile içinde yaşanan şiddetin resmi kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmesinin sorunun çözümünde hiçbir zaman yararlı olmayacağını”

düşünenlerin %81,7'sinin yakın akraba şiddetine uğramamış, %18,3'ünün ise yakın akraba şiddetine maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.8.2. “Aile İçinde Yaşanan Şiddetin Resmi Kurum ya da Kuruluşlara İntikal Ettirilmesi Sorunun Çözümünde Yararlı Olabilir mi?” * “Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

“Aile İçinde Yaşanan Şiddetin Resmi Kurum ya da Kuruluşlara İntikal Ettirilmesi Sorunun Çözümünde Yararlı Olabilir mi?” * “Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

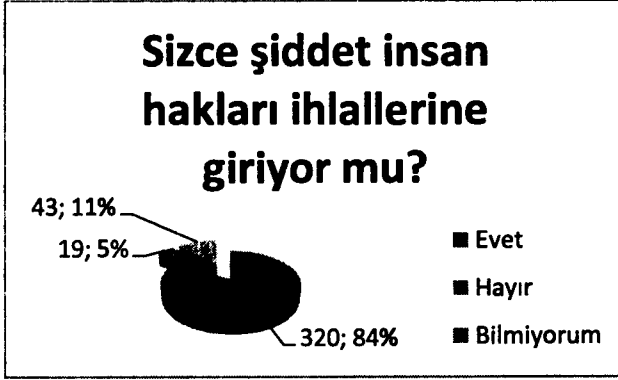
		Fiziksel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu		Toplam	
		Hayır	Evet		
Aile içinde yaşanan şiddetin resmi kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmesi sorunun çözümünde yararlı olabilir mi?	Nadiren	Sayı	13	39	52
		% satır	25,0%	75,0%	100,0%
		% sütun	7,6%	19,8%	14,1%
		% Toplam	3,5%	10,6%	14,1%
	Bazen	Sayı	91	87	178
		% satır	51,1%	48,9%	100,0%
		% sütun	53,2%	44,2%	48,4%
		% Toplam	24,7%	23,6%	48,4%
	Sık sık	Sayı	8	11	19
		% satır	42,1%	57,9%	100,0%
		% sütun	4,7%	5,6%	5,2%
		% Toplam	2,2%	3,0%	5,2%
Hiçbir zaman	Sayı	59	60	119	
	% satır	49,6%	50,4%	100,0%	
	% sütun	34,5%	30,5%	32,3%	
	% Toplam	16,0%	16,3%	32,3%	
Toplam	Sayı	171	197	368	
	% satır	46,5%	53,5%	100,0%	
	% sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	46,5%	53,5%	100,0%	

Katılımcıların “aile içinde yaşanan şiddetin resmi kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmesinin sorunun çözümünde yararlı olup olamayacağı” konusundaki görüşleri ile “fiziksel şiddet türlerine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 11,794, p (0.00)<0.008).

“Aile içinde yaşanan şiddetin resmi kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmesinin sorunun çözümünde nadiren yararlı olabileceğini” düşünenlerin

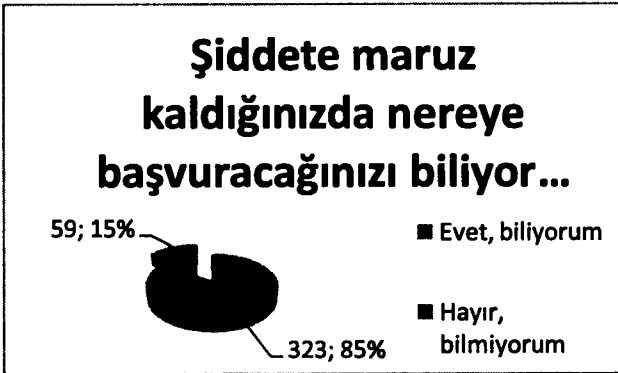
%25'inin fiziksel şiddet türlerine maruz kalmamış, %75'inin maruz kalmış katılımcılardan oluştuğu görülmektedir.

3.20.9. “Sizce Şiddet İnsan Hakları İhlallerine Giriyor mu?” Görüşüne İlişkin Dağılımlar

Katılımcıların %84'ünün (320 kişi) şiddetin insan hakları ihlallerine girdiği görüşünde oldukları, %5 'inin şiddeti insan hakları ihlali olarak görmedikleri ve %11'inin ise bu konuda bilgileri olmadığını ifade ettikleri görülmektedir.

3.20.10. “Şiddete maruz kaldığınızda nereye başvuracağınızı biliyor musunuz?”

Katılımcıların %85'i şiddete maruz kaldıkları takdirde nereye başvuruda bulunabileceklerini bildiklerini, “15'inin ise bilmediklerini ifade etmiş oldukları görülmektedir.

3.20.10.1. “Şiddete Maruz Kaldığınızda Nereye Başvuracağınızı Biliyor musunuz?” * “Cinsel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

“Şiddete Maruz Kaldığınızda Nereye Başvuracağınızı Biliyor musunuz?” * “Cinsel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu”

			Cinsel Şiddet Türlerine Maruz Kalma Durumu		Toplam
			Hayır	Evet	
Şiddete maruz kaldığınızda nereye başvuracağınızı biliyor musunuz?	Evet, biliyorum	Sayı	149	170	319
		% satır	46,7%	53,3%	100,0%
		% sütun	80,5%	89,9%	85,3%
	% Toplam		39,8%	45,5%	85,3%
	Hayır, bilmiyorum	Sayı	36	19	55
		% satır	65,5%	34,5%	100,0%
% sütun		19,5%	10,1%	14,7%	
% Toplam		9,6%	5,1%	14,7%	
Toplam	Sayı		185	189	374
	% satır		49,5%	50,5%	100,0%
	% sütun		100,0%	100,0%	100,0%
	% Toplam		49,5%	50,5%	100,0%

Katılımcıların “şiddete maruz kaldıkları takdirde nereye başvurmaları gerektiği konusunda bilgi sahibi olup olmamaları” ile “cinsel şiddet türlerine maruz kalma” durumları arasında istatistiki bakımdan anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (Chi square: 6,595, p (0.00)<0.010).

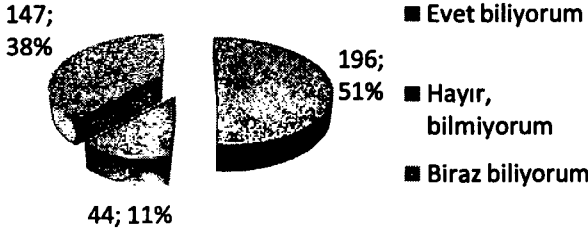
Cinsel şiddet türlerine maruz kaldıklarını ifade etmiş olanların %89,9’u, nereye başvuracaklarını bildiklerini, %10,1’i bilmediklerini ifade etmişlerdir.

Şiddete maruz kaldıkları takdirde nereye başvuracaklarını bilmeyenlerin %65, 5’i cinsel şiddete maruz kalmamış, %34,5’i maruz kalmış katılımcılardan oluşmaktadır.

3.21. “Hukuki Haklarınızı Biliyor musunuz?”

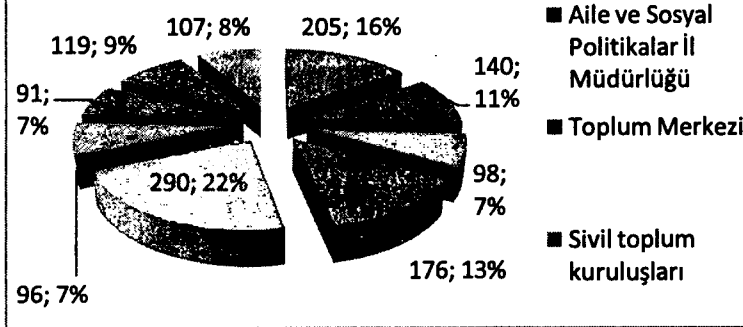
Katılımcıların %51’inin (196 kişi) hukuki haklarını “bildiklerini”, %38’inin (147 kişi) “biraz bildiklerini” ve %11’inin de (44 kişi) “bilmediklerini” ifade etmiş oldukları görülmüştür.

Hukuki haklarınızı biliyor musunuz?

3.22. Şiddete Maruz Kalındığı Durumlarda Başvuruda Bulunulabilecek Kuruluşlar

Şiddete Maruz Kalındığında Hangi Kuruluşlara Başvurursunuz (Çoklu Yanıt)

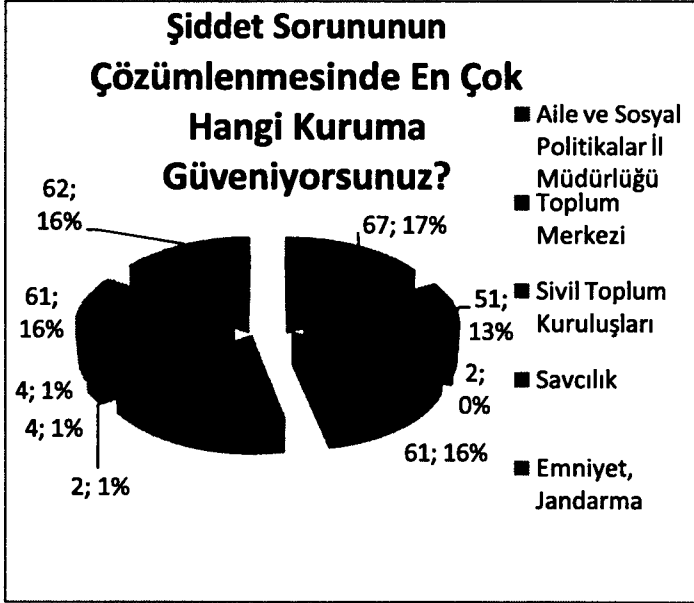
Katılımcıların “şiddete maruz kalmaları durumunda başvuruda bulunabilecekleri kuruluşların hangileri olduğu sorusuna verdikleri çoklu yanıtların, toplam yanıtlar içindeki dağılımı göz önünde bulundurulduğunda en yüksek orandaki dağılımı %22’ile (290 yanıt) “Emniyet ve jandarma” olduğu görülmektedir.

Bu yanıtları %16 (205 yanıt) ile “aile ve sosyal politikalar il müdürlüğü”, %13 (176 yanıt) ile “savcılık”, %11 (140 yanıt) ile halen yürürlüktü olmayan “toplum merkezleri” takip etmektedir.

“Sağlık kuruluşlarının” toplam yanıtlar içindeki dağılımı %9 (119 yanıt) ve “Alo 183”ün %8 (107 yanıt) olduğu, “sivil toplum kuruluşları”, “Baro” ve

“belediyeler”in şiddete maruz kalınması durumunda başvurulabilecek merciler olduğunun düşünenlerin dağılımlarının ise birbirine eşit %7’lik oranlarda olduğu görülmektedir.

3.23. Şiddet Sorununun Çözülmesinde En Çok Hangi Kuruma Güveniliyor Olduğu Konusundaki Dağılımlar

Katılımcıların şiddetin önlenmesinde en çok güvendikleri kurumun, %19 ile “emniyet, jandarma” olduğu, bu oranı %17 ile “Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü”nün takip ettiği görülmektedir.

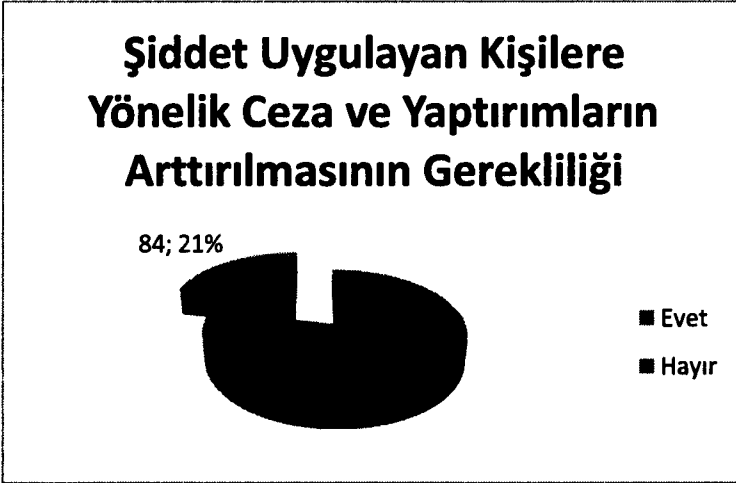
3.24. Şiddetle Mücadelede Konusundaki Görüşlere Göre Dağılımlar

3.24.1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kadın Sığınma Evlerinin Arttırılması Gerekliliği

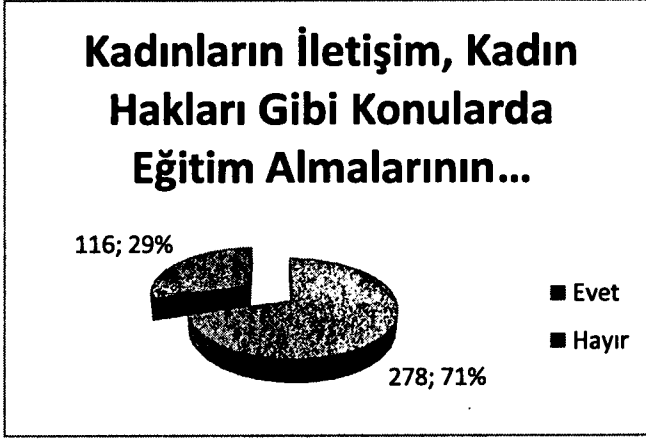
Kadına yönelik şiddetle mücadelede “kadın sığınma evlerinin arttırılmasının gerekli” olduğunu düşünenlerin oranının %73 (286 kişi) olduğu görülmektedir.

3.24.2. Şiddet Uygulayan Kişilere Yönelik Ceza ve Yaptırımların Arttırılmasının Gerekliliği

Kadına yönelik şiddetle mücadelede “Şiddet Uygulayan Kişilere Yönelik Ceza ve Yaptırımların Arttırılmasının Gerekli” olduğunu düşünenlerin oranının %79 (310 kişi) olduğu görülmektedir.

3.24.3. Şiddetle Mücadelede Kadınların İletişim, Kadın Hakları gibi Konularda Eğitim Almalarının Gerekliliği

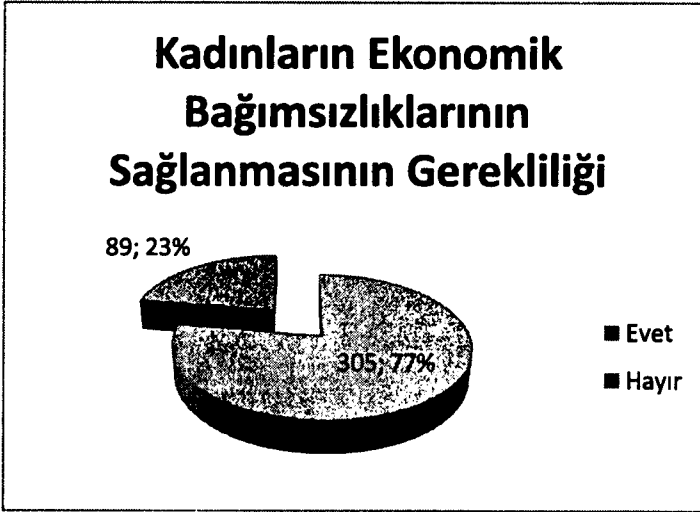
Kadına yönelik şiddetle mücadelede “kadınların iletişim, kadın hakları gibi konularda eğitim almalarının gerekli” olduğunu düşünenlerin oranının %71 (278 kişi) olduğu görülmektedir.

3.24.4. Şiddetle Mücadelede Erkeklerin İletişim, Kadın Hakları gibi Konularda Eğitim Almalarının Gerekliliği

Kadına yönelik şiddetle mücadelede “erkeklerin iletişim, kadın hakları gibi konularda eğitim almalarının gerekli” olduğunu düşünenlerin oranının %72 (282 kişi) olduğu görülmektedir.

3.24.5. Şiddetle Mücadelede Kadınların Ekonomik Bağımsızlıklarının Sağlanması Gerekli

Kadına yönelik - şiddetle mücadelede “kadınların ekonomik bağımsızlıklarının sağlanması gerekli” olduğunu düşünenlerin oranının %77 (305 kişi) olduğu görülmektedir.

3.24.6. Şiddetle Mücadelede Kadınların Eğitim Düzeylerinin Arttırılmasının Gerekli

Kadına yönelik şiddetle mücadelede “kadınların düzeylerinin arttırılmasının gerekli” olduğunu düşünenlerin oranının %73 (289 kişi) olduğu görülmektedir.

3.24.7. Şiddetle Mücadelede Aile Desteğinin Sağlanması Gerekliliği

Kadına yönelik şiddetle mücadelede "aile desteğinin sağlanması gerekli" olduğunu düşünenlerin oranının %70 (274 kişi) olduğu görülmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÇANAKKALE'DE KADIN HAKLARI KONUSUNDAKİ SOSYAL HİZMET ÇALIŞMALARIN KISA TARİHÇESİ ve BU ÇALIŞMALARDAN NİTEL BULGU ÖRNEKLERİ

4.1. Çanakkale'de Kadın Hakları Konusundaki Sosyal Hizmet Çalışmalarının Kısa Tarihi (1994-2012)

*Çemberimde gül oya,
Gülmedim doya doya..²⁶*

Küresel, bölgesel, ulusal ve yerel düzeylerde genel anlamda, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına-kız çocuklarına yönelik şiddeti pekiştiren en önemli faktörlerden birinin yoksulluk olduğu görülmektedir.

Şiddet ve yoksulluk kadınlar açısından bir kısır döngü, birbirini besleyen olgular olarak içinden çıkılması güç görünen bir fasit daire oluşturmaktadır.

Yoksulluk bir yönüyle, gelir ve sürdürülebilir geçim sağlamaya yetecek üretim kaynaklarının yokluğu başta olmak üzere; açlık ve yetersiz beslenme, sağlıklı olmama, eğitim ve diğer temel hizmetlere ulaşamama veya sınırlı ulaşma, hastalık ve buna bağlı olarak ölümlerin artması, evsizlik ve yetersiz barınma koşulları, güvenli olmayan çevre koşulları ile sosyal ayırım ve dışlama olarak tanımlanabileceği gibi; aynı zamanda karar alma süreçlerine ve ekonomik, sosyal ve kültürel yaşama katılımından yoksun olmayla tanımlanmaktadır (KSSGM 2001:184).

Yoksulluk, toplumsal yaşama katılımın önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bir kolektif kimlik örüntüsü entegrasyonu biçimi olarak toplumsal cinsiyet açısından kadınların yaşadıkları ayrımcılık, yukarıda sıkça bahsedildiği üzere, toplumda ikincil konumda olmaları, sınıfsal-sosyo-ekonomik konumlanmış biçimlerinin yarattığı dezavantajlarla bir araya geldiğinde daha da çoğalmaktadır.

Toplumsal cinsiyet, sınıfsal ve sosyo-ekonomik konumlar, etnisite, din inanç ve vatandaşlık kodlarından kaynaklanan dezavantaj biçimlerinin farklı

²⁶ Ahmet Yamacı- Çanakkale yöresine ait türkü

kombinasyonları içinde “kadınların durumu”, bu nedenle, öncelikle sosyal politikalar ve sosyal hizmet müdahalelerine olan gereksinimi ortaya koymaktadır.

Bu anlamda dezavantajlı konumdaki kadınların, koruma, destek ve haklar açışından erkeklerle eşit konuma getirilmesine yönelik feminist yaklaşımların önemi ortadadır.

Bununla birlikte mevcut eşitsizlikçi yapılar içindeki bir hak eşitliği talebinin, çağdaş bir çok feminist düşünür tarafından handikaplarına dikkat çekilmiştir. Mikro süreçlerden makro sosyal-kültürel-ekonomik-politik ve sosyo-bilişsel toplumsal boyutlara yönelik olarak fenimizm, “bütüncül”, “bağlamsal”, “alternatif” ve “eşitlikçi” bir toplumsal dönüşüm projesi olarak tartışılmaya başlanmıştır.

Bu yönüyle, “feminist kuram”, topluma ilişkin olarak, kadınların buldukları çoklu konumsallıklardan hareketle, genel anlamda insanlık, sosyal yaşam ve toplum hakkındaki geniş kapsamlı geliştirilmiş bir düşünce sistemine işaret etmektedir. Feminist kuram, toplum ve toplum içindeki kadınların sosyal, biyolojik ve psikolojik deneyimleri üzerine odaklanmaktadır. Toplum içinde kadınların deneyimlerinin araştırma konusu kılınması, kuramsal açıdan “kadın deneyiminin” merkezi odak noktası haline getirilmesi ve “kadınlar için daha iyi bir dünyanın” nasıl yaratılabileceğine ilişkin eleştirel bir tavır alış, feminist perspektiflerin üç temel odak noktasını teşkil etmektedir (Gundy 2014:1).

Cinsiyete dair önyargılar, katı tutumlar, çarpık inanışlar, adeta kemikleşmiş bir alt yapı, kadınlar aleyhine işleyen cinsiyetçi bir düzenin işlemesine de hizmet etmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, sosyo-kültürel açıdan yeniden üretilmekte, yeni kuşaklara aktarılmakta ve eşitsizliğin travmatik bir gösterge biçimi olarak kadınlara ve kız çocuklarına yönelik bir “şiddet sarmah”nm da pekiştiricisi haline gelmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik yasalar, politikalar, uygulamalar, alınan kararların hayata geçirilmesinde yaşanan yetersizlikler, kadınların hayatın her alanında ikincil konumda olmasına sebep olmaktadır.

Bu çerçevede, geliştirilecek sosyal politikaların, mevcut eşitsizlikçi sosyal ilişki biçimlerini pekiştirmeksizin, daha eşitlikçi sosyal ilişki biçimlerinin kurumsallaşmasını ve yeniden üretimini sağlayabilecek bir biçimde, yoksullukla mücadele edilmesinin, sosyal hizmetlerin daha etkili ve ulaşılabilir olmasının, kadınların eğitim, öğretim ve üretim süreçlerine daha aktif katılabilmelerinin yolunu açacak gerçekçi mekanizmaların zeminini oluşturacak biçimde planlanması gerekmektedir.

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile mücadele, hem yoksulluk, hem şiddet ile mücadelenin önemli bir parçasını oluşturmaktadır. Yoksulluk ile bağlantılı olarak kadınların ayrımcılığa ve şiddete uğramasının zemini çok daha kolay olmaktadır.

Kadınlar bir yandan yoksulluğun etkilerini bireysel olarak yaşarken bir yandan da kadınlıklarından ötürü yoksullaşmanın bedelini ödemektedirler. Bu durum yalnızca kadını değil onlarla birlikte çocukların da daha fazla acı çekmesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla yoksulluk doğrudan ve dolaylı olarak şiddeti arttırdığından, yoksullukla yapılan mücadeleler de şiddeti önlemeye yönelik katkı sağlayacaktır. Ancak şiddetin pek çok dinamiği vardır ve dolayısıyla pek çok alanda birlikte çalışmayı gerektirecek önemli bir toplumsal sorundur.

Şiddet ne biçimde olursa olsun kadınların hayatına korku ve güvensizliği sokmakta, temel hak ve özgürlüklerini kullanmalarını engellemektedir. Her kadın, kadın olması sebebiyle şiddete uğrama açısından özel risk grubundadır. Kadına yönelik şiddet dünyanın her yerinde yaygın, büyük ölçüde meşru, renk, sosyo-ekonomik statü, ırk, din gibi faktörlerden bağımsız olarak mevcuttur. Ancak, kız çocuklar, engelli kadın ve kız çocuklar, mülteci, göçmen kadınlar ve kız çocuklar, yaşlı kadınlar kadına yönelik şiddet açısından daha yüksek bir risk altında bulunan ve özel olarak korunması gereken kadınlardır.

Kadınların içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar, eğitim düzeyi, ücret karşılığında çalışması gerek yoksullukla mücadele etmesini gerekse kadınların eşit bireyler olarak sosyal dışlanma ile mücadele edebilmesini sağlaması açısından önemli birer kaynak oluşturmaktadır. Kadınların ev dışındaki hareket özgürlüğünü kısıtlayan toplumsal engellerin de ortadan kaldırılması için tabandan tavana örgütlenme mekanizmalarının işletilmesi ve kadınların kendi sorunları etrafında örgütlenmesini kolaylaştıracak fırsatların yaratılması gerekmektedir.

Bu çerçeveden bakıldığında Çanakkale’de kadınlara yönelik çalışmaların bir yönden yoksulluk ve etkileri ile mücadeleye, diğer yönden şiddeti durdurma ve şiddetle mücadele ve en temelde toplumsal cinsiyet ayrımcılığı ile mücadeleyi içermekte olduğu görülmektedir.

4.1.1. Çanakkale’de Kadın Hareketi Açısından Toplum Merkezleri

Çanakkale’de yürütülen kadın çalışmalarının temel eksenini sosyo-kültürel değişme süreci içinde, yoksulluk ve sosyal dışlanmaya bağlı olarak ortaya çıkan ve giderek görünürlük kazanmaya başlayan “kadının toplumsal yaşama katılma” problemi çalışmaları ; ekonomik sorunlar , şiddet , toplumsal cinsiyet vb. ayrıştırılamamıştır. Yapılan sorun tespitlerinin tamamında ekonomik haklara , şiddet , toplumsal cinsiyet gibi unsurların iç içe geçmiş olduğu gözlemlenmiştir.

Kadınların toplumsal yaşamda daha görünür hale getirilmesi, onların temel haklar konusundaki duyarlılıklarının artırılmasına yönelik olarak, kendileriyle, aileleriyle ve yakın çevreleriyle olan etkileşim kalıplarının değiştirilmesi ve daha eşitlikçi örüntülere dönüştürülmesine yönelik çalışmaların planlanmasını

gerektirmiş, bu çerçeve içinde, söz konusu planlamalar kadınların kendi yaşam farkındalıklarının arttırılması temelinde, doğrudan kadınlarla tartışılarak ve onlarla birlikte uygulamaya konulmuştur.

Toplum Merkezleri bu stratejinin uygulamaya koyulabilmesi açısından Çanakkale’de önemli işlevler yerine getirmiş, kadın ve aileyle ilgili farklı alanlarda çalışmalar yapılmasına imkan sağlayacak bir çatı oluşturmuş ve kadınların yaşadıkları sosyal sorunlara karşı “farkındalık kazanmaları” açısından gözle görülür katkılar sağlamıştır.

Çalışmaların yürütülmesinde, bireylerin, bireysel kimliklerinin “biricikliği” göz ardı edilmeksizin, özgüven gelişimine katkıda bulunabilecek bir perspektifle, bir uygulama planı oluşturulması hedeflenmiş ve planda aşağıdaki alanlarda gelişme kaydedilmesi amaçlanmıştır:

- kadınların mevcut kaynaklara erişimlerini kolaylaştıracak bir sosyal hizmet stratejisinin benimsenmesi,
- ildeki kurumların kadınların kullanımını kolaylaştıracak şekilde düzenlenmesi,
- kadınların mevcut sorunlar çerçevesinde fikir üretmelerinin sağlanması,
- kadınların mevcut sosyal politikaları, uygulamaları ve yasaları tartışabilir düzeye gelmeleri,
- kadınların tüm bunların değişebilir olduklarını fark etmeleri ve barışçıl yollarla çözüm üretmenin bir parçası olmalarının sağlanmasına

Kadınlar olarak çalışmalarda, temel insancıl değerleri benimsemek ve tüm insanların eşit olduğuna, değerli olduğuna inanmak ve insan onuruna saygılı, demokratik bir yaklaşımı önelemek uygulamanın mutfağındaki temel değerler olarak kabul edilmiştir.

Toplum merkezlerindeki çalışmalarda²⁷, insanların ve tabii ki kadınların potansiyellerini geliştirilmesi, kendi yaşamlarını düzenlemelerine yardımcı olunması, işlevsel bozuklukların önlenmesi ve giderilmesi, ihmal ve istismara yönelik koruyucu alt yapının oluşturulması vs. gibi sosyal hizmet uygulamalarına yer verilmiş ve bu bakış açısı ile çalışmalar sürdürülmüştür.

²⁷ Toplum Merkezlerindeki çalışmalar, “Toplum Merkezi” çatısı altında Belediye ile imzalanmış protokolün bitiş tarihi olan 2012 Haziran ayına kadar sürdürülmüştür. Bugün bu merkezler aynı adreslerinde Belediye’ye bağlı *Sosyal Yaşam Evi* olarak çalışmalarına devam etmektedir.

Kadın çalışmalarında, kadınlar ve aileleri açısından gerçekleştirilmesine özen gösterilen sosyal hizmet stratejisi; onlara danışmanlık yapılarak bireysel açıdan güçlendirilmelerine yardımcı olunmasına, kaynakları kullanma konusunda bilgilendirilmelerine ve bu konulardaki savunucu rolün sürekli aktif tutulmasını hedefleyen bir bakış açısı çerçevesinde uzmanlarca öngörülen ve kadınlar tarafından da talep edilen konularda eğitimler verilmesine yönelmiştir.

Bu çerçeve içinde, hem tek tek bireylerle hem de kentteki sivil toplum örgütleri, sivil inisiyatifler ve gruplarla çalışılmıştır. Sosyal hizmet stratejisinin dayandığı önemli sac ayaklarından biri olarak kolaylaştırıcılık sağlama rolü, kaynakların kullanımının harekete geçirilerek bunların birey ve ailelere ulaşmasının sağlanması ve gerçekleşen düzenlemelerin kadınlar yararına sürdürülebilirliğini sağlayacak bir sosyal değişimin ve örgütlenmenin sağlanması konularında “ön plana” çıkarılmıştır.

Çanakkale özelinde, bu kapsamda gerçekleştirilen projelerin, kadınların toplumsal ve gündelik yaşamlarındaki “ayrımcılık” biçimleri ile mücadele etmeleri için uygun bir alt yapı sağlanmasına katkıda bulunmuş olduğu görülmektedir.

Kadınların “kendilerini gerçekleştirmelerine yönelik stratejiler”, Toplum Merkezleri’nde oluşan çekirdek gruplar (mahalle komisyonları veya sosyal sorunlarla ilgili çalışma grupları) çerçevesinde yürütülen çalışmalar kapsamında uygulamaya koyulmuş, kadınların “kadın sorunları” etrafında örgütlenerek, kendi hayatları üzerinde söz sahibi olabilmeleri için gerekli zemininin oluşturulmasına yönelmiştir.

Geliştirilen projeler ve yürütülen çalışmalarda hem kadınlar hem de kadınların aileleri bir arada ele alınmış; bir yandan kadınlarla çalışılırken, diğer yandan onların çocukları ve eşleri de çalışmalara dahil edilerek, söz konusu sosyo-bilişsel dönüşümlere yönelik olarak “aile-eş” desteğini sağlayacak kalıcı ve sürdürülebilir bir sosyal değişim süreci amaçlanmıştır.

Çanakkale’de 1994’ten 2012’ye dek süren ve kesintisiz olarak devam eden koruyucu ve önleyici nitelikli sosyal hizmet uygulamaları, başladığı tarihten itibaren artarak devam etmiş ve 2012 yılı Haziran’ına dek biri koordinasyon amaçlı kullanılmak üzere 4 merkezin hizmete açılmasını sağlamıştır.

Toplum Merkezi’nin başlangıç aşamasında yürütülen çekirdek çalışmaların genişleyerek merkez ilçedeki tüm mahalleleri kapsayacak bir örgütlenme aşamasına ulaşmış olmasında, birbirini tamamlayıcı nitelikte planlanan sosyal hizmet programlarının önemli rolü bulunmaktadır.

Başlangıçta bir yönetmeliği dahi olmayan ve bir proje çalışmasının uzantısı olarak hayata geçirilen Toplum Merkezi’nin formel eksiklikleri, daha

başlangıcından itibaren *Nigar Etizer Karacık* Nuran Akıncı ve *Yeşim Çanloğulları*'nın koordinasyonunda halk ile birlikte tasarlanan esnek programlara olanak tanıyan bir yapıya dönüştürülerek mevcut formel eksiklikler avantaja çevrilmiş ve sonraki uygulamaların benimsenmesinde yaygınlaşmasında olumlu yönde katkılar sağlamış olduğu görülmektedir.

"....Türkiye'de kadın olmak, hele ki eşinden ayrı bir kadın olmak çok çok zor... Ve... Eşinden ayrı bir kadın olduğunda, kendi gelirin olmadan, çalışmayan bir kadın ailesinin yanına dönüyorsa o daha da zor..."

Çevre tarafından hor görülüyor, hırpalanıyor, her taraftan ikinci plana atılıyorsun. Ne yapsan göze batıyorsun, herkes sana her istediğini yaptırabileceğini sanıyor. Kimse sen mutlu musun diye sormuyor. Bunu ben yaşadım... Çocuklarımla beraber yaşadık... Çocuklar için de çok zor. İki tarafa gidiyorlar... Babaanne, anneanne farklı konuşuyor... Kardeşler arasında farklılıklar oluyor...

Benim tek, en büyük avantajım Toplum Merkezi ile tanışmış olmam oldu...."(Görüşmecisi-8)

Öncelikli olarak kadın ve çocukları kapsayan ve onların yaşadıkları sorunlardan hareketle başlatılan çalışmalar daha sonra tam da toplum merkezinin amacına uygun olarak ailelerin tüm bireylerini kapsayacak halk çalışmalarını içeren bir anlayışa doğru gelişim göstermiştir.

Toplum merkezlerinde yürütülen bu çalışmalar, yerel, bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde bir duyarlılık sağlamıştır. Bunun yanında yerel de mahalle bazında tespit edilen bir takım sorunların aslında ülke genelinde, dünyadaki birçok azgelişmiş, gelişmekte olan ve hatta gelişmiş ülkelerde de kadın ve çocukların yaşadıkları sorunlarla çok benzer olduğunun farkındalığının sağlanmış olması önemli bir kazanım olmuştur.

Bu çerçevede, toplum merkezlerinde bir yandan yerel çalışmalar, projeler örgütlenirken, diğer yandan da ulusal ölçekli projelerin içinde olmaya özen gösterilmiş, "Kadının İnsan Hakları Projesi" gibi hem yerel çalışmalarla iç içe olabilecek bir yapıyı destekleyecek hem de ulusal ölçekteki uygulamaları takip edebilme fırsatı yaratacak bir bilgi birikimi sağlayacak uygulama modeli içinde yer alınmıştır.

4.1.1.1. Uygulama Örnekleri

4.1.1.1.1. Kadının İnsan Hakları Projesi

Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı, Pınar İLKKARACAN, İpek İLKKARACAN AJAS ve Gülşah SERAL'in öncülüğünde hayata geçirilmiş, Türkiye'deki en yaygın insan hakları eğitim programlarından birini oluşturmaktadır.

Bu proje kapsamında, kadınlara yasal ve sosyal haklarının grup çalışmaları yolu ile öğretilmesi ve kendi sorunları etrafında örgütlenmelerinin sağlanması hedeflenmektedir.

Kadının İnsan Hakları Projesinde ana başlıklar halinde;

- Kadının İnsan Hakları
- Anayasal ve Medeni Haklar
- Şiddet ve Şiddete Karşı Stratejiler
- Ekonomik Haklar
- İletişim
- Toplumsal Cinsiyet Roller
- Cinsel Haklar ve Doğurganlık Hakları
- Kadın ve Siyaset
- Feminizm
- Örgütlenme

Konuları ele alınmaktadır.

Proje kapsamında, kadınların ulusal ve uluslararası yasaları öğrenmelerine, bu yasaları tartışabilme ve eleştirebilme becerisi kazanabilmelerine yardımcı olmak hedeflenmiştir. Grup süreçlerinde deneyimlerin paylaşılması yoluyla bu becerilerin geliştirilmesine çalışılmış, söz konusu alanlarda kadınların güçlenmesi arzu edilmiştir.

Devlet ile bir sivil toplum kuruluşu olan **Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği** işbirliğiyle uygulanan **KİHEP** eğitiminin başarıları dünya çapında örnek olarak gösterilmektedir.

2004 yılında KİHEP, "insan haklarında yeni taktikler" adlı uluslararası proje kapsamında "dünyada insan hakları konusunda kullanılan en iyi taktiklerden biri" seçilmiştir.

Türkiye’de hayata geçirilen bu eşsiz çalışmanın ülke çapında yaygınlaşması ve süreklilik kazanması, **Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu’nun (SHÇEK)** 1998 yılında **Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği** ile bir işbirliği protokolünü imzalamasıyla gerçekleşmiştir.

Protokol ile Genel Müdürlüğe bağlı Toplum Merkezleri ve Aile Danışma Merkezleri’nde çalışan meslek elemanları **KİHEP Eğitici Eğitimleri**’ne katılıp, merkezlerinde KİHEP uygulayarak, kadınları güçlendiren bu sürecin en önemli parçası olmuşlardır.

KİHEP’li kadınlar 12 ilde 17 örgütlenme girişimi başlatmış, bu girişimle örgütlenen **Çanakkale Kadının El Emegini Değerlendirme Derneği(ELDER)** ve **Van Kadın Derneği’nin (VAKAD)** yanı sıra, **Kadınlarla Dayanışma Vakfı(KADAV)** da Eğitici Eğitimleri’ne katılarak KİHEP’in kurumsal ortakları olmuşlardır.

KİHEP’li kadınların ve örgütlerin oluşturduğu dayanışma ağı, Türkiye’de kadınlar için gerçekleştirilen birçok yasal reform sürecinde ve çalışmada etkin olarak yer almıştır²⁸.

Çanakkale’de KİHEP, 1998 yılından 2012 yılına kadar aralıksız olarak gerçekleştirilmiş ve yılda en az 4 grup açılarak, çalışmanın yerel örgütlenme hedefi başarılmıştır.

KİHEP çalışmaları sonucunda Çanakkale’de yaşayan kadınlarda gözlenen “sosyal” kazanımlar şu başlıklar altında toplanabilir:

- Kadınlar için çalışan ve kadınlar tarafından yönetilen sivil bir **Kadın Danışma Merkezi**’nin oluşturulmuş olması programın en önemli kazanımlardan birini oluşturmaktadır.

- Programın Çanakkale’de aralıksız ve geniş katılımlı bir biçimde uygulanmış olmasının kente ve kentin sosyal dokusuna önemli katkıları olmuştur.

- Toplumda kadınlara yönelik hak ihlallerinin, kadınların dayanışma ve örgütlenme anlayışı içinde görünür kılınmasının, daha eşitlikçi bir toplumsal yapı için önemli bir strateji olduğu konusunda yerel bir uzlaşma sağlanmıştır.

- Toplum Merkezi içinde örgütlenme sürecinden çekinen kadınlara hem örgütlenme beceri ve cesareti kazandırmak ve örgütlü çalışmayı öğretmek hem de kadın örgütlenmesini kolaylaştırıcı bir zemin oluşturmak için Valilik Oluru alınarak, yumuşak bir geçiş sağlamalarına yardımcı olunmuştur. Bu yolla örgütlenme sürecinden uzak duran kadınların bu

²⁸ Kadının İnsan Hakları-Yeni Çözümler Derneği Tanıtım Broşürü

sürece dahil edilmesi sağlanmış ve tüm örgütlenme sürecine destek olması amaçlanan “Kadın İl Kurulu”²⁹ oluşturulmuştur(1998).

KİHEP çalışmaları sonucunda programa katılan kadınların proje kapsamında beklenen “bireysel” kazanımları ise şu başlıklar altında toplanabilir:

- Çalışmak isteyip çalıştırılmayan kadınların işe girerek ekonomik özgürlüklerine kavuşmaları
- Şiddeti tümüyle durdurmak için bireysel donanım kazanmaları
- Eğitim almamış kişilerin eğitimlerine geri dönmeleri veya yarıda bıraktıkları eğitimlerini tamamlamaya özendirilmeleri
- Eş ve çocukla yaşanan sorunların çözümlenmesi
- Kadınların aile içinde karar alma güçlerinin artması
- İletişim becerilerinin artırılarak kendini daha iyi ifade etmelerinin sağlanması
- Kendilerine olan güvenlerinin artması.

Çanakkale’de KİHEP’li Kadınların Örgütlenme süreci dikkate alındığında;

- Çanakkale Kadının El Emeğini Değerlendirme Derneği(ELDER) ve Kadın Danışma Merkezi kurulmuştur.
- KİHEP eğitimi almış kadınlar çeşitli STK’lar içinde yer almışlardır.
- SYDV Çanakkale Mütevelli Heyeti’nde yer almışlardır.
- İnsan Hakları İl Kurulu’nda yer almışlardır.
- Sosyal Hizmet İl Kurulu’nda yer almışlardır.
- Şiddet Komisyonu’nda görev almışlardır.
- Yerel Gündem 21 çalışma gruplarında yer almışlardır.
- Merkezdeki tüm okulların okul aile birliklerinde görev almışlardır.
- Kent Konseyi’nde görev almışlardır.
- Kadın Meclisi’nde yer almışlardır.
- KİHEP’li bir üye Sanayi ve Ticaret Odası Kadın Komisyonu Başkanı olmuştur.
- Tabibler Odası Kadın Çalışmaları Komisyonu’nda yer almışlardır.

²⁹ KİHEP eğitimi almış kurulun organizasyonları ile kadın örgütleri için yeni bilgiler edinmek ve öğrenilenleri kamuoyu ile paylaşmak mümkün olabilmiştir. Bu süreç yaşanırken kadınlar da yavaş yavaş örgütlenmeye yönelik birikimi oluşturarak, hem örgütlenme konusunda cesaretlenmiş hem de pratik yapma şansı bulmuşlardır. Oluşturulan 25 kişilik il kurulu daha çok kadınların evde ürettikleri hizmetin ekonomik değeri üzerinde durmaya, kadınlara ve erkeklere verilen rollerin de sorgulanması gerektiği konusunda çalışmaya başlamışlardır.

- Baro Kadın Hakları Komisyonu'nda görev almışlardır.
- Baro Çocuk Hakları Komisyonlarında KİHEP özel bir çalışma olarak yer almıştır.
- Çanakkale Çocuk ve Kadın Hakları Platformu KİHEP'li kadınlar tarafından oluşturulmuştur.
- Çanakkale Kadın İş Merkezi'nin açılış çalışmalarında KİHEP'li kadınlar tarafından yürütülmüştür.
- Çanakkale'ye Belediye ve SHÇEK protokollü ÜÇ TOPLUM MERKEZİ kazandırılmasında KİHEP'li kadınların büyük rolü olmuştur.

"... KİHEP aldıktan sonra ben aileme, bazı şeylere durun deme hakkına sahip oldum. Kendi ayaklarımın üzerinde durabildim... Maddi destek verdiler ama benim çalışmam, kendi gelirim olması söz hakkı edinmemi sağladı... Bu çok önemli... Ücretin az ya da çok olması önemli değil, verimli olmak önemli... Çalışıyorum diyebilmek..."

Önceleri eski eşim ve sonra ailem çalışmama ve kendimi geliştirmeme engel oldular ama her şeye rağmen başardım.. KİHEP sonrasında yarım kalan eğitimimi tamamlamak istedim.. Kendime olan güvenim giderek arttı. Üniversite sınavına girdim. Çocuk Gelişimi Bölümünü okudum... Geçen sene tekrar girdim Açık Öğretimden 2 yıllık Sosyal Hizmetler Bölümünü kazandım..." (Görüşmeci-8)

4.1.1.1.2. Ev Kadınlarının Desteklenme Projesi³⁰ ve Morabbin Parkı

Köşe başı beklerim,
Vay benim emeklerim..

4.1.1.1.2.1. Ev kadınlarını Destekleme Projesinin İlk Uygulaması ve Ön Çalışmalar

1995 yılında sosyal hizmetler bünyesinde Toplum Merkezi'ne devam eden kadınların talepleri doğrultusunda çeşitli kurslar açılarak beceri kazanmalarına yardımcı olmayı hedefleyen bu çalışmada, kadınların evlerinden çıkarak hoşlandıkları bir ortamda arkadaşları ile vakit geçirmelerine yardımcı olacak ve bu

³⁰ 1996 yılında Nigar Etizer Karacık ve Nuran Akıncı tarafından hazırlanmış ve SHÇEK tarafından onaylandıktan sonra uygulanmaya konulmuş bir toplum merkezi projesidir. Projenin hazırlık ve uygulama aşamaları, Akdeniz Üniversitesi-Sosyal Hizmet Sempozyumun'da yayınlanmıştır.

esnada pek çok değişik konuda bilgilenme ve kendini geliştirmelerine olanak yaratacak bir dizi grup çalışması ile kadınlara ulaşılması hedeflenmiştir.

Çalışmaların daha sağlıklı yürütülmesi ve yaygınlaştırılabilmesi için bir sosyal hizmet uzmanının koordinatörlüğünde, Toplum Merkezi'nde gönüllü olarak görev yapmakta olan öğretmen, hemşire, gazeteci, sanatçı, bankacı vb. çeşitli mesleklere sahip kadınlardan oluşan komiteler oluşturulmuş, merkeze başvuruda bulunan ev kadınlarına yönelik olarak, komite üyelerinin kendi mesleki alan bilgileri çerçevesinde destek olmaları hedeflenmiştir.

Proje kapsamında 1996'ya kadar olan bir yıllık süreç içinde kadınlarla çalışmanın mesleki bilgiler dışında ayrıca eğitim gerektiren bir konu olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Söz konusu proje deneyimi, kadınların yaşadıkları sorunlara karşı "farkındalık" edinmelerinin ve bu sorunlarla baş edebilme stratejileri üretebilmelerinin öncelikli olarak kadınlararası dayanışmayı sağlayacak mekanizmaları kurmayı ve işletmeyi öğrenmeleriyle mümkün olabileceğini göstermiş olması bakımından önem taşımaktadır.

1997 yılında proje komitesi ve çoğunlukla Esenler mahallesindeki kadınlarla birlikte, ölkemizde ve dünyada kadınların yaşadıkları sorunlar etrafında tartışılan, günlük gazetelerin takip edilerek kadınlar ile ilgili çıkan haberlerin değerlendirmelerinin yapıldığı bir çalışma programı oluşturulmuş, ardından da komitenin bir sosyal hizmet uzamanı ile birlikte 15 gün de bir toplanarak yeni çalışmalar için bir araya gelmelerinin sağlandığı bir süreç yaşanmıştır.

Bu süreçte, özellikle Çanakkale'deki kadınların öncelikli sorunlarının anlaşılmasına ve Çanakkale'nin kadınlar ile ilgili mevcut olanaklarının gözden geçirilmesine yönelik çalışmalara başlanmıştır.

Projenin ilerleyen aşamalarında, uzmanların koordinasyonu içinde, mahalleli kadınlar ile yapılan sohbet toplantılarından çıkan "kadın öyküleri" üzerinden, *kadınların toplumdaki tartışmasız bir biçimde edindikleri bilgilerin* ortaya çıkarılması ve farkında olunmaksızın edinilen *sözlü kuralların kadınların gündelik yaşamları üzerindeki etkilerinin* neler olduğu üzerinde odaklanılmıştır. İki yıl içinde toplam 550 kadın ile derinlemesine görüşmelerin yapıldığı bu toplantılar aracılığıyla, kadınlar açısından "bireysel ve sosyal farkındalık yaratma" süreci işletilmiş, aynı zamanda kadınların bir arada "kadınlık durumu"nu tartıştıkları bir platform oluşturulmuştur.

Bu çerçevede genel amaç, kadınların kendilerine ve birbirlerine yardımcı olabilecekleri bir süreci işletmeyi başarmalarının sağlanması ve bunu destekleyecek katılım ve destek mekanizmalarının oluşturulmasıdır.

Kadınların karşılıklı görüş alış-verişi sonucunda oluşturulmuş olan projenin amaçları şu başlıklar altında toplanabilir:

- Toplum Merkezi'nin hizmet bölgesinde ikamet eden ev kadınlarının, içinde yaşadıkları toplumda üretim faaliyetlerine katılabilmeleri için desteklenmeleri,
- Yeni bilgi ve beceriler kazanmalarına yardımcı olunması,
- Kadınların enerjilerinin gelir getirici faaliyetlere kanalize edilmesi ve bu faaliyetlerin sergilenebileceği ortamın yaratılması,
- Programa katılan kadınların birey olma çabalarına destek verilmesi,

"...Önceden İnsan içine karışmamıştım. Hiçbir yere gitmiyor, kimseyle görüşmüyordum. Herkesten çekiniyordum. Biri bir şey sorsa kendimi anlatamazdım. Çocuklarıma ve eşime davranışım çok farklılaştı. Sorunlarıma değişik bir açıdan bakıyorum artık. Daha çok nasıl çözebileceğim ile ilgileniyorum.

Eskiden sorunlarımla altında eziliyordum. Ailemde çok örselendim, aşağılandım. Hep baskı ile yaşadım, okutmadılar, bir iş öğrenmeme fırsat vermediler.

Önceleri kafamın çalışmadığını düşünüyordum.

Ama şimdi satranç bile oynuyorum.

Eşim bize vurmaz ama yine de ondan korkuyordum. O da gruplara katılınca ilişkimiz düzeldi.

Artık benim gözüm açıldı. KİHEP aldıktan sonra haklarımı öğrendim... Çalışmaya başladım..." (Görüşmeci-11)

"Mesela sabahın köründe hastaneye gidiyorsun, sıra doldu diyorlar. Doğru çıktım çıkacağım yere... Daha önce bunu yapamazdım. Hakkımı uygun bir dille arıyorum artık, hem de hiç kavgalaşmadan... Eşim şu KİHEP'e nerden gittin, senin dilin çözüldü der, gülüşürüz bazen. Sen de gittin diyorum. Kendimi daha iyi ifade etmeyi öğrendim... Akraba vasıtasıyla evlendik, sizi evlendirelim gibilerinden... Çalışmadım... En büyük hatam o oldu. Babam ben size bakarım benim param var derdi..." (Görüşmeci - 2).

- Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ya da cinsiyetlerinin algılanış biçimlerine bağlı olarak yaşadıkları kısıtlamalarla baş etme gücü kazanmalarına yardımcı olunması,

“...Oğlum 8 yaşında benim... Erkeklerle hiç iş yaptırılmazdı mesela bizde... Erkek ev işi yapmaz! Oğlum yapıyor benim... Sofrayı kurmama yardım ediyor, tabakları yerleştiriyor... O da evimizde yaşıyor, onun da bir şeyler yapması gerekiyor... Kendi ayakları üzerinde durabilmesi gerekiyor...”

Babası kararına saygı duyar, bir şey demez bunlara... O da yardım eder... Bizim apartmandakilerde Toplum Merkezi'nden eğitimi. Onlar da bizi eleştirmiyor... Derlerse eskiler der, söylerim ben de onun da eşine yardım etmesi gerektiğini... Bir de ben resmi yerlerden çekinirdim eskiden... Artık her işimi kendim yapıyorum...”
(Görüşmeci 1)

“...İki kızımı büyütürken aldığım eğitim çok işime yaradı... Cinsellikle ilgili çekinme vardı, ayıp vardı... Utanırdık... Şimdi kızlarımla da daha rahat konuşuyorum cinselliği... İlk kızımın böyle konuşuyordum çünkü sorularına ne cevap vereceğimi bilmiyordum... Şimdi hangi konuda olursa olsun bilmediğimi araştırıp öğreniyorum... Şu anda Toplum Merkezi'nin yürüttüğü tüm çalışmalara elimden geldiğince destek oluyorum. Bu merkezler bizim ve biz her aşamasında içinde olmalıyız diye inanıyorum.” **(Görüşmeci-2)**

- Kadınların serbest zaman faaliyetlerinden yararlanmalarının sağlanarak bu yolla psiko-sosyal açıdan desteklenmeleri, kendilerini işe yarar hissetmelerinin sağlanması,

“...Toplum merkezi ve özellikle KİHEP... Sessizliğimi bozdu... Sesimi çıkarmamı sağladı...”

İletişim gruplarına katıldım ve el becerilerimi geliştirecek eğitimler de aldım...

Dikiş dikmeyi seviyorum... Bir şey üretmeyi... Sanayi makinesi kullanmayı bile öğrendim.

Ama insanın kafasını geliştirmesi çok önemli... Bazı şeylerle mücadele edebilmek için şart..

Feminizmin ne olduğunu öğrendim...

Eskiden korkaktım, normale döndüm...

Eşimi yeniden kazandım, ama bu kez paylaşmayı başarıyoruz... Eskiden evde köle gibi hissedirdim... Kapana kısılmış gibi...

Şimdi özgürleştim.” **(Görüşmeci-4)**

- Kadınların ev dışı alanlara çıkarak, sosyal yaşama adapte olmalarına yardımcı olunması,
- Kadınlar için yeni bir sosyal çevre oluşturulmasına yardımcı olunması

“...Önceleri dul olmam nedeniyle iş seçiyordum. Toplum Merkezi'nde gördüğüm kadınların cesareti hoşuma gitti. Kendi dükkan açıp eşini davet eden bir kadın vardı. Ben aileme bağımlı yaşadım hep. Haklarımı öğrenince cesaretlendim... Çalışmaya başladım. Çalışırken kursa gittim ... Kızımı haklarını yedirmemesi yönünde yetiştiriyorum... Eğitim görürken gelip kızıma, anneme, arkadaşlarıma, komşularıma anlatıyordum. Bize dağıtılan bilgileri dosyaladım ve sorun yaşayan bir arkadaşşıma faydalanması için verdim... Kadının haklarını öğrenmesi kendisiyle dost olmasını sağlıyor... Toplum Merkezi'nde birlikte eğitim aldığımız grup arkadaşlarımızla yolda karşılaştık aynı sıcaklıkla sarılıyoruz birbirimize...”(Görüşmeci-16).

- Kadınların toplumda yaşadıkları sorunlar hakkında bilinçlenerek, hem kendileri hem de hemcinslerinin yaşadıklarına ilişkin olarak duyarlılık ve inisiyatif geliştirmelerine katkı sağlanması,

“...Yaşadıklarım şiddetin her türüne giriyor, yıllarca her türlü aşağılanmaya katlanmışım... Ne yapacağımı bilemiyordum, dahası özgüvenim o kadar yok edilmişti ki bir hiçtim sanki... yaşadıklarımın şiddet olduğunu anlamamışım, hiç gerek yokmuş bunlara katlanmaya, ama bunu şimdi söyleyebiliyorum. Şimdi ben de değerliyim diyorum. Toplum Merkezi sayesinde yaşadığım şiddeti durdurdum, güçlendim...” (Görüşmeci-8)

- Gerektiğinde bireysel ve sosyal sorunlar karşısında ortak tavır sergilenebilmesi için gerekli çalışmaların yapılması,
- Çanakkale'de kadın sorunlarına yönelik, çeşitli düzeydeki kadınların bir araya geldikleri bir **Kadın Platformu**'nun oluşturulması, kadınlar ve kız çocukları için özel bir merkezin oluşturulabilmesi amaçlanmıştır.

Proje kapsamında, kadınların içinde buldukları birincil aile grubunun etkisi kadar, toplumsal yapıdaki önyargı ve kalıplar üzerinde çalışmasının gerekliliği görünürlük kazanmış, kadın sorununu, birey ve içinde bulunduğu sosyal ve kültürel koşullar çerçevesinde ele almayı gerektiren çift odaklı bir bakış açısının gerekliliği önem kazanmıştır.

Sorunların genellikle birbiri ile ilintili çeşitli alanlardan kaynaklandığı tespit edilmiş ve bunlara karşı çok boyutlu perspektiflerin geliştirilmesinin gerekli olduğu görülmüştür.

Eşinden şiddet nedeni ile boşanmış ve hiçbir ekonomik desteği olmayan bir kadının, ürünlerinin satışı için yönlendirilmiş olduğu Morabbin Parkı'na çıkarken

yaşadığı çekingenlik (satış yapmaktan utanıyordu) bu duruma iyi bir örnek teşkil etmektedir.

“Eşimin tanıdıkları beni görürlerse ne düşünürler, benim ürünlerimi başka bir arkadaşım satsın” (Bir Katılımcı)

Kadınların sahip oldukları sorunların genellikle çok boyutlu olduğu tespitinin yanı sıra, benzer biçimde bir şiddet türüne maruz kalan kadınların diğer şiddet biçimlerinden bir ya da bir kaçına da maruz kalıyor oldukları görülmüştür.

Proje çerçevesinde, başvuruda bulunan tüm kadınlarla ön görüşmeler yapılmış ve yaşam öyküsü içinde ailesine ilişkin özellikler belirlendikten sonra, söz konusu sorun alanlarına ilişkin ne türden çalışmalar yapılabileceğine, doğrudan kişilerin kendileriyle birlikte karar verilmiştir.

Bu çalışmalarda, temel sosyal hizmet uygulaması tekniklerinden; **grup çalışması** ve **toplumla çalışma** uygulamalarına başvurulmuştur.

4.1.1.1.2.2. Projenin Eylem Planı

Proje kapsamında yürütülen çalışmalar üç bölümden oluşmuştur:

- **Eğitim Çalışmaları:** Çoğunlukla kadınların tercih ettikleri konularda ve kadınların tercih ettikleri periyotlarda programlanan ve gönüllü doktor, avukat, psikolog ve sosyal hizmet uzmanları tarafından yürütülen eğitim çalışmalarını içermektedir. Eğitim programında özellikle **KİHEP** gruplarının açılmasına özen gösterilmiş, sağlık, iletişim ve hukuk alanlarında bilgilendirici programlar oluşturulmuştur. Ayrıca kız meslek lisesi ve üniversite ile işbirliği içerisinde kadınlara gelir getirici ve meslek edindirmeye yönelik programların hazırlanması sağlanmıştır.

- **Sosyalizasyon Çalışmaları:** Çoğunlukla serbest konulu tartışma gruplarını içeren ve serbest zaman etkinliklerine dönük çalışmalardır. Kahvaltı programları, günlük gazete ve dergilerin takip edilmesi, duvar gazetesinin çıkartılması, il içindeki sosyal etkinliklerin takip edilebilmesi gibi konuların üzerinde durulduğu programlar biçiminde gerçekleştirilmiştir. Kadınlar bu çalışma kapsamında aynı zamanda birbirlerine becerilerini karşılıklı olarak aktarma fırsatı bulmuş ve karşılıklı öğrenme süreci içinde yer almışlardır.

“...Kadınların ev içinde yaptığı işlerin değersiz olmadığını anladım, ben de bu eve ciddi katkı sağlıyormuşum. Bunu öğrenmek bana çok iyi geldi. İşe yaramaz olmadığımı Toplum Merkezi'nde fark ettim. Bana değerimi fark ettirdiler. Kadın

olmanın zor olduğu düşüncesinin hayatımı etkilemesini istemiyorum... Yaşananlara zorluk olarak bakmıyorum. Çözebileceğim şeyler diyorum. Edindiğim tüm bilgileri eşim ile paylaşarak hayatımızı zenginleştirmeyi başardık. Artık arkada bıraktığımız sorunlara bakmıyorum.” (Görüşmecî-9)

• **Sorun Çözmeye yönelik çalışmalar:** Kadınların kendileri ve aileleri ile ilgili özel sorunlarında destekleyici, tedavi edici çalışmaların yürütülmesine yönelik olarak planlanmıştır. Toplum Merkezi'nin “**Biz Bir Aileyiz Danışma Programı**” projenin bu boyutu açısından önemli faaliyetler gerçekleştirmiştir.

Proje kapsamında kadınlara destek olabilecek gönüllü profesyonellerin tespit edilmesini sağlayacak oryantasyon toplantılarının yapılması önem taşımıştır.

Ayrıca, Çanakkale içindeki sosyal amaçlı derneklerle toplantılara katılmış ve kadın çalışmaları ile ilgili süreçler aktarılmaya, hangi konularda işbirliği yapılabileceği belirlenmeye çalışılmıştır.

Projenin uygulanacağı bölgede, daha önce Toplum Merkezi ile bağlantı kurmuş olan kadınlarla toplantılar, görüşmeler yapılarak eğitim ve sosyal faaliyet programına yön verilmesi sağlanmış, İl kurulunu oluşturan kadınlar ile birlikte projenin yürütme komisyonu oluşturularak, söz konusu komisyonun çalışmaları planlama, uygulama ve değerlendirme süreçlerinde aktif görev alması sağlanmıştır.

Komisyondakilerin tamamı ev kadınlarından oluşmuş olup, 1999 yılından itibaren her hafta Salı günleri toplanarak çalışmanın önemli bir parçası olmuşlardır.

Semt Pazarları ve diğer stantlar oluşturulana kadar kadınların ümitsizliğe kapılmamaları için sık sık kermesler, sergiler düzenlenmiş, kadınların ürünlerinin Çanakkale'deki bazı esnaflarla anlaşarak, onlar tarafından satışa sunulması yoluna gidilmiştir.

Komisyon ile birlikte gerçekleştirilen hazırlık ve tanıtım çalışmalarının ardından, yerel yönetim ile bağlantılar kurulması ve arka arkaya toplantılar düzenlenmesi suretiyle, kadınların el ürünlerinin satışı için uygun mekânlar yaratılması çalışmalarına hız verilmiş, Belediye meclis toplantılarını komisyondan temsilci kadınların izleyebilmesi için gerekli zemin hazırlanmıştır.

1999 yılına gelindiğinde, Pazar yerinde ücretsiz bir stant sağlanabilmişken, aynı yılın sonunda Morabbin Parkının bir bölümünde 15 standlık bir yer elde edilmiştir. Bu durum katılımcılar arasında heyecan uyandırmış olmakla birlikte, çalışmanın sürdürülmesi konusunda mevcut bazı sıkıntıların da gündeme gelmesine sebep olmuştur.

“...1997 yılında geldim merkeze. Geliş o geliş, hala devam ediyorum. Ben merkezin elemanı gibiyim. Ne zaman bana ihtiyaç duysalar hemen giderim. Katıldığım çalışmalar içinde benim için en özeli KİHEP’ti.

Biz biliyorduk ya her şeyi, başlayınca anladım bir şey bilmediğimizi... Eksik biliyormuşuz, yanlış biliyormuşuz, bildiğimizi sanıyormuşuz...

O zaman ben hanım hanımcık bir insandım, kibarcıktım mecburen. Hep toplum ne der diye her şeyden geri kalmışım meğer. Grup çok güzeldi. Nuran Hanım, Nigar Hanım vardı uzman olarak... Öğrenince süreç bizi örgütlenmeye götürdü. Bir çok kadına ulaşalım, ulaşalım da, nasıl? Ekonomik haklarımız olduğunu öğrendik ama ev hanımıydık. Her kadın evinde bir şeyler yapıyor ama kendine yapıyor.

Şiddet ve ekonominin üzerinde yoğunlaştık. Bir şeyler yapalım ama ne? İlk başta kooperatif olalım dedik ama çok zor. Nakit para gerekiyor. Hiç birimizde para yok. Koca parası ile örgütlenilmemiş anladık. Dernek olmaya karar verdik... Bir sürü kadındık ya, bir anda azaldık..” (Görüşmeci-2)

Gelinen noktada, kadınların bir bölümünün pazara çıkmaya çekindikleri, kendi ürünlerinin başkaları tarafından satılmasını tercih ettikleri, bir diğer bölümünün ise ürünleri satılmadığı takdirde ümitsizliğe kapıldıkları ve vazgeçme eğilimi gösterdikleri, zaman zaman stantların boş kaldığı görülmüştür.

Kadınların buradan elde edecekleri gelire ihtiyaçları olmasına rağmen çalışmayı düzenli olarak takip edememelerinin çeşitli gerekçeleri bulunmaktadır;

- Çevre tarafından nasıl algılanacakları konusundaki kaygılar
- Başarısızlığa uğrayacakları, ürünlerinin beğenilmeyeceği endişesi
- Eşlerinden ya da aile üyelerinden kaynaklanan baskı, engelleme ya da tehditler
- Diğer satıcıların göstermeleri olası tepkilerden çekinmeleri

Tüm bu riskler ve engellemelere karşı kadınların pazar yerini ve parkı verimli kullanmaya yönelik çabaları, sosyal hizmet uzmanlarınca desteklenerek çalışmalara devam edilmiş, hızlı bir biçimde çalışma grupları oluşturulmuş ve çalışacak ekibi bilgilendirici çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Projenin bu noktada daha sağlıklı yürüebilmesi için komisyon çalışmalarına ağırlık verilmiş, yürütme komisyonunun dışında, Pazar, park, panayır ve festival takiplerini yapacak 13 kadından oluşan bir “Pazar Komisyonu” oluşturulmuştur. Bu komisyon stantların nöbet listelerini oluşturmak, stantların kurallara uygun

açılmasını takip etmek, parka başvuran kadınların müracaatlarını almak ve toplum merkezi ile bağlantı kurmalarına yardımcı olmak, il içinde ve il dışındaki festival ve panayırıları takip etmek gibi görevler yerine getirmiştir.

“... 9 sene stant açtım Morabin Parkı'nda... Kendim el emeğimle yaptım, sattım... Sonra 2 sene önce dükkan açmak istedim... Eşim olur mu olmaz mı dedi. Olacak dedim... Yoktan var ettim. Ben arkadaşlarımın çektiği sıkıntıyı çok iyi biliyorum... Ben yapacağım dedim... Ama batarım, ama çıkarım... Dönüp dolaşıp geleceğim yer burası... ELDER üyesiyim hala... Tek başına olmuyor, ses duyulmuyor... Örgütlenmek güzel bir şey... Ama örgüt kelimesi yanlış anlaşılıyor... Örgütlenme deyince biz korkarız diyor kadınlar... Eğitim çok önemli bir şey...”(Görüşmeci-5)

Proje kapsamında oluşturulmuş olan bir başka komisyon 5 kadından oluşan **“Semt Kadın Komisyonu”**dur. Semt Kadın Komisyonu, proje kapsamında yürütülen programların mahallelerde duyurulmasının sağlanması, muhtarlar ile görüşmeler, mahalledeki vakaların toplum merkezine ulaşmasına yardımcı olunması, özellikle şiddet vakalarında kadınlara ev, eşya temininin, maddi ve manevi desteğin sağlanması gibi görevler üstlenmiştir.

“Basın Yayın Komisyonu”, toplum merkezi ve kadın çalışmaları ile ilgili basında çıkan haberlerin takip edilmesi ve merkeze ulaştırılması, gerçekleştirilen programlarda basın bildirimlerinin hazırlanması, basının davet edilmesi ve davet yazılarının yazılması, ulusal basında kadınlar ile ilgili çıkan haberlerin takibinin yapılması ve **Salı Grubu** ile paylaşılması görevlerini üstlenmiştir.

“Sağlık-Spor Komisyonu”; sağlık alanındaki toplantıların hazırlanması, ücretsiz tarama ve eğitim çalışmalarının programlanması ile görevlendirilmiştir.

“Kültür-Sanat Komisyonu”; şehirde var olan kültürel etkinliklerin gruba ve toplum merkezinin tüm gruplarına duyurulmasına yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Adı geçen komisyonlar ayda bir kez bir araya gelerek, gerçekleştirdikleri faaliyet ve programları değerlendirerek ve yeni uygulama planları oluşturmuşlardır.

4.1.1.1.3. “Kadının İnsan Hakları Projesi” ve “Ev Kadınlarını Destekleme Projesi”nin Birleşmesi

1998 yılında Çanakkale'deki kadınların **Kadının İnsan Hakları Projesi** ile tanışmaları ile birlikte, Toplum Merkezi odaklı yürütülen kadın çalışmalarına ivme kazandıracak önemli bir açılım süreci sağlanmıştır.

“...Toplum Merkezi'ndeki çalışmalara ve özellikle de KİHEP'e başladığımda hayır kelimesi yoktu hayatımda... Herkesin istediklerini yapıyordum, kendi isteklerimi ise hep erteliyordum. İnsanları kırmaktan korkuyordum ve bu

yüzden herkesin her istediğini yapıyordum. Maalesef ilişkilerimde çok hırpalanıyordum. Hayır denecek yerde hayır diyorum artık, ne zaman evet diyeceğim ben karar veriyorum.

Ben bu merkezde neler kazanabilirim diye baktım o zaman... 26 yaşındaydım. Evlenmiştim. Sorunum yok gibiydi... Yani aslında sorun çıkmasını diye devamlı alttan alan ben oluyordum... Haklarımı öğrenince kendime güvenim attı.

Hele ayrılık durumunu işlerken çocuğun annede kalabileceğini öğrenince çok rahatladım. Çalışmayınca babaya veriliyor diye biliyordum. Korkuyordum...

Sonra haklarımı öğrenince alttan almaktan vazgeçtim... Eşim anlayışlı davrandı, gitme demedi, hatta destekledi...

Bize öyle öğrettiler. Büyüklere saygı, büyüklere hayır denmez, kocaya hayır denmez...

Bugün geriye baktığımda kendimi daha gelişmiş, her şeyi daha iyi bilen, sosyal faaliyetlere daha çok katılan biri olarak görüyorum... Öğrenince kendimi daha iyi hissettim, evliliğimin mutlu olmasında bunun çok etkisi oldu..."
(Görüşmeci 1)

Kadının İnsan Hakları Projesi, 1988 yılından itibaren 2012 yılına değin gerçekleştirilen 70 grup çalışması ile başarıyla sürdürülmüştür.

Projenin uygulanmaya başlandığı yıl, geniş bir katılım sağlanmasına yönelik kolaylaştırıcı bir strateji benimsenmiş ve kısa süre içinde ilk etapta 200 kadın ile KİHEP çerçevesinde çalışmalara başlanmıştır.

Eşim de Baba okuluna gelmişti... O da çok değişti. Biz ailece Toplum Merkezciyiz. Ne zaman çağırırsalar gideriz. Eşim çok destek oldu...

Mor kağıt atölyesini kurduk, Çocukları eşimle bırakıp atık kağıtları dönüştürmeye gidiyordum... İstanbul'a gittik, kurs gördük... Zor oldu biraz... Bilmek daha güçlü hissettiriyor, uygulanmasa bile... Çünkü her şey uygulanamıyor... Ama benim kişiliğim de müsaittir, biri bana yapamazsın derse ne yapar eder yaparım... Bana sen yapamayacaksın demeyeceksin, yapamayacağım bile varsa ne yapar eder, yaparım... Ben sadece KİHEP'le yasal haklarımı öğrenmiş oldum... Daha bilinçli oldum..."
(Görüşmeci-7)

Oluşturulan KİHEP gruplarının içerisinde "Ev Kadınlarını Destekleme Projesi" çerçevesinde daha önce gönüllü olarak görev almış kadınların da katılımı sağlanmış, KİHEP'in rutin uygulamaları dışında, Toplum Merkezi'nde hali hazırda mevcut kadın gruplarının yürütmekte oldukları çalışmaların, merkeze başka amaçlarla gelmiş olan kadın katılımcılara aktarılmasını ve paylaşımını sağlayacak, kadınların birlikte öğrenme süreçlerine katkıda bulunacak ortak toplantılar düzenlenmiştir.

Bu konuda, Çanakkale'ye Almanya'nın Osnabrück Kentinden gelen bir kadın grubu ile ortaklaşa düzenlenen “**Ekonomik Haklar**” konulu panel ve beraberinde gerçekleştirilen atölye çalışmaları, **sorun temelli örgütlenme anlayışının gelişmesine katkıda bulunan iyi bir örnek teşkil etmektedir.**

“...*Sen yapmazsan kimse senin hayatına olumlu bir şey katmaz.. .Yaptıklarım bir meziyet mi, bence değil... Bazı insanlar çok cesaretlisin, ben yapamam diyor... Bu bir ayrıcalık değil, herkes yapabilir... O enerjiyi, o gücü hissetmeyince iş bitiyor zaten... Nasıl yapacak ki... Anne-çocuk eğitimiyle geldim Sosyal Hizmetlerin Toplum Merkezine ben... Çok sosyal bir insanım.. Severim bir şeyler yapayım, birilerine yardım edeyim... Bir şeylerin içinde olayım... Ben bunu yaptım, başardım diyebilmek önemli...*” (Görüşmecî-7)

Sürecin sonunda, çalışma gruplarından çıkan raporlar ve yaklaşık 250 kadının tüm süreçlerini izlediği bu toplantıların ardından, artık Çanakkaleli ev kadınlarının kendileri ve birbirleri için bir şeyler yapmaları gerektiği gündeme getirilmeye başlanmıştır.

“...*KİHEP’le, hemen başka kadınlara ulaşmayı düşündük... Dernekleşmeye karar verdik ve ELDER’i kurduk... Örgütlenmenin temelinde kadınların birbirine sahip çıkması olmalı... Kadının karşısına, çocuğunu, kadının kaÆrsısına kocasını ve ailesini engel olarak çıkarıyorlar... Kadının kendisinin karşısına bedenini çıkartıyorlar... Cinsiyetini çıkartıyorlar... Dünyaya bakınca üzülüyorum halimize. El alem Mars’ta su arıyor, biz iki bacak arasında namus!*” (Görüşmecî-3)

4.1.1.1.4. “Ev Kadınlarını Destekleme Projesi”nin KİHEP Grubuna Katılan Kadınlar Tarafından Yeniden Hazırlanması

Çanakkale’de “**Kadının İnsan Hakları Projesi**”ne katılan kadınlar, grup çalışmaları odaklı bir sürecin ardından, programın kendi dinamiğine bağlı olarak örgütlenmeyi başarmışlar ve kendi tercihleri doğrultusunda bir araya gelerek pek çok aktivite gerçekleştirmişlerdir.

“...*KİHEP’le bir de kendimizle yüzleştik... Cinselliği konuşabildik... Bizim yetiştirilme tarzımızın kabul etmeyeceği bir şeydi bu... Ben çocukken esnaf dükkanını kapatacakta sokağa çıkacağım... Penceremizde demir kafes gibi bir şey vardı, akşama kadar onun arkasından bakardık sokağa... Dünya sadece Afganistan burkasını görüyor... Asıl bizim burkalarımız içimizde, hem de kat kat...*” (Görüşmecî-3)

Projeye katılan kadınların bir kısmı “**Ev Kadınlarını Destekleme Projesi**” üzerinde yeniden çalışarak projeyi geliştirmiş ve “**Morabbin Parkı**” ile çalışmaya devam etmişlerken, bir kısmı da 20 Nisan 1999 tarihinde “**Çanakkale Kadın El Emegini Değerlendirme Derneği**”ni kurmuşlardır.

“...Gruplardan sonra çok şey öğrendim... Bir kere çocuklarla ilgili farklı düşünmeye başladım onlar bizim malımız değil... Onların da haklarını, ne şekilde eğitilmeleri gerektiğini öğrendim... Ben iki kızıma da söylüyorum okumak için başka şehirlere gidin, başka yerleri görün, hep aynı yerde kalmayın diye.. Okusun, istediği yere gidebilsin... Kendi haklarını kullanmayı ben KİHEP’le öğrendim. Kadın olarak neler yapabilirim anladım...” (Görüşmecisi-5)

Bu iki ayrı kanaldan yürütülmekte olan çalışmaların katılımcıları daha sonra birlikte hareket ederek, 27.05.2002 tarihinde kadına yönelik şiddete dur diyebilmek ve kadınlarla dayanışmak için “Kadın Danışma Merkezi”ni açmışlardır.

“...Bir sürü çalışmanın içinde oldum. Morabin’e çıkıp boncuk, yiyecek sattım. Gelene ELDER’i anlattım... Danışma Merkezinin yönetiminde 3 yıl çalıştım. Özgürlükle birlikte huzuru yakaladım. Bir tuğla da ben olayım istedim. ELDER aklı başında bir grup kadının oluşturduğu bir yapı... Aracı durumda bir yapı... Evdeki kadınla kurumlar arasında bir köprü... Bir çok zor hayat gördüm, ayrılamadım... Hala ELDER üyesiyim. Kendime ait bir işyerim var ve onu çalıştırıyorum...” (Görüşmecisi-12)

“...Dernek kuracağız, örgütleneceğiz ya korkuttu bayağı bu kadınları...

Ama yine de kalan bir avuç kadın, biz ne yapabiliriz diye devam ettik yolumuza... Yaşlılarımızdan destek aldık derneği kurduk...

Yönetim kurulumuz yaşlılardır bizim. Parayı ve cesareti onlardan ödünç aldık. Onlar ELDER’e el verdiler ama ne zorluklar çektik bir bilerseniz... Gidiyoruz dernek kuracağız, otursanıza evde, elinizin hamuruyla ne işiniz var dernekle...

İşiniz mi yok sizin? Evinizde oturun örün dantelinizi, dernekle ne işiniz var dediler...

Bunlarla karşılaştık biz...

Ama sonunda başardık! 1999 Nisan ayında derneği kurduk... KİHEP milattır bana...

1998 milat gibidir... Özgüven fazlaşıyor bir kere... Şunu niye yaptın o benim hakkımdı diyebilmek KİHEP’ten sonra oldu bende... Hayatla bağım değişti...

Daha istemem gerektiğini öğrendim...” (Görüşmecisi-2)

Bu merkez tamamen kadınların yürüttüğü ve gönüllülük esası ile hizmet veren bir merkezdir. Sosyal ve ekonomik açıdan mağdur olan kadın ve kız çocuklarına destek vermeyi sürdürmektedir. Ev kadınları proje grubu haftanın iki günü halen Kadın Merkezi’nde çalışmalarına devam etmektedir.

“...İşin kötü tarafı her türlü olumsuz koşulda bile mutluymuş gibi davranmak öğretiliyor kadınlara. Bu algıyı dönüştürmek lazım... Örgütlenme, olumlu anlamda birliktelik... Birlikte bir şeyler yapmak gelişmek...” (Görüşmeci-7).

“... Zaman zaman kadınlar arasında keşke erkek doğsaydık derler, ama ben şimdi öyle düşünmüyorum... Her şeye farklı bakıyorum... Daha güçlü bakıyorum... İletişim konusunda çok yararlandım gruplardan.

KİHEP alanla almayan kadınlar arasında fark olduğunu düşünüyorum. KİHEP almadan önceki ben ve sonraki arasında çok far var. KİHEP alanla iletişim daha kolay, daha güzel oluyor... Toplum Merkezleri insanları birbirine yaklaştırıyor... Çevremiz genişledi bizim. Pek çok arkadaş edindik.

Eşim de akşam gruplarına katıldı, aile içi etkileşimi güçlendirme gruplarına katıldı, KİHEP hayatın içinden gelen bir şey..

Aile içi etkileşimimizi çok olumlu etkiledi... Önceden eşime daha farklı davranıyordum. En ufak bir gerginlik çabucak kavgaya dönüşebiliyordu. Anlaşmazlıkları daha iyi yöntemlerle çözmeyi öğrendim ve başkalarına nasıl yardımcı olabilirim diye düşünmeye başladım...

Eşimle aramızdaki bağ güçlendi. Sesimiz yükselmez bizim evde, kızım alışık değildir...

Bu merkezlere emek veren herkesten Allah razı olsun...” (Görüşmeci-10)

Özellikle 2002 yılında çalışmaların daha sistemli yürütülmeye başlandığı bir yıl olmuş ve uzmanlar gruptan yavaş yavaş çekilerek tüm süreci kadınların kendilerine bırakmışlardır. Bu dönemde, proje kapsamında açılacak gruplara yönelik hazırlıklar, kayıtlarının tutulması, çalışmaların tanıtımlarının yapılması, proje alt gruplarına karar verilmesi ve alt grupların açılarak sürdürülmesi, basın ile ve diğer kuruluşlar ile ilişkiler (resmi-gönüllü) vb. ve il içindeki diğer kadın çalışmalarının takip edilmesi gibi sorumluluklar grup içinde işbölümü yapılarak düzenli olarak yürütülmüştür.

“... KİHEP’le sorunlara bakış açım değişti... Kafamda bir ampul yandı sanki... Bildiğimizi zannediyorduk, bilmiyormuşuz... Bir çok şeyi burada öğrendim... Bir arkadaşıma bilgi eksikliği yüzünden yardımcı olamadığım için üzüldüm. Ama şimdi pek çok arkadaşıma yardım ediyorum. KİHEP’te öğrendiklerimi kullanıyorum ve çevreme yardımcı oluyorum, hangi kuruma başvuracaklar, nereden hizmet alabilirler, acil bir şiddet vakasında ne yapılır hepsini merkezlerde öğrendim... 3 yıldır Toplum Merkezine geliyorum. Geldik, kopamadık, sanırım kopamayacağız... Eşine, çevresine karşı sağlam duruyor insan öğrendikleriyle... Güvenli hissediyor kendini... Karşındakini kırmadan, kendi

isteklerini uyumlu bir şekilde hayata geçirmeyi öğreniyorsun... Ben dilini kullanıyorsun...

Çocuklarla ilişki değişiyor... Cinsiyet ayrımı yapmamaya özen gösteriyorum her zaman... Sen erkeksin, ben arkandan toplarım demiyorum.” (Görüşmecî-15)

Katılımcı kadınların projeye ilk başladıkları dönemdeki durumları göz önüne alındığında bugün projeyi kendi başlarına yürütme becerilerinin çok geliştiği, bunun yanında bireysel yeteneklerinin ve sosyal ilişkilerindeki becerilerinin geliştiği gözlenmektedir.

“... Kadınların kendilerini fark etmelerini sağlıyor KİHEP... Biz sonra 7 arkadaş SS.Çanakkale Girişimci Kadınlar Üretim ve Pazarlama Kooperatifini kurduk... Ürettiğimizi pazarlamaya çalışıyoruz... Seramik üretimi yaptığımız yerde fırın yok... Özel atölyelerde ücret karşılığında pişirme işlemi yapılıyor. Deforme oluyor çoğu zaman yaptıklarımız taşıma sırasında... Taşıma suyuyla değirmen döndürüyoruz aslında... Yaşadığımız her türlü engellemeye ve zorluğa rağmen ayakta duruyoruz. Birbirimizden güç alıyoruz...” (Görüşmecî-14)

“...7 kadın Ocak 2007 de S.S. Çanakkale Girişimci Kadınlar Üretim Ve Pazarlama Kooperatifini kurduk. Kooperatif nasıl kurulur hiçbir fikrimiz yoktu. Bankada hesap açtırırken bile hangi kategoriye koyacaklarını şaşırdılar... Önceleri ciddiye alınmadık. Devam konusunda tereddüt vardı. Ortamımız da pek iyi değildi. 2 yıl maddi gelirimiz olmadı. Bu güne gelmemiz belediyenin yer vermesiyle oldu. Yılmadık, kapanmadık. Gittik kurumlara, otellere tanıtım yaptık. Kararlı duruşumuz sayesinde ciddiye alındık.

Ev kadınlarına yeni iş alanları yaratarak aile ekonomilerine katkı sağlamayı, birlikte pazarlama olanakları oluşturmayı, Çanakkale’de kaliteli hediyelik eşya üretmeyi amaçladık. Bunu yaparken de kentin yerel ve kültürel motiflerinden yararlandık.

Seramik, boyama, mefruşat alanlarında üretim yapıyoruz... Şu anda 12 üyemiz var. Dayanışmanın, kadınlar olarak birlikte hareket etmenin önemini hissediyorum...”(Görüşmecî-13)

Bu proje sürecindeki önemli aşamalardan birisi, daha önce Çanakkale Belediyesi ile karşılıklı anlayış temelinde sürdürülen çalışmaların, 2003 Mart ayında Belediye Meclisinin kararı ile protokol imzalanarak sağlaştırılması ve ev kadınları grubunun kendi içlerinden seçtikleri grup liderinin taraf olarak projede kayıtlı kadınlar adına söz konusu protokole imza atmış olmasıdır.

Pazar yerinin sabitlenmesi ve daha fazla kadının faydalanmasına olanak yaratılması, parktaki diğer satıcıların başka mekâna taşınarak ev kadınlarının

güvenliklerine yardımcı olunması ve parkın tamamen kadınlara bırakılması, ayrıca kadınların ürünlerini saklayabilecekleri konteynırın hazırlanması ve parka yakın bir noktaya yerleştirilmesi birkaç yıldır devam eden sürecin sonucudur.

Yine bu yıl ilk defa kış döneminde daha geniş bir kapalı mekân olanağının yaratılması konusunda da belediyeden söz alınmıştır. Ekim ayı içinde bu konunun görüşmeleri için kadınlar hazırlanmaktadır. Yine Cuma Pazarındaki stantlar ilk başladığında pazarın en ücra köşesinde iken ve kimi zaman bu konumdan dolayı kadınlar hiç satış yapamazken, bu gün Pazar standı da pazarın en hareketli bölgesine taşınmıştır.

4.1.1.1.5. Yaşlı Kadınların Gücü

*Pembe gül idim soldum,
Ak gül'e ibret oldum....*

Yaşlı kadınlar, Toplum Merkezleri aracılığı ile Çanakkale'de başlatılan kadın örgütlenmesinin ve kadınlara yönelik çalışmaların en önemli unsurlarından olmuşlardır.

Onların yaşam deneyimleri, toplumsal onay ile ilgili güçleri Çanakkale'deki kadın çalışmalarının kabul görmesi yaygınlaşması ve çok sayıda kadına ulaşması açısından önem taşımış ve taşımaya da devam etmektedir.

Yaşlıların, Çanakkale'deki kadın çalışmalarının tüm süreçlerine destek vermiş olmaları; özellikle toplumsal önyargılarla mücadele edilmesinde kolaylık sağlamıştır.

Yaşlı kadınlar, kadınlara yönelik olarak başlatılacak yeni çalışmalar için öncü rol oynamışlar ve çeşitli konularda gençleri cesaretlendirmişlerdir.

"Tezgahımı açıyordum Morabbin Parkına, arkadaşlara teslim ediyordum tezgahımı... Bir gün aksatmadım... Bu bir taraftan KİHEP'in verdiği cesaret, bir taraftan da okumayı öğrenmenin verdiği cesaretle, o kadar mutluydum ki o sene... O kadar mutluydum... İngilizce kursuna da gittim... Turistlerle temas için... Velkam diyebiliyorum, anlıyorum ama pek ifade edemiyorum..."

Halk Eğitim Müdürü diplomamı verdi, üniversiteye kadar gidebilirsin dediler, Açık Öğretim okuyabilirsin dediler... Sosyal Hizmetlere borçluym bunları... Toplum Merkezleri bizler için can simidi gibi. Yol gösterdiler Allah razı olsun... Şu 3 senenin içinde yalnızca bir defa doktora gittim... Evde duramıyorum hep dışarıya atıyorum kendimi. Ya merkeze ya da derneğe koşuyorum. Şu anda kendimi geliştirmek için tahta baskı kursuna katılıyorum... Kendimi oyalıyorum, ben hastayım deyip de yatmıyorum... Yatmayı da düşünmüyorum..." (Görüşmeci-6)

Toplumdaki korunmaya muhtaçlık ile ilgili yardımlaşmayı güçlendirmek için çaba göstermişler ve yürütülecek kadın çalışmaları için kaynak yaratılmasına yardımcı olmak gibi çok önemli destekleyici bir rol üstlenmişlerdir.

Çanakkale örneğinden de görülebileceği gibi yaşlı kadınların, kadın çalışmalarına aktör olarak dahil edilmeleri, başarıya ulaşılmasında önemli bir strateji olarak dikkat çekmektedir.

1993 yılından itibaren tüm merkez çalışmalarının içinde olan önemli bir insan kaynağını oluşturan **yaşlı grubu**, bir yandan kendi gruplarının çalışmalarını yürütürken, diğer yandan da diğer çalışma gruplarına destek olmaya ve yön vermeye çalışmışlardır.

“Genç kadınlar dernek kuracaktı, yardıma ihtiyaçları vardı. Biz koşalım onlara, faydamız olsun istedim. Yönetim kurulu için istediler, hemen girdim. Hatta veznedar oldum. İşbölümü yapıldı. Herkesin görevi vardı. Çok ciddi çalıştık. Onlar merkez binasını bulup, yerleşince, biz gençlere devrettik. Bana zorluk olmadı. Gençler çok faaldi. Kendileri yaptı. Dernek kurmak kolay bir şey değildir... Biz de elimizden geleni yaptık... Gençleri cesaretlendirmeye çalıştık, onlara örnek olduk. Ben, eşim, gelinim, kızım, torunlarım hepsi Toplum Merkezi'nde kendilerine uygun bir şeyler buldu. Biz onların gelişmesi için çok çalıştık.” (Gönüllü-1)

Yaşlı kadınların halka açık yerlerde konser vermiş, dans etmiş, fikirlerini paylaşmış olmaları, kamuya açık yerlerde yapılan bilgilendirme toplantılarına hem katılmış hem de etraflarındaki diğer bireyleri ikna ederek yeni katılımcılar getirmiş olmaları, derneğin ve kadın merkezinin çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için parasal destekler sağlamış olmaları bu konudaki önemli örnekler arasında yer almaktadır.

Yaşlılar, kadınların el ürünlerini geliştirmelerine, satışa sunmalarına yardımcı olarak ekonomik olarak güçlenmelerine destek olmaya çalışmışlar; park ve pazarlarda ürettiklerini satışa sunmaya çekimden ya da görünür olmaktan korkan kadınlar için onların ürünlerini hem satarak hem de pazarın açık tutulmasını sağlayarak diğer kadınlara yardımcı olmuşlardır.

“Gençler eve kapanmasınlar, onlar da bir şeyler üretsın diye ELDER kurulurken yardımcı olduk. Yapsınlar, üretsınler, satışa sunsunlar, bir şeyler kazansınlar, evde dertleriyle baş başa kalmasınlar istedik. Yönetim kurulu için eksikleri vardı. Yardımcı olur musunuz dediler. Biz de gerekenleri yaptık. İmzaları attık. Faaliyetlerine katıldık, kermeslere gittik, alışveriş yaptık. Kazansınlar, mutlu olsunlar diye... Hala alıyorum. O zamandan bu zamana Toplum Merkezine devam ediyorum. Toplumun içinde olmak her yaşta iyi geliyor insana.” (Gönüllü-2)

Meslek sahibi olan yaşlı kadınlar, toplumu bilinçlendirmek için çalışıp, sivil bir kadın hareketinin gelişmesine destek olmuşlardır.

“Uzun zamandır Toplum Merkezi gönüllüsüyüm. Yıllardır çocukları, gençleri Toplum Merkezlerinde gördükçe mutlu oluyorum, hayat doluyorum. Toplum, çevre ne kadar güzel olursa, toplumdaki insanların davranışları ne kadar güzel olursa, biz o kadar mutlu yaşarız. Emekli öğretmenim ben. Çocuklarımı büyütüp yetiştirdim... Toplum derdimiz oldu hep. Kadınların olduğu yerde detaylar olur ve gerçekler detaylardadır. Her gerçek ortada değildir. Gerçekleri yorumlama yeteneğine sahip olacaksınız. Bu yüzden herkes kendini geliştirmeli... 1994 yılından beri gönüllü çalışıyorum... Morabbin Parkı'nın genç annelere tahsis edilmesi için çok uğraştım. Gençler satış yapıyor. Aile bütçesine katkıda bulunuyor. Aralarında kazandıklarıyla çocuklarını okutanlar var. Ne mutlu... Biz ancak hep birlikte kalkınabiliriz... Yıllarca toplumun işine koştum hep. Kadınlar, çocuklar kendilerini gösterebilsin, haklarını öğrensinler, toplum daha çok yükselsin diye. Hep birlikte mutlu olalım diye...” (Gönüllü-3)

Yaşlı kadınlar, Toplum Merkezlerinin sosyal hizmet uzmanları ile birlikte çalışarak, toplumun her kesiminin cinsiyet ayrımına karşı ve şiddetle mücadele konusunda duyarlılığının artırılması için birlikte çalışmışlardır.

Kadınların ev dışındaki hareket özgürlüğünü kısıtlayan toplumsal dinamiklere karşı mücadele etmişler, kadınların eğitim ve iş olanaklarına erişebilmeleri için destek olmaya çalışmışlardır. Gerekliğinde merkezlerde onlara ders çalıştırmışlar, okul kayıt paralarını temin etmişler, genç kadınları yalnız bırakmayıp zaman zaman da onların çocuklarına bakmışlardır.

“Toplum Merkezine geldikten sonra hayatla ilişkim değişti. Gençlere destek olmak için ELDER üyesi oldum. Onları sevdim. Toplum Merkezi'nin kadınlar ile ilgili yaptığı tüm çalışmaların içinde olduk. Bizim ki toplumsal bir görev, ben hemşirelik bilgimi merkezlerde de kullandım. Genç kadınların haklarını kullanabilmeleri için yürüttükleri çalışmaları topluma tanıttık. Onlar güzel şeyler yapıyorlardı. Benim de hayatımda yaptığım en güzel şeylerden biri bu merkezin gönüllüsü olmak.” (Gönüllü-4)

Yaşlı kadınlar, kendi deneyimlerini kullanarak, kadınların haklarına sahip çıkma mücadelesinin önünü açacak girişimlerde bulunmuşlardır.

“ Biz de yaşadık bu sorunları, sıkıldık, üzüldük ve yalnız hissettik. Ama her şeyin çözümü var. Birbirimize destek oluyoruz, ev ziyaretleri yapıyoruz, birbirimizin hayatını kolaylaştırıyoruz. Bu çok güzel bir şey. Toplum Merkezi'nde akraba gibi olduk. Birbirimizi görmesek özlüyoruz.” (Gönüllü-5)

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bu çalışma kapsamında, **toplumsal cinsiyet eşitliği**, kız ve erkek çocuklarının, kadın ve erkeklerin eşit hak, sorumluluk ve fırsatlardan yararlanma haklarına sahip olduklarını ima eden çok boyutlu bir kavramsallaştırma olarak ele alınmıştır.

Toplumsal cinsiyet eşitliği kavramı sadece kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarıyla değil, erkekler ve erkek çocuklarıyla da ilgili bir konu olarak eşitliği, kadınların ve erkeklerin, ihtiyaç, ilgi ve önceliklerinin, *hem kadınların hem de erkeklerin kendi içlerindeki çeşitliliğini göz önünde bulundurulması suretiyle değerlendirilmesinin* gerekliliğine dikkat çekmektedir. Bu anlamda toplumsal cinsiyet eşitliği olgusunu sınıf, etnisite, dini inanç vb gibi var olan farklı diğer eşitsizlik biçimleriyle bir arada değerlendirmek ve eşitsizliği inşa eden gündelik davranış örüntülerinin ne şekilde gerçekleştiğini ortaya koymak, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik özcü, ön kabule dayanan dolayısıyla toplumsal bağlamdan uzak uygulama ve politika biçimlerinin gerçekleştirilmesinin önüne geçecektir.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, ise bu noktada, güç, statü, haklar ve fırsatlar açısından kadınlar ve erkekler, kız ve erkek çocuklar arasındaki bir eşitsizlik ve dengesizlik durumu olarak tanımlanmaktadır.

Mevcut sosyo-kültürel gerçeklik anlayışımız içinde “cinsiyetler arasındaki eşitsizlik biçimlerinin görünür kılınması” durumunda dahi, çok boyutlu bir sosyal değişim projesi olarak bakılması gereken “toplumsal cinsiyet rolleri eşitliği” kavramsallaştırması ile bugün kadınlara yönelik erkek şiddeti arasında güçlü bağlantılar olduğu görülmektedir. Öyle ki, eşitsizlik arttıkça farklı şiddet türlerinin görülme sıklığının da arttığı kabul edilmektedir.

Bir insan hakları ihlali biçimi olarak “kadın ve kız çocuklarına yönelik şiddetin”, mevcut sosyo-kültürel gerçeklik anlayışımızın, sosyal-kültürel-ekonomik-inançsal-politik ve sosyo-bilişsel davranış pratikleri ve bu pratiklere yüklenen “anlam ve değerler” matrisi ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır.

Bu çalışma kapsamında, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine bağlı bir olgu olarak kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddet olgusu, birey yaşantıları tarafından deneyimlenen ancak sosyo-kültürel gerçekliğin farklı seviyelerindeki üretici mekanizmalardan beslenen toplumsal bir sorun olarak kavramsallaştırılmıştır.

Eşitsizlikçi yapıların beraberinde getirdiği “güç” olgusu, toplumsal cinsiyet rolleri eşitsizliği alanında, kadına yönelik şiddet olgusunun faili olan ve sosyo-kültürel bakımdan çeşitli stratejilerle meşrulaştırılan “güç” biçimleri olarak

belirginlik kazanmaktadır. Bu anlamda kadına yönelik şiddet bu eşitsizlik biçimlerinin sürdürülmesine olanak tanıyan hatta kimi zaman bu eşitsizliği meşrulaştıran bir araç konumu kazanmaktadır.

Kadına ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesi söz konusu sosyal bakımdan inşa edilen “güce ulaşılabilirlik konusunda toplumsal yapıdaki bireyler açısından farklı kollektif kimlik örüntüsü entegrasyonları üzerinden inşa edilen asimetrik ilişki biçimleri” sorunsalına dikkat çekmekte, eşitsizlik biçimlerinin *sınıfsal(sosyo-ekonomik), etrisiteye ilişkin, din-inanç biçimlerine ilişkin, toplumsal cinsiyet rollerine ve vatandaşlık* kodlarına içkin olarak farklı korelasyon ve bağlamsal bakımdan farklı kodsall matrisler üzerinden şekillenen “güç” yapıları ile bu yapıları meşrulaştıran “anlam yapıları” arasındaki ilişkilerin bir bütün olarak göz önünde bulundurulmasını gerektirmektedir.

Kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyet rolleri açısından daha eşitlikçi toplumsal yapılar oluşturabilecekleri yeni anlam kodlarını inşa etmeleri süreci bu yönüyle, anlam yapılarını önceleyen “güç yapıları”nın yarattığı çok boyutlu meşrulaştırma dinamiklerinin farkındalığını ve yapısal dönüşüm projelerini de beraberinde getiren bir sosyal değişim projesi halini almaktadır.

Bu haliyle sorun bireylerin anlam, değer ve inanç pratiklerinden başlayan mikro sosyal süreçlerle olduğu kadar, makro toplumsal üretici yapı mekanizmalarıyla da ilgili bir konu haline gelmektedir.

Bireysel bir kimlik edinimi süreci olarak her bir kadının kendi özel durumu içindeki deneyimlerini göz önünde bulunduran “Yaşanan Beden” kavramsallaştırması, toplumsal cinsiyet rolleri eşitsizliğine ve kadına yönelik şiddet olgusuna yönelik kamusal müdahalelerin sınırlılıklarına işaret ediyor olması bakımından önem taşımaktadır.

Bir insan hakları sorunu olarak, toplumsal cinsiyet rolleri eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi sorunsalı bu noktada, tüm insanların tözsel eşitler olarak birbirine eşitlenmesini değil, kendi özel koşulları içinde, toplumsal yaşama katılımları önündeki ve şiddetin mağduru olmaları konusunda maruz kaldıkları koşulların mikro ve makro sosyal seviyelerindeki dinamiklerinin göz önünde bulundurulmasını gerekli kılan bir perspektifi gerekli kılmaktadır.

Bu durum; makro ölçekli önleyici ve dönüştürücü stratejilerin, bireysel yaşantıları içindeki her bir kadının kendi özel durumunu göz önünde bulunduracak, mikro ölçekteki stratejilerle ilişkilendirilmesini gerekli kaldığı kadar, benzer stratejilerin hegemonik erkeklik mağduru erkeklerin maruz kaldıkları diğer şiddet biçimlerine de uygulanmasını, “Şiddetin bir kültür

örüntüsü” olmaktan çıkmasına yönelik hedefler geliştirilmesini gerekli kullmaktadır.

Bu çalışma kapsamında kuramsal açıdan, şiddet olgusunun çok boyutlu ve çok faktörlü bir sorunsal “***Ekolojik bir model***” içinde değerlendirilebileceği vurgusu ekolojik modelin bu konuda önemli bir kavramsal çerçeve sağlıyor olmasından kaynaklanmaktadır.

Kadına yönelik şiddet türleri bu çalışmada, fiziksel şiddet, cinsel şiddet, ekonomik şiddet psikolojik şiddet kategorilerinde incelenmiştir. Çalışma kadına yönelik şiddetin boyutlarını mağdurların sosyo-demografik ve sosyo-bilişsel özelliklerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Şiddet mağduru kadınların, söz konusu şiddet türlerinden ne şekilde etkilendiklerinin betimlenmesine çalışılmıştır.

Kadına yönelik şiddetin, yukarıdaki kuramsal açıklamalarda da değinildiği gibi, en yaygın ve görünür biçimi fiziksel şiddettir. Bu olguyu destekleyecek şekilde, araştırmaya katılan kadınların yarısından fazlasının hayatlarında en az bir kere fiziksel şiddete maruz kaldıklarını ifade ettikleri görülmektedir. Tokatlanma, yumruklanma, tekmelenme vb. biçimlerde ortaya çıkan fiziksel şiddet, kadın bedeninde çeşitli hasarlar bırakabilmektedir. Bununla birlikte araştırmanın sonuçlarına göre, fiziksel şiddet sonucunda çeşitli şekillerde yaralanmaya maruz kalan kadınların, fiziksel şiddet mağdurları içindeki oranının %12 civarında olduğu görülmektedir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet çalışmaları genellikle aile içi şiddet olgusunu incelemektedir (Karaoğlu vd. 2005, Kocacık vd. 2007, KSGM 2009). Çalışma kadına yönelik şiddet olgusunu sadece aile içi şiddet üzerinden değil daha genel bir çerçeve içerisinde ele almaktadır. Bu anlamda çalışma şiddetin sadece evliler üzerinden eş, partner ya da akrabalar üzerinden gerçekleşmesi olgusunu değil bekarlar üzerinden de incelemektedir. Çalışmanın dikkat çeken bir diğer boyutu ise kadının farklı yaşam evrelerinde maruz kaldığı şiddet olgusunu irdelemesidir.

Araştırmanın bulgularına göre, hayatın farklı dönemlerinde kadınların şiddete maruz kalma olasılığı değişiklik göstermektedir. Kadınların şiddete maruz kalma olasılığının en yüksek olduğu dönemin çocukluk dönemi olduğu dikkat çekmektedir. Kadınların hayatlarının yetişkinlik evresine doğru şiddete maruz kalma ihtimalinin azaldığı görülmekte, ergenlikte çocukluk dönemine göre bir azalma gözlenmektedir. Ancak evlenen kadınlar için evliliğin ilk yıllarında şiddet görme olasılığında ergenlik dönemine göre, çok büyük oranlarla ifade edilemeyecek olsa da bir artma gözlemlenmektedir. Diğer yandan araştırmanın verilerine göre, evliliğin ilerleyen dönemlerinde kadınların şiddete maruz kalma oranının giderek azalması beklenmektedir.

Fiziksel şiddetin ortaya çıkmasından kadınları sorumlu tutan bir bakış açısının kadınlar tarafından önemli oranda savunulması ise araştırmanın ilgi çeken bulguları

arasında yer almaktadır. Sorulara verilen yanıtlara bakıldığında, “kadınlar toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladığını” düşünen kadınların oranının %48,4 gibi bir orana ulaştığı görülmektedir. Bu oran, şiddetin meşruiyetinin mağdurları tarafından göz ardı edilemeyecek bir düzeyde kabul edilmiş olduğunu ortaya koymaktadır. Ancak yine verilen yanıtlar çerçevesinde, fiziksel şiddet mağduru kadınların, şiddete maruz kalmamış kadınlara oranla, şiddetin kadınların yapmış olduğu “yanlış” davranışlar nedeniyle ortaya çıktığı düşüncesine daha az onay verdikleri dikkat çekmektedir. Rakamlara bakıldığında şiddetin kadından kaynaklanmakta olduğu düşüncesine katılmayanların, fiziksel şiddete maruz kalanlarda %57,4, maruz kalmayanlarda ise %44,6 olduğu görülmektedir.

Kadınlara yönelik fiziksel şiddet faileri açısından değerlendirildiğinde ortaya çarpıcı sonuçlar çıkmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, fiziksel şiddetin faileri %69,1 oranında yakın duygusal ilişki içinde bulunan partnerler olmuştur. Bu oran, fiziksel şiddet biçimi dışındaki şiddet türlerinin failerinin oranı (%39,3) ile karşılaştırıldığında oldukça yüksektir. Bu veriden yola çıkarak, kadına yönelik şiddetin en yaygın görünen biçimi olan fiziksel şiddetin kadınların yakın duygusal ilişki kurmuş oldukları erkekler tarafından üretildiği, bu nedenle fiziksel şiddet ile mücadelenin öncelikle özel/mahrem alana yönelik geliştirilmesi gereken stratejilere ihtiyaç duyduğu görülmektedir.

Şiddet çalışmaları içerisinde kadına yönelik cinsel şiddet en az fiziksel şiddet kadar önemli bir sorun alanını teşkil etmektedir. Nitekim araştırmaya katılanların %51’i çeşitli şekillerde cinsel şiddete maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Cinsel şiddet tecavüzden, cinsel istismara, zorla evlendirmeden aşağılanmaya kadar çeşitli şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre en yaygın cinsel şiddet türünün “sarkıntılık, laf atma” biçimindeki sözlü cinsel taciz olduğu görülmektedir. Giyim tarzına müdahale ve kadınlığın aşağılanması da cinsel şiddet içerisindeki yaygın biçimler olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın yönelik cinsel şiddetin bedene müdahale şeklinde ortaya çıkan tezahürleri olarak fiziksel taciz ve cinsel ilişkiye zorlanmanın cinsel şiddet içerisindeki oranı %10 iken, tecavüzün %1’dir.

Cinsel şiddetin failerine bakıldığında, yakın duygusal ilişkideki partnerin, şiddetin ortaya çıkmasında en dikkat çeken fail olduğu görülmektedir. Fiziksel şiddetin faileriyle benzer bir dağılım gösteren cinsel şiddet failerinin %71,3’lük bir oranla yakın duygusal ilişkideki partnerler oldukları gözlenmektedir. Kadına yönelik cinsel şiddeti üreten asli ortamın yakın duygusal ilişki olması, bir kez daha, şiddetle mücadelede acil olarak mikro düzeylerde üretilecek çözüm stratejilerine ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Kadına yönelik şiddet biçimlerinden bir diğeri *ekonomik şiddettir*. Ekonomik şiddet aile içinde paranın kullanımı, dağılımı, yönetimi ile özellikle kadının çalışma

hayatına katılımı noktasında, erkeğin karar verici olarak kadın üzerindeki kullandığı tasarruftan kaynaklanmaktadır. Bu çerçevede, araştırmanın bulgularına göre kadınların %51'inin çeşitli şekillerde ekonomik şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde, ekonomik şiddetin en yaygın görülme biçimi kadının çalışmasına izin verilmemesidir (%21). Kadınların çalışmasına izin verilse bile nerede çalışacaklarına yönelik olarak da erkeklerin %16 gibi oranla kadınlara müdahale ettikleri görülmektedir. Bununla birlikte, kadınların parasal konularda erkeğe muhtaç bırakılması, ailenin ekonomik kararlarının dışında bırakılması, kazanılan paraya erkek tarafından el konulması gibi şiddet biçimleri de ekonomik şiddet türü kapsamında değerlendirilebilecek yaygın şiddet biçimleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik şiddet biçimlerine bakıldığında, kadınların ekonomik özgürlükten mahrum olmasının ekonomik şiddete maruz kalmalarıyla doğrudan ilişkili olduğu görülmektedir.

Anket sonuçlarına göre katılımcıların %56'sı *psikolojik şiddete* çeşitli şekillerde maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Küfür, hakaret, tehdit ve başka şekillerde küçümseyici ve aşağılayıcı söz ve eylemler, kadına yönelik cinsel şiddet türleri arasında değerlendirilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, kadınlar en çok küçümseyici söz ve davranışlara maruz bırakılmak ile görüş ve düşüncelerine önem verilmemek suretiyle psikolojik şiddet mağduru oldukları söylemişlerdir.

Diğer şiddet biçimlerindeki fail özelliklerine uygun olarak psikolojik şiddet uygulayıcılarının da büyük bir çoğunluğunu (%7,4'ünü) kadınların yakın duygusal ilişki içinde oldukları erkekler oluşturmaktadır.

Çalışmadan elde edilen verilere göre şiddet mağduru kadınların büyük oranda uygulanan şiddete çeşitli yollarla karşı durmaya çalışmış oldukları görülmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların %51'i şiddete karşı fiziksel bir direnç göstermeye çalıştıklarını ifade ederken, %29'u resmi makamlardan, %6'sı da yakın arkadaş, komşu ve akrabalarından yardım istediklerini belirtmiştir. Şiddet gören katılımcıların %14'ü ise şiddetle mücadele edemedikleri görülmektedir.

Kadına yönelik şiddetin etkileri yalnızca şiddetin uygulandığı anla sınırlı kalmamaktadır. Şiddetin sürekliliği, yeniden ortaya çıkma ihtimali ya da şiddetin deneyimlenmesi kadınlar üzerinde çeşitli psikolojik kaygı biçimlerinin ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Gerginlik, sinirlilik, uyku sorunları, huzursuzluk, umutsuzluk, çaresizlik duygusu, suçluluk, değersizlik, endişe, utanma, güvensizlik, korku gibi psikolojik kaygı bozukluklarının ortaya çıkması kadınların şiddet dışı zamanlarda da bir şekilde şiddeti deneyimlemeye devam ettiklerini göstermektedir. Bu psikolojik rahatsızlıklar içerisinde belki de en çarpıcı olan kadınlarda şiddet nedeniyle intihar eğiliminin ortaya çıkmasıdır. Araştırma sonuçlarına göre, kadınların %8'i maruz kaldıkları şiddetten dolayı sık sık "ölme isteği" ya da "intihar etme düşüncesi"ne kapıldıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın ilgi çeken sonuçlarından bir tanesi de *şiddet mağduru kadınların, şiddet sonrası psikolojik ya da tıbbi destek alma noktasındaki azlığıdır*. Çeşitli şekillerde şiddete maruz kalan katılımcılardan yalnızca %12'sinin psikolojik ve tıbbi destek aldığı görülmektedir.

Katılımcılara maruz kaldıkları *şiddetin failleri sorulduğunda, kadınların büyük oranda eşlerinden şiddet gördükleri* ortaya çıkmaktadır. Kadının yakın duygusal ilişki içinde olduğu *partner olarak eş, eski eş, erkek arkadaş ve nişanlıları tek bir kategori olarak aldığımızda bu oran daha da artmaktadır*. Araştırma sonuçlarına göre, partner şiddetinden sonra en yaygın şiddet baba ve abi kaynaklıdır. Annenin uyguladığı şiddetin oranı da kayda değer bir büyüklüktedir. Baba, anne, abi gibi birinci derece akrabalar bir arada değerlendirildiğinde, kadına yönelik şiddetin sorumluları olarak başlıca iki grubun öne çıktığı görülmektedir: yakın duygusal ilişki içerisindeki partner (%44) ve yakın akrabalar (%37).

Bu çerçevede yakın duygusal ilişki içinde olunan partner, kadına yönelik şiddetin başlıca unsuru olarak ön plana çıkmaktadır. Çalışmadan elde edilen verilere göre, gerçekten de partner şiddetine maruz kalan kadınların yukarıdaki şiddet biçimlerini deneyimleme olasılıklarının son derece yüksek olduğu görülmektedir. Partner şiddetine maruz kalan kadınların %91,9'unun fiziksel şiddete maruz kaldığı görülürken, partner şiddetine maruz kalmayanlarda bu oran %39,5 olmuştur. Aynı şekilde ekonomik şiddet açısından değerlendirildiğinde, partner şiddetine maruz kalan kadınlarda ekonomik şiddete uğrama olasılığı %80,5 iken, ikinci durumda bu olasılık %36'ya düşmektedir. Benzer bir görüntü partner şiddeti ile cinsel ya da psikolojik şiddet arasında da mevcuttur. Bulgular incelendiğinde, partner şiddetine maruz kalan kadınlarda cinsel şiddete maruz kalma oranı %82,4 iken aksi durumda bu oran %34,8'e düşmektedir. Partner kaynaklı şiddete maruz kalan kadınların sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalma oranı %91,2 iken, kalmayanlarda bu oran %34,9 olmuştur.

Partner kaynaklı şiddetten sonra kadına yönelik şiddetin ikinci kaynağı anne, baba ve kardeşlerden oluşan yakın akrabalar. Araştırma sonuçlarına göre, yakın akraba şiddetine maruz kalan kadınların bütün şiddet biçimlerine maruz kalma ihtimalleri önemli oranda artmaktadır. Yakın akraba şiddetine maruz kalan kadınların %92,3'ü fiziksel şiddete maruz kalırken, yakın akraba şiddetine maruz kalmayanlarda bu oran %42,5'tir. Benzer şekilde yakın akraba şiddetine maruz kalan kadınlarda ekonomik şiddete uğrama olasılığı %71,6 iken, kalmayanlarda bu olasılığın %44,9'a düştüğü görülmektedir. Veriler incelendiğinde, yakın akraba şiddetine maruz kalan kadınlarda cinsel şiddete maruz kalma oranı %76,7 iken, ikinci durumda bu oran %42,2'ye düşmektedir. Yakın akraba kaynaklı şiddete maruz kalan kadınların sözlü ve psikolojik şiddete maruz kalma oranı %78,8 iken, baba, anne ya

da kardeş gibi birincil duygusal ilişki içinde olunan çekirdek aile üyelerinden kaynaklı şiddete maruz kalmadıklarının ifade etmiş olanlarda bu oran %47,1 olmuştur.

Araştırmada toplumsal cinsiyet bağlamında, kadına yönelik şiddetin çocuk eğitimi ile ilişkili boyutları da saptanmaya çalışılmıştır. Bu noktada öncelikle kadınların çocuk eğitimi sırasında şiddete başvurma eğilimleri belirlenmek istenmiştir. Veriler incelendiğinde, katılımcıların çocuk eğitimi sırasında karşılaştıkları sorunları çeşitli şiddet biçimleri kullanarak aşmaya çalıştıkları tespit edilmiş, bunun yaygın bir tavır olduğu görülmüştür. Kadınların çocuklara yönelik uyguladıkları en yaygın şiddet biçimi %40 ile çocuğun sevdiği şeylerden mahrum bırakılmasıdır. Çocuğa bağırarak (%20), onu cezalandırmak (%19), küsmek (%8), dövme (%6) ya da bunların hepsini yapmak (%1) sırasıyla en çok görülen şiddet biçimleri olarak araştırmanın bulguları arasında yer almıştır. Bu sonuçlar, toplumsal cinsiyet eşitsizliği çerçevesinde dezavantajlı bir grup olarak kadınların maruz kaldıkları şiddeti, bir şekilde kendi sorumlulukları altındaki çocuklara aktarmakta olduklarını göstermektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu çocuk eğitimi sırasında karşılaşılan sorunları fiziksel ve psikolojik şiddet yoluyla çözmeye çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Çocuk eğitiminin, kadına şiddet sorunu bakımından bir diğer önemli boyutu da toplumsal cinsiyet rollerinin çocukluktan itibaren inşa edilmeye başlanıyor olmasıdır. Araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların çoğunluğu çeşitli şiddet biçimlerinin mağduru konumunda olmalarına rağmen, geleneksel kadınlık rollerinin toplumsal hayat içerisinde yeniden üretilmesi noktasında genellikle olumlu düşüncelere sahip olmaları ilgi çekicidir. Bu durumu destekleyici bir örnek olarak, kız ve erkek çocuklarına, çocukluktan itibaren toplumsal cinsiyet rollerine uygun görev sorumlulukların verilmesinin gerekli olduğunu düşünenlerin oranı %70 civarındadır. Çalışmanın sonuçları, bu görüşe sahip olanların, aksi şekilde düşünenlere göre geleneksel kadınlık rollerinin yeniden üretilmesi noktasında daha istekli olduklarını ortaya koymaktadır. Örneğin, çocuklara cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilmesinin gerekli olduğunu düşünenlerin %65,4'ü ev işi yapmanın kadınlık görevi olduğunu savunurken, cinsiyete göre farklı görev ve sorumluluk verilmesinin gerekli olmadığını düşünen katılımcıların %40,5'i onlarla aynı fikirdedir. Ev işlerinin aksine, eve gelir getirme sorumluluğu sorulduğunda ise oranların yer değiştirdiği görülmektedir. Ataerkil bir yapı içerisinde erkeğin sorumluluğu olarak değerlendirilebilecek "eve gelir getirici bir işte çalışmanın kadınlık rolü olmadığı görüşünde olanların %61,2'si çocuklara cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklar verilmesinin gerekli olduğunu düşünürken, %38,8'i çocuklara farklı görev ve sorumluluklar verilmesini gerekli görmemektedir.

Bu bağlamda bir diğer çarpıcı sonuç da, kadınların erkekler karşısındaki cinsel sorumlulukları ile çocukların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde yetiştirilmeleri arasındaki kuvvetli ilişkinin araştırmanın bulgularıyla ortaya koyulmasıdır. Eşin

cinsel ihtiyaçlarının karşılanması kadınlik görevi olduğunu düşünenlerin %79,9'unun çocukların cinsiyetlerine göre farklı görev ve sorumluluklara göre yetiştirilmeleri düşüncesinde oldukları görülürken, %20,1'nin bu türden bir farklılaşmanın gerekli olmadığı görüşünde oldukları görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet konusunda önemli parametrelerden birisi de kadının toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde üstlendiği yükümlülüklerdir. Kadınlik görevleri olarak nitelenebilecek bu yükümlülükler katılımcılara birer birer sorulduğunda, "çocuk doğurmak" %64 ile en çok evet yanıtını almıştır. Onu sırasıyla %58 ile "eş ve çocukların ihtiyaçları için fedakârlıkta bulunmak", %57 ile "ev işi yapmak" ve %56 ile "çocuk yetiştirmek" izlemektedir. "Eve gelir getirici bir işte çalışmak" %44 evet oranıyla, katılımcılara göre, kadınlik rolleri arasında ikincil konumda bulunmaktadır.

Kadınlik görevleri konusunda çoklu yanıtlar ile yapılan değerlendirme de bu dağılımı küçük sapmalarla doğrular niteliktedir. Çoklu yanıtlar incelendiğinde, ataerki toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlar tarafından genellikle kabul edilmekte olduğu görülmektedir. Katılımcılar kadınlik görevlerinin ne olduğu sorusuna en çok "çocuk doğurmak" (%17) şeklinde yanıt vermişlerdir. "Ev işi yapma" (%16), "eş ve çocuklar için fedakârlıkta bulunma" (%15), "eşin cinsel ihtiyaçlarının karşılanması" (%14) ve "çocuk yetiştirme" (%14) en başta gelen kadınlik görevleri olarak sıralanmaktadır. Diğer yandan, kadınlar için geleneksel cinsiyet rollerinin dışındaki görevler olarak nitelenebilecek "gelir getirici bir işte çalışma" ve "alış-veriş yapma"nın oranı ise %12 olarak tespit edilmiştir.

Toplumsal cinsiyet açısından bakıldığında, kadın-erkek rollerinin sosyal yaşam içerisinde oldukça güçlü bir şekilde yerleşmiş olduğu görülmektedir. Ataerki ya da geleneksel kalıpların bu noktada ne kadar belirleyici olduğu, sosyal yaşamın düzenliliği için kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerektiğini savunanların ya da savunmayanların kadınlik görevlerine bakış açılarında önemli bir farklılaşmanın görülmemesinden anlaşılmaktadır. Veriler incelendiğinde, sosyal yaşamın düzenliliği için kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olmasının gerekli olmadığını düşünenlerden %16,2'sinin "ev işi yapma"yı bir kadınlik rolü olarak kabul etmekteyken, rol farkının gerekli olduğunu düşünenlerde bu oranın yine benzer şekilde %16 olduğu görülmektedir. Bu benzerlik, yalnızca "ev iş yapma" konusunda değil yukarıda bahsi geçen diğer kadınlik rollerine yönelik ifade edilen görüşlerde de bulunmaktadır.

Çalışmada, toplumsal cinsiyet bağlamında, kadınların şiddetin ortaya çıkmasında oynadıkları role ilişkin bir takım sorgulamalar yapılmıştır. Bunlardan birisi "bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları" yolundaki önermenin kadınlar tarafından nasıl yorumlandığı olmuştur. Sonuçlar incelendiğinde görülmüştür ki, kadınların

yarısından fazlası (%52) kesinlikle bu görüşe karşıdır. Bununla birlikte katılımcıların %31'i bu görüşü kısmen onaylamakta, %17'si bu görüşe tamamen katılmaktadır.

Çalışmadan elde edilen verilere dayanılarak, toplumsal cinsiyet rollerinin inşa edilmesinde olduğu kadar, toplumsal değerlerin ve ahlaki normların edinilmesi noktasında da başat gruplardan birisi olan aile bazında, bu önermeye ilişkin belirli sonuçlara ulaşmak mümkün olmuştur. Aile içinde şiddete maruz kaldıklarını ifade eden katılımcıların %3.8'i "bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları" görüşüne "katılıyor"ken, %32.7'si "kısmen" katılmakta, %63.5'i ise "hiç katılmamaktadırlar". Diğer taraftan "bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları" görüşüne katılanların %93.8'inin anne, baba ya da kardeş şiddetine maruz kalmadıkları, buna karşın %6.5'inin maruz kaldıkları görülmektedir. *Buradan yola çıkarak kadınların toplumsal ve ahlaki değerlere aykırı davranışlardan dolayı şiddete uğradıkları düşüncesine sahip olanların, büyük ölçüde birincil yakın akrabalık ilişkisi içinde buldukları aile grubunda şiddete maruz kalmamış olduklarını göstermektedir.*

Toplumsal ve ahlaki norm ve değerlere aykırı davranarak kadınların maruz kaldıkları şiddetten kendilerinin de sorumlu olduğu düşüncesinin kadınlar arasında önemli bir oranda kabul görmesi ilgi çekicidir. Bu görüş ile fiziksel şiddete uğrama durumu arasındaki ilişkiselliğe bakıldığında, fiziksel şiddet mağduru kadınların %57,4'ü bu görüşe kesinlikle katılmadıklarını ifade ederken, %42,6'sının kısmen ya da tamamen bu görüşe katıldıkları görülmüştür. Bu da göstermektedir ki, şiddetin çoğu zaman kendilerine yönelik olduğu mağdurlar, ne olursa olsun şiddeti bir sorun çözme biçimi olarak olumsuzlayamamaktadır. Bu kısır döngüyü yansıtan bir diğer istatistiki gösterge de şiddetin kadının norm dışı davranışlarından kaynaklandığı düşüncesine "kısmen" katılanların oranının, fiziksel şiddete maruz kalan (29,9) ve kalmayan (%32,7) katılımcılar bazında oldukça yakın olmasıdır.

Bu tablo ilginç bir şekilde, bir başka kadına şiddet kategorisi olan "sözlü ve psikolojik şiddet"e maruz kalma durumu ile "bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları" önermesi arasındaki ilişkisellikte neredeyse bire bir örtüşmektedir. Cinsel şiddet bağlamındaki istatistiklerde de genellikle benzer bir örüntü bulunmakla beraber, "bazı kadınların toplumsal ve ahlaki değerlerin dışına çıkarak şiddetin yaşanmasına zemin hazırladıkları" görüşüne katılanların %73'ünün cinsel şiddete maruz kalmayanlardan oluşması, fiziksel ve psikolojik şiddet kategorilerindeki istatistiklere göre önemli bir fark olarak kaydedilmiştir.

Bu çerçevede kadınların toplumsal yapı ve kurallara, örf ve adetlere uygun hareket etmelerinin gerekli olup olmadığı sorusunun katılımcılar tarafından nasıl yanıtlandığını hatırlamak gerekir. Veriler incelendiğinde, katılımcıların %65'inin

“Kadınların toplumsal yapı ve kurallara, örf ve adetlere uygun hareket etmeleri gerekli mi?” sorusuna “genellikle”, %29’unun “her zaman” ve %6’sının da “hiçbir zaman” yanıtını verdikleri görülmektedir. Bu oranlar, soruları yanıtlayan kadınların toplumsal cinsiyet rollerini, kısmi bir esneklikle, büyük oranda benimsediklerini göstermektedir.

Araştırmanın sonuçları, toplumsal cinsiyet rollerinin benimsenme düzeyi ne kadar yüksek ise kadınların yakın akraba şiddetine maruz kalma ve çocuklukta şiddete maruz kalma ihtimallerinin o kadar düşük olduğunu gösterir niteliktedir. Bu sonuçlar akıllara ilk bakışta geleneksel rolleri kabul etmenin şiddeti azaltıcı bir etkisi olduğu kanısını getirebilir. Daha açık bir ifade ile geleneksel rolleri ve ataerkil değerler sistemini onaylamak kadına yönelik şiddete uğrama riskini azaltan bir etkide bulunuyor gözükmektedir.

Bununla birlikte kadınların şiddete maruz kalması nedeniyle geleneksel değerleri daha fazla sorgulayan ve eleştiren bir pozisyon olabileceği gerçeği akıllardan çıkarılmamalıdır. Kadınların maruz kaldıkları şiddet nedeniyle ataerkil değerlere yönelik tepkisel bir tavır aldıklarını gösteren örneklerden biri de aile reisine ihtiyaç var mı sorusuna şiddete maruz kalan kadınlarla şiddete maruz kalmayan kadınların verdikleri cevaplar arasındaki anlamlı istatistiksel farktır.

Aile reisine ihtiyaç yoktur diyen kadınların daha fazla şiddete maruz kalma riskinin bulunması, bu kadınların şiddet görmesi neticesinde ataerkil değerler sistemini daha fazla karşısında yer almasının bir sonucu olarak yorumlanabilir. Yapılan chi square analizi bu yorumu doğrular niteliktedir; buna göre, şiddete maruz kalan kadınların % 63’ü aile reisine ihtiyaç yoktur derken maruz kalmayan kadınların %37’si aile reisine ihtiyaç yoktur demektedir ($p < 0.05$).

Diğer yandan aile reisliğinin gerekliliği durumu ile maruz kalan şiddet biçimleri de karşılıklı ilişkileri nedeniyle analiz edilmiştir. Fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet türleri ile yapılan analizlerde, cinsel şiddete maruz kalanların %70,1’inin, psikolojik şiddete maruz kalanların %68,9’unun ve fiziksel şiddete maruz kalanların 65,5’inin aile düzeninin sağlanması konusunda aile reisine ihtiyaç olmadığı görüşüne sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Kadına yönelik şiddetin çoğunlukla yakın duygusal ilişkide olunan partner ya da yakın akrabalarından geldiği hatırlandığında ve bu istatistikler göz önünde bulundurulduğunda, şiddete maruz kalan kadınların, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında kurumsallaşmış ataerkil aile reisliği nedeniyle ciddi bir mağduriyet yaşadıkları söylenebilir.

Araştırmanın önemli konularından birisi de kadınların şiddeti hak edip etmedikleri konusunda katılımcıların sahip oldukları düşüncelerdir. Bu çerçevede ankette sorulan “kadınlar tutum ve davranışları nedeni ile şiddeti hak ediyor mu?” sorusuna katılımcıların %75’i hayır, %25’i ise evet yanıtını vermişlerdir. Buna paralel olarak “sizce karşılaşılan bazı sorunlarda şiddet çözümün bir parçası olabilir

mi?" şeklindeki soruya katılımcılar %82 gibi yüksek bir oranla olumsuz yanıt vermişlerdir. Şiddeti zaman zaman çözümün bir parçası olarak görenler ise %18'lik bir kesimi oluşturmaktadır.

Katılımcıların, toplumsal hayatın düzeni ve sürekliliği için kadın ve erkek rollerinin ayrılmış ve belirlenmiş olmasının gerekli olup olmadığı hususundaki düşünceleri yine çalışmada konu edilen önemli noktalardan bir tanesidir. "Sosyal yaşamın düzenliliği için kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması gerekiyor mu?" şeklindeki soruya yanıt veren kadınların yarısı olumlu, yarısı ise olumsuz görüş bildirmişlerdir.

Toplumsal hayatın düzeni ve sürekliliği için kadın ve erkek rollerinin ayrılmış ve belirlenmiş olması durumu ile psikolojik ve cinsel şiddet biçimlerine maruz kalma durumları arasındaki ilişkisellikler incelenmiş, ayrı ayrı ikili ilişkisellikler arasında çok büyük bir benzerlik olduğu görülmüştür. Örneğin cinsel şiddete maruz kalanların %45,3'ü kadın ve erkek rollerinin belirlenmiş olması gerektiği düşünürken, psikolojik şiddete maruz kalanlarda bu oran %44,5 olmuştur. Yine benzer şekilde, cinsel şiddete maruz kalmayanların %42,4'ü kadın ve erkek rollerinin belirlenmiş olması gerektiğini savunurken, psikolojik şiddete maruz kalanlarda bu oran %42,9 olmuştur.

Kadın ve erkek rollerinin farklı ve belirlenmiş olması konusunda özelleşmiş bir kategori olarak aile reisliği rolü üzerine de çeşitli sorgulamalar yapılmıştır. "Sizce aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç var mıdır?" şeklinde sorulan soruya katılımcıların %43'ü evet, %57'si ise hayır yanıtını vermiştir. Toplumsal hayatın düzen içinde sürdürülebilmesi için kadın ve erkek rollerinin belirlenmiş olması durumuna yönelik yanıtların eşitliği göz önünde bulundurulduğunda, aile reisliği rolüne yönelik olumsuz görüş bildiriminde görülen artış dikkat çekicidir.

Araştırmada, aile düzeninin sağlanması için aile reisine ihtiyaç olup olmaması durumu, kadına yönelik şiddet uygulayan farklı fail kategorileri ile karşılaştırılmıştır. Yakın duygusal ilişkide olunan partner şiddetine maruz kalan kadınların %31,1'i aile reisliğini bir ihtiyaç olarak görmekteyken, %68,9'u aksi yönde düşünmektedir. Partner şiddetine maruz kalmayanlarda ise belirgin bir farklılık göz çarpmaktadır. Bu durumdaki katılımcıların %51,5'i aile reisliğinin gerekliliği yönünde görüş bildirirken, %48,5'i gerekli olmadığı kanaatindedir. Aile reisliğinin ihtiyaç olduğunu söyleyen katılımcıların %74,4'ünün partner şiddetine maruz kalmaması, olması ilgi çekicidir. Bu bağlamda, partner şiddetinin aile düzeninin sağlanması için aile reisliğine ihtiyaç olması ya da olmaması yönündeki kanaatlerin ortaya çıkmasında oldukça etkili olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte benzer bir ilişkiselliğin yakın akraba şiddeti konusunda da ortaya çıktığı görülmektedir. Aile reisliğine ihtiyaç olduğunu düşünenlerin %82,5'inin baba, anne, kardeşler gibi yakın akraba şiddetine maruz kalmadıkları

görülmektedir. Yakın akraba şiddetine maruz kalanlara bakıldığında ise, aile reisliği konusunda olumlu düşünenlerin oranının yalnızca %26,9 olduğu, bunun karşısında olumsuz düşünenlerin yüzdesinin ise %73,1 olduğu görülmektedir. Bu istatistiklere göre, yakın akraba şiddetinin katılımcıların aile reisliği konusundaki kanaatlerinin oluşumuna etkisinin partner şiddetine göre biraz daha fazla belirleyici olması söz konusudur.

Araştırmadaki can alıcı konulardan birisi de kadına yönelik şiddetin özel alanda kalmasının mı yoksa kamusal alanda görünür kılınmasının mı gerektiği yolunda yapılan sorgulamadır. Bu noktada katılımcılara “sizce aile içinde yaşanan her türlü sorun aile içinde mi kalmalı?” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Katılımcıların %52’sinin aile içinde yaşanan her tür sorunun aile içinde kalması gerektiği düşüncesinde oldukları, %48’inin ise aksi görüşte oldukları görülmüştür.

Çalışmada, bu soruya verilen yanıtlar ile çeşitli şiddet türleri arasındaki ilişkiler de analiz edilmiştir. Veriler incelendiğinde, sorunların aile içinde kalması gerektiğini düşünenlerin %44,3’ünün ekonomik şiddete, %33,7’sinin sözlü ve psikolojik şiddete, %36’sının cinsel şiddete ve %46,7’sinin de fiziksel şiddete maruz kaldıkları görülmektedir. Diğer yandan, sorunların aile içerisinde kalmaması gerektiği yolunda görüş bildirenlerin %58’inin ekonomik şiddete, %69,4’ünün sözlü ve psikolojik şiddete, %68,5’inin cinsel şiddete ve %64,8’inin de fiziksel şiddete maruz kalmaları söz konusudur. Bu istatistiklerden yola çıkılarak denilebilir ki, hangi şiddet biçimine maruz kalmış olursa olsun, yaklaşık her 3 şiddet mağduru katılımcıdan 2’si aile içinde yaşanan sorunların aile içinde kalmaması gerektiğini düşünmektedir. Buna karşılık şiddet mağduru olmayan katılımcılarda yaklaşık olarak her 5 kadından 2’si aile içi sorunlar hakkında benzer bir düşünceye sahiptir.

Aile içinde yaşanan sorunların belki de en önemlisi olan aile içi şiddete aile dışından müdahil olunması oldukça zordur ve bu tür müdahaleler farklı problemlerin ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir. Bu özel alana müdahale edebilecek en uygun fail hukuki düzenlemeler çerçevesinde resmi kurum ve kuruluşlardır. Yukarıda da bahsi geçtiği üzere son dönemlerde aile içinde kadına yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla resmi makamlar için çeşitli sorumluluklar ve yükümlülükler tanımlayan bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Bunların yeterlilikleri ya da yetersizlikleri bir yana, bu tarz müdahalelerin soruna çözüm olma potansiyelinin ve mağdur ya da failer açısından ne gibi sonuçlar doğurabileceğinin de ortaya çıkarılması gerekmektedir. Bu amaçla, araştırma kapsamında katılımcılara “aile içinde yaşanan şiddetin resmi kurum ya da kuruluşlara intikal ettirilmesi sorunun çözümünde yararlı olabilir mi?” sorusu sorulmuştur. Soruyu yanıtlayanların %31’i bunun kesinlikle işe yaramayacağı kanaatindedir. %49’u bunun bazen, %14’ü nadiren ve %6’sı ise genellikle işe yarayabileceğini düşünmektedir.

Bununla ilgili bir diğerkonuda kadınların şiddete maruz kaldıklarında nerelere başvurabileceklerine ilişkin bilgi düzeyleridir. Araştırmanın bulgularına göre kadınlar bu konuda önemli ölçüde bilgi sahibidir. Katılımcıların %85'i şiddete maruz kaldıkları takdirde nereye başvuruda bulunabileceklerini bildiklerini ifade etmişlerdir. Şiddet nedeniyle başvuruda bulunulabileceği düşünülen kurumlar ise, çoktan aza doğru, emniyet ve jandarma, aile ve sosyal politikalar il müdürlüğü, savcılık, toplum merkezleri (yürürlükten kalkmıştır), sağlık kuruluşları, ALO 183, sivil toplum kuruluşları, barolar ve belediyelerdir. Yine şiddetin sorununun çözümlenmesi noktasında en güvenilir kurumlar olarak emniyet ve jandarma ile aile ve sosyal politikalar il müdürlüğü ön plana çıkmaktadır.

Kadınların şiddete maruz kalması, temelde bir insan hakları ihlali olarak kabul edilmektedir. Bu bakış açısının katılımcılar tarafından da paylaşıldığının görülmesi araştırmanın önemli bulgularından birisi olarak kayıt edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, katılımcıların %84'ü şiddeti bir insan hakları ihlali olarak değerlendirmektedir. Yalnızca %5'lik bir kesim şiddeti insan hakları ihlali olarak görmedikleri ifade etmişken, %11'i ise bu konuda bilgileri olmadığını söylemişlerdir.

Kadına yönelik şiddetin bir hak ihlali olarak algılanması beraberinde hak mağduriyetine uğrayanlar için hak arama yollarının açık olmasını, mağdurların bu yollar hakkında bilgi sahibi olmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, katılımcıların büyük çoğunluğunun şiddeti bir hak ihlali olarak görmesine karşın, hukuki haklarının neler olduğunu bilenlerin oranı %51 olarak karşımıza çıkmaktadır. Katılımcıların geriye kalan kısmı bu konuda yeterli ya da hiç bilgileri olmadığını ifade etmiştir. Bu durumun kadına yönelik şiddet bağlamında mağdur kadınların hukuki yollardan hak arama potansiyellerinde belirli sınırlılıklar yaratacağı açıktır.

Diğeryandan kadına yönelik şiddetin azaltılması noktasında kamu ve sivil toplum tarafından sorunun çözümüne ya da mağduriyetlerin azaltılmasına dönük bir takım uygulamaların yapılmakta olduğu görülmektedir. Kadın sığınma evleri bunlardan birisidir ve katılımcıların %73 gibi önemli bir çoğunluğu sayılarının artırılmasının şiddetle mücadeleye önemli bir katkı sağlayacağını düşünmektedir. Şiddet uygulayanlara yönelik cezai yaptırımların artırılması da katılımcıların büyük çoğunluğunun hem fikir olduğu bir çözüm yolu olarak gözükmektedir.

Kadına yönelik şiddetin azaltılması noktasında kadın ve erkeklerin belirli konularda eğitim almalarının olumlu sonuçlarının olacağı düşünenler de oldukça fazladır. Özellikle eşler arasında ve aile içinde kurulacak sağlıklı bir iletişimin şiddetin ortaya çıkmasında engelleyici bir rol oynayacağı öngörülmektedir. Bu noktada katılımcıların yaklaşık %70'i, kadınların ve erkeklerin iletişim ve kadın hakları konusunda eğitim almalarının şiddetle mücadeleye katkısı olacağını düşünmektedir.

KİHEP örneğinde görüldüğü gibi, kadın hakları konusunda yapılan çeşitli eğitim faaliyetleri sonucunda, kadınların yaşadıkları şiddeti tanımlama ve bu şiddetle mücadele etme konusunda daha fazla donanım kazandıkları görülmüştür. Bu sayede kadınların kendilerini daha güçlü hissettikleri, yaşadıkları şiddeti durdurmayı başardıkları, hayatlarına yeni bir anlayış ve düzen getirdikleri gözlemlenmiştir.

Eğitim almış olan kadınlar yalnızca kendi hayatlarını dönüştürmekle kalmamış başka kadınların da yaşamlarında şiddetten korunabilmeleri için destek mekanizmalarının içinde olmayı, örgütlenerek hak mücadelesi vermeye başladıkları bilinmektedir.

Bunlarla birlikte, kadına yönelik şiddetle mücadelede kadınların ekonomik bağımsızlığını kazanması, eğitim düzeyinin yükseltilmesi ve aile desteğinin sağlanması gibi çözüm önerilerinin kadınlar tarafından yaygın olarak onay gördüğü gözlenmektedir.

Şiddetin farklı türlerine ilişkin toplumsal bilinç arttıkça, kadınların farklı şiddet türlerine ilişkin duyarlılıkları ve onu bir eşitsizlik biçimi olarak görünür kılma eğilimleri artmaktadır. Bununla birlikte bu tür bir farkındalığın diğer toplumsal eşitsizlik biçimlerine karşı kadınları daha duyarlı hale getirdiği görülmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanması süreci ile şiddetin mağduru olma eğilimi arasında dikkat çekici bir ilişki olduğu görülmektedir. Mağduriyet arttıkça, aile reisliği ve kadın-erkek rol farklılaşmalarına ilişkin sosyo-kültürel anlam kodlarının ve özel-alan kamusal ayrımında dikkat çeken toplumsal pratiklerin sorgulanma derecesi artma eğilimi göstermektedir.

Toplumsal değişme süreci içinde kadının bir birey olarak içinde yaşadığı ataerkil ve kapitalist üretim süreçlerinin tahakküm dinamiklerine daha duyarlı hale gelmeye başlamış olmaları, söz konusu mevcut sosyo-kültürel-ekonomik-politik yapıların salt sistemin kendi kodlarına ilişkin “içkin” eleştirilerini değil, mevcut örüntüler ve anlamlar sistemine dışsal “aşkın eleştirilerinin” de, geliştirilebildiği toplumsal iletişim biçimlerinin geliştirilmesini gerekli kılıyor görünmektedir.

KAYNAKÇA

- Ayrancı, Ünal, Yasemin Günay, Nedime Köşgeroğlu, (2004), “Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5, s. 133-140.
- Benhabib, Şeyla, (1999), *Modernizm, Evrensellik ve Birey*, (Çev. Mehmet Küçük), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Berger, L. Peter, Thomas Luckmann, (2008), *Gerçekliğin Sosyal İnşası: Bir Bilgi Sosyolojisi İncelemesi*, (Çev. Vefa Saygın Ögüt), Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- Bhasin, Kamla, (2003), *Toplumsal Cinsiyet Bize Yüklenen Roller*, (Çev. Ayşe Coşkun), Kadav Yayınları, İstanbul.
- Bilton T. and K. Bonett, P. Jones, M. Stanworth, K. Sheard, A. Webster, (1983) , *Introductory Sociology*, London: MacKays of Chatham PIC.
- Burks, Bobbie K., (2006), “Emotional Abuse of Women.” In Paula K. Lundberg-Love and Shelly L. Marmion (Eds.), *“Intimate” Violence against Women: When Spouses, Partners, or Lovers Attack*, Westport, CT: Praeger, pp. 15-29.
- Bourdieu, Pierre, Loic J.D.Wacquant, (2003), *Düşünümsel Bir Antropoloji için Yanıtlar*, (Çev. Nazlı Ökten), iletişim Yayınları, İstanbul.
- Bozok, Mehmet, (2011), *Soru ve Cevaplarla Erkeklikler*, Sosyal Kalkınma ve Cinsiyet Eşitliği Politikaları Merkezi Derneği (SOGEP), Altan Basım Ltd, İstanbul.
- Clair, Robert N. St.,(2008), “The Social Construction of Culture”,*The Intercultural Forum*, Volume (1)3.
- [Erişim: [http://epistemic-forms.com/FacSite/Articles/ifa1\(3\)2008-stclair.html](http://epistemic-forms.com/FacSite/Articles/ifa1(3)2008-stclair.html)]
- [Erişim Tarihi: 20.03.2010]Connell, R., W., (1998), *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*, (Çev. Cem Soydemir), Ayrıntı yayınları, İstanbul.
- Clair, Robert N. St. (2010), “The Philosophy of Structural Communication”
[Erişim: <http://epistemic-forms.com/FacSite/Articles/structural-comm-phil-stclair.html>]
- Çelik, Özlem, (2008), “Ataerkil Sistem Bağlamında Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Benimsenmesi”, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Dahlberg, Linda L., Etienne G. Krug, (2002), “Chapter I: Violence, a global public health problem”, *World Report on Violence and Health(in)*, (Edited by

Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi and Rafael Lozano), World Health Organization, Geneva, p. 1-19.

Demiriz, Başak, (2013) “Aile İçi Şiddet ve Dayak”,

[Erişim: http://www.tavsiyeediyorum.com/makale_1582.htm],

[Erişim Tarihi: 15.02.2013]

Duane, B. (2006), “Economic Violence Against Women”

[Erişim: <http://www.gather.com/viewArticle.action?articleId=281474976870496>]

[Erişim Tarihi: 25.02.2013]

DPT, (2009), *Türkiye’de Kadınların İşgücüne Katılımı: Eğilimler, Belirleyici Faktörler ve Politika Çerçevesi*, Rapor No.48508-TR

[Erişim: http://siteresources.worldbank.org/TURKEYEXTN/Resources/361711-1268839345767/Female_LFP-tr.pdf]

[Erişim Tarihi: 15.01.2013]

Sevil, Ümrân, Emre Yanikkerem, (2006), *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*, İzmir Güven Kitap Evi.

Elmalı, Ferhan, Zeliha Kaya Erten, Handan Zincir, Betül Özen, Elçin Balcı, (2011), “Hemşire ve Ebelerin Aile İçi Fiziksel Şiddete Bakış Açılı Maruziyetleri, *Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences)*, 20(1), s. 39-47.

Erten, Yavuz, Cahit Ardalı, (1996), “Saldırganlık Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları”, *Cogito*. sayı 6-7. Kış-Bahar. s.143-164.

Gavison, Ruth, (1992), “Feminism and the Public/Private Distinction”, *Stanford Law Review*, 45(1), pp.1-45.

Gökulu, Gökhan, (2005) *Terör Eylemlerinin Medyaya Yansıması (15-20 Kasım 2003 İstanbul Saldırıları Örneği)*, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Suç Araştırmaları Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Gundy, Alana Van, (2014), *Feminist Theory, Crime, and Social Justice*, Elsevier, USA.

Güleç, Hüseyin, Mürüvvet Topaloğlu, Demet Ünsal, Merih Altıntaş, (2012), “Bir Kısır Döngü Olarak Şiddet”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar (Current Approaches in Psychiatry)*, 4(1), s. 112-137.

Heise, Lori, (2011), *What Works to Prevent Partner Violence: An Evidence Overview*, Strive Research Consortium, Tackling the Structural Drivers of HIV.

[Erişim: <http://strive.lshtm.ac.uk/>].

Horwitz, Morton J., (1982), *The History of the Public/Private Distinction*, *University of Pennsylvania Law Review*, 130 U, pp.1423-1428.

<http://www.hurriyet.com.tr/ucuncusayfa/7772147.asp> bağlantı tarihi: 08.02.2013.

- Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge, (1993), (Çev. Dolunay Özbek) (Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 20 Aralık 1993 tarihinde oylamaya başvurulmadan kabul edilmiştir)
- [Erişim:http://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/Books/khuku/kadinlara_karsi_siddet/siddet_kadinlara_yonelik_siddetin_ortadan_kaldirilmasina_dai.pdf]
- [Erişim Tarihi: 12092013]
- Karal, Dilek, Elvan Aydemir, (2012), *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, Usak Yayınları, Ankara.
- Karaoglu, Leyla, Celbis, Osman, Ercan, Cihan, Ilgar, Mehtap, Pehlivan, Erkan, Gunes, Gülşen, ... Ç. Eğri, Mücahit, (2006), Physical, emotional and sexual violence during pregnancy in Malatya, Turkey, *The European Journal of Public Health*, 16(2), 149-156.
- Karınca, Eray, (2008), *Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle İlgili Ulusal ve Uluslararası Yasal Düzenlemeler*, KSGM Yayınları, Ankara.
- Kaya, Ali, (2007), “Pierre Bourdieu’nun Pratik Kuramının Kilidi: Alan Kavramı”, *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Denemesi* (içinde), Der. Güneyp Çeğin, Emrah Göker, Alim Arlı, Ümit Tathcan, İletişim Yayınları, İstanbul, s.397-420.
- Krug, Etienne G., Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi and Rafael Lozano, (2002), “Introduction”, *World Report on Violence and Health(in)*, (Edited by Etienne G. Krug, Linda L. Dahlberg, James A. Mercy, Anthony B. Zwi and Rafael Lozano), World Health Organization, Geneva,p. XIX-XXII.
- Kocacık, Faruk, (2001), “Şiddet olgusu üzerine”, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2, s. 1-7.
- Kocacık, Faruk, Kutlar, Aziz, Erselcan, Feray, (2007), Domestic Violence against Women, A Field study in Turkey, *Social Science Journal*, 44(4),698-720.
- KSGM. (2009) Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, http://www.kadininstatusu.gov.tr/upload/mce/eski_site/tdvaw/doc/Ana_Rapor_Mizan_1.pdf erişim tarihi 15.12.2013
- KSGM, (2011), *Türkiye’de Kadının Durumu*, KSGM Yayınları, Ankara.
- KSSGM, (2001), Pekin + 5 Siyasi Deklarasyonu ve Sonuç Belgesi (Türkçe-İngilizce) Deklarasyonu ve Eylem Platformu, T.C. BAŞBAKANLIK Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Leladakis, Kanakis, (2000), *Toplum ve Bilinçdışı: Toplumsal Teori ve Toplumsalın Bilinçdışı Boyutu*, (Çev. Abdullah Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Moroğlu, Nazan, (2012), *Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi 6284 Sayılı Yasa ve İstanbul Sözleşmesi*, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, sayı;99, sayfa: 357-380.

- Pateman, Carol, (1983) "Feminist Critiques of the Public/Private Dichotomy," in Public and Private in Social Life. Ed. S. Benn and G. Gaus. St. Martin's Press.
- Rennison, C. M. (2003, February). Intimate partner violence, 1993-2001. (NCJ 197838). Bureau of Justice Statistics Crime Data Brief.
- Resmi Gazete, (2012), "Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun", Kabul Tarihi: 8/3/2012, 20 Mart 2012 Salı, Sayı: 28239.
- Savran, Gülnur Acar, (2009), *Beden Emek Tarihi: Diyalektik Bir Feminizm İçin*, Kanat Yayınları, İstanbul.
- Slater, Don, (2012), "Kamusal/Özel", (Çev. Fatma Kenevir), *Temel Sosyolojik Dikotomiler* (içinde), (Ed. Chris Jenks), Birleşik Yayınevi, Ankara, s. 199-215.
- Şahin, Cumhur, (2012), "İstanbul Sözleşmesi'nin Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun Üzerindeki Etkisi", Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi
[Erişim: <http://www.kazancidergisi.com/c/detay.asp?id=6784>]
[Erişim Tarihi: 18.04.2013]
- Tarımeri, Nihat, (2012) Tarımeri, Nihat, (2012), "Kadına Yönelik ve Eviçi Şiddet ile İlgili İstanbul Sözleşmesinin Çevirisinde Hak Kısıtlayıcı Anlam Farklılaşması"
[Erişim:<http://psikiyatriksosyalhizmet.com/kadina-yonelik-ve-ev-ici-siddet-ile-ilgili%E2%80%9Cistanbul%E2%80%9D-sozlesmesinin-cevirisinde-hak-kisitlayici-anlam-farklilasmasi>]
[Erişim Tarihi: 09.09. 2013]
- Tekel, Ayşe, (2009), "Alışveriş Merkezlerinin Kamusal Mekân Nitelikleri Üzerine Bir Değerlendirme: Ankara Panora Alışveriş Merkezi Örneği", H.Ü Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, s.141-154.
- Toker, Müge Erdoğan (2010), *Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Sağlanmasında Medya Okur Yazarlığının Rolü*, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Uluocak, Şeref, (2011), "Sosyo-Kültürel Yapı ve Kültür Coğrafyası Kavramları Üzerine Yapılandırıcı Bakış Açısından Model Önerileri", Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi (HÜTAD), Bahar, Sayı 14, Ankara, s.253-278.
- Uluocak, Şeref, (2012), "Walter Benjamin'de Tahakkümsüzlük Etiği Projesi Olarak Tarih ve Sosyal Gerçeklik", *Flanör Düşünce* (içinde), (Der. Hüseyin Köse), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, s.176-210.
- Ulusoy, Demet, (1999). "Plastik Sanatlarda Toplumsal Cinsiyet" H.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, 16, Sayı 2, Aralık 1999: s.47-74.

- UN General Assembly (1993), "Declaration on the Elimination of Violence against Women The General Assembly", United Nations, A/RES/48/104, 85th plenary meeting.
- UN General Assembly, (2006), *In-depth study on all forms of violence against women: Report of the Secretary-General*, Advancement of women: advancement of women, Sixty-first session Item 60 (a) of the preliminary list, A/61/122/Add.1.
- United Nations, (2010), *The World's Women 2010: trends and statistics*, New York: UN
- UNWomen, (2012), Prevention of violence against women and girls, In cooperation with ESCAP, UNDP, UNFPA, UNICEF, Expert Group Meeting Prevention of violence against women and girls, (Background paper prepared by: Lara Fergus), Bangkok, Thailand 17-20 September 2012, EGM/PVAWG/2012/BP.1, Australia.
- UNWomen, (2013), *Ending Violence against Women and Girls Programming Essentials*, the United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women.
- [Erişim: endvawnow.org]
- UNWOMEN, (2014), Voices Against Violence, Part of the World Association Of Girl Guides & Girl Scout, "Stop the violence - speak out for girls' rights" Campaign, Handbook Of Group Leaders. www.stoptheviolencecampaign.com,
- [Erişim: <http://www.unwomen.org/~media/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2013/10/VoicesAgainstViolence-Handbook-en%20pdf.pdf>]
- [Erişim Tarihi: 20.12.2013]
- Ünsal, Artun, (1996), "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi", *Şiddet, Cogito*, Sayı: 6-7, s.29-36.
- Veur, Dennis van der, Karolina Vrethem, Gavan Titley, Györgyi Tóth, (2013), *Gender Matters: A manual on addressing gender-based violence affecting young people*, (Final editor of activities: Yael Ohana, General editör: Gavan Titley, Coordination and final edition: Goran Buldioski, Annette Schneider), Council of Europe.
- Walby, S. (1989). Theorizing Patriarchy, *Sociology*, 23:213-234.
- Warshaw, Robin, (1988), *I Never Called It Rape*, New York: Harper & Row.
- WHO, (1996), *Global Consultation on Violence and Health, Violence: a public health priority*, World Health Organization, Geneva.
- WHO, (2010), *Injuries and Violence: the Facts*, WHO Library Cataloguing-in-Publication Data, Printed in France by Natura Print.
- [Erişim: www.who.int/violence_injury_prevention/en/]

Young, Iris Marion, (2009), "Yaşanan Bedene Karşı Toplumsal Cinsiyet: Toplumsal Yapı ve Öznellik Üzerine Düşünceler", (Çev. Rüya Kalın), Cogito: Feminizm Özel Sayısı, Yapı Kredi Yayınları, Sayı:58, Bahar, s.39-56.

GÖRÜŞMELER

- Görüşmeci-1**, (30 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, 2 çocuk annesi), Toplum Merkezi'nde 3 yıl boyunca grup çalışmalarına katıldı.
- Görüşmeci-2**, (46 yaşında, İlkokul Mezunu, Ev Hanımı, 2 çocuk annesi), Toplum Merkezi'nde beş ayrı grup çalışmasını tamamladı ve ardından Toplum Merkezi Gönüllüsü oldu. KİHEP, Ebeveyn - çocuk ilişkileri ile ilgili çalışma grubunda, insan hakları ile ilgili açık grup çalışmalarında ve iletişim konulu odak grup çalışmalarında yer aldı. Eşi de erkeklere yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği ile ilgili gruplara katıldı.
- Görüşmeci-3**, (47 yaşında, İlkokul Mezunu, 2 çocuk annesi, Üniversiteyi Kazanmış ancak ailesi göndermemiş)
- Görüşmeci-4**, (39 yaşında, 2 çocuk annesi, Eş anlaşmazlığı yüzünden eşinden ayrı yaşıyordu ve Toplum Merkezine Geldi, şimdi birlikteler).
- Görüşmeci-5**, (39 yaşında, Lise Mezunu, Evli, 1 çocuk annesi)
- Görüşmeci-6**, (62 yaşında, 3 çocuk annesi, süregelen rahatsızlıkları var), Merkeze geldiğinde güçlkle okuyor ancak hiç yazamıyordu.)
- Görüşmeci-7**, (38 yaşında, 3 çocuk annesi, İlkokul Mezunu)
- Görüşmeci-8**, (39 yaşında, 2 çocuk annesi, Lise Mezunu iken Toplum Merkezine geldikten sonra Üniversiteyi bitirdi ve çalışmaya başladı).
- Görüşmeci-9**, (26 yaşında, Üniversite Mezunu, Ev hanımı)
- Görüşmeci-10**, (28 yaşında)
- Görüşmeci-11**, (40 yaşında, Okur-yazar, 3 çocuk annesi, Ev Hanımı), Çocukları ile daha iyi iletişim kurabilmek için Toplum Merkezine geldi. Bir yıl grup çalışmalarının ardından, Satranç grubuna, aile içi iletişimi güçlendirme grubuna ve KİHEP'in çalışmalarına katıldı.
- Görüşmeci-12**, (35 yaşında, Evli, 2 çocuk annesi)
- Görüşmeci-13**, (58 yaşında, Eşi vefat edinceye değin hiç çalışmamış)
- Görüşmeci-14**, (48 yaşında, Üniversite Mezunu, Evli, 2 çocuk annesi)
- Görüşmeci-15**, (36 yaşında, Evli, 2 çocuk annesi, Ev Hanımı)
- Görüşmeci-16**, (37 yaşında, Eşinden Ayrılmış)

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet

'... Şiddetin farklı türlerine ilişkin toplumsal bilinç arttıkça, kadınların farklı şiddet türlerine ilişkin duyarlılıkları ve onların birer eşitsizlik biçimi olarak görünür kılma eğilimleri artmaktadır. Bununla birlikte bu türden farkındalıkların artışı ile birlikte diğer toplumsal eşitsizlik biçimlerine karşı da kadınların daha duyarlı hale gelmekte oldukları görülmektedir.

Çalışma kapsamında, toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanması süreci ile kadınların şiddetin mağduru olma eğilimleri arasında dikkat çekici bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna göre, mağduriyet arttıkça aile reisliği ve kadın- erkek rol farklılaşmalarına ilişkin sosyo- kültürel anlam kodlarının ve özel- alan kamusal ayırımında dikkat çeken toplumsal pratiklerin sorgulanma derecesi artma eğilimi göstermektedir.

Toplumsal değişme süreci içinde kadının bir birey olarak içinde yaşadığı ataerlik ve kapitalist üretim süreçlerinin tahakküm dinamiklerine daha duyarlı hale gelmeye başlamış olmaları, söz konusu mevcut sosyo- kültürel- ekonomik- politik yapıların salt sistemin kendi mevcut kodlarına ilişkin 'içkin' eleştirilerine değil, mevcut örüntüler ve anlamlar sistemine dışsal 'aşkın eleştirilerin' de geliştirilebildiği toplumsal iletişim biçimlerinin geliştirilmesini gerekli kılıyor görülmektedir.

Kadının birincil ilişkiler ağı içinde olduğu aile çevresi ve yakın duygusal ilişkilere dayalı partnerleriyle olan ilişkileri ve bu ilişkilere yüklenen anlam ve değer kodları, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin önlenmesinde önemli stratejik başlangıç noktaları olarak dikkat çekmektedir....'

P.
w
ak

Damga

FIYAT: 25.00
Tel: 0 212 511 54 52 Fax: 0212 511 50 50
0 212 519 01 77 Fax: 0212 513 87 08

